הישיבה המאה־ותשעים של הכנסת התשיעית

יום רביעי, י' שבט תשל"ט (7 פברואר 1979)
ירושלים, הכנסת, שעה 11:03

א. שאילתות ותשובות

היו"ר ח. גרופמן:

אני פותחת בזה את ישיבת הכנסת. סעיף ראשון: שאילתות ותשובות. ראשון המשיבים שר החינוך והתרבות. אבקש את שר החינוך והתרבות לענות לשאילתות.

2771. המשדר הטלוויזיוני על קיבוץ "דותן"

חבר־הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר החינוך והתרבות ביום ט' בטבת תשל"ט (8 בינואר 1979):

בליל שבת, ה־29 בדצמבר 1978, במסגרת תכנית "מבט" בטלוויזיה הוקצב זמן מעל לכל פרופורציה סבירה לבעיה של ארבע משפחות ב"דותן" שוועדת הקבלה המור־כבת מנציג הסוכנות היהודית, נציג "גוש אמונים", סוצ־יולוג ונציג הישוב, לא אישרה אותן לחברות בישוב. עניין זה הוצג כחלק מתמונה מעוותת על המתרחש ב"דותן", שכן די היה לראות את סידור התפילה שנקרע על־ידי אחד המתיישבים שחברותו לא אושרה כדי להבין כי ועדת הקבלה החליטה בשיקול דעת ובהגיון.

לפי מיטב ידיעתי נדחו ולא נתקבלו, במשך השנים שבהן פועלת הטלוויזיה, אלפי אנשים שהיו מועמדים לחברות בקיבוץ, אך לא ראיתי אף לא מקרה אחד כזה ששודר בטלוויזיה.

אודה לך אם תשיב לי:

1. האם טועה אני בגירסתי שבמשך שנות קיומה של הטלוויזיה לא שודר אף לא מקרה אחד של דחיית חברות בקיבוץ כל־שהוא? אם טועה אני, מתי שודר מקרה כזה ולגבי איזה קיבוץ?

2. כמה זמן הקדישה הטלוויזיה לשידור מקרה החברים שמועמדותם לחברות ב"דותן" נדחתה, והאם לדעת כבודו היה סביר לנהוג כן?

3. אם לאו, מה יעשה כבוד השר כדי שמקרים כאלה לא יישנו?

תשובת שר־החינוך־והתרבות ז. המר:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלה 1: מרשות השידור נמסר לי כי הקשיים החברתיים ב"דותן" הועלו בכתבה בתור איור ללבטים המלווים גיוס תשתית של כוח־אדם להתנחלויות ולהת־יישבות בכלל. כתבות על משברים במקומות ישוב שודרו על כמה וכמה ישובים הפועלים במסגרות מיישבות שונות, למשל שגב בגליל, המושבים אלקוש ואליעזר וקיבוץ הראל.

לשאלה 2: הנהלת רשות השידור מסכימה עם השואל שהכתבה היתה ארוכה מדי ואכן מנהל החדשות בטלוויזיה העיר על כך לכתב ולעורכת התכנית.

לשאלה 3: עריכת תכניות היא בתחום אחריותה של רשות השידור. אני מוכן להפנות את תשומת לבם לדבר.

2791. הפסטיבאל הישראלי של 1978

חברת־הכנסת א. נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ט' בטבת תשל"ט (8 בינואר 1979):

אודה לשר אם ישיב לי:

1. בכמה הסתכם הגרעון של הפסטיבאל הישראלי האחרון?
2. מי כיסה גרעון זה?
3. אם הגרעון התכסה על־ידי כמה גופים, מי הם ומה הוא הסכום שניתן על־ידי כל אחד מהם?
4. כמה אנשים ביקרו בפסטיבאל?
5. כמה מהם קנו כרטיסים?
6. מה היה הפדיון ממכירת כרטיסים?
7. האם הוכתר הפסטיבאל בהצלחה?
8. אם לא, האם הופקו לקחים כל־שהם?
9. אם כן, אילו?

שר־החינוך־והתרבות ז. המר:

לשאלה 1: הגרעון המצטבר — של שלוש שנות תקציב ליום 31 בדצמבר 1978 לאחר הקצבות משרד החינוך והתרבות ומשרד התיירות, אגודת ידידים והכנסות עצמאיות — מסתכם ב־2,975,000 לירות, מתוכן כ־1,500,000 לירות בגין ההתייקרויות.

לשאלות 2—3: חלק של הגרעון — ההתייקרות — מתכסה על־ידי הקצבת משרד החינוך; חלק ממנו, כ־300,000 לירות, אמור להתכסות מהתחייבויות של "ידידי הפסטיבאל" בחוץ־לארץ. היתר יצטרך להיפתר על־ידי גילגול משנה לשנה ועל־ידי צימצומי הוצאות בפסטי־באלים הבאים.

לשאלה 4: בפסטיבאל תשל"ח ביקרו 80,000 איש.

לשאלה 5: כ־60,000 כרטיסים.

לשאלה 6: כ־6,000.000 לירות.

לשאלות 7—8: הפסטיבאל הוכתר בהצלחה אמנו־תית מרשימה, בייחוד בהתחשב בעובדה שלציון 30 שנות המדינה הוא עמד בסימן היצירה, היוצר והמבצעים הישר־אליים והיהודיים והיווה מפגן הישגים חסר תקדים בת־חום זה. 45 אירועים ישראליים ויהודיים התקיימו במהלך הפסטיבאל, מתוך 85 אירועים שהתקיימו בכלל. במסגרת הפסטיבאל התקיים אף הכנס העולמי למוסיקה יהודית שהיה אירוע בעל חשיבות רבה והשתתפו בו כ־150 מוסיקולוגים ומוסיקאים מחוץ לארץ ו־250 מהארץ.

לעומת זה היו בפסטיבאל ליקויים אירגוניים, של־גביהם הופקו לקחים, וליקויים שגבעו בחלקם ממחלתו הפתאומית של מנהל הפסטיבאל שנאלץ להיעדר הן בשבועות האחרונים של ההכנות והן בתקופת הפסטיבאל עצמו.

לשאלה 9: להשקיע מאמצים ביצירת אווירה פס־טיבאלית כמקובל בעולם; לשכלל את מערכת יחסי הציבור, השיווק ומכירת כרטיסים ומגויים מוקדמים, בייחוד במה שנוגע לפוטנציאל קהל תיירים מחוץ לארץ; להפחית במספר האירועים — בוודאי לעומת תשל"ח, שנת ה־30 — ולהעמידם על כ־60 בלבד.

כתוצאה מהמסקנות שהוסקו לגבי הצד האירגוני של הפסטיבאל בוצעו — עם שובו של מנהל הפסטיבאל מר ביסטריצקי לאחר שהחלים ממחלתו — שינויים בצוות העובדים במשרד הפסטיבאל אשר בהיותו זעיר חייב להיות יעיל ביותר.

היו"ר ח. גרופמן:
שאלה נוספת לחברת־הכנסת אורה נמיר.

אורה נמיר (המערך):
אדוני השר, האם בתשובה לשאלה מס' 1 מסרת את הגרעון המצטבר של שלוש השנים האחרונות?

שר־החינוך־והתרבות ז. המר:
כן.

אורה נמיר (המערך):
שאלתי על השנה האחרונה.

שר־החינוך־והתרבות ז. המר:
לאחר שלוש שנות תקציב הגרעון הוא כרגע שלושה מיליון לירות ואני יכול לנחש שהגרעון של השנה האחרונה הוא רק חלק מזה. מהו החלק בדיוק אינני יודע.

אורה נמיר (המערך):
האם אפשר לקבל?

שר־החינוך־והתרבות ז. המר:
בוודאי שאפשר.

2792. התכניות לקיום פסטיבאל ישראלי ב־1979

חברת־הכנסת א. נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ט' בטבת תשל"ט (8 בינואר 1979):

אודה לשר אם ישיב לי:

1. האם מתוכנן פסטיבאל ישראלי השנה?
2. אם כן, היכן ייערך, מתי ובאיזו מתכונת?
3. מה יהיה תקציבו?
4. מי יהיה מנהלו האמנותי והמינהלי?
5. מה הם המופעים המתוכננים בו?
6. האם הוזמנו הפקות ישראליות מיוחדות? אם כן, אילו ואצל מי?
7. האם הוזמנה הצגה מיוחדת אצל התיאטרון הקאמרי בליווי תזמורת סימפונית?
8. אם כן, איזו הצגה, מה יהיה מחיר הפקתה וכמה מעמים תוצג?
9. האם הוזמנו אמנים אורחים מחוץ לארץ לפסטיבאל?
10. אם כן, מי וכמה תעלה הזמנתם?

שר־החינוך־והתרבות ז. המר:
לשאלה 1: כן.

לשאלה 2: מ־2 ביולי עד 8 באוגוסט בירושלים, בקיסריה, בתל־אביב ובחיפה. הפסטיבאל השנה יוקדש בחלקו הגדול ליצירות ולאמנים מארצות הים התיכון והוא יכלול בסיומו סמינאר בין־לאומי על התנ"ך במחול בהשתתפות להקות ומומחים מישראל ומחוץ לארץ.

לשאלה 3: בכל הפסטיבאלים הישראליים, ובפסטיבאל שנת תשל"ט במיוחד, יש להפריד בין העלות הריאלית של הפסטיבאל, אילו בוצע ללא סיוע מן החוץ, לבין התקציב. העלות הריאלית של הפסטיבאל היא 38,000,000 לירות. מזה משתתפות ממשלת גרמניה והסנאט של ברלין וממשלות איטליה, יוגוסלאביה, יוון, אוסטראליה ואנגליה בסך של 20,000,000 לירות למימוש המופעים. התקציב הישראלי הוא 18,000,000 מיליון, מזה מצפה הפסטיבאל ל־9,000,000 מהקצבות משרד החינוך ומשרד התיירות ו־9,000,000 לירות מהכנסה עצמית ממכירת כרטיסים ותכניות.

לשאלה 4: המנהל הכללי הוא מר יעקב ביסטריצקי. היועץ האמנותי הוא גארי ברתיני.

לשאלה 5: הרשימה היא ארוכה: 60 מופעים, כ־35 אירועים שונים. אני מוכן למסור אותה לחברת־הכנסת נמיר בנפרד.

לשאלה 6: הוזמנו הפקות והתקבלו הצעות להפקות של מוסדות וגופים אמנותיים ישראליים אלה: התיאטרון הקאמרי; תיאטרון הבובות של אריק; אנסאמבל הבארוק הישראלי; בוריס ברמן ולהקת נגנים; להקות המחול ענבל, בת־שבע, בת־דור.

לשאלות 7—8: התיאטרון הקאמרי הציע לפסטיבאל הפקת מחזה של המחזאי האנגלי הנודע טום סטופארד שנושאו: המאסרים הפוליטיים בברית־המועצות במסווה של אישפוז בבתי־חולים לחולי רוח. הנהלת הפסטיבאל סבורה שחשיבות הנושא והמתכונת הבלתי שיגרתית — השתתפות תזמורת יחד עם שחקנים כנפשות הפועלות על הבמה — הופכות הצעה זו לאירוע המתאים לפסטיבאל ביותר. הפסטיבאל ישלם לתיאטרון הקאמרי 250,000 לירות בעד ארבעה מופעים. התיאטרון ימשיך להציג את ההצגה עוד כ־16 פעם.

לשאלה 9: כן.

לשאלה 10: אני אמסור לחברת־הכנסת אורה נמיר רשימה נפרדת. כל אמן וכל להקה מקבלים שכר שונה, מ־200 דולר למופע ועד 2,000 או 3,000; ובכל מקרה זה באחוזים רבים, עד למחצית, פחות ממה שמקבלים אמנים אלה בכל פסטיבאל אחר בעולם.

היו"ר ח. גרופמן:
בתשובה לשאלה מס' 3 על התקציב ענית, אדוני השר, ש־20 מיליון לירות ממומנים על־ידי כל מיני מדינות. הייתי מבקשת לדעת כמה מזה מממנת גרמניה.

שר־החינוך־והתרבות ז. המר:
אני יכול לברר.

2843. בנייה מוגברת של מסדות חינוך כדי לחסוך בבניית בתי־סוהר

חברת־הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר החינוך והתרבות ביום ט"ז בטבת תשל"ט (15 בינואר 1979):

לפי נתונים שהתאשרו על־ידי שר החינוך והתרבות, עלות ההחזקה של נער במוסד חינוכי היא כ־30,000 לירות

לשנה. עלות החזקת אסיר בבית־סוהר היא למעלה מ־90,000 לירות לשנה. העלות של בניית בית־סוהר שיספק תנאים סבירים יותר מאלה הניתנים היום היא כ־700,000 לירות לאסיר, ואילו עלות בינוי פנימיה הוא כ־350,000 לירות לתלמיד (וזה כולל חדרי מגורים, חדרי אוכל, מועדון, מגרש ספורט ועוד).

נתונים אלה מאמתים, מעבר לכל ספק, את דברי שאם נבנה יותר מוסדות חינוך נחסוך בבניית בתי־סוהר.

אודה לכבודו אם יואיל להשיב לי:

1. האם ער כבודו לנתונים שהבאתי לעיל?

2. אם מוצא כבודו את גישתי כנכונה, ומה ייעשה כדי שהנושא לא "ילך לאיבוד" בין שתי הרשויות השונות (משרד החינוך והתרבות ומשרד הפנים) המטפלות בבעיות אלו?

3. מה יעשה כבודו כדי שבפועל נתחיל לבנות יותר מוסדות חינוך כדי לחסוך בבניית בתי־סוהר?

תשובת שר־החינוך־והתרבות ז. המר:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

בכ' בכסלו תשל"ט, 20 בדצמבר 1978, עניתי לחבר־הכנסת שילנסקי על שאילתה זהה מס' 2491.

2854. נשיאת נשק על־ידי תלמידים המשרתים במשמר האזרחי

חבר־הכנסת ת. טובי שאל את שר החינוך והתרבות ביום ט"ז בטבת תשל"ט (15 בינואר 1979):

בתאריך 9 בינואר 1979 פורסם בעתונות דבר מותו הטראגי של שאול שמש, בן־השבע־עשרה, תלמיד כיתה י"ב בבית־הספר עמל א' בפתח־תקווה, בעת שמילא תפקידי שמירה בשעות הערב במסגרת המשמר האזרחי. כפי שפורסם מת הנער מיריות מרובהו שפגעו בראשו.

הנני שואל:

1. האם נחקר מקרה מותו של התלמיד שאול שמש? אם כן, מה הן הנסיבות?

2. האם נתן משרד החינוך והתרבות את דעתו על שירות תלמידים במשמר האזרחי עם נשק חם?

3. האם אין משרד החינוך והתרבות חושב, נוכח המקרה הנ"ל, שיש מקום לבטל את השתתפות התלמידים במשמר האזרחי ובמיוחד את נשיאת הנשק על־ידם?

שר־החינוך־והתרבות ז. המר:
לשאלה 1: משטרת ישראל מינתה קצין בודק העומד להגיש בימים הקרובים את ממצאי בדיקתו.

לשאלה 2: השירות במשמר האזרחי מבוסס על התנדבות. המתנדבים עוברים אימון מוקדם בנשק ומבצעים את תפקידי השמירה בנשק הניתן להם על־ידי המשמר האזרחי. בנוסף לכך עוברים תלמידי הכיתות הגבוהות בבתי־הספר העל־יסודיים אימון מרוכז במסגרת הגדנ"ע, אימון המכשירם בין היתר לפעילות במשמר האזרחי.

לשאלה 3: התשובה שלילית. משרד החינוך מעודד התנדבות של תלמידים גילאי 17—18 למשמר האזרחי. המשרד רואה חשיבות חינוכית ולאומית רבה בשילובם ובשיתופם של התלמידים בנשיאה בעול בטחון הפנים של המדינה.

2867. בניית מופרות לימוד במגזר הערבי

חבר־הכנסת ת. טובי שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ג בטבת תשל"ט (22 בינואר 1979):

בתקציב משרד החינוך לשנת 1978/79 הוקצבו 80 מיליון לירות לבניית מוסדות חינוך וחדרי לימוד במגזר הערבי. דוברי המשרד הודיעו לא פעם שמחצית הסכום לערך מיועדת להתחלת פרוייקטים חדשים.

הנני שואל את כבוד השר:

1. כיצד נוצל הסכום של 80 מיליון לירות הנ"ל?

2. לאיזה מקומות ובאיזה סכומים הוקצבו כספים אלה?

3. איזה פרוייקטים חדשים לבתי־ספר ערביים הוחל בבנייתם בשנת התקציב הנוכחית?

שר־החינוך־והתרבות ז. המר:
לכל השאלות: בשנת התקציב 1978 אושר תקציב של 39.6 מיליון לירות לבנייה חדשה וכן 41.3 מיליון לירות לגמר מבנים שבנייתם החלה לפני כן. סכומים אלה התחלקו כמפורט: בגני ילדים — 8,050,000 לירות; בתי־ספר יסודיים — 44,130,000 לירות; בתי־ספר על יסודיים — 28,740,000 לירות.

אין בדעתי לקרוא בפני הכנסת את הפירוט המלא של הרשימות הכוללות 58 פרוייקטים, ואני מעבירן לחבר־הכנסת תופיק טובי בנפרד.

2868. חיוב הורים בתשלום לקרן ארץ ישראל

חבר־הכנסת ח. קופמן שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ג בטבת תשל"ט (22 בינואר 1979):

נודע לי כי הורי התלמידים בבתי־הספר הממלכתיים־הדתיים חייבים לשלם כמה לירות בעד בול המודבק על תעודות השליש של ילדיהם. תמורתו של בול זה מופנית לקרן ארץ ישראל.

אודה לכבוד השר אם יואיל להשיב לי:

א. האם מודע כבוד השר לנוהג זה?

ב. האם חייבים ההורים בתשלום הנ"ל?

תשובת שר־החינוך־והתרבות ז. המר:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלה א: אין זה נוהג רווח אם כי יש מקרים שבהם נענה המנהל לפניית קרן ארץ ישראל. גם במקרים אלה לא חוייבו התלמידים בתשלום אלא הוצע להם לתרום למטרה זו כמו לכל שי הניתן למטרות ציבוריות שונות שבית־הספר מתרים בשבילו מפעם לפעם.

לשאלה ב: לא.

2895. הצעה לשידור מחדורת חדשות בשפה האנגלית בטלוויזיה הישראלית

חבר־הכנסת א. ינורי שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ג בטבת תשל"ט (22 בינואר 1979):

בטוחני כי כבוד השר יסכים אתי כי אמצעי התקשורת ממלאים תפקיד חשוב בתחום החינוך וההסברה.

בארץ נמצאים תיירים רבים דוברי אנגלית אשר יכולים להוות שגרירי הסברה מועילים למדינה אם יהיו מעודכנים באינפורמאציה מתאימה. כמו־כן מצויים במדינה עולים חדשים רבים שאף הם דוברי אנגלית. כידוע הנהיג "קול ישראל" שידורי חדשות באנגלית פעמיים

ביום. לעומת הראדיו "מקופחת" הטלוויזיה בכך שאינה משדרת שום מהדורת חדשות באנגלית.

לאור העובדות הנ"ל, אבקש להשיב לי:

1. האם ידוע לכבודו מה הוא ממוצע מספר התיירים דוברי האנגלית השוהים בארץ?

2. האם ידוע לכבודו מה הוא מספר העולים החדשים דוברי האנגלית המצויים בארץ?

3. האם חושב כבודו ששידורי חדשות באנגלית בטלוויזיה יכולים לשרת את ההסברה הישראלית על־ידי הגברת מודעותם ומעורבותם של דוברי האנגלית במאורעות המתרחשים, כפי שהם מדווחים באמצעי התקשורת הישראליים?

4. אם התשובה לשאלה 3 חיובית, האם מוכן כבודו לשקול אפשרות של שידור מהדורת חדשות בשפה אנגלית בטלוויזיה, מהדורה שתארך כחמש דקות ותשודר בין מהדורת החדשות בערבית ובין תחילת השידורים בעברית?

תשובת שר־החינוך־והתרבות ז. המר:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לכל השאלות: ב"ח בטבת תשל"ח, 17 בינואר 1979, עניתי לשאילתה בנושא זה של חבר־הכנסת שריר, מס' 2700, לאמור: "מרשות השידור נמסר לי שבהיקף השידורים והאמצעים הקיימים אי אפשר להוסיף מישדר כזה" וזאת למרות המספר הגדול של תיירים ועולים חדשים דוברי אנגלית, שלהם משדרים בראדיו בגלים ביונויים ארבע מהדורות חדשות — ולא שתיים — ועוד שתי מהדורות חדשות בגלים קצרים שאפשר לשמוע אותם בפנים הארץ במקלט, סך הכול שש מהדורות באנגלית.

דב שילנסקי (הליכוד):

אני מצטער שלא הייתי באולם כששר החינוך צריך היה להשיב לשאילתות שלי. אני מבקש לשמוע את התשובות.

שר־החינוך־והתרבות ז. המר קורא את התשובה לשאילתה מס' 2771 (ראה עמוד 1351) ואת התשובה לשאילתה מס' 2843 (ראה עמוד 1352).

דב שילנסקי (הליכוד):

בשאילתה שלי דיברתי על עלות של 700 אלף לירות לאסיר בבית־סוהר ועל 350 אלף לירות לתלמיד בפנימיה. זאת אומרת שאפשר להקים שני מקומות לנערים במקום מקום אחד בבית־הסוהר.

שר־החינוך־והתרבות ז. המר:

אני מסכים אתך שאילו היו בארץ רק בתי־ספר ולא בתי־סוהר היה יותר טוב. אני גם מסכים שככל שנגביר בחינוך יהיה פחות צורך בבתי־סוהר.

2453. סבל שכנים מרעש היקב בראשון־לציון

חבר־הכנסת י. תמיר שאל את שר הפנים ביום כ"ו בחשון תשל"ט (26 בנובמבר 1978):

דיירי הבית ברחוב בן יהודה 16 בראשון־לציון קובלים קשות על רעש ושאון העולים ממחסני היקב הנמצא במקום במשך כל שעות היום. הבית ממוקם במרחק של חמישה מטרים מבניין היקב והדיירים סובלים קשות עקב הרעש.

אבקש להשיב לי:

מה נעשה למען מנוע סבל מהדיירים תושבי המקום?

תשובת שר־הפנים י. בורג:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

מנהל היקב הודיע לראש עיריית ראשון־לציון שהמכונה שעליה התלוננו דיירי הבית הורדה מהגג ואינה בפעולה עוד.

2454. רעש וזיהום הנגרמים על־ידי כלבים בחיפה

חבר־הכנסת י. תמיר שאל את שר הפנים ביום כ"ו בחשון תשל"ט (26 בנובמבר 1978):

הגיעו אלי קובלנות של אזרחים תושבי רחוב הגליל בחיפה ותושבי רחובות נוספים בעיר על מטרד קשה של כלבים הנובחים בכל שעות היום והלילה ומזהמים את רשות הרבים, בעיקר את המדרכות.

אבקש את כבוד השר להשיב לי:

מה עושה משרדך כדי לצמצם את המטרד?

תשובת שר־הפנים י. בורג:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

בחיפה אין חוק עזר האוסר לזהם מדרכות על־ידי בעלי חיים. מאידך גיסא, לגבי נביחות, הרי לפי חוק עזר, רשיונות לכלבים ופיקוח עליהם סעיף 99, רשאית מועצת העיריה לסרב לתת רשיון או לבטל רשיון לפי נסיבות מסויימות, שבכללן מטרדי רעש.

על המתלונן להמציא לרופא הווטרינארי של העיריה את שם בעל הכלב.

2455. גדר רעועה בירושלים

חבר־הכנסת י. תמיר שאל את שר הפנים ביום כ"ו בחשון תשל"ט (26 בנובמבר 1978):

הובא לידיעתי כי גדר הבניין של המרכז הקהילתי "בית מרים" הגובל ברחוב המכבי רעועה מאוד וכי נשקפת שם סכנה של התמוטטות שעלולה לפגוע בעוברים ושבים ובדיירי הבית הסמוך.

אבקש את כבוד השר להשיב לי:

באיזה אמצעים נוקטים המשרד ועיריית ירושלים כדי למנוע את המפגע הנ"ל?

תשובת שר־הפנים י. בורג:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

עיריית ירושלים פנתה אל הנהלת הגג של המרכזים הקהילתיים וזו הודיעה כי בימים אלה נעשים מאמצים — בשיתוף עם הקרן לירושלים — לגייס כסף וכי הם מקווים להתחיל בביצוע עבודות התיקון בקרוב. כמו כן היתה פנייה אל המחלקה לתרבות ולמחלקת נוער וספורט של העיריה כדי שמחלקות אלו תטפלנה בהקדם בתיקון הקיר.

2521. חבלות מצד עיריית חיפה בחקירת המשטרה בעניין "בית חלוחם"

חבר־הכנסת א. שפייזר שאל את שר הפנים ביום י"א בכסלו תשל"ט (11 בדצמבר 1978):

באחרונה פורסם בהרחבה כי קציני משטרה מאשימים את עיריית חיפה בחבלה בחקירת מעשי השחיתות ב"בית הלוחם". "עיריה" הוא מושג רחב, כולל ומעורפל וידיעות

אלה מטילות דופי במוסד שלם ובציבור עובדים גדול שיש להניח שרובו נקי כפיים.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

1. מה הם שמות האנשים המואשמים בחבלה בחקירת המשטרה?
2. מדוע אין מביאים אותם לדין?
3. האם הוסקו מסקנות מינהליות — כגון השעיה על־ידי שר הפנים — נגד המחבלים בפעולות המשטרה?

תשובת שר־הפנים י. בורג:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלות 1—2: הטענות הנזכרות במבוא לשאילתה הועלו בתצהירים שהוגשו לבית־המשפט העליון בשבתו כבית־דין גבוה לצדק בעתירה שהוגשה על־ידי האדריכל ינאי נגד עיריית חיפה. הטענה העיקרית שהועלתה בתצהירים שהוגשו על־ידי המשטרה היתה שבמהלך החקירה שנוהלה בחיפה נתקלו החוקרים באווירה עוינת ובחוסר רצון לסייע להם בחקירתם. אווירה זו התבטאה בגישתם של כמה מעובדי העיריה ושל אזרחים אחרים בחיפה.

אין ולא היתה בכוונת מגישי התצהירים להטיל דופי בעיריית חיפה או בכל עובדיה. ההתייחסות היתה למספר מצומצם של פקידים אשר התנהגותם, גם אם לא הגיעה לכדי ביצוע עבירות פליליות, יצרה אווירה של עוינות אשר הקשתה על אנשי המשטרה לבצע את תפקידם. כאמור אין בידי המשטרה הוכחות לביסוס אישום פלילי נגד מאן־דהוא בעניין זה ועל־כן אין מקום לפרט את שמות האנשים.

לשאלה 3: לא נמצאו הוכחות בדבר ביצוע עבירה הנוגעת להכשלת החקירה המשטרתית על־ידי מי שהוא מפקידי עיריית חיפה.

2532. נוכחות קצינים במטה המשטרה בשעות הצהרים

חבר־הכנסת ז. עטשי שאל את שר הפנים ביום י"א בכסלו תשל"ט (11 בדצמבר 1978):

ביום ה', 23 בנובמבר 1978, בשעה 15:00 התקשרתי טלפונית למטה משטרת המחוז הצפוני בנצרת. מטרתי היתה לברר נושא מסויים הקשור במשטרה ובמשרד הפנים. ביקשתי את דובר המחוז והוא לא היה, ביקשתי את סגן מפקד המחוז אך גם הוא איננו, ביקשתי את המפקד וגם זה איננו, איש לת"ם (לשכה לתפקידים מיוחדים) — איננו, קצין מסויים — איננו, ובקישור לא היה אף לא קצין אחד פרט לאיש שמקבל הודעות. גם קצין או מפקד תורן לא היה ונאמר לי שהתורנית באה משעה 16:00 ונשארת עד צהרי היום למחרת. התפלאתי לשמוע שאפילו קצין ומפקד תורן אינם נמצאים בין השעות 12:30—16:00.

אבקש להשיב לי:

1. איך המשטרה מתפקדת במחוז נצרת כשאין קצינים או קצינים תורנים?
2. היכן היה הפיקוד באותם שעות ומדוע יש הפסקה לכל הסגל בין השעות 12:30—16:00?
3. מה קורה אם מפקד או קצין מרחב מסויים מתקשר למחוז ומבקש עזרה, עצה או הוראה לפעול בנושא דחוף?
4. האם זה הוא נוהג במטה המחוזות כולם או שמא זה מקרה בלבד?
5. האם יקפיד כבוד השר להורות לסגל המשטרה להיות במקום עבודתם ולהסדיר תורנות בכירה במשך עשרים וארבע שעות?

שר־הפנים י. בורג:

לשאלה 1: הובהר כי ביום ובשעה שבהם התקשר השואל הנכבד למטה המחוז הצפוני היו במקום קצינים מספר וביניהם דובר המחוז וקצין תורן, שניהם בדרגת סגן ניצב. כן הובהר שהתשובה שניתנה לשואל כאילו לא נמצא במקום אף לא קצין אחד ניתנה על־ידי מרכזן בלתי מיומן שלא בירר את העובדות לאשורן. נגד המרכזן ננקטו צעדים מתאימים.

לשאלה 2: ביום הנזכר בשאילתה היו שעות העבודה במטה הארצי הצפוני עד לשעה 16:30. הפסקת הצהרים היא בין השעות 12:00—12:30 כאשר אנשי המטה סועדים את ארוחתם בחדר האוכל הנמצא בבניין המטה. כאמור, כאשר התקשר השואל הנכבד למטה המחוז נכחו במקום כמה קצינים וביניהם הקצין התורן.

לשאלות 3—4: מלבד ההסדר הקיים בכל יחידות המשטרה שלפיו נמצא קצין תורן בתפקיד במשך כל שעות היממה, קיים נוהל קבוע שלפיו ניתן תמיד לאתר קציני משטרה בכירים גם כאשר הם מחוץ לכתלי יחידת המשטרה או שלא בתפקיד.

לשאלה 5: כאמור, התקלה שחלה בעת שהשואל הנכבד פנה טלפונית למטה המחוז הצפוני אירעה בשל חוסר ערנותו של המרכזן, בעוד שבפועל היו כמה קצינים במקום ועל־פי הנוהל האמור ניתן היה לאתר גם את האחרים. כדי למנוע הישנות מקרים דומים בעתיד ייעשה למען הדרכה מתאימה למרכזנים.

היו"ר ח. גרוסמן:
שאלה נוספת לחבר־הכנסת זידאן עטשי.

זידאן עטשי (התנועה לשינוי ויזמה):

בלי שהמרכזן יהיה קרבן אני רוצה לומר כאן שחיפשתי בכל חדרי הקצינים.

היו"ר ח. גרוסמן:
זו הערה. זו אינה שאלה נוספת.

שר־הפנים י. בורג:

השאלה היתה צריכה להיות: האם חיפשת בכל החדרים?

היו"ר ח. גרוסמן:
בבקשה לקבל עצה.

שר הפנים ישיב לשאילתה מס' 2534 של חבר־הכנסת גדעון האוזנר.

שר־הפנים י. בורג:

זו שאילתה חשובה ביותר ולכן התשובה ארוכה מאוד ואני מבקש סליחה. הנושא הוא נכבד, ורק אם חבר־הכנסת האוזנר יסכים שנעביר את התשובה לפרוטוקול נחסוך את זמן הקריאה.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני מבקש בכל זאת לשמוע את התשובה.

שר־הפנים י. בורג:
לפי התקנון, אני משמיע.

2534. היערכות המשטרה למאבק בפשיעה בעקבות דין־וחשבון ועדת שמרון

חבר־הכנסת ג. האוזנר שאל את שר הפנים ביום י"א בכסלו תשל"ט (11 בדצמבר 1978):

לאור הפירסומים על התגברות הפשיעה בשנה החולפת הנני מבקש להשיב לי:

1. אילו המלצות מדין־וחשבון ועדת שמרון על הפשע המאורגן בוצעו?
2. אילו המלצות טרם בוצעו?
3. מה היא ההיערכות למאבק בגל הפשיעה הגואה?

שר־הפנים י. בורג:

לשאלה 1: להלן פירוט ביצוע המלצות ועדת שמרון המתייחסות למשטרת ישראל ולשירות בתי־הסוהר.

המלצה מס' 6: הפרדה גיאוגרפית בין עבריינים קטי־כי יוקם בית־דין מהיר לעבירות בריונות ולעבירות אחרות שניתן לקיים את הדיון בהן במהירות.

המלצה מס' 2: לאחרונה הועברה הצעה לתיקון ה־חוק כך שרק קצינים ממפקד תחנה ומעלה יוכלו להשתמש בסמכותם לסרב לטפל בתלונות מסויימות מפאת "חוסר עניין ציבורי".

המלצה מס' 3: א) נקבעו הסדרים קבועים וברורים לקבלת נתונים סטאטיסטיים. נתונים אלה משמשים לקבי־עת היקף הפשיעה; ב) הוחל בהכנות לביצוע סקר קרב־נות על־ידי הלשכה המרכזית לסטאטיסטיקה. המחלקה למחקר ופיתוח מכינה את השאלון לביצוע הסקר.

המלצה מס' 6: הפרדה גאוגרפית בין עבריינים קטי־נים עד לגיל 16 שנה לבין עבריינים מבוגרים בבתי־המעצר המשטרתיים מתבצעת. המשטרה מבצעת תכנית רב־שנתית לבינוי בתי־מעצר מיוחדים לקטינים. השנה החלו בבניית אגפים מיוחדים לנוער באשקלון, בעטרות, באבו־כביר, בקישון; בתיכנון אגפים כאלה נמצאים בתי־המעצר בטבריה, בחדרה, ברמלה ובבאר־שבע.

המלצה מס' 7: במסגרת אירגון משטרת מחוז תל־אביב בנושא מפלג הנוער במחוז תל־אביב הועברו עובדי הנוער ממפלג הנוער למרחבי המשטרה ותחנותיה, כש־במטה המחוז קצין נוער מחוזי המנחה מקצועית את עובדי הנוער.

המלצה מס' 11: בנושא בדיקת חנויות ודוכנים ו־החרמת סחורה מוברחת מגישה המשטרה עזרה, לפי בקשה, לשלטונות המכס.

המלצה מס' 13: עניין איחוד שירותי השמירה בנמל נמצא בבחינה עם גורמי חוץ.

המלצה מס' 15: כדי למנוע גניבות בנמל התעופה בן־גוריון תיגברה המשטרה, בשיתוף עם מינהלת נמל התעופה בן־גוריון, את פעולתה.

המלצה מס' 16: ההמלצה בדבר איסור כניסה לאולם המכס בנמל התעופה בן־גוריון בוצעה.

המלצה מס' 21: הפקדת האחריות על השמירה וה־בטחון על משמר הגבול. במשמר הגבול הוקם משמר הישובים הכולל 40 צוותי סיור ממונעים. הדבר נמצא בשלבי התארגנות מתקדמים.

המלצות מס' 24—25: התפרצויות וביטוח. קיים שי־תוף פעולה בין משטרת ישראל למפקח על הביטוח ואיגוד חברות הביטוח. במסגרת זו הוחל בפרוייקט רב־שנתי להכנת מפרטים טכניים למערכות אזעקה ואבטחה. בהמ־לצת המשטרה עומד המפקח על הביטוח להוציא תקנות שיחייבו מבוטחים לנקוט אמצעי בטחון דרושים ולרשום את פרטי הזיהוי של חפצי ערך. חברות הביטוח מעניקות הנחות בתשלום דמי ביטוח למבוטחים שהתקינו את אמצעי הבטחון הדרושים.

המלצה מס' 26: הקמת אגף מטה במטה הארצי בוצעה.

המלצה מס' 27: ביצוע רוטאציה בדרגי הפיקוד מבוצע בהתאם ליכולת ולצרכים.

המלצות מס' 28—30: המשכורות במשטרה. שכר ה־שוטרים הושווה לשכר הנהוג בצבא קבע בדרגות ובמק־צועות מקבילים, על־פי שיטת סיווג מיוחדת שהוכנה במטה הארצי ושהתקבלה בדיונים של משרד הפנים ומשרד האוצר. אני מקווה שהעלאה זו תגביר את הגיוס למשטרה ותמלא את התקנים החסרים בעיקר בתחום הסיור המשטרתי.

המלצה מס' 31 ו־32: עניין גיל פרישת השוטרים ועניין שירות מילואים במשטרה נמצאים בבדיקה.

המלצה מס' 33: מחשב המשטרה משמש כלשכת שירות לכל צרכי המשטרה.

המלצות מס' 34—35: ההמלצות בעניין מעמד אגף המיבצעים בוצעו.

המלצה מס' 36: במסגרת המלחמה בתאונות הגיש צוות בדיקה דין־וחשבון בנושא למען אירגון מחדש של יחידות התנועה, ונבדקת הדרך לבצעו.

המלצה מס' 37: ההמלצה בוצעה, סיירת הבטיחות הועברה לאגף התנועה במחוז תל־אביב.

המלצה מס' 38: מונה צוות חשיבה לנושא סקר אגף המינהלה.

המלצה מס' 39: רכב, ציוד וקשר. צוות שמונה בדק את הנושא וקבע לאילו בעלי תפקידים יוצמד רכב.

המלצה מס' 40: נושא הקשר. למשטרת ישראל תכנית מקיפה לייעול הבקרה והשליטה במשטרה, "אסנת". לאחרונה הובטח על־ידי האוצר להקצות בשנה הקרובה 40 מיליון לירות כשלב ראשון בתכנית רב־שנתית.

המלצה מס' 41: האזנה לרשתות הקשר. הנושא מטופל במסגרת תכנית "אסנת" ובמסגרת יחידת מחקר ופיתוח הקשורה בפיתוח מיכשור מיוחד ל"עירבול".

המלצה מס' 43: נוכחות המשטרה. הנוכחות המשטר־תית ברחובות, בכבישים ובשווקים היא פונקציה של כוח הסיור ופריסת תחנות המשטרה. כוח הסיור של המשטרה אינו מלא בשל קשיי גיוס. אנו מקווים כי העלאת שכר השוטרים תגביר את הגיוס לנושא זה, בעיקר במחוז תל־אביב. המשטרה נערכת גם לפריסה רחבה יותר של תחנות המשטרה בתכנית רב־שנתית. המשטרה החלה בהכנת תכנית אב רב־שנתית לפריסתה. יחד עם זאת מימושה של המלצה זו שבדין־וחשבון מותנה בהקצאת משאבים למשטרה הן לבינוי, הן לכוח אדם והן לאמצעים אחרים.

המלצות מס' 45—46: מחוז תל־אביב. הוחלט על תכנית לפריסה חדשה במחוז תל־אביב שעיקרה תוספת תחנות ונקודות, כגון: בת־ים, רמת השרון, התקווה, רמת אביב ועוד, ושינוי בחלוקה במרחבים. ביצוע התכנית מותנה בהקצאת משאבים לבינוי ולכוח אדם ובאמצעים אחרים כגון רכב וקשר.

המלצות מס' 47—49: ההמלצות בעניין מערך החקירות והקמת אגף למלחמה בפשיעה בוצעו.

המלצה מס' 50: איחוד הגורמים הלוחמים בפשע. הגורמים השונים הלוחמים בפשיעה אוחדו תחת קורת גג אחת: משרדי הלחימה בפשיעה.

המלצה מס' 51: אירגון המלחמה בפשיעה. במרחבי המשטרה הוקמו "יחידות מרכזיות" שתפקידן לטפל בחשיפת עבירות שאין עליהן מתלונן, דוגמת סמים — שהקונה והמשתמש בסמים אינם מתלוננים במשטרה — סחיטת דמי חסות, הונאה, חלק מעבירות המוסר וכדומה.

המלצה מס' 52: יחידה לחקר פשעים חמורים. הוקמה יחידה ארצית לחקירת פשעים חמורים באגף החקירות והלחימה בפשיעה. במסגרת היחידה פועל מפלג המטפל בעבריינים "בכירים". מפלג זה כולל בתוכו גם מערך מודיעין. החלוקה הפנימית היא לפי יעדים מודיעיניים מועדפים.

היו"ר ח. גרוסמן:

אולי בכל זאת, ברשותו של השואל, נעביר את המשך התשובה לפרוטוקול. זה חורג בהחלט מהמסגרת של שאילתה.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):

עברנו את מחצית ההמלצות, גברתי היושבת־ראש.

שר־הפנים י. בורג:

עדיין יש הרבה.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

ביקשתי, אם אפשר, לשמוע את המשך התשובה.

היו"ר ח. גרוסמן:

אולי בכל זאת תקרא את זה בפרוטוקול?

רוני מילוא (הליכוד):

אולי חבר־הכנסת האוזנר יבקש זאת ולא חבר־הכנסת ביטון?

היו"ר ח. גרוסמן:

אני מצטערת, זה בכל זאת חורג ממסגרת של שאילתה ותשובה לשאילתה. אני לא אפסוק אבל ברשותכם, אם אתם מסכימים, נעביר את זה לפרוטוקול.

שר־הפנים י. בורג:

אני רוצה לומר שאני במצב לא סכיזופרני אבל במצב עדין. השאלה היא אם מקודם היו צריכים להרשות שאלה בצורה כזאת אבל מאחר שהשאילתה היא כזאת, אילו הייתי נותן תשובה כוללנית, הייתי חוטא גם כלפי השואל, גם כלפי התקנון ובייחוד כלפי העניין.

היו"ר ח. גרוסמן:

אם כן, אשאל את השואל.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):

גברתי היושבת־ראש, היום מלאה שנה לדין־וחשבון ועדת שמרון. יום הולדת.

שר־הפנים י. בורג:

מזל־טוב.

היו"ר ח. גרוסמן:

אין זאת אומרת שצריך לדון בזה במסגרת שאילתה.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):

השר יכול למסור מידע מה עשתה הממשלה במסגרת ביצוע ההמלצות.

היו"ר ח. גרוסמן:

כן, אבל יש מסגרת של שאילתה, יש מסגרת של הצעה לסדר־היום, יש מסגרת של הצעה דחופה לסדר־היום. צריך לשמור על המסגרת המתאימה לכל נושא ונושא. אתה מבקש להמשיך?

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):

לי יש שליטה רק על אופן הצגת השאילתה, לא על התשובה. אני משבח את שר הפנים על כך שטרח להשיב באריכות כי רק כך יכולים אנו לקבל תמונה שלמה. חשוב לנו לדעת אילו המלצות טרם בוצעו ומדוע. אם שר הפנים רוצה להעביר לפרוטוקול את המידע על ההמלצות שבוצעו ולהודיע לנו אילו המלצות טרם בוצעו, אני מסכים לכך.

שר־הפנים י. בורג:

ובכן אנחנו עוסקים כאן בסוגיה מאוד מעניינת, גברתי היושבת־ראש. בתקנון נקבע, למשל, שהצעה לסדר־היום מוגבלת לעשר דקות וכדומה. בנוגע לאורך השאילתה אין הגבלה אבל אם נשיאות הכנסת הרשתה, ולדעתי בצדק, שאילתה אילו המלצות בוצעו ואילו המלצות לא בוצעו, איך אני יכול לענות? "כן" או "לא"? הייתי יכול לתת מספרים.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני השר, בכל זאת מוסד השאילתות קבע שזו אכן שאילתה וצריך לענות עליה.

היו"ר ח. גרוסמן:

אל תעזור לי. תודה.

שר־הפנים י. בורג:

אישית, אני מאוד מעוניין . . .

היו"ר ח. גרוסמן:

אם הצעה לסדר־היום היא במסגרת של עשר דקות, תשובה לשאילתה אינה יכולה להימשך יותר מעשר דקות.

שר־הפנים י. בורג:

זה לא כתוב בשום מקום.

היו"ר ח. גרוסמן:

זה לא כתוב בשום מקום אבל זה מסתבר.

שר־הפנים י. בורג:

זה לא מסתבר אצלי כי אם אני רוצה לענות . . .

היו"ר ח. גרוסמן:

אדוני השר, אתה מבקש לענות, תענה.

שר־הפנים י. בורג:

אם חבר־הכנסת האוזנר מסתפק, גם אני מסתפק. אם הוא רוצה תשובה, אני נותן אותה.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):

אולי אתה יכול לומר מה לא בוצע.

שר־הפנים י. בורג:

אינני יכול פה על המקום לשלוף את ההמלצות שבוצעו ואת ההמלצות שלא בוצעו. זה קומפלקס אחד.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):
אז אין מנוס.

היו"ר ח. גרופמן:
אני מודה לך. שר הפנים ישיב לשאילתה מס' 2609.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):
לא, אני מצטער. אני חושב שיש עניין ציבורי בכך שנשמע אילו המלצות בוצעו ובמיוחד אילו המלצות לא בוצעו, ואם זה שלוב, אין מנוס מלהשמיע את כל התשובה לשאילתה.

שר־הפנים י. בורג:
ובכן, אחרי האינטרמצו התקנוני הזה אקרא.

היו"ר ח. גרופמן:
אעביר את זה לוועדת הכנסת. זה בהחלט ללא תקדים.

שר־הפנים י. בורג:
אשמח מאוד.

היו"ר ח. גרופמן:
זה ללא תקדים, אדוני השר.

שר־הפנים י. בורג:
את זה אינני יודע. גברתי היושבת־ראש, אני זוכר. . .

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
למה לנסות לעקוף את התקנון?

רוני מילוא (הליכוד):
חבר־הכנסת ביטון, מה עניינך לנושא זה? אתה הגשת את השאילתה? אתה צד לעניין? אתה יושב־ראש ועדת הכנסת?

היו"ר ח. גרופמן:
אתה מבקש להמשיך, אדוני השר, תמשיך. אני שאלתי אותך. אם אתה מסכים, טוב. אם אינך מסכים, גם כן טוב. אעביר את זה אחר־כך לבירור בוועדת הכנסת.

שר־הפנים י. בורג:
אינני יודע מה הבירור כי עדיין אין שום תקנון. אם הנשיאות רוצה לקבוע אורך של תשובה לשאילתה, תבוא עליה הברכה. שום שר לא יכעס אם יוכל לקצר אבל נדמה לי שהעניין הוא בעל משקל ציבורי, ואינני אומר שכל המלצה של כל ועדה צריכה להתקבל כפי שהיא כתובה אבל אם היתה ועדה כזאת, ואני שומע שהיום הוא יום ההולדת, הציבור רשאי בהחלט וייתכן אף חייב לדעת מה נעשה כבר ומה לא נעשה.

היו"ר ח. גרופמן:
אדוני השר, השאלה היא אם זה צריך להיעשות במסגרת של תשובה לשאילתה או במסגרת אחרת. שה־ציבור רשאי לדעת, זה בהחלט נכון. אבקש להמשיך.

שר־הפנים י. בורג:
קיבלתי רשות הדיבור להשיב לשאילתה, וכפי שזכור לי במשך שלושים שנה בכנסת אין שום הגבלה, גברתי היושבת־ראש.

אינני זוכר באיזה מספר הפסקתי.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):
אני מציע שתתחיל מההתחלה.

שר־הפנים י. בורג:
זה רעיון מצויין אבל אינני יכול להיענות לו.

ובכן, אנחנו בהמלצות מספר 53—54 בנוגע לאירגון אגף החקירות במטה הארצי. ההמלצות בוצעו והאגף לחקירות וללחימה בפשיעה אורגן ונערך בהתאם לכך. חוזקה מעורבותו של המטה הארצי בפעילות המשטרתית על־ידי הקמת יחידות ביצוע בהתאם להמלצות הוועדה.

המלצות 56—55: ההמלצות לאירגון יחידות חקירה בהיקף טריטוריאלי בוצעו ויחידות החקירות אורגנו ונערכו בהתאם.

המלצה מס' 57: ההמלצות הנוגעות לאירגון מערך החקירות במחוז תל־אביב מצויות בשלב ביצוע.

המלצה מס' 58: ההמלצה בדבר פתיחת מסלול מיוחד לשוטרים העוסקים במלחמה בפשיעה בוצעה.

המלצה מס' 59: אנשים מתקבלים למסלולים השונים במערך החקירות כמפורט בהמלצה.

המלצה מס' 61: חל שיפור מה באמצעי התחבורה: תוספת של 79 כלי רכב בשנה האחרונה. מסיבות של חוסר תקציב אין שינוי במצב המיתקנים הקיימים ולא הוספו מיתקנים חדשים.

המלצה מס' 65: ההמלצה בדבר פעולות מנע של משמר הגבול בעניין גניבות בוצעה.

המלצה מס' 66: בתי־מעצר משטרתיים. במסגרת התקציב המצומצם האפשרויות לשיפור תנאי המעצר הן קטנות ביותר. הוחל בבניית בתי־מעצר לקטינים שיאפשרו את הקטנת הצפיפות בבתי־המעצר.

המלצות מס' 70—67: משמעת ועבירות על־ידי אנשי המשטרה. באגף החקירות קיימת יחידה הממונה על חקירת אנשי משטרה.

המלצה מס' 71: קצין קבילות שוטרים. החלטתי על הקמת הפונקציה של קצין קבילות שוטרים.

המלצה מס' 72: שיתוף פעולה עם הרשויות המקומיות. משרדי עומד להציע תהליכי עבודה קהילתית שתקשר את הרשות המקומית עם המשטרה. הנושא מצוי בטיפול.

המלצות מס' 105 עד 112 בעניין בתי־הסוהר:

המלצה מס' 105: המחסור החמור בבתי־סוהר וה־צפיפות הרבה השוררת במיתקני הכליאה הקיימים מהווים מכשלה עיקרית למיון אסירים בהתאם לאישיותם, מידת מעורבותם בפשע ומצב בריאותם הגופני והנפשי. עם כל זאת נמצאים אנו בתהליך של הפעלת אגפים בבתי־הסוהר השונים, כמפורט להלן: אגף כללי שבו ישוכנו פושעים מועדים וקשוחים המגלים בעיות התנהגות, כגון מעורבות בתיגרות עם אסירים וסוהרים, סירוב לעבוד, ביצוע נסיונות בריחה, ביצוע מספר רב של עבירות משמעת; אגף ביניים שבו ישוכנו אסירים רצידיביסטים שהתנהגותם תקינה, המגלים מוטיבאציה להשתתפות בתכניות טיפוליות והמשתלבים בעבודה; אגף מתקדם שבו ישוכנו שפוטים למאסר ראשון שאינם מעורבים בפשע, המגלים יחס חיובי לעבודה, שתיפקודם תקין, המתקדמים בתהליך הטיפולי והפעילים בתכניות חינוך ותרבות המתקיימות בבית־הסוהר. בעקרון יקויים תהליך מיון רצוף בשני הכיוונים. כמו־כן יקויים בכל אגף משטר וסדר־יום שונה וכן מערכת תגמולים דפרנציאלית. יש לציין כי תחנת המיון הארצית תוגברה לאחרונה כך שכיום מועסקים בה, בנוסף לממונה, שלושה עובדים סוציאליים, שני קרימינילוגים ופסיכולוג אחד.

המלצה מס' 106: במסגרת האירגון המתבצע עתה במערכת התעסוקה הקיימת פועל שירות בתי־הסוהר לה־שגת המטרות האלה: בכל בית־סוהר תופעל מערכת של בתי־מלאכה ומפעלים יצרניים אשר תספק עבודה לכל האסירים. תעסוקת האסירים תכלול: א. תעסוקה יצרנית רווחית שבה ישולם לאסיר שכר עבודה ריאלי. זו תתבסס על מפעלים יצרניים של יזמים פרטיים בתוך כתלי בית־הסוהר או על עבודות חוץ במפעלים כנ"ל; ב. בתי־מלאכה יצרניים המספקים את צרכי השירות בתחומים שונים; ג. בתי־מלאכה לתחזוקה ושירותים של בית־הסוהר; ד. מערכת הכשרה מקצועית הצמודה למפעלים היצרניים ולבתי־המלאכה השונים. בתחנת המיון הארצית יקויים איבחון כדי להתאים לכל אסיר תעסוקה על־פי כישוריו ונטיותיו. בצמוד להכשרה המקצועית קיימת כוונה לסייע לאסירים בהשלמת השכלתם היסודית. לאחרונה יוצאים לעבודות חוץ כ־75 אסירים מדי יום מכמה בתי־סוהר.

המלצה מס' 107: המשרד מתכנן עתה הקמתם של ארבעה מחנות עבודה לאסירים המתאימים לצאת לעבודות חוץ, כדלקמן: 1. בבית־סוהר שטה נמצאים מבנים טרומיים ל־50 אסירים בשלבי סיום; 2. מחנה נהלל נמצא בשלבי רכישה מצה"ל; 3. בבית־הסוהר בבאר־שבע נמצא מחנה בשלבי תיכנון; 4. בבית־הסוהר באשקלון נמצא מחנה בשלבי תיכנון.

המלצה מס' 108: אסירים המועסקים בעבודות חוץ במפעלים יצרניים או בסניפיהם המופעלים בתוך בתי־הכלא מקבלים שכר עבודה ריאלי המקובל באותו תחום מקצועי והמבוסס על נורמות ופרמיות. שכר עבודה המו־ענק לאסירים המועסקים בשירותים או בבתי־המלאכה של בתי־הכלא נמצא בבדיקה חוזרת. בכוונתנו להמליץ על תשלום שכר עבודה הקרוב למקובל כיום במשק ולהציע חלוקתו כדלקמן: א. לחסכון חובה לקראת השיחרור; ב. לתמיכה במשפחה במידת הצורך; ג. לרכישת מצרכים בקאנטינה; ד. לפיצוי קרבן הפשע אם הגורמים המוסמכים יאשרו זאת.

המלצה מס' 109: המשרד סומך את ידו על ההמלצה לשלול את הזכות לניכוי שליש מתקופת המאסר מאלה המסרבים לעבוד או ללמוד לשם השלמת השכלתם היסו־דית. הפעלת המלצה זו מחייבת את עגינתה בתקנות המת־אימות. כמו־כן מותנה הדבר במתן תעסוקה ואפשרויות לימוד לכל האסירים המתאימים.

המלצה מס' 110: במסגרת תכנית האב של שירות בתי־הסוהר אשר אומצה על־ידי אגפי המשטרה והאוצר יוקמו בעשור הבא ארבעה מיתקני כליאה חדשים ובנוסף יוקמו מיתקנים להחלפת בתי־הסוהר שטה ודמון אשר אינם ראויים לשמש את ייעודם. אם יעמדו תחזיותינו על גידול מספר האסירים בעשור הבא במבחן המציאות תספק תכנית זו את הצרכים.

המלצה מס' 111: במסגרת תכניותינו לחלוקת בתי־הסוהר לאגפים, כמפורט בהמלצה 105, יופעל בכל בית־סוהר אגף להפרדה אשר בחלקו ישמש לאחזקת אסירים טעוני הגנה ובחלקו ישמש לאחזקת אסירים בעלי בעיות נפשיות אשר אינם יכולים לתפקד במסגרת רגילה אולם אינם זקוקים לאישפוז.

המלצה מס' 112: התקיימו כבר פגישות מספר ביני ובין שר הרווחה כדי לקבוע את העקרונות והכללים לטיפול רצוף בשיקום האסיר בתקופת היותו בכלא ולאחר שיחרורו.

לשאלה 2: מרבית ההמלצות בוצעו כאמור בתשובה לשאלה מס' 1, מלבד שלוש המלצות:

המלצה מס' 12: לדעת המשטרה עדיף שאגף החקירות, ובכלל זה מערך המודיעין, יהיה בעל יכולת ותנופה ועל כן פעילות החקירה מבוצעת ממטה מרחב חיפה. אין המשטרה מקבלת את המלצת הוועדה בדבר פתיחת משרד חקירות בנמל חיפה מאחר שהדבר ייצור כפילות מיותרת.

המלצה מס' 42: המשטרה אינה בדעה שיש לבטל את מטות המחוזות.

המלצה מס' 60: המשטרה בדעה שאין לשנות את סולם הדרגות במערך החקירות. שיטת סיווג המקצועות מיועדת למנוע עיוותים בשכרם של אנשי החקירות לעומת אנשי הסיור.

לשאלה 3: ההיערכות המחודשת למאבק בפשיעה באה לביטוי ברי־איגרון המערכת המשטרתית ובשינוי שיטות פעולה. בניגוד להערכת השואל חלה השנה בלימה מש־מעותית בעליית הפשיעה. ב־1978 חלה עליה של 4.6% במספר הכולל של העבירות, זאת לעומת 7.6% בשנת 1976 ו־11.2% בשנת 1975 לעומת השנים הקודמות להן. זוהי מגמה מעודדת אשר יש לברך עליה. לגבי עבירות הסמים שהן המרכיב העיקרי של הפשיעה המאורגנת חלה עלייה מתמדת במספר הסוחרים שלכדה המשטרה. בעזרת שיטות פעולה חדשניות ומגוונות נלכדו, בשנת 1978, 356 סוחרי סמים לעומת 331 בשנת 1977. יש לציין כי בשנתיים אלו חלה עלייה ביותר מ־100% בגילוי סוחרי סמים לעומת שנים קודמות (161 תיקים ב־1976) עקב דגש מיוחד שניתן בנושא זה. בעבירות שוד חמורות חלה ירידה של 11.8% לעומת השנה הקודמת לה. בהתפרצויות לבתי־עסק חלה ירידה מוחלטת של 0.7% לעומת עלייה של 16.9% בשנת 1977 לעומת 1976. גם בפריצות לבתי־דירה חלה ירידה משמעותית. סיכומן של העבירות נגד רכוש מצביע על ירידה מ־9.7% עלייה בשנת 1977 לעומת 1976 ל־5.3% בשנת 1978 לעומת 1977. הישגים אלה ניתן לזקוף לזכות העלייה באחוז הכללי של הגילויים ולהיערכות המחודשות של אגף החקירות.

לגבי שאר ההמלצות יש לפנות לשרים שההמלצות התייחסו אליהם ספציפית.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):
תודה רבה.

היו"ר ח. גרופמן:
תודה רבה לך אדוני השר. אני מקווה שאין שאלה נוספת.

גדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):
יש, אבל אגיש אותה בכתב.

2609. נכונותו של פרט בעדות שנמסרה על־ידי פמי נחמיאס

חבר־הכנסת ר. מילוא שאל את שר הפנים ביום כ' בכסלו תשל"ט (20 בדצמבר 1978):

בישיבת בית־המשפט המחוזי בתל־אביב, מיום 19 בנובמבר 1978, בעת הדיון במשפט בצלאל מזרחי נגד "הארץ", נמסרה עדות על־ידי מר סמי נחמיאס, לשעבר קצין המודיעין הראשי של משטרת ישראל.

בעדותו מסר מר נחמיאס כי למודיעין המשטרתי הגיעו ידיעות על תופעות הפשע המאורגן בשדה התעופה בלוד. כן מסר מר נחמיאס כי אנשי המודיעין החליטו לערוך "טיפול מודיעיני נמרץ" באיש שלגביו עלה החשד. אך המפקד הכללי של המשטרה, מר תבורי, סירב לאשר טיפול מודיעיני נמרץ בחשוד זה בטענה שהאיש הוא ידידו האישי וקשה להאמין למידע.

אבקש להשיב לי:

א. האומנם נבלמה יזמתו של מר נחמיאס לטיפול מודיעיני נמרץ באיש שנחשד שהוא איש הפשע המאורגן בלוד על־ידי המפקד הכללי של המשטרה מר תבורי?

ב. אם נכונה ידיעה זו, האם ננקטו פעולות?

ג. אם לא ננקטו פעולות אז, האם אין שר הפנים סבור שמן הראוי לערוך עכשיו חקירה בעניין זה?

שר־הפנים י. בורג:

לשאלה א: לא. יתירה מזאת, בדיקת טופס הבקשה לאותו "טיפול מודיעיני נמרץ" שהתייחס לפקיד בחברה ציבורית מעלה כי נרשם בין היתר כי ההסבר לסירוב המפקח הכללי להיענות לבקשה "נראה סביר".

לשאלה ב: כאמור, הידיעה כפי שהוצגה במבוא לשאילתה אינה נכונה ועל כן לא ננקטו פעולות.

לשאלה ג: לאור האמור לעיל איני רואה מקום לנקיטת צעדים כלשהם בעניין זה עתה. אציין כי טענתו של מר נחמיאס כפי שהוצגה במבוא לשאילתה הועלתה על ידו לראשונה באוקטובר 1977, כאשר הגיש נגד המשטרה תביעה לתשלום פיצויי פיטורין בבית־הדין האזורי לעבודה בירושלים. בכתב ההגנה שהוגש לתביעה על־ידי פרקליט מחוז ירושלים, לאחר שבדק את כל החומר הרלבאנטי לעניין, נדחתה הטענה מכול וכול.

היו"ר ח. נרוסמן:

שאלה נוספת לחבר־הכנסת מילוא.

רתי מילוא (הליכוד):

האם יודע כבוד השר שהדברים שנכתבו בשאילתה נאמרו על־ידי מר נחמיאס בעדות בשבועה בבית־המשפט?

שר־הפנים י. בורג:

אינני יודע זאת וזה גם אינו רלבאנטי לתוכן התשובה שנתתי.

2632. לינת אסירים בטחוניים על הרצפה

חבר־הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר הפנים ביום כ"ה בכסלו תשל"ט (25 בדצמבר 1978):

בסיורים בבתי־הסוהר בארץ נוכחתי כי האסירים הבטחוניים ישנים על הרצפה, אמנם על מזרונים מסוג טוב אך על הרצפה.

תופעה זו פגמה בהתרשמותי החיובית מהיחס ומהתנאים הסבירים של האסירים בבית־הסוהר בעזה.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

מדוע אין מיטות ברזל בתאים שבהם ישנים האסירים הבטחוניים כפי שיש בתאים של האסירים האחרים?

שר־הפנים י. בורג:

אנו מונעים מאסירים בטחוניים שימוש במיטות ברזל באשר יש בהן כדי לשמש נשק קר.

2656. התנכלויות לרכוש ההסתדרות ולעסקניה בבני־ברק

חברת־הכנסת ש. ארבלי־אלמוזלינו שאלה את שר הפנים ביום כ"ה בכסלו תשל"ט (25 בדצמבר 1978):

לפני כשבועיים הוצתה ונשרפה כליל ספריית מועצת פועלי בני־ברק, ומאות ספרים וציוד יקר באולם הקריאה עלו באש. בתאריך 14 בדצמבר 1978 סוכל נסיון להצית את בית מועצת הפועלים במקום. מעשים זדוניים אלה הם חוליה בשרשרת ארוכה של התנכלויות לרכוש ההסתדרות ולעסקני ההסתדרות במקום.

נוכח חומרת המעשים שנעשו והסכנה שהתנכלויות אלה יימשכו גם בעתיד אם לא תחשוף המשטרה את העבריינים, רצוני לשאול:

1. האם נערכה חקירה על־ידי המשטרה?
2. אם כן, מה הן תוצאותיה?
3. האם התברר למשטרה אילו גורמים עומדים מאחורי מעשים אלה?
4. באילו אמצעים עומדת לנקוט המשטרה כדי להבטיח את רכוש ההסתדרות בבני־ברק וכדי למנוע התנכלויות לעסקני ההסתדרות במקום?
5. האם יש לראות במעשים אלה טרור פוליטי?

שר־הפנים י. בורג:

לשאלה 1: כן.

לשאלה 2: על אף החקירות שנערכו טרם עלה בידי המשטרה לגלות את העבריינים.

לשאלה 3: סברת המשטרה היא כי המניע למרבית העבירות שבוצעו באחרונה ברכוש ההסתדרות בבני־ברק הוא פעילות עבריינית רגילה שאין מאחוריה אירגון כלשהו. בקשר למעשה ההצתה אין בידי המשטרה ראיות לשייכו לגורם מסויים.

לשאלה 4: המשטרה ממשיכה בחקירותיה כדי לגלות את מבצעי העבירות. כן ננקטות על ידה פעולות מניעה יזומות שונות לסיכול פעילות פלילית נוספת.

לשאלה 5: בעוד שלא ברור למה מתכוונת השואלת הנכבדה במושג "טרור פוליטי" סבורה המשטרה כי מדובר כאן בפעילות פלילית רגילה שאין הוכחות על עמידת גוף פוליטי כלשהו מאחוריה.

2658. נשיאת נשק טעון בציבור

חבר־הכנסת א. שפייזר שאל את שר הפנים ביום כ"ה בכסלו תשל"ט (25 בדצמבר 1978):

ביום שני, 2 בדצמבר 1978, ברחוב אבן גבירול פינת רחוב פנקס עמדה מכונית של חברת "ברינקס". שניים מעובדי החברה חצו את הכביש הסואן כשבידיהם אקדחים שלופים.

אודה לשר אם ישיב לי:

1. האם מתיר החוק לאזרחים ולשומרים על רכוש פרטי להלך בין הקהל כאשר אקדחים טעונים ושלופים בידיהם?
2. האם לא קיימת סכנה כי פגיעה מפליטת כדור בנסיבות אלו תסכן חיי אדם?
3. האם קיימות הוראות בטחון, כתובות ומעוגנות בחוק, המסדירות נשיאת נשק בידי שומרים פרטיים ומי מופקד על שמירתן?

תשובת שר־הפנים י. בורג:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלה 1: חוק כלי הירייה, תש"ט—1949, דן בנושא מתן רשיונות לנשיאת כלי ירייה והחזקתם ומסדיר, בין היתר, מתן נשק למפעלים ולחברות שמירה לשם הגנת הנפש והרכוש ולצרכי בטחון. תנאי הרשיון מחייבים את הממונה על הנשק לתדרך את מחזיקי הנשק בכל הנוגע לכללי הזהירות והשימוש בנשק.

לשאלה 2: מטבע הדברים, כל כלי נשק המוחזק בידי הציבור יש בו משום סכנה. כדי לצמצם עד כמה שניתן סכנות מעין אלה קיימות הוראות חוק כלי הירייה ותנאים מגבילים ברשיון המוצא על־ידי משרד הפנים. על מחזיק בנשק שאינו נוהג על־פי כללי הזהירות הדרו־שים חלות הוראות ענשיות מתאימות בחוק.

לשאלה 3: על־פי הסמכות הנתונה למשטרה בחוק רישוי עסקים נקבעו על ידה תנאים מיוחדים להובלת כספים. בין היתר מחייבים תנאים אלה העברת כסף ברכב משוריין ובליווי מאבטחים מזוינים. המשטרה מפקחת על מילוי תנאים אלה. אין בחוק או בתנאי הרשיון כל הגבלה בדבר צורת נשיאת הנשק, מלבד קביעת האחריות של המחזיק בנשק להשתמש בכל אמצעי הזהירות המקובלים. אציין כי מרבית המאבטחים מצויידים בתת־מקלעים אשר אין דרך אחרת לשאתם אלא בידי המחזיק בהם.

2659. מפחר בסמים "קשים" בישראל

חבר־הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר הפנים ביום כ"ה בכסלו תשל"ט (25 בדצמבר 1978):

גורמים המתמצאים בנעשה בעולם העבריינות מסרו לי, כי ימאים זרים רוכשים כעת סמים "קשים" ברמה גבוהה בישראל וכי סוחרים זרים באים אלינו לקנות מקמעונאים חשיש המסומן בחותמות לבנוניות.

דברים אלה מצביעים על כך שישראל הולכת והופכת להיות מרכז בין־לאומי לסחר בסמים.

שאלותי הן:

1. ידוע כי החדירה למרכזים המספקים סמים "קשים" ו"נקיים" היא סכנת חיים ושצריך לשם כך להיות בעל מעמד בכיר בעולם הפשע והמסחר בסמים. על כן, האם יש לשר מידע איך מצליחים ישראלים לחדור למקורות אלה?

2. בעולם הפשע והסמים מקובל כי לסוחרי הסמים ה"נקיים" יש גיבוי מגורמים שלטוניים. האם קיים פיקוח מתמיד למניעת תופעה זו והאם נמצאו עד כה הוכחות לשיתוף פעולה כזה?

3. האם אין השר סבור כי יש לגייס בהקדם משאבים גדולים למלחמת חרמה בנגע הסמים?

שר־הפנים י. בורג:

על־פי הידוע למשטרת ישראל אין מדינת ישראל משמשת מרכז בין־לאומי לסחר סמים. אם כי היו בעבר כמה מקרים של הברחת חשיש על־ידי ישראלי לחוץ לארץ, לא ידוע למשטרה על סוחרים זרים שבאו לרכוש בארץ כמויות סיטואיות של חשיש כדי להעבירו לחוץ לארץ. להערכת המשטרה ניתן להשיג חשיש ביתר קלות ובמחיר נמוך יותר במדינות אחרות.

לשאלה 1: כמה עבריינים ישראלים, מהם המתגו־ררים בארץ ומהם המתגוררים בחוץ לארץ, הגיעו למעמד שבו יש להם אפשרות ליצור קשרים עם עבריינים רצי־נייס אחרים בנושא הסמים. המשטרה יודעת על חלק מפעילות זו ופועלת נגד אנשים אלה כאשר הדבר מת־אפשר.

לשאלה 2: לא ידוע למשטרה על גיבוי של גורמים שלטוניים לסוחרי סמים. משטרת ישראל, במסגרת פעו־לותיה החקירתיות והמודיעיניות, מפקחת על נושא זה בהתמדה.

לשאלה 3: בשנה החולפת ניתנו למערך החוקר של המשטרה אמצעים נוספים, ובין היתר הוגברה פעילות המשטרה בנושא הסמים, כיום קיימות בכל מרחבי המש־טרה יחידות מיוחדות שמשימתן היחידה היא טיפול בעבירות הסמים.

2660. הטיפול בדליפות בצנרת המים בירושלים

חבר־הכנסת א. יגורי שאל את שר הפנים ביום כ"ה בכסלו תשל"ט (25 בדצמבר 1978):

לאור הפירסומים בעתונות שלפיהם הולכת כמחצית כמות המים השנתית שקונה עיריית ירושלים מחברת "מקורות" לאיבוד בגלל דליפות בצנרת התת־קרקעית העירונית והביתית, האם יואיל כבוד השר להשיב לי:

1. האם היה ידוע לכבוד השר כי מהצנרת הירושל־מית נעלמים מדי שנה לפחות כ־66 מיליון ממ"ע מים?

2. האם מוקצה תקציב מיוחד המיועד למחלקות המים בעיריות וברשויות המקומיות השונות, והאם מקיים משרד השר פיקוח שאכן מועברים הכספים למטרה שלהם יועדו?

3. אם לא קיים פיקוח, האם יש בכוונת השר ליזום פיקוח על העברת התקציב לרשות העוסקת במטרות שלשמן הוא ניתן לצד פעולות שימנעו ביזבוז מים?

תשובת שר־הפנים י. בורג:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלה 1: הנתונים הנזכרים בשאילתה זו אינם נכונים.

הבהרה: קיים אמנם הפרש — של 20% לערך — בין כמות המים הנרשמת במדי המים המרכזיים של חברת "מקורות" לבין כמות המים הנרשמת במדי המים של צרכני ירושלים. הפרש זה מורכב מ־10% לערך של דליפות בצנרת הישנה והפגומה בעיקר בירושלים המז־רחית ומ־10% לערך של אי דיוק ברישום של מדי המים הנגרם מרגישות קיימת.

לשאלות 2—3: במסגרת תקציבי הרשויות המקומיות יש תקציבים לכל המחלקות ובכלל זה למחלקות המים. כן קיימים במשרד הפנים ובעיריות כלי בקרה על פעי־לויות כספיות הניתנים לבדיקה כגון: דין־וחשבון כספי, ביקורת וכו'.

2686. זריקת חזירים ורימוני עשן בכנרשי כדורגל

חברת־הכנסת ש. ארבלי־אלמוזלינו שאלה את שר הפנים ביום א' בטבת תשל"ט (31 בדצמבר 1978):

נוכח המקרים החוזרים ונשנים של זריקת חזירים ורי־מוני עשן במגרשים בעת תחרויות כדורגל, מקרים העלו־לים לסכן את קהל הצופים, רצוני לשאול:

1. באילו אמצעים נקטה ועומדת לנקוט המשטרה כדי למנוע זריקת חזירים ורימוני עשן במגרשי כדורגל?

2. האם נעצרו מבצעי פעולות אלה?

3. אם כן, כמה והיכן?

שר־הפנים י. בורג:

לשאלה 1: א. המשטרה זימנה את הנהלת ההתאחדות לכדורגל ואת מנהלי אגודות הספורט ודרשה מהם לנקוט בצעדים אלה: 1. להגדיל את מספר הסדרנים ב־מגרשים; 2. לערוך חיפושים אצל הצופים הנכנסים למגרשים כדי למנוע הכנסת חפצים חשודים למגרשים; 3. לערוך סריקות וחיפושים ביציעים לפני כניסת הצופים למגרשים כדי לגלות חפצים חשודים שהוסתרו שם מראש; 4. לערוך פעולות הסברה בקרב האוהדים.

ב. המשטרה הגבירה את נוכחותה במגרשי הכדורגל ולאנשי המשטרה ניתנו הוראות לעצור ולהעמיד לדין כל מי שייתפס בזריקת חזיז או רימון עשן.

ג. המשטרה שוקלת סגירת מגרשים שבהם חוזרת ונשנית התופעה; הודעה על כך נמסרה להתאחדות לכדורגל ולאגודות הספורט.

לשאלות 2—3: עד כה נעצרו על־ידי המשטרה חמישה חשודים לפי הפירוט דלקמן: 1. במגרש בקריית־חיים נעצר אדם שהשליך חזיז; 2. במגרש מכבי נתניה נעצר אדם שהשליך כדור זיקוקין; 3. במגרש בראשון־לציון נעצר אדם שנמצא אצלו חזיז בחיפוש שנערך בכניסה למגרש; 4. במגרש "בלומפילד" בתל־אביב נעצרו שני אנשים שנמצאו אצלם רימוני־עשן בחיפוש שנערך בכניסה למגרש.

2764. התנהגות שוטר כלפי תושב שכונת בית־יוגן בירושלים

חבר־הכנסת ש. לוריין שאל את שר הפנים ביום ד' בטבת תשל"ט (3 בינואר 1979):

בעתון "המודיע", מיום כ"ה בכסלו תשל"ט (25 בדצמבר 1978), התפרסם כי בערב שבת, כ"ב בכסלו תשל"ט, בשכונת בית־יוגן בירושלים, שלף שוטר אקדח לעבר חבור ישיבה שביקשו להזדהות, איים עליו ש"יפתח" את ראשו, תבע ממנו להסתלק ואף ידה — יחד עם שוטר שני — אבנים לעבר בני ישיבה נוספים שביקשום לא לסלק מחסום שבת המונע כניסת כלי רכב לשכונה ופגיעה ברגשות תושביה הדתיים. פתיחת רחובה הראשי של השכונה לתנועה — בניגוד להבטחת העיריה — יצרה מתח רב ותסיסה בין התושבים, ובשבת האחרונה נערכה עצרת מחאה נגד פתיחת הרחוב, כפי שפורסם ב"המודיע" ביום א' בטבת תשל"ט (31 בדצמבר 1978).

אודה לך אם תשיב לי:

1. האם הידיעות הנ"ל נכונות?
2. האם נערכה חקירה בנושא? אם כן, מה היו תוצאותיה?
3. האם הועמד השוטר המאיים־השולף לדין על המעשה? אם לא, מדוע?
4. מה בדעת כבודו לעשות כדי למנוע מקרים דומים בעתיד?
5. האם מוכן כבודו לתת הוראה למשטרה לא להסיר שוב מחסום זה כדי למנוע חילול שבת בשכונה ופגיעה ברגשות תושביה?

תשובת שר־הפנים י. בורג:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלות 1—4: בשבת הנזכרת בשאילתה הוזמנה המשטרה לרחוב הפיסגה בשכונת בית־יוגן בירושלים בגלל תלונה שהכביש נחסם בחביות. אנשי המשטרה הזיזו את החביות ובהמשך דרכם נתקלו בארבע חביות נוספות מלאות באבנים אשר חסמו את הכביש ואשר לא היו מסומנות בחומר זוהר או בשילוט. אנשי המשטרה החלו לסלק את המכשול ובינתיים התאסף סביבם קהל שקרא לעברם קריאות גנאי, מנע מהם לסלק את האבנים מהכביש והחזיר את האבנים שסולקו קודם לכן על־ידי אנשי המשטרה. על־פי הוראות הממונים עליהם עזבו אנשי המשטרה את המקום. אנשי המשטרה שנכחו במקום מכחישים כי איימו על מישהו, שלפו אקדח כלפי מאן־דהוא או יידו אבנים לעבר הקהל.

במשטרה לא נתקבלה כל תלונה בגין איומים או יידוי אבנים על־ידי שוטר כלשהו ועל כן לא ניתן לבדוק את הטענות המועלות על־ידי השואל הנכבד, לאמתן או להזימן.

לשאלה 5: המשטרה תמשיך לטפל בכל מקרה של הפרת החוק או הסדר הציבורי.

2765. תקיפות נשים בצפון ירושלים

חבר־הכנסת מ. פרוש שאל את שר הפנים ביום ד' בטבת תשל"ט (3 בינואר 1979):

בעתון "המודיע", מיום כ"ח בכסלו תשל"ט (28 בדצמבר 1978), פורסם על מקרים חמורים של תקיפת נשים שאירעו בימים האחרונים ליד שכונת "עזרת תורה" בירושלים השוכנת בקירבת בית־הספר המקצועי של משרד העבודה והרווחה. הדבר גרם לסערת רוחות קשה ולתגובה חריפה של ציבור תושבי השכונה וכן של תושבי השכונות החרדיות האחרות בצפון ירושלים.

רצוני לשאול:

1. האם קיבלה המשטרה תלונות על מקרי תקיפת נשים כמצויין בידיעה ותלונות אחרות בימים האחרונים?
2. האם התלונות נחקרו? אם לא, מדוע?
3. מה היו תוצאות החקירה?
4. האם הגבירה המשטרה את הסיורים בשכונה זו ובשכונות סמוכות כדי למנוע מקרי תקיפה נוספים?

תשובת שר־הפנים י. בורג:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלה 1: בין התאריכים 10 בינואר 1979 ל־17 בינואר 1979 הוגשו במשטרת ירושלים עשר תלונות על־ידי נשים המתגוררות באזור סנהדריה המורחבת אשר מסרו כי מזה למעלה משלושה חודשים הן מותקפות ומוטרדות על רקע מיני. עד לתאריך הנ"ל לא הוגשה כל תלונה בנושא זה והתלונות הוגשו רק לאחר שיחה שקויימה בין השואל הנכבד לבין מפקד משטרת מרחב ירושלים, שבה הועלתה הבעיה על־ידי השואל והוא נתבקש לשכנע את הנפגעות להגיש את תלונותיהן במשטרה.

לשאלות 2—3: בעקבות הגשת התלונות פתחה משטרת ירושלים בחקירה. נעצרו שני חשודים שתיאורם דומה לתיאור שנמסר על־ידי המתלוננות, והחקירה נמשכת.

לשאלה 4: כן.

2775. שיעור העלאת מסי הרשויות המקומיות

חבר־הכנסת י. מ. אברמוביץ שאל את שר הפנים ביום ט' בטבת תשל"ט (8 בינואר 1979):

בעתון "מעריב", מתאריך כ"ה בכסלו תשל"ט (25 בדצמבר 1978), פורסם כי לפי הערכת אנשי האוצר

יועלו מסי הרשויות המקומיות ב־70% לערך באפריל 1979.

רצוני לשאול:

1. האם הוגשו למשרדך מטעם רשויות מקומיות כל שהן בקשות להעלאה בשיעור כזה?

2. האם משרדך אישר או מתכוון לאשר העלאה כזאת לרשויות המבקשות?

3. אם לא, באיזה שיעור תאושר לבקשות העלאה?

4. האם מוכן כבוד השר להוציא הוראה מיוחדת שלפיה לא תחול ההעלאה של יותר מעשרים אחוזים על משפחות ברוכות ילדים ומשפחות מצוקה?

תשובת שר־הפנים י' בורג:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לשאלה 1: המדובר הוא בדרך כלל בשיעורי ארנונה כללית. שיעורי היטל ארנונה כללית אינם מוגשים לאישור שר הפנים אם ההחלטות נתקבלו במועד, דהיינו לפני ה־1.3 שלפני שנת הכספים שעליה מוטל המס.

לשאלה 2: כאמור אין צורך באישור משרד הפנים. אישור נחוץ רק בתוספת להיטל במשך השנה וזו נבדקת לגופה לגבי שיעורי ההיטל שבכל רשות מקומית והנטל על המשפחה.

לשאלה 3: כאמור אין אישור נחוץ.

לשאלה 4: לא. אין הנטל מוטל באחוזים אלא בלירות. ישנן רשויות מקומיות שבהן הנטל נמוך. אין אנו רואים לנכון כי הארנונה הכללית תשמש כלי לתמיכה במשפחות מרובות ילדים. לשם כך קיים הביטוח הלאומי. אשר למשפחות במצוקה כלכלית, לרשות המקומית סמכות לאשר "הנחה מסיבות חמריות".

2776. תוצאות החקירה המשטרתית בעניין מנהל החדשות בערבית בטלוויזיה

חבר־הכנסת א. יגורי שאל את שר הפנים ביום ט' בטבת תשל"ט (8 בינואר 1979):

1. בעתונים התפרסם על חקירה משטרתית הנערכת בקשר למנהל הטלוויזיה הערבית מר יוסף בר־אל. חקירה זו, לפי הידוע לי, נמשכת יותר משנה.

2. רק לאחרונה נודע, בעקבות ישיבה של הוועד המנהל של רשות־השידור, כי בגלל יחסים אישיים נפגמו השידורים של הטלוויזיה הערבית. ידוע לי, מחוגי רשות־השידור, כי בין הגורמים המכריעים במצב רעוע זה — העובדה שהמשטרה לא סיימה עדיין את חקירתה, או שלא פירסמה את מסקנות חקירתה.

הנני שואל:

א. מדוע נמשכת חקירה זו זמן כה רב?

ב. האם החקירה הסתיימה?

ג. אם כן — מדוע לא פורסמו ממצאיה?

תשובת שר־הפנים י' בורג:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א—ב. משטרת ירושלים חוקרת שני עניינים הקשורים לאדם הנזכר בשאילתה. בעניין אחד נסתיימה החקירה, והתיק נסגר על־ידי פרקליט המחוז מחוסר ראיות. הודעה מתאימה נמסרה למתלונן אשר עירער על החלטה זו בפני פרקליטי המדינה והנושא מצוי בטיפולו.

עניין נוסף, שתלונה בקשר אליו נמסרה לפני פחות משנה, נמצא עדיין בחקירה. החקירה טרם הסתיימה משום שהעניינים שעליהם מדובר אירעו לפני שנים מספר ובשל קשיים בהשגת שיתוף פעולה מצד אנשים שונים שיש לקבל מהם עדויות. כן קיבלה המשטרה לבדיקה דו"חות של מבקר רשות־השידור, שנערכו בעקבות טענות מספר שהועלו כלפי האדם הנזכר בשאילתה.

ג. אין המשטרה נוהגת לפרסם ברבים את ממצאי חקירותיה. על־פי החוק יש להודיע לאדם שמסר את התלונה את תוצאות החקירה, וכך נעשה בתלונה שחקירתה הסתיימה.

2781. מניעת השלכת פסולת בצדי הדרכים

חבר־הכנסת א. רובינשטיין שאל את שר הפנים ביום ט' בטבת תשל"ט (8 בינואר 1979):

תופעה שכיחה היא הורקת שאריות בטון ממשאיות עירבול, הערמת שאריות בנייה והשלכת ציוד אחר שאין חפץ בו, וזאת לצדי הדרכים הציבוריות, בניגוד לסעיף 380 לפקודת החוק הפלילי 1976.

אבקש להשיב לי:

1. כמה דו"חות הוגשו השנה נגד נהגים שפרקו מרכבם פסולת בניין ופסולת אחרת לצדי דרכים ציבוריות?

2. האם בדעת המשרד לבצע מיבצעים משטרתיים ללכידת נהגים משליכי פסולת, וזאת באתרים המועדים לביצוע עבירה זאת?

שר־הפנים י' בורג:

1. הפעולות המפורטות בשאילתה הן עבירות לא רק על־פי הסעיף 380 לפקודת החוק הפלילי 1936 (סעיף 490 לחוק העונשין), תשל"ז—1977, אלא הן נושא לרישום דו"חות גם לפי תקנות התעבורה ולפי חוק הנקיון, תשל"ו—1976.

בשנת 1978 רשמה המשטרה 1,337 דו"חות בעבירות המתייחסות להשלכת פסולת, בחלוקה זו: א. 282 דו"חות על עבירות לפי הסעיפים 247 ו־380 לפקודת החוק הפלילי 1936 (סעיפים 344 ו־490 לחוק העונשין, תשל"ז—1977); ב. 627 דו"חות בעבירות על הסעיף 2(א), (ב) לחוק שמירת הנקיון, תשל"ו—1976; ג. 428 דו"חות בעבירות על התקנות 151, 152 ו־161 לתקנות התעבורה.

2. המשטרה קבעה את נושא השלכת הפסולת לצדי הדרכים כנושא מועדף קבוע לאכיפת החוק. כן עורכת המשטרה מפעם לפעם מיבצעים מיוחדים לאכיפת החיקוקים הנ"ל, בשיתוף עם השירות לשמירת איכות הסביבה, הרשויות המקומיות ואירגונים וולונטאריים. בשנת 1978 נערכו שני מיבצעים כאלה.

היו"ר ח. גרוסמן:
רשות לשאלה נוספת לחבר־הכנסת רובינשטיין.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):
האם מוכן כבוד השר להורות על כך ששוטרים העוסקים באכיפת הוראות רגילות של תקנות התעבורה, מהירות, שלטי "עצור" וכו', יתנו את דעתם גם לעבירות ליכלוך, גם לסעיף 380 לפקודה?

שר־הפנים י' בורג:
אקרא את השאלה בדיוק, ואתייחס בעין טובה.

2782. תלונה על שימוש חריג בכוח על־ידי שוטרים

חבר־הכנסת מ. שחל שאל את שר הפנים ביום ט' בטבת תשל"ט (8 בינואר 1979):

נמסר לי כי מר משה בניסטי מבת־ים, עובד התעשיה האווירית, בהמתינו לאוטובוס בתאריך 29 בנובמבר 1978 בשעה 18:30 נעצר על־ידי שלושה אנשים שזיהו עצמם כשוטרים. הם עצרו אותו בטענה שהוא חשוד והכניסו אותו למכונית, שם היכו אותו מכות נמרצות בדרכם למשטרה.

בתחנת המשטרה זכה ליחס משפיל ומדכא ורק לאחר שנחקר הורה רפ"ק זמיר לשחררו.

אבקש לדעת:

1. **האם טענות אלו נכונות?**
2. **אם כן — כיצד ייתכן שבמדינת־חוק מתוקנת יכו שוטרים חשודי?**
3. **האם זה נוהג מקובל במשטרה להכות חשודים למיניהם עוד בטרם נחקרו?**
4. **האם בדעת השר לנקוט אמצעים לגבי השוטרים הנ"ל?**
5. **כיצד בדעת השר לפעול כדי שמקרים כאלו לא יישנו בעתיד?**

שר־הפנים י. בורג:

1—2. א) בירור תלונתו של האדם הנזכר בשאילתה נפתח במשטרה עוד בתחילת חודש דצמבר אשתקד, בעקבות מכתב תלונה שנתקבל מקרוב משפחתו של המתלונן.

ב) האדם הנזכר בשאילתה עוכב על־ידי אנשי משטרה שחשדו כי לקח חלק בעיסקת סמים, לאחר תצפית שהוצבה במקום שבו בוצעה העיסקה. לאחר שאנשי המשטרה הזדהו בפניו הם ביקשוהו להיכנס לרכב המשטרתי. האיש סירב וגילה התנגדות פעילה למעצרו תוך תקיפת אנשי המשטרה, אשר נאלצו להשתמש בכוח על־מנת להתגבר על התנגדותו ולהכניסו לרכב. נוכח המשך התנגדותו נכבל המתלונן באזיקים, נלקח למשטרת יפו, ושם הואשם בעבירה של תקיפת שוטרים.

ג) אין חולק שאנשי המשטרה השתמשו נגד המתלונן בכוח על־מנת להתגבר על התנגדותו למעצר, ואף במכתב התלונה שנכתב מטעמו יש אישור לכך שהוא התנגד לאנשי המשטרה לכל אורך הדרך, תוך הסבר שהוא חשב כי מדובר בעבריינים.

ד) סיום בירור התלונה במגמה לברר עד תום את השאלה האם השימוש בכוח שנעשה נגד המתלונן היה מוצדק, בנסיבות המקרה, מתעכב עקב אי־שיתוף פעולה מצד המתלונן, אשר הוזמן כבר פעמיים לקצין שמונה לברר את תלונתו כדי למסור את גירסתו המלאה לתקרית, הבטיח באמצעות פרקליטו את הופעתו, אולם עד להכנת תשובה זו לא התייצב.

ה) עם סיום בירור התלונה יקבל המתלונן תשובה ענייניית מהמשטרה, כמקובל.

3. לא. פקודות המשטרה אוסרות כל שימוש בכוח בלתי־מוצדק, וכל חריגה מהוראות אלה או תלונה על חריגה כזאת נבדקות בצורה יסודית, ובמידת הצורך נוקטים צעדים נגד אנשי המשטרה האחראים.

4—5. כאמור המקרה נשוא השאילתה הזאת נמצא עדיין בבירור, ויהיה זה מוקדם להסיק מסקנות סופיות.

2805. הופעתם של תובעים לבושי־מדים בבתי־משפט לנוער

חבר־הכנסת א. יגורי שאל את שר הפנים ביום י"א בטבת תשל"ט (10 בינואר 1979):

בעתון "הארץ" מיום 2 בינואר 1979 נכתב כי מפקד משטרת מרחב חיפה תת־ניצב אברהם תורג'מן הורה לתובעים המשטרתיים בבית־המשפט לנוער בחיפה להופיע כשהם לבושים מדים.

אבקש להשיב לי:

1. **האם הוראה זו של תת־ניצב אברהם תורג'מן היא על דעת פיקוד המשטרה?**
2. **האם ההוראה של תת־ניצב אברהם תורג'מן היא על דעת כבוד השרי?**
3. **האם נערך מחקר בקרב פסיכולוגים וסוציולוגים אשר מסקנותיו אומרות שהופעת התובעים במדים לא תפגע בקטינים?**
4. **אם לא — האם יסכים כבוד השר להורות לפיקוד המשטרה לשנות החלטה זו?**

תשובת שר־הפנים י. בורג:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

עובדי נוער במשטרת ישראל אינם לובשים מדים בכל סוגי עבודתם כדי לא ליצור אפשרות של הכתמה לנערים הבאים עמם במגע. מגבלה זו לא נקבעה על־ידי המחוקק אלא המשטרה גזרה אותה על עצמה בפקודות־הקבע שלה.

במשך השנים הגיעה המשטרה למסקנה, לאחר דיונים משותפים עם שופטי נוער ואנשי טיפול, כי יש לסייג מגבלה זו בסייגים, והאחד מהם הוא במעמד בית־המשפט לנוער שאליו מובאים קטינים לדין על ביצוע עבירות שונות, מתוך מגמה להקנות מעמד סמכותי יותר לתובע המופיע בפני בית־משפט זה.

לשאלה 1—2: כן.

לשאלה 3: לא נערך מחקר בקרב סוציולוגים ופסיכולוגים אלא, כאמור, נערכו דיונים עם שופטים ואנשים העוסקים בטיפול בנוער עבריין, המשוכנעים כי הקטינים לא ייפגעו מהופעתם של התובעים בבתי־המשפט לנוער כשהם לובשים מדים.

לשאלה 4: איני סבור שיש מקום לשנות את ההחלטה.

2814. נקיטת צעדים למניעת תאונות דרכים

חבר־הכנסת א. יגורי שאל את שר הפנים ביום י"א בטבת תשל"ט (10 בינואר 1979):

סקירה של המנהל הכללי של משרד התחבורה בנושא תאונות הדרכים, שניתנה בוועדת הכלכלה של הכנסת בתאריך 8 בינואר 1979, מצביעה על עלייה ניכרת במספר תאונות הדרכים עם נפגעים, מדי שנה בשנה. המספרים שהוצגו הראו:

14,300 תאונות עם נפגעים בשנת 1976;

15,900 תאונות עם נפגעים בשנת 1977;

16,800 תאונות עם נפגעים בשנת 1978.

כמי שמופקד על המשטרה, האם יואיל כבודו להשיב לי:

1. האם נוקטת המשטרה פעולות כלשהן לצורך מניעת התופעה החמורה ולצימצום דראסטי של מקרי תאונות הדרכים בארץ?

2. אם התשובה על שאלה 1 היא שלילית, מה בכוונת השר לעשות לנוכח חומרת המצב?

תשובת שר־הפנים י. בורג:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1—2. רוב תאונות הדרכים נגרמות בשל הגורם האנושי. האכיפה על־ידי כוחות המשטרה והמתנדבים הפועלים בעידודה הם בלבד לא יפתרו את הבעיה. כדי להילחם במספר הרב של תאונות הדרכים יש לפעול בתחום החינוך וההסברה, אגב שימוש באמצעי התקשורת; יש לשפר את התשתית התחבורתית וסידורי הבטיחות, להרחיב את מערכת השפיטה ולהתאים את הענישה על עבירות התעבורה.

יחד עם זאת עושה משטרת ישראל כמיטב יכלתה, בהתאם לכוח־האדם והאמצעים העומדים לרשותה, לאכיפת דיני התעבורה. בשנת 1978 הוגברה אכיפה בעבירות תוך כדי תנועה, הגורמות לחלק ניכר מתאונות הדרכים.

במשטרה נדונה תכנית התעצמות בכוח־אדם ואמצעים לצורך הגברת הפיקוח והאכיפה, ונבדקו האפשרות לשלב אכיפה סמויה, לשלב באכיפה מתנדבים מקרב הציבור שיוסמכו כשוטרים מיוחדים, לתגבר את כוח־האדם שיועסק בתפקידי פיקוח על התנועה ואכיפת דיני התעבורה, ולרכוש ציוד אלקטרוני מתוחכם. כל זאת בכפוף להקצאת משאבים מתאימים.

לקראת השנה השוטפת נערכה המשטרה לפיקוח ואכיפה מרוכזים, ובעיקר בערים שבהן נגרמות מרבית התאונות.

היו"ר ח. גרופמן:
אני מבקשת מאת שר הפנים להשיב על השאילתה מס' 2816 של חבר־הכנסת טוליאנו.

שר־הפנים י. בורג:
אני לא רואה אותו ברשימה. יש כאן כנראה "פנצ'־רון".

2820. מניעת הוכלת מטענים־בתפזורת בלתי־מכופים

חבר־הכנסת א. רובינשטיין שאל את שר הפנים ביום י"א בטבת תשל"ט (10 בינואר 1979):

כבישי ודרכי הארץ מזוהמים לא אחת בשל רכב הנוסע כשמטענו אינו מכוסה כלל או מכוסה כלאחר־יד. מדובר בעיקר בהעברות של חול וחמרים אחרים המתפזרים תוך כדי נסיעה. יתר־על־כן, הובלת מטען כזה ללא כיסוי מסכנת את כלי־הרכב הנוסעים אחרי הרכב המוביל.

אבקש להשיב לי:

1. כמה דו"חות תנועה הוגשו השנה נגד נהגים שמרכבם עלה אבק או נשפך חומר לא מכוסה תוך כדי נסיעה (בניגוד לסעיף 86 לתקנות התעבורה)?

2. האם נערכו השנה מיבצעים משטרתיים נגד כלי רכב המובילים חומר בתפזורת ללא כיסוי ומסכנים בכך כלי־רכב אחרים?

תשובת שר־הפנים י. בורג:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. במשך שנת 1978 נרשמו על־ידי המשטרה 980 דו"חות בגין עבירה על תקנה 86 לתקנות התעבורה.

2. לא נערכו מיבצעים מיוחדים, אולם תקנה זו מסווגת כנושא מועדף קבוע לאכיפה.

2824. התנהגות שוטרים כלפי ראש ישיבת "אור שמח" בירושלים

חבר־הכנסת מ. פרוש שאל את שר הפנים ביום י"א בטבת תשל"ט (10 בינואר 1979):

בעתון "המודיע" מיום ח' בטבת תשל"ט (7 בינואר 1979) פורסמה ידיעה על־אודות מעצרו של ר"ש־מתיבתא בישיבת "אור שמח", ברחוב שמעון־הצדיק בירושלים, על־ידי משטרת ירושלים, עקב תלונה פרובוקאטיבית של שכן הרואה בעין רעה את קיום הישיבה במקום. השכן טען, שהרב "פרץ" כאילו, לדירה סמוכה, הזעיק את המשטרה, וזו עצרה את הרב מבלי להודיע על המקרה אפילו לאשתו, שנשארה בבית עם תינוק. המקרה עורר סערת רוחות בקרב ראשי הישיבה, התובעים להעמיד לדין את הצעיר ולחקור את התנהגות המשטרה.

רצוני לשאול:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?

2. האם נערכה חקירה בעניין, ומה העלתה?

3. מדוע נעצר הרב על סמך תלונה של שכן מבלי לחקור את האפשרות על פרובוקאציה?

4. אם היתה זו פרובוקאציה, האם ייגקטו צעדים מתאימים כלפי הצעיר המתלונן?

5. מדוע לא נמסר על מעצרו לאשתו ולראשי הישיבה?

6. האם נערכה חקירה פנימית במשטרה על־אודות המקרה, ומה העלתה?

7. במקרה שהוברר, כי היתה חריגה מסמכות של שוטרים או פעולה שלא בהתאם להוראות, האם ננקטו צעדים כלפי השוטרים האחראים?

8. אילו צעדים מתכוון כבוד השר לנקוט כדי למנוע הישנות מקרים דומים בעתיד?

תשובת שר־הפנים י. בורג:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1—2. האדם הנזכר בשאילתה נעצר על סמך חשד סביר, שהועלה נגדו, שביצע עבירה של הסגת גבול פלילית. בגין חשד זה פתחה משטרת ירושלים בחקירה, אשר טרם הסתיימה.

3—4. החקירה לא העלתה כל חשד לפרובוקאציה; המתלונן ועד נוסף מסרו כי הבחינו בחשוד בשעת מעשה.

5. על־פי בקשת החשוד נמסרה הודעה על מעצרו לחמיו, והוא אשר מסר את ההודעה לרעיית החשוד.

6—8. כאמור, המעצר והטיפול באירוע הנזכר ב־שאילתה היו שיגרתיים, ולא נמצא בפעולות המשטרה כל חריג שיצדיק קיום "חקירה פנימית".

2840. איזון התקציבים של חרשויות המקומיות

חבר־הכנסת ח. קורפו שאל את שר הפנים ביום ט"ז בטבת תשל"ט (15 בינואר 1979):

הגיעו אלי ידיעות כי יחסר לאיזון תקציבי הרשויות המקומיות בישראל לשנת 1978/1979 סכום של 2.4 מיל־

יארד לירות, וכי המצוקה הכספית הולכת ומחריפה מחודש לחודש.

רצוני לשאול את כבוד השר:

א. כיצד יממנו הרשויות המקומיות את הגרעון החזוי, ומאילו מקורות?

ב. באילו כלים ואמצעים משתמש משרד הפנים על־מנת לערוך ביקורת תקציבית על הוצאות הרשויות המקו־מיות, ואילו אמצעים עומדים לרשותו כדי למנוע חריגה מהתקציב ללא אישורו או ללא ידיעתו?

ג. כיצד מתכנן משרד הפנים לאזן את תקציבי הר־שויות המקומיות לנוכח האינפלאציה המואצת בשנה הבאה?

תשובת שר־הפנים י. בורג:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

להערכת משרד הפנים לא יחסר סכום של 2.4 מיל־יארד לירות למימון בתקציבים אלא של כ־500 מיליון לירות לתשלום הפרשי שכר מעבר לחזוי וכ־500 מיליון לירות נוספים להתייקרויות והוצאות מימון. זאת לאחר שהושלמה העמדת משאבים בהיקף 16,250 מיליוני לירות לאחרונה.

לשאלה א: אנו מניחים שמשרד האוצר יעמיד מענק לכיסוי הפרשי השכר. אשר להתייקרויות יהיה על הרשו־יות המקומיות לספוג את הסכום על־ידי צימצום הוצאות והעמקת הגבייה.

לשאלה ב: משרד הפנים מאשר לרשויות המקומיות תקציבים רגילים ובלתי־רגילים מאוזנים ועומד בקשר עמהם למציאת פתרון לכל נושא חריג. כן עורך המשרד ביקורות לאחר ביצוע התקציב. אם יתגלו תופעות חריגות במיוחד יעמיד המשרד את הרשות המקומית על חובתה לשמור על תקציב מאוזן, ולא — במקרים קיצוניים יהיה צורך לפזר מועצה או למנות מבקרים שילוו דרך־קבע את המינהל הכספי של הרשות המקומית.

לשאלה ג: התקציב לשנת 1979 נמצא בדיון בין משרדי הפנים והאוצר, מרכז השלטון המקומי ואירגון המועצות האזוריות. עם סיום הדיון ייקבעו במשותף עקרונות התקציבים ודרכי מימונם במסגרת האפשרויות. בדיון נלקחה בחשבון האינפלאציה כפי שהיא חזויה בתקציב המוצא על־ידי הממשלה.

2856. אי־מתן תמיכה על־ידי עיריית תל־אביב ל"מרכז סיוע לקרבנות אונס"

חברת־הכנסת ג. כהן שאלה את שר הפנים ביום ט"ז בטבת תשל"ט (15 בינואר 1979):

באחרונה נמסר לי כי "מרכז סיוע לקרבנות אונס" בתל־אביב, הפועל בעזרת מתנדבות וכספי תרומות, צפוי לסכנת סגירה משום שעיריית תל־אביב אינה מעניקה שום תמיכה כספית למרכז. זאת, שעה שמרכזים דומים בחיפה ובהרצליה מקבלים תמיכת העיריות.

לאור חשיבותו הרבה של המרכז לשם טיפול בנשים במצבי מצוקה חריפים רצוני לשאול:

1. האם יש קריטריונים אחידים שעל־פיהם מענ־קות עיריות תמיכה למפעלים וולונטאריים חיוניים וחיו־ביים?

2. אם כן — מדוע אין עיריית תל־אביב מעניקה תמיכה למרכז לטיפול בנשים במצוקה, דוגמת עיריות חיפה והרצליה?

3. אם התשובה על שאלה 1 היא שלילית, מה בדעת משרד הפנים, הממונה על העיריות, לעשות כדי לסייע למפעל חיובי שהוקם בידי מתנדבות?

שר־הפנים י. בורג:

1. אין קריטריונים אחידים למפעלים וולונטאריים. מעצם היותם מפעלים וולונטאריים יכולים אזרחים וגם רשויות מקומיות להתייחס אליהם באופן שונה, לפי עדי־פויותיהם.

2. כפי הנראה רואות עיריות חיפה והרצליה את הצורך בטיפול ב"סיוע לקרבנות אונס" בסדר עדיפות גבוה.

3. משרד הפנים אינו מסייע, בדרך־כלל, למוסדות ומפעלים ואינו מטפל בהם אלא במידה שרשויות מקומיות כוללות אותם בתקציבהן או מבקשות הקצבה מיוחדת.

2857. תלונה על התנהגות המשטרה כלפי העציר מר חמיד

חבר־הכנסת ת. זיאד שאל את שר הפנים ביום ט"ז בטבת תשל"ט (15 בינואר 1979):

בתאריך 21 בנובמבר 1978 עצרה המשטרה את האזרח חמיד, תושב הכפר דיר־חנא. הוא נלקח לתחנת המש־טרה בשגב, ולמחרת הוארך על־ידי בית־משפט השלום בעכו מעצרו לחמישה־עשר יום והוא הוחזר לתחנת המשטרה בשגב. בתקופת מעצרו חקרו אותו שלושה חוקרים, אחד מהם בדרגת קצין ושמו "מצה" וחוקר שני בשם "דניאל". כשהוא סירב להודות בדברים שלא עשה עינו אותו בשיטות אכזריות.

הנני שואל:

1. מה הסיבות שבגללן נעצר מר מחמוד חמיד?

2. האם מוכן כבוד השר לברר את תלונותיו של העציר שבזמן חקירתו היכו אותו הקצין "מצה" והשוטרים מכות אכזריות?

3. אם תלונותיו של העציר מחמוד חמיד נכונות, האם מוכן השר לדרוש את העמדתם לדין של הקצין והשוטרים שחקרו אותו, כדי שיבואו על עונשם?

תשובת שר־הפנים י. בורג:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. האדם הנזכר בשאילתה נעצר ביום 20 בנובמבר על־פי ראיות שהיו נגדו ואשר ביססו, לכאורה, אשמה של תקיפה וגרימת נזק בקשר לתקיפת אנשי משטרה וגרימת נזק לרכב משטרה בעת ביצוע צו להריסת מבנה שהוצא על־ידי בית־משפט השלום בעכו. החשוד הודה בהשתתפות בהתפרעות. מעצרו הוארך על־ידי בית־המשפט ובתום חקירתו הוא שוחרר בערבות.

2—3. לא נמצא כי בעת חקירת האדם הנזכר ב־שאילתה השתמשו חוקריו באמצעים פסולים כלשהם. הוא לא הוכה ולא נפגע בדרך כלשהי בעת מעצרו ובכל שלב משלבי החקירה. החשוד לא העלה טענה מעין זו בפני איש, והדבר אף לא נטען על־ידי בא־כוחו שייצג אותו בבית־המשפט בעת הארכת המעצר.

2485. ידיעה בדבר אימוני מחבלים פלשתינאים במסגרת אירגון ניאו־נאשיונאלי בספרד

חבר־הכנסת ה. זיידל שאל את שר החוץ ביום ד' בכסלו תשל"ט (4 בדצמבר 1978):

בעתון "דבר" מיום 26 בנובמבר 1978 פורסמה ידיעה על אירגון ניאו־פאשיסטי קיצוני בספרד, אשר במסגרתו מתאמנים מחבלים פלשתינאים.

רצוני לשאול:

1. האם הידיעה נבדקה ואומתה?

2. אם כן — מה עושה משרד החוץ כדי למנוע תופעה זו?

שר־החוץ מ. דיין:

נמסר לנו על־ידי הגורמים הנוגעים בדבר כי הידיעה נבדקה, ולא נמצא לה אישור.

2510. מחיקת נאצים מספר־הכבוד של העיר האנובר

חבר־הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר החוץ ביום י"א בכסלו תשל"ט (11 בדצמבר 1978):

לאחרונה התפרסם בעתון "הארץ" כי אדולף היטלר רשום עדיין כאזרח־כבוד של העיר האנובר. מר רפאל אולבסקי, יושב־ראש אירגון שארית־הפליטה ברגן־בלזן, מסר לי כי גם פושעים גרמנים ידועים אחרים הם אזרחי כבוד של העיר האנובר.

הדבר הזה חמור פי כמה בהתחשב בעובדה שהאנובר נמצאת במרחק קטן ממחנה המוות ברגן־בלזן, מה גם שממשלת סאקסוניה התחתית, המנציחה את מרצחי ברגן־בלזן כאזרחי־כבוד שלה, אחראית לשמירת אתר הזכרון והקברים שבמחנה.

אודה לכבודו אם יואיל להשיב לי:

האם מוכן כבוד השר לפעול על־מנת ששמותיהם של הפושעים הללו יירשמו לדראון עולם ויימחקו מספר אזרחי־הכבוד?

שר־החוץ מ. דיין:

בירורי שגרירות ישראל בבון העלו ששמו של אדולף היטלר וכן של שר לשעבר ששמו רוסט נמחקו ב־9 בנובמבר 1978 מספר הכבוד של האנובר בישיבה מיוחדת של העיריה. 120 חברי המועצה הצביעו בעד מחיקה זו, ללא מתנגדים.

2545. אי־רצונם של שליחי ישראל בפאריס לשתף את ילדיהם במחנות של תנועות נוער ציוניות בממקום

חבר־הכנסת ד. שילנסקי שאל את שר החוץ ביום י"א בכסלו תשל"ט (11 בדצמבר 1978):

ב"הארץ" מיום 25 בנובמבר 1978 התפרסם מכתבו (שצורף) של דן שורק, שליח "איחוד הבונים" בפאריס, המספר על "תרומתו הנכבדה" של בית־הספר הישראלי בפאריס, שלומדים בו בני שליחי עם ישראל בנכר, למלחמה בהתבוללות המשתוללת בקרב הקהילה היהודית בפאריס.

בית־הספר מקיים מדי שנה מחנה סקי נפרד באלפים המושלגים. הוצע לו לבטל את מחנה החורף הנפרד ולהתפזר בין המחנות של ילדי חמש תנועות הנוער הציוניות הפועלות בפאריס. ועד ההורים דחה את ההצעה, והיושב־ראש שלו הסביר: "מאחר שאחת המטרות העיקריות של החופשה היא לימוד סקי בהדרכה מקצועית מעולה, העדיף הוועד גם מסיבה זו שלא לשנות את המסורת השנה".

הוסיפה אחת האמהות: "אגיד לך את האמת, התנאים שבהם נערכים המחנות בתנועה לא מספיקים לנו. השיירות אינם צמודים וכו'. אבל אגיד לילדים שהסיבה היא בטחונית."

אבקש להשיב לי:

1. האם נכונה ידיעה זו? אם כן — האם "מסורת התבדלות" זו של ילדי השליחים מישראל עולה בקנה אחד עם מכלול התפקידים והפעילויות שהמשרד דורש משליחיו ומבני משפחותיהם לבצע בעת שירותם בארצות־חוץ?

2. האם יפעל שר החוץ לחיסול גילויים אלה של שליחיו בפאריס ויתן הנחיות ברורות בנושא?

שר־החוץ מ. דיין:

אין בידי להוסיף על תשובת שר החינוך והתרבות מ־17 בינואר 1979 על השאילתה מס' 2726 של חברת־הכנסת שרה שטרן־קטן בנושא זה.

2558. טענה על הימצאות ניסוחים מעורפלים בטיוטת הסכם השלום עם מצרים

חבר־הכנסת מ. קצב שאל את שר החוץ ביום י"ח בכסלו תשל"ט (18 בדצמבר 1978):

הפרופסור דינשטיין מציין במכתבו מיום 25 בינואר 1978 אל הפרופסור ברק, לשעבר היועץ המשפטי לממשלה, כי בהסכם השלום עם מצרים המוצע על־ידי הממשלה יש ניסוחים מעורפלים העלולים להוות בעתיד שרשי סיכסוכים.

בהמשך מכתבו מציין הפרופסור דינשטיין כי ההסכם מתחמק מהנקודות השנויות במחלוקת בהווה ודוחה את פתרונן לעתיד בלתי־מוגדר.

אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

1. האם הסכם השלום נבדק על־ידי מומחים למשפט בין־לאומי, ואם נבדק — מה היא חוות־דעתם?

2. מה דעתו של שר החוץ על תוכן מכתבו של הפרופסור דינשטיין, והאומנם תוקנו הליקויים אשר הועלו על־ידי הפרופסור דינשטיין?

3. **האומנם, לדעת שר החוץ, עלולים הניסוחים המעורפלים בהצעת ההסכם לשלום להוות בעתיד סלעי מחלוקת ועילה מצד מצרים להפרת חוזה השלום, אם ייחתם?**

שר־החוץ מ. דיין:

המשא־ומתן על חוזה השלום נערך בהשתתפות מומחים לדבר, וכן נבדק החוזה על־ידי מומחים.

2591. הצורך בהגבלת שהותם בחוץ־לארץ של נושאי דרכונים דיפלומאטיים

חברת־הכנסת ג. כהן שאלה את שר החוץ ביום כ' בכסלו תשל"ט (20 בדצמבר 1978):

נמסר לי באחרונה כי כמה שליחים, שברשותם דרכונים דיפלומאטיים, שוהים שנים רבות מאוד בנכר עם משפחתם, והיו מקרים של הפרת הוראה מפורשת של שר החוץ "שאין, בשום־אופן, להאריך דרכונו של אדם מעבר לשש שנים".

רצוני לשאול:

א. האם אכן קיימת הוראה המגבילה את הארכת הדרכון הדיפלומאטי?

ב. האם הוראה זו הופרה? אם כן — באילו נימוקים?

ג. מה עושה משרד החוץ כדי להגביל את שנות

שירותם בחוץ־לארץ של נושאי דרכונים כנ"ל כדי להדק את הקשר שלהם ושל משפחתם עם הארץ וכדי למנוע הפיכתם ליורדים־בכוח וליורדים־ברוח?

שר־החוץ מ. דיין:

א—ג. ההוראה הקיימת במשרד החוץ אינה מתייחסת להארכת הדרכון אלא לתקופת השירות בחוץ־לארץ. הנחיתי את המשרד כי יש לקבוע ככלל שש שנים כתקופה מירבית של שירות רצוף של אנשי משרד החוץ בחוץ־לארץ, פרט למקרים יוצאים מהכלל, הנשקלים כל אחד לגופו.

2676. מסירת תכנם המלא של הסכמי קמפ־דייוויד לכנסת

חבר־הכנסת ד. רוזוליו שאל את שר החוץ ביום א' בטבת תשל"ט (31 בדצמבר 1978):

בעקבות ידיעות כי קיימת הסכמה להחזרת 150,000 פליטים תמורת הישארות הישובים ביהודה ובשומרון, במסגרת הסכמי קמפ־דייוויד, לא נמסר דבר על כך מעל במת הכנסת.

הנני מבקש לדעת:

1. האם קיימת הסכמה כזאת?
2. האם קיימות הסכמות שישראל נתנה בקמפ־דייוויד ולא נמסר עליהן לכנסת?
3. אם יש הסכמות כאלו, מה הן?

תשובת שר־החוץ מ. דיין:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה שלילית. דובר משרד החוץ הכחיש ביום 25 בדצמבר 1978 ידיעות שנתפרסמו בעניין זה.

2—3. תכנם של הסכמי קמפ־דייוויד כלול כולו בהס־כם שהונח על שולחן הכנסת.

2677. ידיעה בדבר הסכמתה של ממשלת ישראל להחזרת פליטים ליהודה ולשומרון

חבר־הכנסת ח. דרזקמן שאל את שר החוץ ביום א' בטבת תשל"ט (31 בדצמבר 1978):

כשחזר שר החוץ מבריסל פורסמו בעתונות ידיעות שלפיהן אמר שר החוץ שבקמפ־דייוויד הוסכם על חזרתם של 150,000 פליטים ערבים ליהודה ולשומרון.

בראיון לראדיו אמר השר ששתי המדינות, ישראל ומצרים, צריכות ללכת זו לקראת זו ובדרך זו לגשר את הפער. דברים אלה נאמרו למרות ההודעות החד־משמעיות של ממשלת ישראל, שלפיהן הלכה ישראל בוויתוריה עד קצה גבול היכולת.

אבקש להשיב לי:

א. מה בדיוק הוסכם בדבר החזרתם של פליטים ליהודה ושומרון?

ב. האם ממשלת ישראל אכן החליטה להסכים להח־זרת פליטים?

ג. אילו ויתורים נוספים על ישראל עוד לעשות על־מנת ללכת לקראת תביעותיה של מצרים?

תשובת שר־החוץ מ. דיין:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

ראה תשובתי מהיום על השאילתה מס' 2676 של חבר־הכנסת דניאל רוזוליו.

2678. ידיעה בדבר הסכמתה של ממשלת ישראל להחזרת פליטים ליהודה ולשומרון

חבר־הכנסת ש. ארבלי־אלמוזלינו שאלה את שר החוץ ביום א' בטבת תשל"ט (31 בדצמבר 1978):

בעתון "מעריב" מ־24 בדצמבר נמסר על־ידי שליחת "מעריב" הגברת תמר גולן ששר החוץ אמר בתידרוך לכתבים הישראליים: "בחמש השנים הקרובות מתכוננת ישראל להעלות עשרים ישובים חדשים בבקעה ולהגדיל את מספר תושבי הישובים הקיימים, ובאותו זמן תאופשר החזרת 150,000 פליטים שיוחזרו לאזור במסמכי הסכמי קמפ־דייוויד, ולפי הסכמים אלה יותר לערבים הנחשבים לעקורי מלחמת ששת־הימים לחזור לבתיהם".

נוכח העובדה שהצהרה זו ניתנה לראשונה דווקה בחוץ־לארץ, רצוני לשאול:

1. האם ניתנה הסכמה על־ידי משלחת ישראל בשי־חות בקמפ־דייוויד להחזיר 150,000 פליטים כמשקל נגדי להקמת עשרים ישובים חדשים בבקעה?
2. אם כן — האם התחייבות זו הובאה לידיעתה ואישורה של ממשלת ישראל?
3. האם נמסר על כך לוועדת החוץ והבטחון?
4. מדוע לא הובא הדבר לידיעת הכנסת בעת הדיון על אישור הסכם־המסגרת?
5. האם אין בהתחייבות זו של ממשלת ישראל יצי־רת קשר שההתנחלות ביהודה ובשומרון תהיה מותנית במספר הפליטים שיוחזרו לאזור?
6. האם התחייבות זו איננה סותרת את קווי־היסוד של הממשלה, שאושרו על־ידי הכנסת?

שר־החוץ מ. דיין:

ראי תשובתי מהיום על השאילתה מס' 2676 של חבר־הכנסת דניאל רוזוליו.

כיוון שלא קראתי את התשובה לשאילתה של חבר־הכנסת דניאל רוזוליו אני מציע שאקרא את תשובתי.

(קורא את התשובה, לעיל)

היו"ר ח. גרוסמן:

רשות לשאלה נוספת לחברת־הכנסת ארבלי־אלמוז־לינו.

שושנה ארבלי־אלמוזלינו (המערך):

אני מצטערת מאוד, שאלתי שש שאלות, התשובה שניתנה לי אינה עונה על כל שש השאלות שהצגתי בשאילתה שלי.

שר־החוץ מ. דיין:

לפני השאילתה שלך. לדעתי עניתי על כולן. את שאלת האם התחייבות זו הובאה לידיעתה ואישורה של ממשלת ישראל, ועוד שאלות. אני אמרתי שהידיעה אינה נכונה. כאשר הידיעה אינה נכונה אינני צריך להביא אותה לידיעת מישהו. התשובה שלי על השאילתה של חבר־הכנסת דניאל רוזוליו: התשובה שלילית. דובר משרד החוץ הכחיש ביום 25 בדצמבר 1978 ידיעות שנתפרסמו בעניין זה. אם הידיעות שנתפרסמו בעניין זה אינן נכונות אינני צריך להביא אותן לידיעת המוסדות.

2723. אי־רצונם של שליחי ישראל בפאריס לשתף את ילדיהם במחנות של תנועות נוער ציוניות במקום

חברת־הכנסת ש. שטרן־קפן שאלה את שר החוץ ביום ב' בטבת תשל"ט (1 בינואר 1979):

בפרברי פאריס קיים בית־ספר ישראלי, בפיקוח משרד החינוך, אשר תלמידיו בני שליחי ישראל בנכר, ותכנית הלימודים זהה עם זאת הקיימת בארץ.

בית־הספר מקיים מדי שנה מחנה סקי, באלפים המושלגים, העולה להורים 6,090 לירות.

בפאריס קיימות 5 תנועות נוער ציוניות העושות מאמץ להציל את הנוער היהודי מהתבוללות על־ידי הקניית לשון עברית, יהדות ואהבת ארץ־ישראל. למרבה הצער והאבסורד מנותק בית־הספר הישראלי מתנועות הנוער. כשהוצעה להנהלת בית־הספר ולוועד ההורים הצעה לבטל את מחנה החורף ולהציע לתלמידים הישראלים להתפזר בין התנועות השונות ולשהות בפעולות החורף עם הנוער היהודי המקומי, כדי להיות שגרירים לישראל ולעם ישראל — החליט ועד ההורים שלא להיענות בחיוב להצעה "מאחר שאחת המטרות העיקריות של החופשה היא לימוד סקי בהדרכה מקצועית מעולה".

מאחר שבבית־ספר זה לומדים בעיקר ילדי השליחים בפאריס, ומאחר שמדובר בוועד הורים המורכב משליחי ישראל, אודה לכבוד השר אם ישיב לי:

א. הידועות לו העובדות דלעיל?

ב. מה בדעת השר לעשות על־מנת שהשליחים הישראלים בפאריס יסכימו שגם ילדיהם ישאו בתפקידי שליחות במסגרת התנועות הציוניות הזקוקות להם?

שר־החוץ מ. דיין:

ראי־נא תשובתי מהיום על השאילתה מס' 2545 של חבר־הכנסת שילנסקי.

היו"ר ח. גרופמן:

רשות לשאלה נוספת לחברת־הכנסת שטרן־קטן.

שרה שטרן־קטן (חזית דתית לאומית):

שאלתי היתה מכוונת לשליחים, ולא לילדי שליחים ולא לבתי־ספר. אני מבקשת מאת שר החוץ להתייחס לשליחים, ולא לילדים, שזו שאלה ששר החינוך והתרבות ענה עליה.

רב שילנסקי (הליכוד):

שר החוץ אמר לי לעיין בתשובה לחברת־הכנסת שרה שטרן־קטן.

היו"ר ח. גרופמן:

למען ההומור — זה בסדר, למען האמת — זה לא בדיוק כך. יש תשובה על השאלה הספציפית?

שר־החוץ מ. דיין:

מה השאלה הספציפית?

היו"ר ח. גרופמן:

אינני יכולה להסביר מה בדיוק השאלה שלך.

שרה שטרן־קטן (חזית דתית לאומית):

השאלה הספציפית מופיעה בשאילתה.

היו"ר ח. גרופמן:

חברת־הכנסת שרה שטרן־קטן טוענת שהתשובה הקודמת התייחסה לילדי שליחים ולא לשליחים עצמם. ואילו השאילתה של חברת־הכנסת שרה שטרן־קטן נוגעת לשלי־חים עצמם, ולא לילדי השליחים ולא לבתי־הספר.

שר־החוץ מ. דיין:

אני קורא את השאילתה בפירוט ואינני רואה הורים. נאמר: "מאחר שבבית־ספר זה לומדים בעיקר ילדי השליחים בפאריס... א) הידועות לו העובדות דלעיל? ב) מה בדעת השר לעשות על־מנת שהשליחים הישראלים בפאריס יסכימו שגם ילדיהם ישאו בתפקידי שליחות במסגרת התנועות הציוניות הזקוקות להם?".

אין בדעת משרד החוץ לכפות על השליחים בפאריס שהם יתנו הוראות כאלה או אחרות לילדים שלהם. זו השאלה וזו התשובה.

רב שילנסקי (הליכוד):

לא ניתנה לי תשובה. התשובה חורגת מהשאילתה.

היו"ר ח. גרופמן:

אתה קיבלת תשובה.

רב שילנסקי (הליכוד):

אני מדבר ברצינות, לא בהלצה. קיבלתי תשובה לראות את התשובה של חברת־הכנסת שרה שטרן־קטן, וחברת־הכנסת שרה שטרן־קטן קיבלה תשובה לראות את התשובה שלי.

היו"ר ח. גרופמן:

חברת־הכנסת שילנסקי, אינני יכולה לעלות על הדוכן ולתת לך תשובה.

ב. הצעות לסדר־היום
מצבם של היהודים בארצות ערב

היו"ר ח. גרופמן:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר־היום: הצעות לסדר־היום והצעות חוק. הצעה ראשונה, הצעה מס' 2270 של קבוצת חברי הכנסת, על הנושא: מצבם של היהודים בארצות ערב. ינמק את ההצעה חבר־הכנסת שלמה הלל.

שלמה הלל (המערך):

גברתי היושבת־ראש, חברי הכנסת, נתגלגלה לידי הזכות, זכות גדולה אך מעיקה, להשמיע היום באוזני הכנסת את קול זעקתם החנוקה של אלפי יהודים שחיים בארצות ערב עד עצם היום הזה בפחד, בלחץ וברדיפות, והרגשתם מתנדנדת בין יאוש לתקווה, בין תחושת אזלת יד לאמונה, בין השלמה לבין רצון לקום ולנפץ חומות הניתוק.

לא כל היהודים החיים כיום בגולת ישמעאל חיים במציאות של לחץ ורדיפות, ולפחות אפשר לומר כי לא כולם חיים תוך הבנה וידיעה כי גם אם שקט בחוץ והשמש זורחת, הרי הם חיים על הר געש שעלול לפרוץ בכל רגע ולפגוע בהם קשות, כפי שקרה לכל ארכה של ההיסטוריה של העם היהודי על כל גלויותיו, וכפי שקרה לעינינו גם בדורנו זה, לגבי יהודים בארצות המזרח. אך חלקם חיים לא רק בדאגה אלא ברדיפות ובמצוקה של ממש ועיניהם כלות ואין אנו מצליחים להושיעם. שאירית הפליטה של יהדות סוריה, המונה כחמשת אלפים איש, מעבר לכתלנו

ומעבר לגבולנו ממש, חיה כבני ערובה לכל דבר מזה שנים רבות ואין מרשיע.

בעקבות מלחמת ששת הימים נפגעו במידה זו או אחרת כל הקהילות היהודיות שחיו בארצות ערב. המון מוסת ומשוסה, כמעט בכל מדינות ערב שהיתה בהם קהילה יהודית, תקף יהודים חסרי מגן, רצח, התעלל, שרף בתי־כנסת, שדד ורמס, כפי שכתוב בכל התיאורים של הפוגרומים שליוו את עמנו בכל שנות ומקומות גלותו. אולם היו שלוש מדינות שבהן הפוגרומים והרדיפות לא נעשו על־ידי ההמון המוסת אלא על־ידי השלטונות עצמם: מצרים, עיראק וסוריה. במדינות אלו נאסרו כל הגברים היהודים מגיל 16 ומעלה מייד עם פרוץ הקרבות. אפילו יהודים שנתינותם היתה זרה נאסרו כי כאשר רודפים יהודים שוכחים את נתינותם וזוכרים רק את לאומיותם. לא אכנס היום לתיאור של מה שעבר על קהילות קטנות וחסרות מגן אלו שנפל בגורלן בן לילה לשלם בגופן וב־נפשן, ולעתים בחייהן, את המחיר על כך שאנו כאן אזרנו עוז וכוח לעמוד מול התוקפנות של מדינות ערב ולהשיב מלחמה שערה. הם הפכו לא רק בני ערובה פוליטיים אלא גם שעיר לעזאזל.

לא אפרט אך אציין רק זאת: היום מלאו 10 שנים לאחד הביטויים המזעזעים והמבישים שבדראמה זו שעב־רה על היהודים בארצות ערב בעקבות מלחמת ששת הימים. גל התליות ההמוניות של יהודים בעיראק החל לפני 10 שנים בדיוק. ביום זה, לפני 10 שנים, הוצאו להורג בתלייה תשעה יהודים חפים מכל פשע ואשם, והיום הוכרז ליום חג לאומי בעיראק וההמונים המוסתים והמשולהבים הוזמנו לצאת לרחובות, לבוא לראות את גוויותיהם המעונות של התלויים ולצהול במצהלות שמחה פראית. אפילו תלמידי בתי־ספר באו לחזות במחזה עם מוריהם ומוריותיהם.

היום אנו נזכרים ביום זה ומזכירים אותו כאן, מעל במת הכנסת, כיום ששולה שבו רסן לרשעותם ולזדון לבם של שליטי עיראק לעיני עם ועולם, וליום שבו ניתן ביטוי אירוני לחולשתו של העולם וחוסר יכלתו לבוא לעזרתם של יהודים חסרי ישע ושל אנשים חסרי מגן. עשרות רבות של יהודים נרצחו בתקופה זו בדם קר או מתו בעינויים אכזריים בבתי־הכלא בעיראק, ולא כולם נמסרו אפילו למשפחותיהם להביאם לקבר ישראל. אולם היום הזה לפני 10 שנים יישאר חרוט וחייב להישאר חרוט בזכרונו של העם כאחד המאורעות שיש לזכור ולא לשכוח, לא על מנת לטפח רגשות שנאה ונקמה אלא על מנת לחזק התודעה הציונית ותחושת אחדות גורלו של העם היהודי באשר הוא. שהרי אם עלייתם ההמונית של קהילות יהדיות שלמות מהווה הוכחה לעוצמתו של הרעיון הציוני וביטוי לאהבת הארץ והעם שלא נחלשו באלפי שנות ניתוק וגלות, הנה באו רדיפות אלו על קהילות יהודיות קטנות שנשארו לפליטה, לאחר שהרוב הגדול של בני הקהילה קמו ועזבו ועלו לארץ, באו רדיפות אלה ושימשו הוכחה לצידקת הרעיון הציוני ולאמת הציונית שאין פתרון לעם היהדי אלא בנטישת הגלות ועלייה ארצה. אלה שהתפתו להאמין כי על־ידי הינתקותם מבני עמם וקהילתם ועל־ידי הישארותם במקו־מם יוכלו לחיות ברגיעה ובבטחון שילמו על כך מחיר כבד מעל עמודי התלייה ובחדרי העינויים.

אולם אם היהודים בארצות ערב שילמו בגופם ובדמם את מחיר קיומה ועמידתה של מדינת ישראל, הנה בזכות המדינה וקיומה ניצלו מהם רבים, לא רק בעליות הגדולות מייד לאחר הקמת המדינה אלא גם לאחר מלחמת ששת הימים. בפעולה מדינית נרחבת אך שקטה ובחי־פוש דרכי הצלה — שטרם הגיעה העת לפרטן — הצלחנו להציל את מרבית הקהילות היהודיות מעיראק וממצרים. לזכותה של מצרים ייאמר כי היא היתה הראשונה לחוש בלחץ הבין־לאומי ולצאת ממעגל הרדיפות המרושעות נגד יהודיה. אולי מותר לראות בכך סימן לבאות לגבי מצרים גם בתחומים אחרים לעתיד לבוא. ולאחר מצרים, גם בעיראק נפתרה הבעיה בעיקרה בדרכים בין־לאומיות ובדרכי בריחה, אך נותרה במלוא חומרתה בעייתם של היהודים בסוריה עד עצם היום הזה. טרם הצלחנו לבוא להצלתם חרף הקירבה הגיאוגראפית אליהם. אחסוך מהכנסת את תיאור מצוקתם של היהודים שנשארו בסור־יה החיים כבני ערובה לכל דבר, על זקניהם, נשיהם וטפם, אולם דומני שאין הכנסת וועדותיה פטורות מלחזור ולעסוק בנושא זה, לטכס עצה ולחפש כל דרך לבוא לעזרתם. חברי הכנסת, אנו רגילים, ובצדק, לתת דעתנו למצוקותיהן של קהילות יהודיות גדולות כיהדות רוסיה ומזרח אירופה, אולם אין אנו רשאים ואין זה מדרכנו להתעלם מקיבוצים יהודיים קטנים ואף לא מיהדי בודד אחד המשוועים לעזרת הצלה. יהדות סוריה מונה כחמשת אלפים נפש בלבד אך הרי נאמר "כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא" וכל המזניח נפש אחת מישראל מזניח עולם שלם. כאן בחמשת אלפים נפשות ובחמשת אלפים עולמות עסקינן.

יש בארצות ערב אחרות קבוצות יהודים קטנות אשר מנת הניתוק שלהם קשה וחמורה שבעתיים. מתברר, למשל, כי בתימן, לאחר העלייה ההמונית עם הקמת המדינה, נותרו עוד מאות יהודים. יש אומדים את מספרם באלפיים. הם מפוזרים אחד בעיר ושניים במדינה, ועל אלה אכן מעיקה הרגשת ניתוק ובדידות ותחושה כי נעזבו על־ידי בני עמם ועל ראשם מאיימת לא רק סכנת השמדה אלא גם סכנת שמד. ידוע כי קבוצות קטנות של יהודים נותרו גם בארצות־ערב אחרות שמהן היתה עלייה המונית. נראה לי כי מן הדין שהכנסת תחזור ותבדוק עצמה ותבדוק את מוסדות המדינה, אם נעשה כל הניתן להיעשות כדי להגיע לשארית שבשארית, לנידחים שבני־דחים, ואם לא ניתן לעשות יותר.

חברי הכנסת, יש רגעים ויש ענייניים בחיי העם שעל העם להתעלות בהם, הייתי אומר אפילו להתעלם בהם מכל חילוקי דעות פוליטיים, אירגוניים או אישיים. הכנסת חייבת להיות לאות ולמופת לכך. כך אנו חייבים בטיפול בכל קהילה יהודית במצוקה ובכל יהודי במצוקה באשר הוא שם, אם זה ברוסיה ואם זה בסוריה, אם בצפון ואם בדרום. העלאת נושא זה היום בפני הכנסת אינה עניין אישי או סיעתי, ואף לא של הקבוצה הגדולה של חברי הכנסת שביקשה להעלות את הנושא לראש סדר יומנו היום. זה עניין של הבית כולו, של העם כולו. הנושא חוזר ועולה היום כי חייבים אנו דווקא היום, ביום הזכרון העשירי לתליות בחוצות בגדאד, לחזור ולהצהיר אמונים לעצמנו, לדרכנו ולהחלטתנו הנחושה כי לא נבטוש אף קהילה ואף יהודי ונתגבר על כל חומות האיבה והניתוק כדי להושיט יד אחים לאחינו.

חברי הכנסת, אם כי הגדרת הנושא היא מצבם של היהודים בארצות ערב, אין אני רואה עצמי פטור מלהזכיר, ולו רק בקצרה, שתי קהילות גדולות נוספות הנמצאות לא בארצות ערב ממש אלא בשכנות להן, ואשר בימים אלה אנו דואגים להן דאגה גדולה. כוונתי ליהודים

באתיופיה, היהודים הפלשים, וליהודים בפרס. אני יודע שהמוסדות הלאומיים וועדת העלייה של הכנסת בראשו־תה של חברת־הכנסת גאולה כהן עוסקים בנושאים אלה במלוא האחריות והדאגה ואין מקום להוסיף ולפרט מעל במה זו. הדברים חשובים וחמורים מכדי להרחיב עליהם הדיבור בפומבי אך אין אנו יכולים להדיר עצמנו מה־עלאת הנושא בכל יום ויום, בבחינת אם תעזבני יום, יומיים אעזבך. אני רוצה לקוות כי נדע להקים ולהפעיל מטה חירום לאומי שיעסוק בשני נושאים אלה במלוא הסמכות הלאומית ובכל התחומים. רק כך נוכל להגדיל הסיכויים להציל כל הניתן להציל. כל שניתן לומר הוא כי לב כולנו מלא דאגה, תפילה ותקווה; דאגה לגורלם, תפילה לשלומם ותקווה לראותם בתוכנו.

גברתי היושבת־ראש, אדוני ראש־הממשלה, חברי הכנסת. היה ספק בלבי אם צריך לערב "שמחה בשמחה". ובכל זאת אינני רואה עצמי פטור מלדבר לא רק על גורלם של היהודים בארצות ערב אלא גם על התביעה של היהודים מארצות ערב לגבי זכויותיהם ורכושם שנעזבו בארצות אלו.

אולי דווקא כעת, עת מתנהל המשא־ומתן עם מצרים, אנו חייבים להיזכר כי כל ממשלות ישראל מאז ועד היום חזרו והבטיחו כי בעת המשא־ומתן עם ארצות ערב אכן תעלה תביעתם של היהודים לגבי רכושם הקהילתי והאישי שנעזב בארצות אלו. הסיכויים שלנו להסכם עם מצרים, גם מבחינה זו ובתחום זה, יש בהם ויהיה בהם כדי לקבוע את המגמות והכוונות של ישראל ויהיה בכך כדי לקבוע תקדים, תקדים של ממש. לגבי מצרים יש מקום גם לתביעות בילאטראליות של היהודים ממצרים החיים אתנו כאן, וגם מעבר לכך לגבי יהודים יוצאי מצרים שאינם חיים בישראל אלא בעולם כולו. ממשלת ישראל היא ממשלתו של העם היהודי באשר הוא שם.

אני חושב שממשלת ישראל חייבת להעלות נושא זה במשא־ומתן עם מצרים. הייתי אומר מעבר לכך: חייבת מדינת ישראל והיא בודאי זכאית לדבר על תביעותיהם של יהודים מארצות ערב גם מעבר להסכם הבילטראלי עם מצרים. הראיה: מצרים מטפלת לא רק בהסכם, לא רק בנושאים הבילאטראליים בינה ובינינו אלא היא עוסקת גם בזכויותיהם של הפלשתינאים, הגם שאינם נתינים מצריים. יש לי הרגשה כי עמידתה של מצרים על זכויו־תיהם של אלה שאינם נתינים מצריים — כלומר הפלש־תינאים — נראית לעתים יותר מוצקה ויותר תקיפה מעמידתנו אנו על תביעותיהם של אזרחים ישראליים — ובוודאי של יהודים שאינם אזרחים ישראליים — שיש להם תביעות מהארצות שאותן עזבו והשאירו מאחוריהם גם רכוש אישי וגם רכוש קהילתי. אני רוצה לקוות, אדוני ראש הממשלה, כי תינתן היום הודעה מחודשת כי גם במשא־ומתן זה וגם באלה שיבואו אחריו לא נזניח את זכויותיהם של היהודים יוצאי ארצות אלו גם בנושא זה. ונראה לי שגם נושא זה ראוי להיבחן על־ידי הכנסת או לפחות על־ידי אחת מוועדותיה.

גברתי היושבת־ראש, לסיום ברצוני לומר כי במשך אלפיים שנות היותם בגולה זכרו היהודים את ציון וירו־שלים והיו אומרים, אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני. היום, שאנו נמצאים בארצנו וניצבים מעל במת הכנסת בירושלים, נראה לי שאנו חייבים לשנות את הפסוק ולומר מעל במת הכנסת בירושלים: אם אשכחך גולה תשכח ימיני.

היו"ר ח. גרוסמן:
ראש הממשלה ישיב על ההצעה לסדר־היום.

ראש־הממשלה מ. בגין:
גברתי היושבת־ראש, מורי ורבותי, חברי הכנסת. אני מבקש להודות לחברי הכנסת ולחברותיה — אבטבי, אברמוביץ, ארבלי־אלמוזלינו, גרוסמן, הלוי, הלל, זכאי, כהן, מויאל, מרון, עמאר, קצב, רובין, שחל ושינמן — על שהעלו את הנושא לדיון בפני הבית. ואני מודה לחבר־הכנסת הלל שדיבר בשם כל חבריו אלה על הבעיה החמורה והטראגית של אחינו המוסיפים להיות נרדפים עד צוואר.

מלאו, גברתי היושבת־ראש, 10 שנים להוצאתם להורג בתלייה של אחינו בעיראק. אני חושב לנכון לקרוא את שמותיהם משום שהרוגי מלכות יש לזכור כל אחד מהם, כי כל אחד מהם טהור, קדוש וגיבור והוציא את נשמתו בקדושה וקרבנו הוא קרבנו של עם ישראל כולו. לכן אני מבקש לתת היום כבוד לעולי הגרדום בבגדאד לפני 10 שנים: עזרא נאג'י זילחה, פואד גבאי, יעקב גורג'י נאמורדי, דאוד יחזקאל ברוך דלאל, דאוד גאלי, יחזקאל סאלח יחזקאל, סבאח חיים, נעים כדורי הלאל, צ'רלס רפאל חורש. נשמותיהם טהורות. יצאו מתוך נאמנות לעם ישראל ובמסירות לכל מה שהעם הזה מייצג, למסורת המקודשת שלו מדור דור, והם קרב־נות טראגיים של העם הזה לדורותיו וגלויותיו ולא יישכחו אלא ייזכרו על־ידי עם ישראל בדורותיו הבאים כמו בדור זה. קצרה ידנו מלהושיע ולהציל אותם אם כי נעשו מאמצים. והנה כי כן מה שקרה עמם זו היתה התע־ללות כמעט חסרת תקדים; בכיכר המרכזית של העיר, מתוך קריאות של האספסוף, הועלו אנשים אלה — אחרי עינויים רבים בבתי־כלא — לגרדום והוציאו נשמותיהם הטהורות. זכרם נצח.

גברתי היושבת־ראש, מורי ורבותי. עדיין סובלים אחינו היהודים בסוריה. אני באופן מיוחד מזכיר את הארץ הערבית הזאת כי הטיפול בבעייתם של 4,000 או 5,000 היהודים שנותרו שם מתוך קהילה גדולה ומפוארת הוא בלתי פוסק. ואנו פשוט איננו יכולים להשיג בשכל האנושי מדוע שליטי סוריה מחזיקים אותם בגיטו ובפחד. אלו הן שתי אמיתות אף על פי שבדרך כלל הן מוכחשות על־ידי נציגי המדינה הערבית ההיא. היהודים בסוריה חיים בגיטו ומטילים עליהם אימים. נכון, לפעמים יש הקלות מסויימות. ונשיא ארצות־הברית בכבודו ובעצמו צריך היה להתערב אצל הנשיא אסאד כדי להביא לשיח־רורן של מספר קטן של בנות כדי שתוכלנה לצאת את הארץ ההיא ולהינשא. התופעה עצמה היא לגמרי בלתי ראציונאלית. מדוע מחזיקים אותם בסוריה? אנו היינו מוכנים לקבל אותם בכל יום, בכל שעה. במטוסים אחדים אפשר להוציא אותם. אפשר לציין, צריך להדגיש מתוך תודה, כי היום, לאחר מה שקרה, יש מדינות, לא רק קרובות, גם רחוקות, כמו קאנאדה ואוסטראליה שהודיעו — ואנו אסירי תודה להן — שהן תהיינה מוכנות לקבל יהודים אלה. וכמובן אנו תמיד מוכנים להודיע שאם הם יהיו שם תקופת זמן מסויימת וירצו לבוא הביתה אנו נביא אותם לארץ־ישראל. מדוע מחזיקים אותם בגיטו ובפחד, כבני ערובה, לכל כל הצדקה? פשוט קצרה הבינה מלהשיג את ההתעללות הזאת. אנו כמובן נוסיף לעשות את כל המאמצים כדי להביא אותם לחוף מבטחים. אני יכול להבטיח, גברתי היושבת־ראש, את הכנסת ועל־

ידה את האומה שלא הופסקו מאמצים אלה אפילו ליום אחד. מחפשים כל דרך, כל אדם שיכול לעזור. ויש אנשים, כמו מר אלן פואר, מחסידי אומות העולם, שאינו מפסיק את המאמצים כדי לעזור להם וגם אחרים נוהגים כך. אנו עושים כל מה שאנושי ואפשרי כדי להוציא את אחינו ולהביא אותם לתוך מבטחים, ובעזרת השם להביא אותם לארצנו.

אבל אנחנו צריכים להודות לחברי הכנסת ששבו והעלו, במלאת עשר שנים לטראגדיה שאין לתארה בבג־דאד, את הבעיה של שארית הפליטה של הקהילות היהו־דיות בארצות ערב, והן עדיין מדוכאות ונרדפות. נוסיף לעשות כל מאמץ כדי להציל אותן.

אני גם מבקש בעקבות דבריו של חבר־הכנסת הלל לומר במשפט אחד ואני מוסר את ההודעה הזאת שוב באוזני חברי הכנסת ומעל הבמה הפומבית ביותר: בשנה האחרונה עד עצם היום הזה, כל מה שניתן לעשות כדי להביא את אחינו היהודים הפלשים, נעשה וייעשה. הוא הדין לגבי אחינו באיראן, אין השוואה בין מצבם, כל מה שאפשר לעשות כדי לאפשר להם לבוא הביתה נעשה וייעשה. אני בטוח, גברתי, שחברי הכנסת יבינו כי מעל במה זו איני יכול להוסיף על שתי ההודעות האלה אבל הדברים ידועים לי מתוך העשייה עצמה.

גם הבעיה של הרכוש היהודי שנגזל במדינות ערב, לא רק במדינה אחת, הועלתה ותועלה בכל הדיונים. היא גם הועלתה ותועלה בדיון שביניכו לבין מצרים כשהסכמנו שתקום ועדה לתביעות וכל צד יגיש את תביעותיו. ובבוא היום אנחנו נגיש את התביעה להחזר אותו רכוש שנלקח שלא כדין.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אדוני ראש הממשלה, אולי כדאי לציין בהזדמנות זו את השיפור העצום שחל במצב היהודים במצרים וב־מארוקו.

ראש־הממשלה מ. בגין:

ברצון, אתה היית שם, אם ראית שיפור — — —

משה שמיר (הליכוד):

השאלה אם זה נכון מה שהוא אומר. צריך להיזהר מאוד באינפורמאציה הזאת.

ראש־הממשלה מ. בגין:

חבר־הכנסת אבנרי, כמה נותרו מהקהילה היהודית במצרים? הרי זו היתה קהילה אדירה, אתה יודע את זה. שארית הפליטה קטנטונת. אם אתה יכול להעיד על כך שמתייחסים אל היהודים האלה טוב, אין אלא לברך על כך. אבל אנחנו מדברים על הרכוש, לא רק בארץ ההיא, גם בארצות אחרות, ואיננו יכולים לשכוח שליהודים האלה היה רכוש רב והוא נלקח מהם לפני שבאו לארץ ישראל. זו תביעה לגיטימית לחלוטין, מוכרת, תביעה אנושית מובנת, וצריך להעלות אותה. לכן בהחלט יש להזכיר אותה.

גברתי היושבת־ראש, מאחר שיש בעיות שעלינו להוסיף ולדון בהן וגם להביא אותן לידיעת החברים ואי אפשר לעשות זאת כאן מעל במה פומבית זו, אני מבקש, בעקבות דבריו של חבר־הכנסת הלל, להעביר את כל הה־צעות החשובות והחיוביות של חברינו לוועדת החוץ והבטחון.

היו"ר ח. גרופמן:

תודה. חבר־הכנסת הלל, האם אתה מסכים להעביר את הצעתך לוועדה?

שלמה הלל (המערך):

אני מסכים אבל יכול להיות שחלק מזה צריך לעבור לוועדת העלייה. אני מציע שוועדת הכנסת תקבע איזה חלק יעבור לאן.

היו"ר ח. גרופמן:

ועדת הכנסת תחליט איזה חלק יידון במשותף או בנפרד.

אני חושבת שאינני חייבת לשאול את חברי הכנסת האחרים החתומים על ההצעה הזאת לסדר־היום אם הם מסכימים להעביר את הנושא לוועדה. אני מעמידה להצ־בעה את ההצעה להעביר את הנושא לוועדה.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ח. גרופמן:

פה אחד הוחלט להעביר את הנושא על מצבם של היהודים בארצות ערב לוועדה.

ג. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ח. גרופמן:

נשמע כעת הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מזכיר הכנסת נ. לורך:

ברשות היושבת־ראש, הנני מתכבד להודיע כי היום הונחו על שולחן הכנסת, לקריאה ראשונה, מטעם הממ־שלה: 1) חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון מס' 6), תשל"ט—1979; 2) חוק נכי המלחמה בנאצים (תיקון מס' 9), תשל"ט—1979.

כמו־כן הונחו מסקנות ועדת העלייה והקליטה, בנושא: הצורך בהפעלה מיידית של שידורי ישראל לי־בשת אמריקה.

ד. הצעות לסדר־היום

1. הגנת המשטרה והחוק על נשים מוכות בישראל

היו"ר ח. גרופמן:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה הבאה לסדר היום, בנושא: הגנת המשטרה והחוק על נשים מוכות בישראל. רשות הדיבור לחברת־הכנסת אשל, שתביא את ההצעה.

תמר אשל (המערך):

גברתי היושבת־ראש, כנסת נכבדה, אני מצטערת על שנשמט בהודעה על ההצעה לסדר־היום כי הצטרפו אלי חברי־הכנסת אלוני, וירשובסקי, נמיר ושילנסקי.

יש תופעות בחיינו שאנו מעדיפים מתוך הגנה עצמית להסב ראשנו מהן ולהתעלם מהן כאילו אינן קיימות. נוח לנו שלא להודות בקיומן, כי הן מטילות צל כבד על החברה כולה, ואופיין האישי, האינטימי, מביא אותנו במצוקה. בעיית הנשים המוכות היא אחת מהן. שנים רבות היה קיים קשר של שתיקה לגביה. מחמת הבושה האישית או הכבוד המשפחתי העדיפו נשים לשאת את כאבן ביחידות ולחפות על סבלן אף מעין הקרובים אליהן ביותר.

רוני מילוא (הליכוד):

יש גם בעיה של בעלים מוכים.

תמר אשל (המערך):

אגיע לזה.

אין תופעה זו אופיינית לישראל. אדרבה, שנים רבות האמנו כי אותה תופעה קיימת אצל אחרים, אך לא אצלנו. והנה טופחת המציאות על פנינו ומגפצת את האשליה.

ב־17 ביולי 1976 העלתה חברת־הכנסת מרשה פרידמן הצעה לסדר־היום בנושא זה, אשר הועברה בשעתה לטיפולה של ועדת הפנים במליאתה. לאחר מכן נדונה ביתר פירוט בוועדת־המשנה לענייני משטרה ובתי־סוהר בראשותו של חבר־הכנסת בן־ציון קשת. אירגונים, מוסדות, נציגי ציבור ונציגי משרדים ממשלתיים הופיעו לפני הוועדה. כמוכירה כללית של "נעמת" זכיתי להופיע לפניה בשורה של המלצות מפורטות. אולם ועדת־המשנה לא הספיקה לסיים את עבודתה לרגל פיזורה של הכנסת השמינית ואף סיכומי־ביניים לא נערכו.

התופעה של אלימות במשפחה איננה מתמצה באלימות נגד האשה אלא מלווה, בדרך־כלל, באלימות נגד הילדים. כן קיים קשר אמיץ בין הכאת נשים ורצח נשים על־ידי בעליהן. חברי הכנסת הנכבדים, האם שמתם לב לכרוניקה העתונאית על ריבוי מקרי רצח של נשים על־ידי בעליהן או חברן הקבוע? ניתן לשחזר במספר ניכר של הקרבנות נשים שקודם להירצחן התלוננו על אלימות. ביולי 1977, לפני שנה־וחצי, רצח בישראל מאריו איזדמיר את אשתו דבורה לאחר שלושה חודשי נישואין. בהודעתו במשטרה אמר: "לא היתה לי דרך אחרת להסביר... לא חשבתי שזה יהרוג אותה... היא היתה רגילה שיכו אותה..." כך בפשטות, כדבר המובן מאליו, כדבר נורמאלי.

כשאני מזקיעה אלימות במשפחה אני מתכוונת לאלימות בין בן־זוג אחד לשני, אלימות הורים נגד ילדיהם ואף אלימות בנים נגד הוריהם. אם יש מקרים, אף כי אני יודעת שאינם רבים, של אלימות נשים כלפי בעליהן, הרי מובן כי דברי מכוונים גם למקרים אלה. אולם, לצערי, התופעה פוגעת בעיקר בנשים באלפיהן, החיות בפחד ובחרדה. במשפחות שבהן קיימת גורמה של אלימות כלפי האשה נזרע זרע האלימות של הדור הבא, אשר יקבע את התנהגותו לפי הדגם שהורגל לו.

אין סטאטיסטיקות מדוייקות על היקף הבעיה, אולם עלי להודות בפני חברי הכנסת כי ממדיה גדולים בהרבה ממה ששיערו לפני שנתיים, כשהנושא הועלה לראשונה לפני הכנסת. הדוקטור אמיר, ראש המכון לקרימינולוגיה של האוניברסיטה העברית, סבור שמספר הנשים המוכות בישראל נע בין 30,000 ל־50,000. זה המספר המקובל היום, כאשר לפני שנתיים סברו שזה "רק" 10,000 נשים. אין מדובר בהכאה חד־פעמית אלא בקרבנות של הכאה מתמדת ולאורך תקופה ממושכת.

טעות תהיה בידינו אם נחשוב כי הכאת נשים היא נחלתן של שכבות מצוקה או עדות מסויימות. אנו מוצאים תופעה זו בכל השכבות הסוציו־אקונומיות ובכל העדות. רק מיעוט של הבעלים המכים הם נארקומאנים, אלכוהוליסטים או עבריינים מועדים. רובם מוכרים כאנשים רגילים, בעלי עיסוקים שונים, יוצאי ארצות שונות, בעלי דרגות השכלה שונות: סוחרים, פועלים, חקלאים ובעלי מקצועות חפשיים כרופאים, עורכי־דין, מחנכים, קציני צבא וכדומה.

רוני מילוא (הליכוד):

חברי כנסת.

תמר אשל (המערך):

נוצר רושם שהנפגעות הן, בעיקר, משכבות המצוקה, כי הנשים המשתייכות למעמד הבינוני ונשים אקדמאיות משתדלות להסתיר את סבלן או להתמודד אתו בגפן. אולם לאחרונה גילו גם הן כי דווקה הידיעה כי קיימת שותפות גורל עם נשים אחרות כמותן מחזקת אותן במצבי מצוקה ויאוש.

בתקופה שבה אנו עדים להתגברות האלימות בחברה בכלל מלווה הכאת נשים בגילויי אכזריות ואלימות המסמרים שיער. ביליתי לפני שבוע ערב במקלט לנשים מוכות בהרצליה. בהזדמנות זו ברצוני להעלות על נס את מסירותן של נשים מתנדבות מתנועת "נשים למען נשים" ותנועת "לא" שהקימו את המקלטים בהרצליה ובחיפה, את הסיוע הנדיב של עיריית הרצליה ואת תמיכת משרד העבודה והרווחה, אך עדיין ארוכה הדרך עד שיהיו מקלטים בקנה־מידה מספיק, בהתאם לצרכים. שוחחתי עם הנשים על גורלן ונסיונן ועל המניעים שהביאון לברוח מהבית. היה ברור שלולא המקלט, היו חלקן מוצאות את מותן. לא היתה אחת מהן שביאושה לא ניסתה כבר לפחות פעם אחת לאבד עצמה לדעת — והיו אף שניסו שלוש פעמים — מי על־ידי חיתוך ורידים, מי על־ידי בליעת גלולות שינה בכמות גדולה ומי על־ידי קפיצה מקומה עליונה, תוך ריסוק אבריה. אילו נבדקו מקרי ההתאבדות של נשים או נסיונות להתאבדות היינו מוצאים אחוז גבוה הקשור לאלימות נגד נשים. דרכי האלימות נגד נשים שונות הן: מכות־יד או אגרוף, בעיקר בראש ובבטן, הצתה, כוויות בסיגאריות או בברזל לוהט, מלקות במקל, בחגורת עור, בעצמים מברזל, בפטיש, או בשברי רהיטים וכלי־בית, לרבות כלי־זכוכית וכדומה. לאלה יש להוסיף מכשירים קטלגיים כסכינים, אולרי־קפיץ ומכל הבא ליד. אשה אחת אמרה לי: "את הלחם הייתי פורסת בידית של כף, כי מרוב פחד נאלצתי להחביא את כל הסכינים בבית." ראיתי במקלט אחר אשה שבעקבות מכות שקיבלה איבדה את עינה, אחרת שהפכה לנכה, כולן מלאות צלקות וחבורות ושברי עצמות שהחאחו. אם הן זוכות להגיע עם פצעיהן לבית־חולים, הן מסתירות מפני הרופאים את האמת על סיבת החבלות — שוב מבושה.

סוגר האימים שבו נתונה האשה עם ילדיה מביא אותה לכלל יאוש מוחלט ואולת־יד. לאן תפנה? מה ההגנה שהחברה תיתן להז? כשכלו כל הקיצין — תפנה האשה למשטרה, אך המשטרה אינה נוטה להתערב בעניין הנראה לה "משפחתי". בכגון אלה אין מבחינת המשטרה "עניין ציבורי". הטיפול מסתבך פי כמה, כי חסרות ראיות, וקובלנה כזו מסווגת בדרגת טיפול של "סיכסוך שכנים", והשכנים אינם מוכנים להעיד ולהתערב. לעתים אף

מאיים הבעל על השכנים לבל יעידו נגדו. אם תתלונן האשה על תקיפה תתייחס לזאת המשטרה רק במקרה של חבלה רצינית — דהיינו שבר או דם — ואזי יש להצטייד בתעודה רפואית, שהיא תמורת תשלום, ולא קל תמיד לקבלה. עד אז לא ייפתח תיק על־ידי המשטרה. במקרים רבים מתלוננות נשים — שמעתי זאת מרבות — על יחס של ליגלוג כלפיהן מצד השוטרים, מחד גיסא, או יחס פאטרנאליסטי מצדם, שלא במקומו, מאידך גיסא. הם נותנים ביטוי להנחתם שאילו היתה המתלוננת אשה טובה לא היתה זוכה במכות; מתנדבים להשיא לה עצות איך עליה לנהוג כאשה טובה עם בעלה, והשוטר רואה עצמו אחראי להביא שלום־בית כשאין לו כל כישורים לטיפול במצב זה — והאלימות נמשכת. אם, חלילה, האשה שבה לתחנת המשטרה פעמים מספר וחוזרת על אותה טענה של אלימות כלפיה, בעיקר מכות יבשות שנזקן מצטבר מבלי שהיא יכולה להוכיח חבלה רצינית, רואים אותה כטרדנית. אחת מהן שאלה אותי בזעם: "האם מוכרחים לחכות עד שארצח?"

נצא מהנחה שתלונתה לא רק נרשמה אלא אף נפתח תיק נגד הבעל, ויש ראיות. במקרה הטוב, בתנאים הקיימים עד שתוגש התביעה תעבור עוד כשלושת־רבעי שנה, ועד אז — אנה תלך? היא נתונה שוב לאיומי הבעל ולחציו, ללא הגנה, עד שישכנעה לבטל את תביעתה.

נוצר מצב בלתי־נסבל, כאשר כל אזרח מוגן על־ידי החוק הפלילי והמשטרה מפני אלימות, אף אלימות חד־פעמית, כסטירת־לחי למישהו ברחוב או באוטובוס, למשל, אולם אשה המוכית על־ידי בעלה בהתמדה, לאורך זמן ובאכזריות, בדרך־כלל בנוכחות ילדיה, ולא אחת בליווי גילויי סאדיסם, הופכת לקרבן ללא הגנה, כי הדבר קורה בביתה.

אני תובעת, בראש־ובראשונה, כי פעולת המשטרה תהיה נמרצת ומרתיעה לגבי הבעל ותמנע גרימת נזק חמור לאשה ולילדיה. תיקוני חוק וצעדים אדמיניסטראטיביים יקנו לפעולה זו אפקטיביות. בשעתו נקבעה ועדה פנימית של המשטרה לבדוק את הנושא, אולם מהדיווחים שקיבלתי מסתבר שאין שיפור מפליג בטיפול המשטרתי. אחטא לאמת אם לא אדגיש כי אין הבעיה מתמצה בטיפול המשטרתי. כדי להתמודד עם הבעיות יש צורך בטיפול משולב במישורים שונים: טיפולי, חינוכי, סוציאלי וכלכלי.

הוועדה למעמד האשה בישראל, אשר הגישה לפני כשנה את המלצותיה לראש הממשלה, לא פסחה על נושא זה ובפרק על "נשים במצוקה" היא ממליצה שורת המלצות, אשר אצטט חלק מהן, הנוגעות לטיפול המשטרתי ולהגנת החוק והעולות בקנה אחד עם ההמלצות שהבאתי בשעתי לפני הוועדה בשם "נעמת". אני מצטטת מדו"ח הוועדה: "יש צורך בחוק ספציפי שיתייחס להכאות בתוך המשפחה ושיציע אלטרנאטיבות טיפוליות רצופות עד לסאנקציות וענשי מאסר, בהתאם לבדיקת המקרה.

"במסגרת הצעת החוק, בדומה לחוק הנוער, שפיטה ענישה וטיפול, ייקבע מינוי לעובדים סוציאליים משפטיים לחוק זה, אשר יקבלו את התלונה שהוגשה במשטרה ולאחר בדיקת המקרה יגישו תסקיר בפני בית־המשפט. התסקיר ישמש חוות־דעת מקצועית למהות הבעיה בתוך המשפחה ויובא בפני השופט. הוא יקטין את הצורך בעדות וראיות לעצם ההכאה, שהיא אחת הבעיות הקשות ביותר היום".

ניתן יהיה להביא לפני בית־המשפט המלצות לדרכי פעולה אפשריות: 1. סגירת התיק — כאשר ההתרשמות היא כי מדובר במקרה חד־פעמי ובני־הזוג מסוגלים להתמודד עם בעייתם בינם לבין עצמם; 2. המלצה לטיפול, בתוקף החוק, לתקופת מבחן, או לאחד מהם או לשניהם; 3. המלצה על צו מניעה נגד הבעל המכה, האוסר את כניסתו לבית לתקופה מוגבלת — דבר זה אפשרי כיום, אך אינו מגוצל — או עד גמר הליכי הגירושין; 4. העובד הסוציאלי יוכל להגיש גם המלצה לקנסות, מאסר על־תנאי או מאסר בפועל בהתאם לאופי המקרה.

באנגליה הוחק בשנת 1976 The Domestic Violence and Matrimonial Proceedings Act, אשר איפשר ביצוע רבות מהמלצות הוועדה המיוחדת שבדקה באנגליה את נושא האלימות בנישואין.

בישראל קיימת תופעה מיוחדת, בעיקר בקרב המעמד הבינוני: תהליך ההכאות מתחיל או מתגבר יחד עם הליכי הגירושין בין בני־הזוג, מכות המכוונות להביא את האשה לוויתור על חלקה ברכוש ואף על זכותה על ילדיה. תופעה חדשה מחרידה, ההולכת וגוברת בישראל — קשה להאמין, אבל זו האמת — היא הכאת נשים גם על־ידי בניהן הבוגרים, המחקים את דוגמת האב ואף עורכים הכאות בצוותא עמו.

בצד הצורך בבדיקת התהליכים המשטרתיים ושינויי החוק יש להבטיח כבר עתה כי במסגרת הטיפול במשטרה יינתנו הכשרה והסברה מיוחדת בנושא זה לשוטרים ולשוטרות, וכן יש להשתדל כי בדומה להצבת שוטרות־חוקרות במקרי אונס תוצבנה שוטרות־חוקרות גם בנושאי תלונתן של נשים מוכות הבאות לתחנות המשטרה.

מעבר להבטחת הגנתה ובטחונה של האשה המוכית חייבים לסייע לה גם לשקם את חייה ואת חיי ילדיה בדרכים שונות, ואמנה רק חלק מהן: הקמת מקלטים לשהייה זמנית; הכרה בזכאותה של האשה המוכית לסעד בשביל ילדיה; מתן הכשרה מקצועית לאשה כדי שתוכל למצוא פרנסה; מתן דיור זמני או קבוע שיהיה חליף לדיור שאבד לה; סיוע בשירותים לילדי האשה כדי שתוכל לתפקד ולעבוד, וכדו'.

אין לי ספק שדיון בנושא ובדיקתו בוועדה יתרמו לשינוי המצב. גברתי היושבת־ראש, לפני חודשים מספר, במסגרת תכניות ההסברה של שידורי־ישראל, שודרה סידרה על נשים מוכות בשם "דמי מותר". בידינו, חברי הכנסת, לפעול להפסקת חרפה זו בישראל ואל יותר עוד דמן של רבבות נשים.

היו"ר ח. גרוסמן:

רשות הדיבור לשר הפנים, לתשובה.

שר־הפנים י. בורג:

גברתי היושבת־ראש, כנסת נכבדה, אני מציע לה־עביר את הנושא, שהוא מכאיב אף שהוא נוגע ליוצא מהכלל ולא לכלל, לוועדה, והייתי אומר: ועדת השירותים. ברם, באשר בכנסת הקודמת היה הטיפול בוועדת הפנים — — —

היו"ר ח. גרוסמן:

לוועדת העבודה והרווחה; אין ועדת השירותים.

שר־הפנים י. בורג:

אני מקבל את התיקון.

היות שהטיפול בכנסת הקודמת היה, נדמה לי, בוועדת הפנים — משום שזו, אולי, עזרה ראשונה של המשטרה — אני בהחלט מסכים לכך. על־כל־פנים הכוונה היא שיעסקו בנושא.

הנושא, גם אם הוא מוגבל במספר, הוא כבד מאוד במשקל של עצמו, וצריך להתייחס אליו בכל הרצינות. אני יכול לומר לבית הגבוה שאני שוקל להורות אולי שיהיה רישום נפרד של פגיעות מסוג זה כדי שהוא לא יהיה ברובריקה הכללית של סיכסוכי שכנים או של מעשי אלימות ונוכל, ראשית־כול מן הבחינה הכמותית, הסטאטיסטית, על־מנת להתקדם אחר כך לדבר הרבה יותר מקיף ומעמיק.

גאולה כהן (הליכוד):
מה דעתך בקשר להצעת החוק?

שר־הפנים י. בורג:
הרי יש כאן צירוף של תת־תרבות בחוגים מסויימים — —

גאולה כהן (הליכוד):
זה ידוע, כל זה ידוע.

שר־הפנים י. בורג:
— — של מחלות עצבים ושל אלימות בחברה בכלל, וכפי שחברת־הכנסת תמר אשל הציגה את העניין הוא בהחלט תופעה חברותית שהנפש סולדת ממנה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
חברתית, לא חברותית.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
בלתי־חברתית.

שר־הפנים י. בורג:
בתלמוד כתוב לערך: "יותר מכולם למדתי אצל תלמידי", ובמקרה זה אני מוכן ליישם זאת.

אני מוכן להוסיף שהרישום במשטרה והטיפול במשטרה הם, כמובן, מעין התחלה דלית ברירה, ומבלי ששירותי הרווחה יקדישו זמן וטיפול לכל מקרה ומקרה לא נוכל להתקדם בנושא.

אני רוצה לומר שחלק גדול מהתיאור המזעזע ששמענו מפי חברת־הכנסת תמר אשל מקובל עלי. מקובל עלי גם שמטעמים מובנים, לא תמיד טהורים, אותה אשה שבאה להתלונן בתחנת המשטרה באה אחר כך כדי לבטל את התלונה, ולאו דווקא תמיד מפני שמלאכי האהבה והידידות השתלטו על חיי המשפחה שם אלא דווקא מפני שאיומים או מכות נוספות הביאו את האשה לוותר על התלונה שהגישה.

אלה דברים שאני חושב כי הטיפול בהם צריך להיות משולב; בוודאי לא טיפול משטרתי אלא טיפול של פסיכולוגים, ופסיכיאטרים, לפעמים. דברים כאלה נחוצים לפעמים, כפי שאנחנו יודעים, ולכן אני מציע שדיון מעמיק יותר יהיה בוועדה.

גאולה כהן (הליכוד):
סליחה, אדוני השר, מה דעתך בקשר לחוק? אתה לא ענית. אתה מוכן להציע הצעת חוק כזאת?

שר־הפנים י. בורג:
אני מוכן להתייחס לזה בוועדה.

היו"ר ח. גרופמן:
אשאל את חברת־הכנסת אשל: האם את מסכימה שהנושא יידון בוועדה, מבלי לקבוע עכשיו באיזו ועדה אלא ועדת הכנסת היא שתקבע?

תמר אשל (המערך):
בסדר, אלא אם כן שר הפנים קבע באיזו ועדה.

היו"ר ח. גרופמן:
שר הפנים הציע את ועדת העבודה והרווחה או ועדה משותפת.

תמר אשל (המערך):
אני מציעה את ועדת הפנים, כי בפעם שעברה זה היה בוועדת הפנים. לאחר ששר הפנים אמר שהוא מציע את ועדת הפנים הייתי מבקשת שזה יידון בוועדת הפנים.

היו"ר ח. גרופמן:
שר הפנים אמר גם זה וגם זה, וועדת הכנסת תחליט.

תמר אשל (המערך):
זה נוגע לוועדת הפנים.

היו"ר ח. גרופמן:
הוויכוח וההכרעה בעניין זה איגם נעשים במליאת הכנסת אלא בוועדת הכנסת.

תמר אשל (המערך):
לא ידעתי שהיתה הצעה אחרת אלא ששר הפנים הציע להעביר את הנושא לוועדת הפנים.

היו"ר ח. גרופמן:
לא. האזנתי לדברי שר הפנים והוא לא חזר בו. הוא אמר שבכנסת הקודמת ועדת הפנים דנה בנושא, ולכן הוא הציע שבכנסת הזאת גם ועדת העבודה והרווחה תיכנס לתמונה.

תמר אשל (המערך):
אם כך, ועדת הכנסת תחליט בעניין זה.

היו"ר ח. גרופמן:
זאת אמרתי קודם.
האם את מסכימה שהנושא יועבר לוועדה?

תמר אשל (המערך):
כן.

היו"ר ח. גרופמן:
אני מעמידה להצבעה את ההצעה שהנושא יועבר לוועדה.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

2. ההתנכלויות נגד מועצת פועלי בני־ברק

היו"ר ח. גרוסמן:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה הבאה לסדר־היום, שמספרה 2290, של חברת־הכנסת ארבלי־אלמוזלינו זלינו בנושא "ההתנכלויות למועצת פועלי בני־ברק". רשות הדיבור לחברת־הכנסת ארבלי־אלמוזלינו, שתביא את ההצעה.

שושנה ארבלי־אלמוזלינו (המערך):

כבוד היושבת־ראש, כנסת נכבדה, הצתת הספריה של מועצת פועלי בני־ברק ביום חמישי שעבר — לאחר שנעשו שלושה נסיונות קודמים להציתה — שכילתה אותה כליל וגרמה להריסתה המוחלטת על כל ציודה והשחיתה 65 אלף ספרים, מהווה חוליה אחרונה בשרשרת מעשי הטרור המלווה במעשי אלימות, בהתפרעויות ובנסיונות חבלה והצתה שפקדו את מועדוני ההסתדרות ומוסדותיה בבני־ברק. יש חשד שמעשים אלה נעשים בסיועו ובעידודו של גוף אלמוני שהוקם בעקבות המאורעות ברחוב השומר.

זלמן שובל (הליכוד):

חברת־הכנסת ארבלי־אלמוזלינו, האם לא נמסר אתמול בעתונות שנעצר אדם בלתי שפוי שנחשד בהצתה הזאת? לא כדאי לראות בכל דבר כוונות.

שושנה ארבלי־אלמוזלינו (המערך):

תשמע את שרשרת המקרים ותוכל לשפוט אם זה מעשה של חולה נפש.

אני אומרת שקיים חשד שמעשים אלה נעשים בסיועו ובעידודו של גוף אלמוני. כל עד המשטרה לא תגלה את האחראים למעשים ואנדאליים אלה קיים החשד — אני מדגישה החשד — הרציני שפעולות אלה מבוצעות על־ידי חוגים מסויימים הרואים בכך מערכה נגד ההסתדרות, מוסדותיה ובחבריה. נשאלת השאלה: האם מעשים אלה מסמלים מלחמת תרבות שנפתחה על־ידי חוגים קנאיים וחרדים נגד ההסתדרות בבני־ברק?

כבוד היושבת־ראש, רצוני למנות שורה ארוכה של אירועים מצערים שקרו בשל התנכלויות שבוצעו בחודשים האחרונים בבני־ברק. ביום העצמאות פרצו אלמונים לבית מועצת פועלי בני־ברק, שברו שמשות, הורידו את דגל המדינה ותלו דגלים שחורים והשאירו מכתבי איומים שבאחד מהם היה כתוב: "כל המקיים את חג העצמאות כהלכתו כאילו הקריב עצמו להרצל ימח שמו, וכל האומר הלל כאילו הקריב בניו, וכל התולה דגל — יקבל מכות רצח נוראים עד שישבור את מפלצת הטומאה אביש־עין, וכל המוסיף — מוסיפים לו מכות, וכל המרבה — הרי הוא מקולל. על החתום: נאמני סלונים, הוועד לחיזוק הדגל השחור". ב־14 במאי 1978 נפרץ מועדון ההסתדרות בשיכון ג' והושחת. ב־13 ביוני 1978 נפרץ בית ההסתדרות בפרדס־כץ בצורה גסה, ציודו ורהיטיו הושחתו, נגנב ציוד יקר, בין היתר מקלט טלוויזיה. ב־21 וב־22 באוקטובר 1978 נפרצו מועדונים בשכונות והושחת ציוד יקר. ב־7 בנובמבר 1978 נשרף מועדון הנוער העובד ברחוב גמליאל ליד רחוב השומר, נזרק בו חומר נפץ והמועדון ניזוק קשה. ב־27 בנובמבר 1978 וב־11 בדצמבר 1978 נפרצו מוסדות נעמ"ת בבני־ברק, נלקח ציוד יקר מאוד, בין היתר נלקחו מכונות תפירה, מקלטי טלוויזיה ומכונת כתיבה. ב־14 בדצמבר 1978 היה נסיון הצתה מוצע של מועצת הפועלים, אשר בדרך נס לא הסתיים באסון מחריד, כי בשעה שהתקיימה ישיבה של מועצת הפועלים הושלכו לתוך החדר בקבוקי נפט. ומעל לכול, המעשה האחרון של הצתת הספריה של מועצת הפועלים אשר בעקבותיה נגרמו נזקים כבדים.

לכל המעשים האלה עדיין לא נמצא אשם. המשטרה לא יכלה לגלות דבר. הטרור והאלימות ימשיכו להשתולל בבני־ברק כל עוד יד החוק לא תשיג את מבצעי הפשע האלה.

דברי הסתה נגד חברי מועצת הפועלים מתפרסמים בעתונים. בעתון מקומי הופיעו כותרות רעשניות על סערת רוחות בעיר, כאילו חילולי שבת מאורגנים על־ידי מועצת פועלי בני־ברק. כתבה מלבה יצרים ידעה לספר על טיולים מאורגנים אשר עורכת המועצה בימי השבת ובישרה על הפגנת ענק שתתקיים בקרוב מול בניין מועצת הפועלים.

המניעים למעשים אלה שקופים כל כך והם גרמזים במכתב שנשלח למזכיר מועצת הפועלים, החבר דוד זכות, שבו נכתב: "להנאצי המובהק, הרשע האמיתי, דוד זכות ימח שמו. אנו מזהירים בכל אזהרות שבעולם שאם לא תחזור מתמיכתך בתנועת כלי רכב בשבתות ובחגים ברחוב השומר עד כ"ב באלול — דם יישפך בביתך, גל עצמות נעשה ממך, לא גנות ולא נשקוט." מכתבים אלה, שאני מצטטת, התפרסמו גם בעתונות. אנחנו זוכרים את המעשה הנבזה כאשר אלמונים הזמינו טלוויזיה אל ביתו של דוד זכות, אמבולאנסים הוזעקו, מודעת אבל התפרסמה בעתון ובה פרטים על מועד הלוויתו. מעשים אלה ומכתבי איומים נשלחו גם לחברים אחרים הנמנים עם נבחריו של הציבור ההסתדרותי. רצוני לציין שמכתב שבו פורטו כל האירועים האלה נשלח אל שר הפנים והמשטרה ב־18 בדצמבר 1978 על־ידי מזכיר מועצת פועלי בני־ברק, החבר דוד זכות, אך עד היום, כפי שנמסר לי, לא היה מענה.

חברי הכנסת, מעשים אלה הם חמורים ואם הם מבטאים מלחמת תרבות שחוגים קנאים כופים על ההסתדרות בבני־ברק, יש לראות את המעשים האלה בכל חומרתם כי הם מלבים שנאת אחים חינם, מעוררים תסיסה ועלולים לגרום לאלימות גוברת דו־צדדית. מעשים אלה עומדים בסתירה למסורת רבת השנים של דו־קיום בין דתיים וחילוניים, מסורת שהיתה אחד מיסודות הציונות הפוליטית ומצאה את ביטויה בכל שטחי הפעולה הציבורית בעלייה, בהגנה ובהתיישבות ושימשה אבן יסוד לחופש הדעות לכל אזרחי המדינה והבטיחה חופש המצפון וחופש הדעות לכל אזרחי המדינה. מעשים אלה מבטאים הסלמה מצד חוגים דתיים בקרב היהדות. ביטוי לזה אנחנו רואים מדי שבת בכביש רמות ובנסיונות הנעשים מדי פעם לאכוף על האוכלוסיה החילונית אורח חיים הנוגד את הכרתם.

נוכח המצב הקיים במדינת ישראל, המאבקים שבהם אנו נתונים והצפויים לנו בזירה הבין־לאומית ומעשי האלימות המבוצעים בפינות שונות בארץ מתחייבת, יותר מתמיד, שמירה קפדנית על דו־קיום בין חילוניים ודתיים, כאשר כל חלק מהעם מכבד את רצונו של החלק האחר ומשתדל לא לכפות את רצונו ולא להפריע את סדרי החיים של הצד שכנגד. חברי הכנסת, הטולראנטיות והסובלנות הן ערך לכל חברה מתקדמת ויש לשמור בקפדנות ולעשות את כל האפשרי למגיעת מלחמת תרבות בין דתיים

לחילוניים, שבה יש כל היסודות להרס החברה ולהחלשת המדינה. אחריות זו מוטלת בראש וראשונה על החוגים הדתיים האחראים שצריכים לבלום נטיות מיליטאנטיות אצל החוגים הקנאים העלולים לגרור אותם למלחמת תרבות, בניגוד לרצונם, כמו שעל הציבור החילוני לרסן ולבלום קבוצות שוליות הרוצות להיבגות ממלחמה אנטי דתית. אני מסתייגת בכל החריפות ממעשה הנבלה שנעשה בתל־אביב כאשר יד זדונית העזה לכתוב ולצייר דברי נאצה על כתלי בתים בקריית רבי יצחק מאיר לוין בתל־אביב. כפי שיש לגנות קנאים בלתי אחראיים מהיהדות החרדית כך יש להסתייג ממעשים בלתי אחראיים הרוצים לפגוע ברגשותיה ובאורח חייה של היהדות הדתית.

אני רוצה לקוות ואשמח אם המשטרה תוכית שהמעשים האלה בבני־ברק נעשו על־ידי פרחחים ולא על־ידי גוף מאורגן הרואה במעשים אלה מצווה. אני מצטערת מאוד שמוסדות דתיים מוסמכים לא גינו בצורה חריפה את המעשים האלה ולא הרימו קול להפסקתם, ויהיה מי שיהיה מבצעם.

אשמה כבדה מוטלת, לדעתי, על ממשלת ישראל לא רק על כך שלא הצליחה לגלות את מבצעי הפשעים שחזרו זה כמה חודשים אלא גם על חוסר יכלתה למנוע ביצוע מעשים כאלה לאחר שהיה קיים חשש שיבוצעו. כנראה, הדרך השיגרתית אינה מועילה ועל כך יש להצטער. צריך לנקוט אמצעים אחרים, מתוחכמים יותר ולא שמרניים, כדי למנוע אחת ולתמיד את המצב שנוצר כשחברי ההסתדרות חיים מתוך הרגשת תיסכול והפחד הזה רודף אותם. יש איום על רכוש ההסתדרות, על פעולתה הסדירה בבני־ברק ועל חבריה.

אני רוצה לקוות שכל הבית יתאחד בגינוי האחראים למעשים אלה ובתביעה מהממשלה שלא תחסוך במאמץ כדי לחשוף את האחראים ולהעמידם לדין ועל־ידי כך לגרום להרגעת הרוחות, למתן אפשרות לפעולה סדירה של ההסתדרות בבני־ברק תוך המשרתת ציבור גדול מאוד של חברים, ביניהם גם חברים דתיים, ולמניעת תסיסה, מרירות והרגשה קשה אצל חברי ההסתדרות שהם אכן מופקרים ואין מושיע.

אני פונה מעל במה זו גם לציבור הדתי שהשפעתו גדולה בחוגים בבני־ברק שיפעיל את השפעתו גם על החוגים הללו כדי להפסיק אחת ולתמיד את כל אותן התופעות, שלדעתי כולנו חייבים לגנותן.

3. כתובות וציורי נאצה על בתים בקריית הרי״מ לוין בתל־אביב

היו״ר מ. ל. מרון:

אני מזמין את חבר־הכנסת אברמוביץ כדי שיעלה את ההצעה, מס׳ 2300, לסדר־היום: כתובות וציורי נאצה על בתים בקריית הרי״מ לוין בתל־אביב.

השר ישיב על שתי ההצעות לסדר־היום כאחת.

יהודה מאיר אברמוביץ (אגודת ישראל):

כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה, לראשונה בשלושים השנים מקום המדינה העזו אלמונים תחת מעטה הלילה האפל לרשום כתובת איומה ומחרידה על גבי הקיר: ״מוות לדתיים״. כך, שחור על גבי לבן, במודע ובהכרה, קראו בני אותו עם לשים קץ לחייהם של אחיהם. כתובת זו לא נותרה בודדה. הם הוסיפו לה כתובות אחרות: ״הדתיים פאשיסטים״, ״הדתיים גזעניים״.

בשעה זו שאנו עוסקים בדיון זה עוסקים בוודאי פועלי עיריית תל־אביב במחיקת דברי הנאצה, אך הכתובת על הקיר עמוקה יותר מכדי שתוכל להימחק בסמרטוט ובמים. הכתובת שצויירה על קירות בתיהם של משתכנים חברי אגודת ישראל בקריית הרי״מ לוין בתל־אביב חייבת להדליק אצלנו גורה אדומה ולאותת כי אנו מתקרבים, חס ושלום, לקו המסוכן ביחסים שבין דתיים ולא דתיים במדינה. אי־אפשר להתייחס למה שאירע בליל שבת בקריית הרי״מ לוין בלי לראות את המבט המקיף יותר של הבעיה; אך דווקא שכונה זו היא האנטי־תיזה המוחלטת למלחמת תרבות ולאיבה, כביכול, בין דתיים ולא דתיים.

כבוד היושב־ראש, היתה לי הזכות ליזום את הקמתה של קריה זו ואת הפעלתה על־ידי אגודת ישראל בתל־אביב בין שכונת נווה שרת ושכונת רמת החייל בצפון תל־אביב. הקריה נושאת את שמו של מנהיגנו הנערץ, הרב יצחק מאיר לוין ז״ל, מי שהיה שר הסעד הראשון של מדינת ישראל ושנועם הליכותיו ומעשיו לקירוב אחים מוכרים לרבים מחברי הכנסת שעמם פעל יחד בבית זה, מערכת היחסים הטובים שהתפתחה בשכונת הרי״מ לוין עם שכניהם מנווה־שרת ומרמת־החייל יכולה לשמש דוגמה ומופת לאפשרות ליצור יחסי אחווה ורעות בין בעלי השקפות שונות. כל תושבי הסביבה, מכל השכבות, נהנים משיעורי תורה ומפעולות תרבות וחברה שמארגנים אנשי קריית אגודת ישראל בקרב המבוגרים והצעירים שבמקום. קריה זו יכולה להיות דוגמה קלאסית לדו קיום בשלום בין שכנים מגוונים שונים. אין לי צל של ספק ואני בטוח בכך שרשמי הכתובות על הקירות אינם בני שכונת נווה שרת או שכונת רמת החייל. הם באו מהחוץ, מרכז העיר, כי התושבים המקומיים למדו להעריך ולהוקיר את שכניהם הדתיים. מערכת יחסים טובה גם שוררת ביניהם ובין תלמידי הישיבה הגדולה, ישיבת ״חידושי הרי״מ״ שהקימו חסידי גור ברמת־החייל בצפונה של תל־אביב, שהיא אחת הישיבות הגדולות בארץ וכוללת פנימיה ל־600 תלמידים. הישיבה מהווה מקור השראה לסביבה כולה ומעולם לא נשמע על ריב והתנגשות, חס ושלום, בין הישיבה לבין אנשי השכונות. יתירה מזאת: ידוע על מידת ההשפעה הטובה שהיתה לקריית הרי״מ לוין ולישיבה על כל הסביבה. אור החסידות — חסידות גור — הבוקע מהישיבה ומבית־הכנסת, שהם מקור תורה ותפילה, מושך רבים מן הסביבה הצמאים לדבר השם.

ודווקא כאן, במקום שבו הופגנו יחסי אחווה וידידות בין שכנים, מצאו בריונים מוגי לב שבאו ממרכז העיר ושהם רחוקים משכונה זו מקום להפגין את תגובתם נגד המאבק הבלתי נלאה של אגודת ישראל בתל־אביב למען שמירת השבת וצביונה של העיר העברית הראשונה, המאבק נגד פתיחת התיאטראות ובתי־הקולנוע בלילות שבת.

חברי הכנסת, דרכנו, דרכה של אגודת ישראל, היא לרדוף שלום בין איש לרעהו. תמיד גרסנו כי ניתן לחיות בשלום ובידידות בכל מקום ובכל עת. אנשי אגודת

ישראל הוכיחו זאת בכל חלקי הארץ. זו גישה המבוססת על אמונתנו כי קיומו של העולם כולו עומד על השלום, כמאמר חז"ל: "לא מצא הקדוש ברוך הוא כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום". אנו חרדים מפני שנאת חינם הקיימת בארצנו. מקדש שני חרב מפני שהיתה בו שנאת חינם, זו השקולה לדעת תכמיגו כנגד שלוש עבירות חמו־רות: עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים. מובן ונכון שאנו עושים ונעשה הכול, כפי שעשינו בעבר, להסביר את דעותינו ואמונתנו. נגדיל תורה ונאדירה, נחזק את החינוך החרדי בכל שלביו, ניאבק למען ארץ ישראל תורתית כפי שצריכה להיות ארצנו הקדושה, נחלת השם, אך תמיד ניאבק ברוח חיובית, ללא התנג־שויות חס ושלום, כי דרכנו כדרך התורה שדרכיה דרכי נועם.

אך, כנראה, לא כן אצל אלה הניצבים מעברו השני של המיתרס. לצערנו, הולך ומתגלה בישראל מצב שבו מתפתחת מלחמת תרבות אנטי־דתית היונקת את השראתה ממלחמות התרבות של עמים אחרים שאסור כלל להשוות ביניהם לביניינו. חברי הכנסת, בעוד אנו נתונים בעיצומה של מלחמת לקיומנו הפיסי ודרושה לנו אחדות מלאה של כל השורות מנסים החוגים הלא דתיים בשולי החברה לפתח מלחמת תרבות בתקופה לשיסוי הציבור נגד הציבור הדתי.

הכתובת על הקיר "מוות לדתיים" חייבת לזעזע כל אחד מאתנו החי במדינת ישראל. כשאח אחד קורא לרצוח את השני זו הידרדרות שחייבת לעורר הירהורים נוגים. אפשר אולי להתנחם בכך שאלו אנשים יוצאי דופן אך אין ספק שאת השראתם הם יונקים מאווירה מסויימת וממסע שיסוי המתנהל בשנים האחרונות נגד הציבור הדתי. זהו מסע חד סטרי לכל אורך דרכו. הציבור הדתי ובראשו אגודת ישראל משתמשים בכל האמצעים הלגיטימיים כדי לאפשר לרוצים לחיות חיי תורה לעשות זאת כאז־רחים שווי זכויות וחובות. לצערנו, כל מילוי חובה יסודית, המינימאלית ביותר, של השלטון כלפי אזרחים דתיים, מקבל מייד ממדים מנופחים בכלי התקשורת הקובעים כי זה מתת שלפנים משורת הדין ומנהלים נגדו תעמולה הרסנית.

אך אנו נמשיך בדרכנו כממשיכי דרכו של אהרן **הכהן שהיה אוהב** שלום ורודף שלום. נקדים שלום גם למי **שחולק עלינו** בדעותיו. נקרא לליכוד השורות מבפנים כדי שיהיה לנו הכוח לעמוד מול השונא שמבחוץ.

כבוד הישב־ראש, העליתי הצעה זו מעל במת הכנסת בתקווה שנציגי הסיעות השונות יבינו כי הגיעה העת לקיים פעם אחת דיון מקיף על מערכת היחסים המעור־ערים בין הציבור הדתי והלא־דתי.

הכתובת על הקיר בקריית אגודת ישראל בתל־אביב מסוכנת היא. בשנים האחרונות החלו להתפתח, ברוך־השם, קריות דומות בכל רחבי הארץ. גישתנו היא יציאה למרחב ופיזור האוכלוסין. לא עוד ריכוזיות אלא בניית קריות חסידיות תורתיות מן הצפון ועד הדרום, וברוך־השם אנו רואים ברכה בעמלנו. כל היוצאים להתיישב באזורים החדשים נושאים עמם את דגל השלום והידידות לתושבי הסביבה. על כך יעידו היחסים המצויינים והידידותיים שבין תושבי חצור הגלילית ותושבי הקריה החסידית שם; יעידו על כך גם שכני קריות אגודת ישראל באשדוד ובעד כמה ערי פיתוח.

כבוד הישב־ראש, את אשר אירע בקריית אגודת ישראל בתל־אביב יש לחלק לשניים. משטרת ישראל חייבת מצדה לעשות את כל המאמצים כדי לגלות את מסיגי הגבול וגורמי הזנזקים, להעמידם לדין ולהרתיע בעונש החמור את האחרים. אך גם צד נוסף למטבע. על רקע הכתובות צריכה הכנסת כולה להתאחד ולצאת בקריאה לאזרחי ישראל כי אין מקום למלחמת תרבות וכי דרושה לנו מערכת של יחסים הוגנים המבוססים על ידי־דות ואחווה. אני מציע שהכנסת תראה את הכתובת על הקיר ותסכים לקיים דיון על מכלול היבטיה של הבעיה כי ההידרדרות ביחסים עלולה להביא, חס ושלום, לתוצאות מסוכנות ביחסים עם יהודי התפוצות מבחוץ ובין חלקי העם מבית. ויפה שעה אחת קודם, לפני שיקומו צעירים חסרי בינה שירצו לממש, חס־ושלום, את הקריאות שנרשמו על הקיר.

אני מציע דיון בכנסת על הנושא.

היו"ר מ. ל. מרון:

אני מזמין את שר הפנים להשיב לשתי ההצעות לסדר־היום.

שר־הפנים י. בורג:

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, זומנו לנו היום שתי הצעות לסדר־היום אשר מבחינת ההאשמות, האחת מבטלת את חברתה; אך מבחינת כובד המשקל, שתיהן עולות לשיעור אחד של מצב רוח, של אזעקה שהיתה ראויה להישמע לפני כנסת קצת יותר מלאה. היה טוב אילו דברי חבר־הכנסת אברמוביץ היו נדפסים מחר בעתון "דבר" ואילו דברי חברת־הכנסת שושנה ארבלי־אלמוזלינו היו מתפרסמים מחר ב"המודיע".

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אני מבטית לך ששני הדברים לא יודפסו ב"הצופה".

שר־הפנים י. בורג:

היות שאינני שייך לחבר המערכת של שני העתונים החשובים אני פוחד שהדברים יתפרסמו בשוליים ושה־ציבור — גם כאן וגם כאן, גם המיימינים וגם המשמאי־לים — לא יתפוס את המשקל האמיתי שלהם.

אמרתי שאם אין דו קיום גם הקיום בעצמו בסכנה. אני רוצה להוסיף שאני מטיל אשמה כבדה על כל אלה אשר לוקחים את המרץ, הזמן ותשומת הלב של המשטרה ומפנים את המשאבים המצומצמים שלה — שאין לה די תקן ואין לה די כלים — מהמלחמה נגד המחבלים, מה־שמירה נגד אנשי אש"פ, לאותם דברים שהם לא רק שאינם נחוצים, לא רק שאינם מועילים, אלא שהם מזיקים.

אינני צריך להתאמץ כדי למצוא היום קשר בין הדברים שאמרה חברת־הכנסת תמר אשל בדיון על נשים מוכות לבין אותן התופעות הרעות והמזעזעות ששמענו היום עליהן. אתייחס לכל נושא לחוד כדי להשיב באופן מדוקדק יותר לענייניים. זהו אקלים שמשתרש בחברה ונותן את ביטויו בתופעות ששמענו עליהן, נותן ביטויו בבתי־כלא — וכנראה עוד מעט נשמע עליהם — והדבר בהחלט אינו טוב.

אינני יכול לקבל בדברי חברת־הכנסת שושנה ארבלי־אלמוזלינו, שאני מסכים ביסוד הדבר למגמתם, את הביטוי של "גוף אלמוני" כי כל זמן שהוא אלמוני אי אפשר לתפוס אותו. ברגע שתופסים אותו הוא מפסיק להיות אלמוני. יכול להיות שמישהו בבני־ברק שם לו למטרה את ההסתדרות, אותה הסתדרות גדולה שרבים מאשימים אותה ושמרובים המעשים הטובים שלה בתחום

הדאגה לחבר, בתחום קופת־חולים ובמה שיהיה עוד. אם יש בזה משום נחמא פורתא לחברי ההסתדרות שחברי הכנסת היו להם לפה, נדמה לי שחברי הפועל המזרחי שבבני־ברק הם לפעמים לא פחות בלתי מקובלים מאשר חברי ההסתדרות. ואם יש תעלולים של פירסום מודעות אבל על מותו של מישהו הרי שזה קרה ליושב־ראש המועצה הדתית בבני־ברק. אשר על כן כולנו נגד הדבר המזיק ואין נפקא מינה אם יד ימין מצביעה לצד שמאל או יד שמאל מצביעה לצד ימין. התופעה לא טובה. אתן הוראה, בדרכים שעומדות לרשות המשטרה, לתגבר את הפיקוח והשמירה באותם השטחים שם הדבר נראה נחוץ.

עכשיו אעבור לשתי תופעות בקצרה. ב־1 בפברואר 1979 נפרצה הספריה השייכת למועצת פועלי בני־ברק והספרים שהיו בה הוצתו. הועלה חשד נגד אדם המתגורר בסמוך לספריה, אשר בעבר שרף אחד מהספרים ששאל בספריה ואשר יומיים לפני המקרה ביקר בספריה והתנהג בצורה מוזרה. החשוד נעצר ב־4 בפברואר 1979, נחקר ובביתו נמצא חומר דליק. יש לציין כי החשוד הוא חולה נפש המאושפז בבית־החולים לחולי נפש בבני־ברק. אני רוצה להוסיף שזה אולי מסביר מקרה אחד או שניים ואינו מסביר את שרשרת הדברים, אם אמנם זו שרשרת שכל החוליות קשורות או שכל דבר עומד בפני עצמו. המשטרה הקימה צוות חקירה מיוחד לחקירת ההצתות, הצוות הזה נוקט בכמה פעולות יזומות כדי למנוע את הישנות התופעות האלה, וכאמור, אין ביניהן שום הבדל של גישה או של ראיית ההידרדרות של העניין.

אותם הדברים ובאותה רוח טובה אני רוצה לומר לחבר־הכנסת אברמוביץ. מה שקרה אצלו זה מצד אחד פחות חמור ממה שקרה בבני־ברק ומצד שני חמור יותר. זה פחות חמור ממה שהיה בבני־ברק כי עקרו קירות ולא שרפו. אבל זה חמור מאוד, ולא רק מפני שגם אני בתוך היעד של "מוות לדתיים" ולא רק משום שגם אני כלול בהגדרה של "פאשיסט" ו"גזעני". אני מקווה שאין בזה שום "אירגון אלמוני". פתחנו תיק פלילי. הדיירים במקום נחקרו, הם לא ראו, לא שמעו ולא ידעו. החקירה של המשטרה נמשכת. אני מקווה שזה מעשה חד פעמי של כמה בחורים זדוניים. בהגדרה העניין חמור ביותר.

אני מניח שלפנינו שתי דרכים. או שנקיים דיון, שיהיה ודאי ארוך יותר מאשר ערוך, שיהיה במליאה או שנעביר — וזאת אני מציע — את שתי ההצעות לועדת הפנים. אני חושב שיש קרקע משותפת לשתי ההצעות בנוגע לפנייה למניעת מלחמת תרבות בנושא ובקשר לרצון לא להישטף לוויכוח שיביא לאווירת איומים של פשע ומעשי עוול.

היו"ר מ. ל. מרון:

האם חברת־הכנסת ארבלי־אלמוזלינו מסכימה להעביר את הצעתה לסדר־היום לוועדת הפנים?

שושנה ארבלי־אלמוזלינו (המערך):

כן.

היו"ר מ. ל. מרון:

האם חבר־הכנסת אברמוביץ מסכים להעברת הצעתו לסדר־היום לוועדת הפנים?

יהודה מאיר אברמוביץ (אגודת ישראל):

כן.

היו"ר מ. ל. מרון:

אני מעמיד את ההצעה להצבעה.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הנושא שהעלתה חברת־הכנסת ש. ארבלי־אלמוזלינו לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר־הכנסת י. מ. אברמוביץ לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר מ. ל. מרון:

מאחר שחבר־הכנסת צ'רלי ביטון איננו באולם אנחנו דוחים את הצעתו ונעבור להצעה הבאה לסדר־היום.

4. עבריינות נוער באור־עקיבא

היו"ר מ. ל. מרון:

נעבור להצעה מס' 2202, עבריינות נוער באור־עקיבא, של חברת־הכנסת שרה שטרן־קטן. רשות הדיבור לחברת־הכנסת שטרן־קטן.

שרה שטרן־קטן (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לדבר על בעיותית של אור־עקיבא בכלל, ואגע גם בעבריינות הנוער במקום. נתמזל מזלה של אור־עקיבא שהיא שוכנת במרכז הארץ ואולי גם שאינה סובלת מחוסר מקורות תעסוקה. אולם לעתים נדמה כי מזלה נהפך לה לרועץ. אור־עקיבא אינה ישוב ספר, היא גם איננה נכללת בקאטגוריה של עיירות פיתוח, כלומר, היא איננה מיוחסת עד כדי להישען על מישהו שיסייע בידה. כל עוד לא מתרחשים סקאנדאלים מרעישים או מתפרסמות כתבות מזעזעות בעתון, הבעיות הולכות במהלכן הצנוע, השקט, והן מצטברות ואין מתייחסים לצרכיה האמיתיים של העיר.

אביא נתונים מספר שהיו צריכים להזעיק את קברניטי המדינה. מן הנתונים המתפרסמים בחוברת "הפרופיל החברתי של ישובים בישראל (תשל"ח)" בהוצאת המחלקה למחקר של משרד העבודה והרווחה עולה כי אור־עקיבא עומדת במקום ראשון מבחינת אחוז נתמכי סעד, 7.7%, כאשר הממוצע הארצי של ישובים עירוניים מגיע ל־1.6%. כדי להמחיש את הבעיה ביתר שאת אביא להשוואה שני ישובים אחרים. אופקים: אחוז הנתמכים בשנת 1972 היה 14.7% ואילו בשנת 1977 — 4.6%; חצור: בשנת 1972 היו בה 19.3% נתמכים, ואחוז זה הלך וקטן עד שב־1977 הוא הגיע ל־4.2%. ואילו באור־עקיבא קטן אחוז הנתמכים במידה מועטה בלבד. בשנת 1972 היו 9.3% ואילו ב־1977 היו 7.7%. בתחום אחר, עבריינות קטינים, שוב עומדת אור־עקיבא במקום ראשון: 70.6 לכל אלף תושבים: וזאת בשעה שהממוצע הארצי הוא 22.3 לכל אלף. בנקודה זו כדאי גם להשוות את אור־עקיבא לאופקים. בשנים 1972 עד 1977 קטן מספר העבריינים הקטינים באופקים מ־69.5 לכל אלף ל־42.5 לכל אלף. ואילו באור־עקיבא קטן המספר באותה תקופה מ־72.9 לאלף ל־70.6 לאלף.

אינני מביאה נתונים אלה כדי לקנטר או כדי להר־אות את השלילה של אור־עקיבא אלא בעיקר כדי להצ־ביע על המגמה החברתית המצטיירת וכדי להזעיק את הממסד שמחובתו להיות ער לבעיה ההולכת ומכה שרשים. אין ספק כי פירושה היחיד של התעלמות מהבעיה הוא הנצחתה. מתוך הכרתי את המצב מקרוב נראה לי כי אכן יש לחשוש מכך. מרביתם של כ־8,000 תושבי העיירה חיים בתוך עצמם והם חסרי כל אפשרות של אינטגראציה עם האוכלוסיה הוותיקה והמבוססת יותר. אף אם נקח לדוגמה את הישובים השכנים, זכרון־יעקב, בנימינה, פרדס־חנה, נראה שכולם מורכבים מאוכלוסיות מעורבות, ותיקים ליד עולים, באחוזים שונים. לא כן אור־עקיבא. במקום יושבו קבוצות עולים בלבד. חוסר הזדמנויות של אינטגראציה עם קבוצות מבוססות ובעלות רמה חברתית ולימודית גבוהה יותר מנעו מתושבי העיירה אפשרויות של התקדמות, התלויות בראייה של דמויות בעלות רמה ובשאיפה להידמות אליהן.

כאן ברצוני לנגוע בשאלה הכאובה של השכנות עם קיסריה, שיכולה היתה לשמש גורם בונה ומקדם אך מהווה במקום זאת גורם הורס ומסתכל. במרחק של עשרות מטרים מאור־עקיבא חיות עשרות משפחות ותיקות, מבוססות וחיוביות שיכלו לתרום לה רבות. כפי שזה טבעי ומתבקש אפשר היה לקדם במידה מהותית את המקום: סיפות היה מעלה את הפרופיל של המקום ומשפחות מכל שכבות האוכלוסיה היו מגיעות אליו; מעורבות של תושבי קיסריה בתחומים שונים בעיירה היתה ללא ספק תורמת לפיתוחה. ואילו במצב הנוכחי לא זו בלבד שקיימת הפרדה גמורה בין אור־עקיבא ובין השכונה בקיסריה אלא שאף מהילדים נמנעת כל אפשרות של מפגש. אף־על־פי שבאור־עקיבא קיימים בתי־ספר יסודיים המתפקדים בצורה תקינה מוסעים ילדי קיסריה, לפי הסכם מיוחד, לחדרה, פרט לבודדים שהוריהם רואים בכך ייעוד. אין צורך להרתיב את הדיבור על התרומה לאינטגראציה של ילדי קיסריה עם אלה של אור־עקיבא אילו היה ביניהם מפגש כזה.

אני יודעת כי מבחינה פורמאלית כבולות ידיו של שר הפנים הנוכחי, כמו שהיו ידיהם של קודמיו. כבר השר בר־יהודה אשר בזמנו נחתם חוזה הזכיון עם החברה לפיתוח קיסריה ואשר דבר החוזה נודע לו רק לאחר שנחתם התנגד לכך בחריפות אבל נאמר לו כי לא ניתן לשנות את העובדה, והמצב הזה נמשך למעשה עד היום. חשוב שנדע כי יש בקיסריה משפחות שתומכות בסיפות והן פנו למשרד הפנים כדי לבקש זאת. אבל משרד הפנים לא יכול היה להשיב להן בחיוב. נדמה לי כי טובת העיירה דורשת התייחסות יסודית לשאלה הזאת, לפחות לדון בסעיף המונע משר הפנים להשתמש בסמכותו הסטאטו־טורית לספח שטחים כדי לאפשר סיפות של כמה מאות דונאמים משטחי השכונה המיושבת בקיסריה לאור־עקיבא.

קיימים באור־עקיבא שירותים: חינוך וחברה, מעו־נות יום, 21 גני ילדים, מתנ"ס. לכאורה שירותים שמב־חינה כמותית מסוגלים לענות על צרכי הקהילה. אלא שהבעיה העיקרית היא באיכות השירותים, ביחסי הגומלין ובתלות שביניהם. לדוגמה אביא את הלשכה לשירותי רווחה. יש להם עשרה תקנים מאושרים אך כיום מאויי־שים שישה בלבד כאשר רק שניים מהם על־ידי עובדים מקצועיים כשירים ויתרם על־ידי בלתי כשירים המתחל־פים לעתים קרובות למדי. וכאן הבעיה השרשית: מתוך 1,854 בתי־אב זקוקים 10% לטיפול אינטנסיבי. אלה משפחות שלהן חמישה ויותר ילדים עד גיל 13. אלה משפחות רב בעייתיות, ובכלל זה בעיות אישות, חוסר תיפקוד והתנהגות א־סוציאלית. נכון, קבוצה מוכרת ידועה מאובחנת תוך חישוב הסיכוי והסיכון לפחות לגבי הדור השני אבל השאלה הגדולה היא: מי יתמודד אתה? איזה כוח אדם עומד לרשות בעיה כבדה כל כך. וככל שהעניין נמשך הבעיה מחריפה. יש כ־15—20 משפחות שלא זו בלבד שלגביהן ניאלץ לומר שמאוחר מדי אלא שאלה מטביעות את חותמן על הקהילה. אחדות מהן ודאי שימשו חומר רקע למפרסם הכתבה. לצערנו לא תרמה כתבה זו במאומה לקהילה אלא להיפך, היא גרמה להתמרמרות והוסיפה תיסכול לאוכלוסיה המתפקדת ועושה בכוחות עצמה כדי להתמודד. לעתים יש הרגשה כי אור־עקיבא פתוחה לכול, כל מי שלבו חפץ קופץ לרגע ומשתדל לראות דווקא כל פגע. ואני שואלת לשם מה?

יצחק יצחקי (הליכוד):

רק באור־עקיבא? למה את מתייחסת רק לאור־עקיבא? זה קורה ב־50% של מגזרי האוכלוסיה שלנו.

שרה שטרן־קטן (חזית דתית לאומית):

אם אני צריכה להפסיק ולהשיב בשאלה לגבי ישוב אחר לא פתרתי את הבעיה הזאת. אני מתייחסת לבעיה בגלל הפירסום, מה שהפירסום עשה ולמה אנחנו חייבים לעשות למען אור־עקיבא, ואם אתה רוצה גם למען ישו־בים אחרים.

יצחק יצחקי (הליכוד):

זה בדיוק מה שאני רוצה.

שרה שטרן־קטן (חזית דתית לאומית):

למשל, בכתבה מצוטטים נתונים המוגדרים כמזעזעים מתוך דין־וחשבון סודי של משטרת מרחב השרון. ארשה לעצמי לשאול: כיצד הגיעו נתונים סודיים לכתבה? ועוד, מה עשתה המשטרה בדין־וחשבון? ניסיתי לברר עם גורמים המטפלים או החייבים לטפל בתחומים הנוגעים לאור עקיבא: האם הובאו בפניהם הנתונים לפני שנמס־סרו לעתונאי? האם הוצגו הבעיות כדי שהמטפלים יתיי־חסו אליהן? לצערי לא קיבלתי על כך תשובה חיובית אלא להיפך: נעניתי בתשובה "בלתי ידוע". ועל כן יש לשאול בצער: מה הן המטרות של עורכי הסקרים ומרכזי המידע? לשם מה בא המידע? את מי הוא משרת? למי הוא עוזר?

אין לי ספק — ואני מקווה שכבוד השר יסכים אתי — שעדיין קיים פוטנציאל חיובי רב בקהילה זו. אולם יש צורך כי משרדי הממשלה, בעיקר משרד העבודה והר־ווחה ומשרד הפנים, יתייחסו לנושאים ויסייעו לפרנסי העיירה: א) בתיכנון ובהכוון בתחום השירותים ובעיקר בתיאום בין המתכננים ובין האחראים לביצוע. כאשר מגסים בשם הדמוקראטיה להפקיד יעדים ומשימות בידי אנשים שאינם יכולים לשאת במעמסה אין גורמים לקידו־מם אלא להיפך, גורמים לראייה מעוותת ולאחר מכן לרגשות תיסכול אצל הנושאים בתפקידים ואצל כל אלה הנזקקים לעזרתם. ב) בהפניית כוח אדם מקצועי בעיקר בתחום הרווחה ובאישור תמריצים. לא ייתכן מצב שה־שירות יוותר על עובד קהילתי מנוסה בגלל קיצבת ניידות. וכאשר אותו עובד חוזר לנתניה — העיר הגדו־לה — שם הוא מקבל את הקיצבה בסבר פנים טובות. זה, כמובן, מדלדל את כוח האדם בעיירה.

אנחנו חייבים לגייס את מיטב הכוחות כדי ללכת לקראת הישוב. אנו עומדים בשעה מכרעת לגבי קהילה זו, בעיקר — ואני מדגישה "בעיקר" — לגבי הדור השני. אם לא הצלחנו לסייע לדור הראשון בתהליך קליטתו מבחינה כלכלית, חברתית וערכית, לגבי הדור השני מצווים אנו לעשות מייד בתחום החינוך החברתי והערכי כדי שחלילה לא נוכל גם לגביו להגיד שמאוחר מדי.

היו"ר מ. ל. מרזן:

אני מזמין את שר העבודה והרווחה להשיב.

שר־העבודה־והרווחה י. כ"ץ:

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, לפני שאתייחס לעיקר הדברים אני רוצה בהחלט להצטרף לדבריה של חברת־הכנסת שרה שטרן־קטן לגבי סיווג אור־עקיבא, ולהדגיש כאן שבהיערכות שלנו לגבי סיווג ישובים במדיניות ישראל ברצוננו להתייחס לאור־עקיבא כאל מקום שזכאי, אולי לצערנו, לאחת הקאטגוריות המבטיחות העדפה יחסית מבחינת השירותים, בין אם זה ישוב ספר, אזור פיתוח או אזור טעון שיקום. וזאת לאור הפרופיל החברתי שהיום כולנו יודעים מהו.

אדוני היושב־ראש, מצב עבריינות הנוער באור־עקיבא מחייב ללא ספק את כולנו, את כל הגורמים הנוגעים בדבר, להיערך במשותף לסיוע מירבי לישוב כדי לבלום תופעה חמורה זו. בשנת 1978 היה שיעור עבריינות הקטינים באור־עקיבא הגבוה בארץ. אני משלים את הדברים ואולי פה ושם אתקן אבל אין בכוונתי לעדכן את התמונה. שיעור עבריינות הקטינים היה 70.6 ל־1,000 באוכלוסיית גילאי 9—18, ולפי הסטאטיסטיקה המשטרתית שבידינו — אינני יודע דבר על דינים־וחשבונות סודיים שאולי לא ראינו — לא כל נער רביעי אלא כל נער שמיני מגילאי 12—18 נעצר בשנה זאת בגין עבירה פלילית. אחוז הנתמכים בישוב זה, בטיפול מיוחד, הקיף 16.5% מתושבי המקום. 1,200 נפש מקרב כ־7,300 מתושבי הישוב נתמכים תמיכה מלאה או חלקית או מקבלים עזרה אחרת. 23.5% מגילאי 0—18 מסודרים מחוץ לביתם בפנימיות ובמוסדות. מצב זה קשה למדי, אך דווקא לאור ההערה של חברת־הכנסת שרה שטרן־קטן חשוב מאוד וחיוני שנישמר ולא נחמיר על־ידי הצגת עובדות או נתונים קשים יותר מן המצב לאמיתו, מה עוד שחלק מדברים אלה לא קיבלו אישורם מן הגורמים המטפלים בנושא במשרד. לפי הערכה ראשונית שקיבלתי זקוקים 200 עד 300 — אני מחייב 300 — בני נוער לטיפול חברתי משקם כאשר את המאמץ העיקרי יש להפנות, כמובן, לקבוצה בעייתית ביותר המקיפה כ־30 נערים בני 15—18, קבוצה המהווה את מוקד העבריינות במקום. קבוצה זאת אף מושפעת מחבורה של 35 מבוגרים בני 18—30 שלא שירתו בצה"ל או נפלטו ממנו בגלל אי הסתגלות. רבים מהם משתמשים בסמים ומשפיעים לרעה על הקטינים.

הבעיה אם כן ידועה לנו היטב. מה אנו עושים או מנסים לעשות כדי לתקן את המצב החמור בישוב וזה נוכח מציאות חברתית זו אנו פועלים באמצעים שבידינו. פועלים בישוב השירותים לנוער מנותק, הכוללים: קצין מבחן לנוער, קצין ביקור סדיר, מדריך גדנ"ע, מתנדבות השירות הלאומי, שני גרעינים של תנועת "עודד" וה־תנועה הקיבוצית שפועלים במסגרת המתנ"ס המקומי, כיתת קלט — כשלב מכין להכשרה מקצועית ויציאה לעבודה — מפת"ן וקצין מניעה וסיעוד מרחבי של המשטרה. לאור המצב והמחסור בכוח־אדם מקצועי — וכבר שמענו על כך — הוסיף משרדי שתי משרות לעובדים עם נוער מנותק והמשרד עושה מאמצים מיוחדים למשוך למקום עובדים מקצועיים. אעיר לחברת־הכנסת שרה שטרן־קטן כי קשה מאוד בימים אלה להשיג עובדים מקצועיים. כפי שנאמר, אור־עקיבא אינה המקום היחיד גם אם היא תופסת מקום מיוחד מבחינת שיעור העבריינות. לפני שלושה חודשים הקימו העובדים בשירותים השונים במקום צוות חשיבה אשר עומד לפני סיום הכנת תכנית לטיפול בנוער הבעייתי. תכנית זו תוצג בפני ראש הרשות המקומית. אני אישית גם אבקר שם בשבוע הבא כדי להיפגש עם הנוגעים בדבר ולבדוק כיצד אפשר להוסיף מעבר לתוספת, שהיא בהחלט קטנה, שיכולנו להוסיף לאחרונה וכדי לעמוד מקרוב על הצעדים הנעשים בהתמודדות עם נושא זה המחייב מאמץ מרוכז ומשותף של משרדנו ושל משרדי ממשלה חברתיים אחרים.

עלי לציין כי מצב דברים זה קיים גם בשורה של רשויות מקומיות אחרות. אנו עושים כמיטב יכלתנו כדי להגביר את השירותים במקומות מסוג זה, בעיקר על־ידי תוספת עובדים מקצועיים לשירותים החברתיים, ועדיין נמשכים דיונינו עם האוצר בסוגיה חשובה זאת אף בתקופה שבה אנו מצווים לצמצם את תקציבי הממשלה למען בלימת האינפלאציה.

אני מקווה שאוכל להביא לכנסת בשורה טובה יותר בעתיד הקרוב. המקום כבר נרשם במפת העדיפויות של המשרד. לצערי הרב היום אני יכול לדבר בעיקר על הנתונים ועל תיגבור המשרד בשבועות האחרונים. כולנו יודעים מה הוא גורלם של עבריינים צעירים או עבריינים בפוטנציה שלא ניתן לשקמם במועד המתאים. אני מסכים עם חברת־הכנסת שטרן־קטן כי יש להעביר את הדיון בנושא לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר מ. ל. מרזן:

תודה רבה. חברת־הכנסת שטרן־קטן, האם את מסכימה להעברת הנושא לוועדת העבודה והרווחה?

שרה שטרן־קטן (חזית דתית לאומית):

כן.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

ה. חוק לתיקון דיני עונשין (תיקון מס' 5), תשל"ח—1978 *
(הצעת חבר־הכנסת מ. עמאר)

היו"ר מ. ל. מרון:

אנחנו עוברים להצעת חוק לתיקון דיני עונשין (תיקון מס' 5), תשל"ח—1978, של חבר־הכנסת משה עמאר. רשות הדיבור לחבר־הכנסת עמאר.

משה עמאר (המערך):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, מאז אמצע המאה ה־19 הונהג בארצות בעלות התרבות המערבית עונש המאסר כעונש העיקרי על מרבית העבירות ועונש המוות הוגבל והצטמצם לעבירות מיוחדות כגון רצח ובגידה, ובכמה ארצות אף בוטל כליל. באותה תקופה, אמצע המאה ה־19, היה התהליך ליישום הרעיונות הפילוסופיים על דבר חירות האדם, חירות הפרט וזכויותיו בחוקי המדינות בארצות אלה בעיצומו, כאשר רוח החירות החלה נושבת בעוצמה ועוברת גבולות מדינות מאז ראשיתה של אותה מאה.

הקונצפציה, המחשבה, שביסוד המעשה של כליאת האדם היתה שלילת חירותו בעיקר למטרות אלה: הרתעה למען יראו ויראו; פיצוי, תגמול שיש בו גם נקמה — מעין עין תחת עין — כאילו על־ידי סבלו הוא מפצה את החברה. אין זה פיצוי חיובי שמפצה את הנפגע ממעשיו או את החברה על־ידי מעשים שתורמים לה אלא על־ידי הסבל שהוא סובל הוא משלם תגמול בעד העבירה שעשה; כליאה כדי להרחיקו מהחברה, למנוע ממנו לפעול באותה תקופה שבה יימצא במקום הכלא; וכן שיקום וחינוך, תיקון העבריין על־ידי חינוכו למען העלותו על דרך הישר.

אנו בארץ קיבלנו את השיטה הזאת, את עקרונותיה ואת יסודותיה מהשיטה האנגלית וכך אנו נוהגים עד היום הזה.

בינתיים חלו תמורות בדרכי המחשבה החברתית, הגענו ליתר הכרה של נפש האדם, הפרט ושל דרכי התנהגותו ומניעיו במעשיו, שיטות החינוך התפתחו, אמצעי הייצור התרחבו ואילו יחסי הייצור נעשו מורכבים וסבוכים, הבעיות החברתיות נתגלו כקשות ולוחצות, והפתרונות אינם תמיד בהישג יד ולעתים הם מרוחקים באופק שמול עינינו. במציאות זו גברה העבריינות על סוגיה השונים ועל אלה המיוחדים לתקופה זו. אך אמצעי הענישה העיקרי נשאר כשהיה, המאסר. התוצאה היא שבתי־הסוהר מאוכלסים בצפיפות ואינם עומדים בלחצים החברתיים המופעלים עליהם מבחוץ ומבפנים, והדברים ידועים. אמרתי אותם בפרוטרוט בדיון שהתקיים בכנסת לפני שבועיים על המצב הקיים בבתי־הסוהר בארץ. מציאות זו מחייבת תמורה במחשבה הבסיסית על שיטות ודרכי הענישה.

באנגליה, במשך התקופה שמאז תחילת שנות השישים, החלו בבדיקות נושא זה באופן רציני ויסודי, וה־שאלה שהם העמידו היתה: האם יש דרכי ענישה אחרות, שונות, נוספות על כליאה בבית־סוהר? בתאריך 30 במאי 1977 הגישה ועדה ממלכתית לשר הפנים באנגליה דין־וחשבון ביניים שבו היא המליצה להקטין את ענשי המאסר על עבירות שאינן חמורות במיוחד וציינה את ההשפעה המזיקה של המאסר על האדם וקבעה כמעט באופן קאטגורי שבית־הסוהר נכשל במשימת תיקון העבריין. יתירה מכך, הוועדה קבעה כי הכליאה הממושכת הורסת את יכלתו של הפרט לשאת באחריות אישית. היא גם קבעה — והדברים ידועים לנו ולכל אלה העוסקים בכך — שבתי־המשפט אינם פוסקים את העונש המאקסימאלי הקבוע בסעיף הענשים ולכן התוצאה היא שהעונש שבסעיף אינו מהווה הדרכה לשופט בשיקוליו. ההנחיה בדין־וחשבון היא להשתדל להרחיק בני־אדם מבית־הסוהר כאשר אין צורך או הכרח מעשי שיהיו שם. בחודש מארס 1977 התקיים דיון בפארלאמנט הבריטי בנושא זה. חברי הפארלאמנט מהסיעות השונות גילו דעות כמעט זהות. ב־27 ביולי 1978 הגישה ועדת ההקצבות של הפארלאמנט הבריטי (Expenditure Committee) את המלצותיה ומסקנותיה בנושא: הלחץ על שיטת הכליאה, The reduction of Pressure on the Prison System וזאת לאחר שקיימה ישיבות רבות וערכה נסיעות לבדיקת הנושא מחוץ לאנגליה. הוועדה הגיעה למסקנות דומות והוציאה דין־וחשבון ביניים הכולל כמעט אותן מסקנות. במסקנותיהם הם קראו לבתי־המשפט: אנו מצפים שבתי־המשפט יהיו ערים לשיקוליהם ויבחרו אמצעי ענישה חוץ מכליאה בבתי־הסוהר.

הצעת החוק שהגשתי ביום 22 במאי 1978 היא ברוח הדברים שאמרתי ושציטטתי. העקרונות שעל־פיהם מבוססת הצעתי זו הם קודם כול שאין היא באה לבטל את השיטה הקיימת אלא להוסיף עליה אפשרויות חלופיות שיונהגו יחדיו. היא מחייבת נסיון של ענישה חיובית מחוץ לכתלי בתי־הסוהר; כלומר שאותו תגמול שהעבריין נותן יהיה חיובי ולא שלילי. הפיצוי איננו הסבל שהאדם נושא בגופו ובנפשו אלא התרומה שהוא יעניק לחברה בתמורה לעוול שעשה. על־ידי דילול בתי־הסוהר מכמעט שלישו ואולי אף מחצית אוכלוסייתם היא מאפשרת החזקת עבריינים בעלי עבר פלילי עשיר ומבצעי עבירות חמורות בבתי־סוהר בתנאים של שמירה טובה יותר ובצפיפות קטנה יותר. היא מחייבת שיתוף ותיאום עם כל רשויות הסעד, קציני המבחן והעובדים הקהילתיים לסוגיהם, והדבר יאפשר להם יתר עצמאות בפעולה, יתן להם את־גרים נוספים ויוציאם מהתחום המצומצם שבו הם נתונים עתה, הכנת תסקירים לבתי־המשפט.

בהצעה שהצעתי אני מציע להטיל עונש מאסר שיהיה מאסר נמשך בין תקופה קצובה קטנה לבין תקופה קצובה גדולה יותר. אני יודע שמאסר נמשך הוא נושא לדיון ולוויכוח בין משפטנים. השאלה שעליה מתווכחים היא: האם המינימום והמאקסימום בענישה זו שיטה נכונה. יש שיטות שבהן קיים עונש מינימום ומאקסימום ויש שיטות שבהן הוא אינו קיים. לדעתי, במציאות הקיימת אצלנו בארץ, טוב נעשה אם אנו נחליט לנסות שיטה זו. שיטה זו איננה באה במקום השיטה הקיימת. יכול השופט להחליט שהוא הולך לפי השיטה הקיימת ולהטיל מאסר כפי שהוא חושב לנכון אבל הוא גם יכול להטיל מאסר מינימום עד מאקסימום אם ימצא שבמקרה העומד לפניו מן הנכון והראוי שייעשה זאת. ואז, במקרה שהוא מטיל מאסר נמשך מתקופת מינימום עד תקופת מאקסימום, העבריין יודע שההפרש בין המינימום ובין המאקסימום של עונש המאסר תלוי בהתנהגותו בבית־הסוהר, בתהליך

---

* נספחות.

שיקומו, בנקודות הזכות שהוא צובר לעצמו. ועדת השיח־ רורים הקבועה בחוק היא שתקבע אם עמד האסיר בנסיון, וכאשר הוא עומד בנסיון אנו השגנו את שלנו, הוצאנו אותו מבית־הסוהר לפני תום תקופת המאסר המאקסי־ מאלית, ואין זה תלוי רק ב"שלישי" הניתן היום על התנ־ הגות טובה בבית־הסוהר אלא זה יכול להיות הרבה מעבר ל"שלישי".

סעיף אחר שאני מציע הוא עבודת עונשין, דבר הקיים בחוק אולם אין משתמשים בו. לפי פקודת עבודת עונשין מ־1927 ותקנות עבודת עונשין מאותה שנה מאפשרים לנידון למאסר לתקופה עד שלושה חודשים לקבל עליו עבודה במסגרת עבודות ציבוריות מחוץ לכתלי בית־ הכלא במקום להיות כלוא בכלא. הסמכות לאשר עבודת עונשין נתונה לפי הפקודה למפקדי המחוזות של המש־ טרה. מה עשו מפקדי המחוזות של המשטרה? הם לא היו מעוניינים כל כך שאותם אנשים יבואו אליהם ושם יעשו את עבודת העונשין כי הם נתנו להם לעבוד בתחנות המשטרה. מרבית הזמן היו האנשים בטלים, לא ביצעו את הוראות הפקודה והתקנות כפי שיכלו לבצען. אולם אפשר היה לשלוח את האנשים הללו לעבודה בבתי־חולים, במע"צ, ברשויות מקומיות, עבודה תורמת, מלאה, ללא שכר, במקום עונש מאסר. אני מציע שהתקופה תוגדל לתשעה חודשים ובית־המשפט הוא אשר יצווה כי הנידון ישא את עונשו על־ידי העסקתו בעבודת עונשין כמשמעו־ תה באותה פקודה. לדעתי זה היה מביא לכך שרבים מאלה היושבים כעת בבתי־סוהר היו נמצאים מחוץ להם, עושים עבודה טובה ומשתקמים טוב יותר.

סעיף אחר שאני מציע הוא לאפשר קביעת מקומות לאלה אשר נתונים לפיקוח קצין מבחן, וקצין המבחן יוכל להחליט, על־ידי הוראה מבית־המשפט, שאותו אדם הנמצא במבחן יעבור ממקום מגוריו למקום מגורים אחר ויעבוד שם. על־ידי כך הוא מוציא את האיש מסביבתו, מחבריו, מהשפעת החברה שבה הוא נמצא ומעביר אותו למקום אחר שבו יגור ויעבוד באותה תקופה שבית־המשפט יקבע.

אלה ההוראות הקבועות הכלולות בסעיף 5 של ההצעה שלפניכם.

בסעיף 6 של ההצעה אני מבקש לבטל את ההגבלה הקיימת היום על בתי־המשפט להאריך את המאסר על תנאי לאחר הארכה אחת. יש מקרים שהם בבחינת עוול. לאחר שבית־המשפט האריך פעם אחת את המאסר על תנאי עומד בפניו האדם, הוא כבר משוקם, עובד, אבל מגלגלים עליו מקרה קודם והוא חייב לשאת בעונש שהוטל עליו על מקרה שהיה לפני שנתיים או שלוש. הדברים האלה קורים בעיקר בגיל ההתבגרות. אותו נער או צעיר בן 17—18 שביצע כמה עבירות והוטל עליו מאסר על תנאי והוא הוארך, חזר לאחר שנתיים מהצבא ועשה עבירה קלה. בית־המשפט חייב לגלגל עליו את המאסר על תנאי שנתן לו כאשר היה נער. במקרה כזה אני חפץ להשאיר לבית־המשפט שיקול דעת להאריך פעם נוספת את המאסר על תנאי. כך גם גילו שופטים בפסקי־דין ובהחלטות שהובאו בפניהם את דעתם שיש לתקן את המצב הזה העלול לגרום עוול והגורם עוול.

חיו"ר מ. ל. מרון:

אני מזמין את שר המשפטים להשיב על ההצעה.

שר־המשפטים ש. תמיר:

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אנו מתייחסים לרעיונות ולהצעות של חבר־הכנסת עמאר בכובד ראש מרובה. לפיכך תשובתי להצעת החוק של חבר־הכנסת עמאר לא תהיה קצרה ופסקנית אלא אתייחס לכל חלק מהצעותיו ולכל פיסקה בהן התייחסות ישירה ועניינית. הדברים יארכו כלשהו ואתך, אדוני היושב־ראש, ועם חברי הכנסת הנוכחים הסליחה.

שאלת מהות הענישה, אופיה והשפעתה על עבריינים ועל תופעות העבריינות היא שאלה עתיקת יומין והתה־ חבטויות לגביה לא פסקו מאז נטלה על עצמה החברה כגוף את תפקיד הענישה על עבירות פליליות ועד עתה. הגישות השונות לגבי תפקיד הענשים נעות במהלך הזמנים ובצורה בולטת בדורנו בתנועת מטוטלת בהתאם להשקפות הרווחות, לתנאים הקיימים ולתופעות המיוחדות המאפיי־ נות תקופה מסויימת, חברה מסויימת או תהליכים חבר־ תיים. כך בעוד שעם תחילתו נחשב עונש המאסר לעונש הומאני הבא להמיר ענשי מוות או שיטות ענישה אכז־ ריות אחרות, חלו במשך השנים שינויים קיצוניים בגישה עד כדי שלילת המאסר כעונש חסר תכלית לפחות לעניין המאסר הקצר או לפחות כרע הכרחי שאין להפעילו אלא באין ברירה. ההשקפות בדבר תפקידו של בית־הסוהר כגורם מחנך ומשקם עברו גם הן תמורות, למן הרעיון הבסיסי שבו דגלו הוגי המאסר בדבר תיקונו הנפשי של העבריין המבודד ועד לדעות קיצוניות הגורסות שבית־ סוהר ושיקום הם דבר והיפוכו, כי בית־הסוהר מטיבו הוא חממה לגידול עבריינים, ושלבית־סוהר יש לשלוח רק כאשר המטרה היא להרחיקו מהחברה כי אפסו כל התקוות לשיקומו של אדם ושאת נסיונות השיקום יש לבצע בכל דרך אלטרנאטיבית ובלבד שלא בין כתלי בית־הסוהר.

שאלת מהות העונש או אמצעי ענישה מסויים, תפקידו ויעילותו היא בחלקה שאלה של השקפת עולם אולם לא ניתן לדון בה במנותק ממציאות חברתית מסויימת ומוג־ דרת על תנאיה, השקפותיה, אופיה ומשאביה האנושיים והכלכליים. אם אפשר אולי לדבר עקרונית על אמצעי ענישה מסויים ככלי להשגת מטרות הענישה הרי יעילו־ תו, השפעתו וצידקתו ייבחנו בהכרח רק על רקע דרכי יישומו הלכה למעשה בחברה ובנתונים שבהם הוא מופעל.

הקדמתי ואמרתי את שאמרתי כדי להדגיש שניים אלה: 1. בל נושפע בדרך עיוורת מרעיונות ישנים או חדשים בתחום הקרימינולוגיה שנוסו במדינות אחרות בלי שיהיה לנגד עיגינו הלקח שהופק בעקבות יישום רעיונות אלה; 2. בל נחדש בתחום הענישה במנותק מנסיוננו שלנו, ממציאות חיינו ומיכלתנו ובמנותק מראיית המערכת הכוללת.

לכן בעוד אני מברך על המגמה שביסוד הצעתו של חבר־הכנסת עמאר ובעוד אני מעריך את השקפתו כי המציאות הקשה בבתי־הסוהר מחייבת חיפוש ומציאת דרכים נוספות להענשה ולתיקונו של עבריין מחוץ לשערי בתי־הכלא, קשה לי, כמי שרואה עצמו שותף ליישום החוק ולהפעלתו למעשה, להסכים לעיקר הצעתו ולדרכים שהוא מציע. התנגדותי זו אינה נובעת בעיקרה מחילוקי דעות עקרוניים בלבד אלא משום שסבור אני שאין מנוס מלראות את המערכת בכללותה, כפי שהיא פועלת, על קשייה העצומים, עניותה המשוועת ומצוקתה הקשה. מתוך ראייה זו חייב אני לקבוע כי חלק מן ההצעות אינו רצוי, חלקן מיותר וחלקן טרם בשלה השעה ליישומן, שכן כדי ליישמן יש לבנות תחילה תשתית שתאפשר את הפעלתן הנכונה והיעילה. אנו עדיין איננו מוכנים לכך וכל נסיון להרחיב את דרכי הענישה שלא על בסיס ראייה

מקיפה של הערכת עדיפויות ושלא על אדנים המאפשרים שיכויים אלה עלול לגרור להוצאות מסוכנות.

הצעתו של חבר־הכנסת עמאר עיקרה בשלושה אלה: 1. הסמכת בית־המשפט לגזור על נאשם עונש מאסר לתקופה שאינה קצובה, כשתקופת המאסר שאותה ירצה הנאשם בפועל תיקבע על־ידי ועדת שיחרורים; 2. הרחבת מסגרת עבודת העונשין לפי פקודת עבודת עונשין 1927 לתקופות מאסר עד 9 חודשים במקום 3 חודשים כקבוע היום ולפי קביעת בית־המשפט, בהבדל מהחלטתו של מפקד מחוז משטרתי כפי שקובעת הפקודה; 3. ניצול מסגרות המבחן והרחקת העבריין מחברתו הרעה ושיקומו בעבודה.

אשר להצעה בדבר ענשי המאסר הבלתי מוגדרים, שיטת המשפט הנהוגה בארץ היא השיטה שלפיה נקבעים בחוק ענשי המאקסימום ואילו תפקידו של השופט הוא לקבוע במסגרת העונש המירבי את עונש המאסר הראוי לעבירה, לנסיבותיה המיוחדות ולעבריין המסויים. זהו מעיקרי מהותה של השפיטה בפלילים: האינדיבידואלי־זאציה של העונש כשמרכיב מרכזי בה הוא השופט, על כל מה שהוא מייצג באי־תלותו, בנסיונו המקצועי ובלי־מוד הנושא הנדון. הוא הקובע והוא הגוזר מהו העונש, לרבות עונש המאסר שיושת על עבריין פלוני. בצד עקרון זה מאפשר החוק הפחתת עונש המאסר בחנינה או בדרך של שיחרור מוקדם. אך השיחרור המוקדם נקבע בידי ועדת השיחרורים שאיננה בית־משפט והוא מוגבל בדרך כלל למסגרת שהחוק קובע אותה, היינו השליש האחרון של תקופת המאסר. משפוסק שופט מהו העונש שהגידון ירצה הוא מביא ממילא בחשבון את אפשרות הפחתת השליש, אך בידו ההערכה ובידו השליטה על אורך תקופת המאסר.

המעבר משיטה זו לשיטה שמציע חבר־הכנסת עמאר — ולו גם כאלטרנאטיבה לשיטה הקיימת — הוא מעבר לתפיסה עקרונית שונה ביסודה: העונש שנושא בו אדם למעשה אינו נקבע בהליכי משפט אלא בידי רשות מינהלית ביסודה, שכן גם אם בראש ועדת השיחרורים עומד שופט אין הוועדה תחליף לבית־משפט. זהו שינוי ערכים עמוק ותפנית עקרונית שאין לעשותה ללא שיכנוע בצידוקה ובצורך בה. בדברי ההסבר להצעה לא מצאתי דבר וחצי דבר שינתח מגרעות של השיטה הקיימת או שיצביע על עדיפותה של השיטה המוצעת פרט לקביעה כי "שיטה זו נהוגה בכמה ארצות בעולם". מגמת המציע, כאמור בדברי ההסבר, היא לאפשר לגידון להביא לקיצור תקופת מאסרו בפועל על־ידי התנהגות נאותה בבית־הסוהר. אבל ספק בעיני אם בדרך המוצעת אמנם נשיג את המטרה ואם אמנם נשיגנה, אם לא יהיה זה תוך פגיעה בעקרון שגראה לנו חיוני להבטחת זכויות היסוד של הפרט.

חברי הכנסת, יכול שתהיה השקפה שתפקיד השפיטה מצטמצם לקביעת אשמתו או חפותו של אדם ואילו קביעת תגובת החברה על העבירה אינה עניין לשופט אלא למומחים, לוועדה של יודעי דבר במדעי החברה, רופאים, קרימינולוגים, סוציולוגים, עובדים סוציאליים וכו', שיבחנו ויקבעו את דרכי התגובה ההולמות אדם פלוני. השקפה כזאת מושתתת בהכרח על התפיסה כי תגובת החברה על מעשי עבירה צריך שתהיה ממוקדת בעבריין ובהשפעת הסאנקציות או דרכי הטיפול עליו. זאת ותו לא. תיאורטית זוהי תפיסה לגיטימית, אם כי יש מי שיטענו — ובמידה לא פחותה של שיכנוע — נגדה. לא ארחיב את הדיבור על כך. אציין רק שתפיסה זו מנתקת עצמה מן העקרון שאנו אמונים עליו — וכיום ביתר תוקף — שאמצעי התגובה הנאותים של החברה על מעשי עברייני־נות הם פרי שילוב של שיקולים הנעוצים בעבריין עצמו מחד גיסא ובאינטרס הציבור ובהבטחת שלומו מאידך גיסא.

בקביעת העונש מביא השופט האמון על מלאכה זו לאיזון בין שני השיקולים האמורים, ואיזון זה הוא משפט הצדק שאנו שואפים אליו. פגיעה ביכלתה של החברה לעשות משפט צדק על־ידי ייחוד השיקולים לתחום אחד המתמקד בעבריין והתעלמות משיקולים המתבקשים מש־מירה על אינטרס הציבור עשויה להוביל לתוצאות מסו־כנות. חבר־הכנסת עמאר ניסה אמנם להיות זהיר בעניין זה, שכן משאיר הוא בידי השופט את קביעת התקופה המינימאלית שבה ישב הגידון במאסר אלא שדווקא בכך מתגלית הסתירה שבהצעתו. אם בידו של השופט לקבוע את תקופת המינימום שבה ישהה עבריין במאסר, במה שונה עקרונית קביעה זו מקביעת תקופת המאסר בידי השופט כיום? מה יבטיח ששיקולי השופט בקביעת תקופת המינימום יהיו שונים משיקוליו שעה שהוא מפעיל את סמכותו כיום וקובע את התקופה? ומניין לנו שתקופת המינימום שיקבע השופט לא תשווה בארכה לתקופה שיקצוב השופט כיום בהתאם להערכתו את התקופה שבה יש להחזיק את האסיר במאסר תוך התחשבות באינטרס הציבור ותוך הבאה בחשבון מראש של אפשרות הפחתת השלישי?

משה עמאר (המערך):

אדוני השר, הרשה לי להעיר: כששופט צריך לקבוע איזה סוג של מאסר הוא רוצה לפסוק לגידון, הוא הרי רואה לפניו את האיש ואז הוא יכול להחליט איזו שיטה תועיל יותר ואיזו שיטה חשובה יותר מבחינת החברה. הוא יכול לבוא ולומר: אני מטיל עליו מאסר קצוב משום שיש בו בעיה שהחברה צריכה שישב יותר זמן, ואילו לאותו אדם שזכאי לשיקום והוא יחשוב שיש תועלת בשיקום הוא יתן שיטת מאסר אחרת.

שר־המשפטים ש. תמיר:

אינני חושב שבנושא כל כך חיוני וחשוב אפשר לפתור את הגישות השונות על־ידי קריאת ביניים ותשו־בה. לי נראה שהמקרים אינם של שתור ולבן אלא בכל מקרה כדאי להביא בחשבון את האינטרס הציבורי ושלומו מזה ואת הנסיבות המיוחדות של העבריין מזה, ואת זה צריך לעשות שופט ולא ועדה מינהלית.

אני ממשיך להציג את הקושיות העולות מהצעת החוק של חבר־הכנסת עמאר: ואם תאמר שעדיין נשאר לפי התיקון המוצע מרחב זמן גדול יותר לגמישות ולשיחרור מוקדם וכי זאת מבקשת ההצעה לחדש ולו גם במחיר סטייה מעקרונות אוסיף ואשיב: השיטה המוצעת הופעלה במדינות ארצות־הברית והיא ידועה בשם: indeter־minate sentence. היא מוכרת גם באנגליה במקרים מסויימים. והנה גם בארצות־הברית וגם באנגליה לאחר שהתנסו בשיטה האמורה קמו עוררין, ולאחרונה בקולות גוברים והולכים, הפוסלים את הרעיון והמצביעים על המגרעות שבהעברת קביעה מרכזית כאורך תקופת שלילת החופש לסמכותו של גוף אדמיניסטראטיבי שאינו פועל בהכרת לפי עקרונות שיפוטיים, הכפוף על־פי טיבו לשיטות ביורוקראטיות עם כל המשתמע מכך ושאמינותו בעיני האסיר ונכונותו של זה לקבל את הכרעותיו פחו־תות מאלה שיש לבתי־המשפט. בארצות־הברית שבה נתנו שנים בשיטת העונש הבלתי מוחלט נאחזים כיום

פנולוגים כמוצאי שלל רב ברעיון עונש המאקסימום הקבוע בחוק וקציבתו בידי בית־המשפט. ולמה נייבא אנו יבוא שבעליו ואלה שהתנסו בו החלו נסוגים ממנו?

אולם לא רק הקושי העקרוני שבהצעה מביאני לומר דברים אלה. הפעלת שיטה שבה יזכה אסיר בשיחרור בהתאם להתנהגותו מחייבת היערכות למעקב מתמיד וצמוד אחר התנהגותו בבית־הסוהר ולשיחרורו המיידי כשהתנהגותו מצדיקה זאת; הקמת מערכת של סוהרים, עובדי סעד וכוחות עזר להבאת הדיונים־וחשבונות בפני ועדות השיחרורים בעוד מועד ועובדים מקצועיים למעקב אחר האסיר וליווי האסיר אחר שיחרורו כדי לפקח על מילוי התנאים. לצערנו רחוקה תמונת ההיערכות המצויה מרחק מהותי מן המתחייב לצורך קבלת התכנית האמורה. עדיין ניצבים קשיים בהרמת נטל ועדת השיחרורים לעניין השיחרור לאחר שני־שלישי; עדיין יש בעיות בלתי פתורות הנובעות מהעדר כוח אדם מקצועי המוכן לעבוד בבתי־הסוהר ועדיין לא פתרנו את בעיות העזרה לאסיר המשתחרר והסיוע המקצועי לשיקומו ולמעקב אחריו עם שיחרורו.

בשנת 1973 הפיץ משרד המשפטים הצעת תזכיר — הצעת חוק דיני העונשין (דרכי ענישה) (שיקום האסיר), שבו נעשה נסיון לגבש בארץ את רעיון ה־"פארול" שעיקרו שיחרור מוקדם בתנאי מעקב ובתקופה שלפני ריצוי שני־שלישים מהעונש. אותה הצעה קבעה גם הוראות לעניין הסדרת עבודת חוץ של אסירים. בהוראות בדבר עבודת חוץ — שעוד אשוב אליהן — הלכה ההצעה בעקבות המלצות של הוועדה לדרכי ענישה ולטיפול בעבריין בראשות השופט חיים כהן, וגם בהמלצות אלה אשוב ואגע. סופה של ההצעה היה גניזה בשל קשיי היערכות בקנה מידה ארצי. נעשו נסיונות בקנה מידה קטן ובמסגרת השיחרור המוקדם הנתון כיום אולם הדבר לא הגיע לכלל שיטה בשל נתוני בסיס שלא תוקנו, והדברים ידועים. סברנו — וכך המליצה גם הוועדה לדרכי ענישה — שבנושא כזה לא ניתן לקבוע בחוק הוראות ששטרן אינו בצדן, דהיינו, בלי שיוקצו המשאבים בתקציב ובכוח אדם שיבטיחו כי ההוראות לא יהיו אות מתה. אך המגמה לא נסתייעה.

אעבור עתה לדון בהצעת חבר־הכנסת עמאר להרחיב את השימוש בפקודת עבודת עונשין 1927 ולעגן את השימוש בה בקביעת בית־משפט. לפי פקודת עבודת עונשין, שהיא פקודה מאנדאטורית, נתונה הסמכות למפקד המחוז של המשטרה לאפשר עבודת חוץ לאסיר שנידון לעונש מאסר עד שלושה חודשים. הבקשה מוגשת על־ידי האסיר או בא־כוחו ומפקד המחוז דן בכל בקשה לגופה. לצורך ביצוע פקודה זו הותקנו ב־1927 תקנות עבודת עונשין אולם אלו אינן מבוצעות למעשה. אין הנחיות קבועות בדבר אמות המידה להיענות לבקשה וכל מפקד מחוז נוהג באופן שונה. ניתן להניח כי בתקופת המאנדאט נעשה שימוש בפקודה לצרכי הענקת תנאי מאסר טובים יותר לבעלי מעמד חברתי מסויים או לאסירים שהשלטון רצה ביקרם ולכן סכנתה היא בהעדר אמות מידה אחידות שגם כיום ניתן פתח ללזות שפתיים בדבר אופן הפעלת הפקודה. מכל מקום המדובר במספר קטן ביותר של אסירים הנהנים מהסדר זה. במחקר שנעשה ב־1967 לעניין יישום הפקודה נמצא שרק עשירית מהמבקשים ליהנות ממנה נענו בחיוב. הסיבה לכך נעוצה בשני גורמים: ראשית, המשטרה אינה ערוכה כלל למצוא מקומות עבודה של ממש והוראות התקנות המחייבות את קציני המחוזות להתעניין ולמצוא עבודה מתאימה בכל משרדי הממשלה לא קויימו. אין בידי המשטרה הכלים הדרושים להעסיק אנשים בעבודה יצרנית ומשקמת. שנית, יש קושי אינהרנטי בהטלת תפקידי תעסוקה ושיקום על הגוף שהוא החוקר והמאשים והתכלית שבהפיכת המשטרה למעסיקת העבריינים היא מפוקפקת. התוצאה היא שגם המעטים שזכו להיכלל בהסדר הועסקו בעבודות חסרות תועלת בתחנות משטרה כשכל ההעסקה היתה למעשה ביטול זמן ומצוות אנשים מלומדה. שום מטרה ענשית אינה מושגת בדרך זו: העבודה איננה עבודה, המאסר איננו מאסר ולזות השפתיים באשר להפעלה גוברת.

עוד בשנת 1970 הגישה הוועדה לדרכי ענישה ולתיקון העבריין את הדין־וחשבון הראשון שלה שהוגש לאחר מחקר מפורט של הפעלת פקודת עבודת העונשין האמורה ונעשה לאור המסקנה שאין לשמר את הפקודה על כל מגרעותיה. הרעיון הבסיסי של המלצות הוועדה היה ביטול פקודת עבודת העונשין והתרכזות ברעיון של המרת תקופות מאסר קצרות בעבודה מחוץ לכתלי בית־הסוהר, ברעיון של הקמת מערכת שלמה במסגרת שירות בתי־הסוהר שתפקידה יהיה לדאוג למיון האסירים שגידונו לתקופות מאסר עד תשעה חודשים לפי סוגי עבודה הולמים ולדאוג למציאת מקומות עבודה לאסירים אלה ולשיבוצם בעבודה. הוועדה הגישה דין־וחשבון מפורט הדן בפרטי פרטים באשר לוועדת המיון, דרכי עבודתה, סוגי עבודות החוץ — בשיחרור מלא, בשיחרור חלקי ובשיחרור לעבודה בלבד — לאמות המידה לבחירת האסירים, לזכויותיו וחובותיו של האסיר העובד, לדרכי הפיקוח ועוד. ושוב, בתוקף נסיבות שונות ובעיקר מחוסר תקציב לא יושמו המלצות הוועדה שחייבו בעיקרן גם בניית מבנים מיוחדים לשיקומם הנפרד של עובדי עבודת חוץ. הדברים היו כאמור ב־1970 ואם אני מזכירם היום אני עושה זאת כדי ללמוד מהם את מה שניתן לעשות גם ללא משאבים.

בעניין הצעתו של חבר־הכנסת עמאר אני מזכיר שתיים מהמלצות הוועדה: ראשית, הוועדה ציינה בדין־וחשבון שגם אם לא תקבל הממשלה את המלצות הוועדה המפורטות מן ההכרח שתשונה פקודת עבודת עונשין. כל המלצה להרחיב את מסגרתה של פקודת עבודת עונשין חייבת לבוא רק אחרי תיקונה של הפקודה באופן שיטול ממנה את מגרעותיה. זאת לא מצאתי בהצעתו של חבר־הכנסת עמאר הבונה על המצב הלקוי הקיים בלי להציע מסגרת חילופית שיהיה בה כדי להבטיח את השגת מטרות הפקודה. אנו מצדנו לא ראינו מקום לבטלה בטרם נציע לה תחליף הולם ובינתיים לא עלה בידינו למצוא את הדרך ההולמת להפעלתה. אולם בוודאי שאין מקום להרחיב את תחולתה כל עוד עומדת היא בליקוייה. המסקנה השנייה שיש ללמוד מדין־וחשבון הוועדה היא הקושי שבהסמכת בית־המשפט להטיל על אדם עבודת עונשין. לבד מקשיים עיוניים היה השיקול המעשי זה שהכריע שלא להסמיך את בתי־המשפט להטיל עונש עבודת חוץ. חשש הוועדה היה שעד שלא תוקם מערכת של העסקת נידונים בעבודות חוץ הלכה למעשה עלולה בדבר קביעת עונש של עבודת עונשין ליצור מצב שבו יגוזר בית־המשפט במקרים רבים עונש עבודה שלא יהיה בר ביצוע ושיהיה בו כדי לערער את הסדר המשפטי במקום לתקן את שיטות הענישה. אין להעלים עין מכך שבעיות התעסוקה הן מסובכות, שתהליך שליחתו של אדם לעבודה חייב להביא בחשבון גורמים מגורמים שונים הקשורים בנאשם,

במעביד ובאפשרויות האובייקטיביות של תעסוקה במקום. שירות התעסוקה, לדוגמה, לא יכול להתחייב לכך שיוכל למצוא תעסוקה במסגרת עבודת עונשין לכל מי שבית־המשפט יגזור עליו עונש זה. יש צורך במנגנון שיראיין את המועמד, יעמוד על המוטיבאציה שלו לעבודה, יבחן את שוק העבודה ואת התאמת המועמד לתפקידים מוצעים, יאתר מקום עבודה ויקשר בין המעביד למועסק. זאת לא יוכל בית־המשפט לעשות אלא אם פועלת בצדו מערכת שתוכל לתפקד כפי שמתבקש ותעזור לו בהחלטתו וביי־שומה. מערכת כזאת אינה קיימת והצעת החוק אף אינה מציעה אותה ובכך היא לוקה ליקוי יסודי.

אשר להצעות בדבר העגישה במסגרת המבחן: אני סבור שהן מיותרות שכן גם כיום ניתן להתנות תנאי מבחן לעניין עבודה או מגורים ואין ההצעה מחדשת בתחום זה. יחד עם זאת אני מסכים לסיפה שבהצעה המתקנת את הסאנקציות על הפרת צו המבחן שניתן בנוסף למאסר על תנאי, ומשרדי שוקל עתה את התיקונים המתבקשים.

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, בטרם אסכם ברצוני להתייחס להצעת חבר־הכנסת עמאר לבטל את התנאי המקביל בדחיית הפעלת מאסר על תנאי לפעם אחת נוספת בלבד. גם בנידון זה המליצה הוועדה לדרכי עגישה לשר המשפטים, קודמי, הצעה הזהה להצעתו של חבר־הכנסת עמאר וההצעה לא התקבלה. אני מניח שהנימוקים לאי קבלתה היו אלה שבהם אנו דנים עתה לאחר שהובאה לפני המלצת הוועדה לדרכי עגישה לדיון מחודש. הקושי הוא שסעיף 56(ב) לחוק העונשין, שמוצע עתה לבטלו, הוא פרי פשרה שהושגה בין שתי גישות נוגדות: זו הגורסת כי אין להגביל את בית־המשפט בשיקול דעתו לעניין מספר הפעמים שבהם ניתן לדחות את הפעלת המאסר על תנאי וזו הגורסת שכדי להשיג את ההרתעה המעשית שבעונש המאסר על תנאי אין לדחות את הפעלתו אפילו פעם אחת. האפשרות לדחות את הפעלת המאסר על תנאי באופן חפשי לפי שיקול דעתו של בית־המשפט עלולה להכשיל את עיקרו של אמצעי עגישה זה שיעילותו בכך שהוא מונע כאיום הרתעתי כלפי מי שעליו נגזר, יעילות הנפגמת ביסודה עם סתיחת האפשרות לבקש מבית־המשפט דחיות חוזרות ונשנות של ההפעלה. כיוון שהבעיה קשה וטרם גיבשנו עמדה מסכמת, אם יציע חבר־הכנסת עמאר הצעה נפרדת לעניין זה נשקול גם אותה במכלול בדיקת הנושא ביסו־דיות.

כנסת נכבדה, יש תמיד מקום להוסיף ולשקול אלטר־נאטיבות לעגשי המאסר כפי שהם כיום. צעד בולט בכיוון זה צעדנו בחודש שעבר עם קבלת החוק המחדש את השירות לתועלת הציבור כאמצעי עגישה בין אמצעי העגישה הקיימים. ועדיין אני יודע שזוהי רק ראשית תחי־לתה של הדרך לרפורמות הנדרשות בכל הקשור בבתי־הסוהר ועגשי המאסר. מעל במה נכבדה זו אני מבקש לומר כי לאחר שייחקר על בוריו המצב בבתי־הסוהר ויילמדו הנתונים באופן יסודי אביא אני בפני הממשלה את הצעותיה של הוועדה לדרכי עגישה ולתיקון העבריין לדיון מחודש ברוח אוהדת. אני מציע להסיר את הצעתו של חבר־הכנסת עמאר מסדר־היום.

היו"ר מ. ל. מרון:
האם חבר־הכנסת עמאר מבקש להשיב?

משה עמאר (המערך):
כן.

היו"ר מ. ל. מרון:
בבקשה.

משה עמאר (המערך):
אדוני היושב־ראש, אני רוצה להשיב בקיצור לדב־רים שנאמרו כאן. שר המשפטים גילה בדבריו את הוויכוח הקיים לגבי שתי שיטות עגישה: השיטה שאני הצעתי והשיטה שבה הוא תומך ושאינה נראית לי. אבל מצד שני — ואני מודה לו על כך — הוא מודה שהשיטה שאני מציע נהוגה גם בארצות אחרות ושיש לה משקל.

השאלה שאנחנו צריכים כאן לשאול את עצמנו אינה — האם השיטה טובה באמריקה או האם היא טובה באנגליה אלא האם השיטה הזאת תואמת את המציאות שלנו בארץ. אנחנו צריכים לראות את המציאות אצלנו ועל־פיה לבדוק את השיטה. אני טוען שהמציאות בארץ מחייבה כבר עתה את השיטה שאני מציע ושאם אנחנו פוסלים אותה, זו דרך שמרנית שאין לה מקום.

הבה ננסה להעביר את ההצעה לוועדה, ועדת החוקה, חוק ומשפט. זו תדון ותשקול את הדברים; היא תבדוק את שתי השיטות. והיה אם הוועדה תגיע למסקנה שאין מקום לשיטה המוצעת היא לא תקבל את ההצעה. אבל יש מקום שההצעה תועבר לוועדה. אשר לנושא של עגישה על־ידי עבודה, לעניין זה הוקם מנגנון עקב חקיקת חוק שירות לתועלת הציבור שתוקקנו אותו לפני חודשים מספר. לפי חוק זה הוקם מנגנון המטפל בשליחת אדם לעבודת חוץ כאמור בחוק. אותו מנגנון שקיים שם יכול לפעול גם כאן. שר המשפטים מסכים לחלק מההצעה אולם אין אפשרות להעביר רק חלק וחלק לא להעביר. אני מציע שכל ההצעה תועבר לוועדה. שר המשפטים יגלה בוועדה את דעתו. אם חברי הוועדה יחליטו שאין מקום לחלק הם יאשרו את החלק האחר. יש חלק ששר המשפטים מסכים לו. לכן אני מציע שהצעה זו תועבר לוועדה.

היו"ר מ. ל. מרון:
חברי הכנסת, נצביע על הצעת החוק של חבר־הכנסת עמאר, חוק לתיקון דיני עונשין (תיקון מס' 5), תשל"ח—1978.

ה צ ב ע ה

ההצעה להסיר את הצעת חוק לתיקון דיני עונשין (תיקון מס' 5), תשל"ח—1978, מסדר־היום של הכנסת נתקבלה.

ו. שאילתות ותשובות

היו"ר מ. ל. מרון:

אני מזמין את שר החקלאות להשיב על כמה שאילתות.

1589. שיווק שמן הזית המקומי

חבר־הכנסת ח. מווים שאל את שר החקלאות ביום ט"ז באייר תשל"ח (23 במאי 1978):

בעיית מטעי הזיתים ושיווק שמן הזיתים מעסיקה את החקלאים הערבים. כידוע מטעי הזיתים הם אחד ממקורות הפרנסה החשובים ביותר. לצערנו המצב מחמיר מיום ליום. משרד החקלאות אינו דואג ואינו יוצר את התנאים המתאימים לשיווק שמן הזית. יותר מזה, על־ידי מתן אפשרות ליבוא שמן זית הוא מקשה עוד יותר את שיווק שמן הזית המקומי.

אי לכך הנני שואל את כבוד השר:

1. האם מוכן כבוד השר לנקוט אמצעים שיאפשרו שיווק כמויות שמן הזית המאוחסנות בבתי החקלאים זה שנים מספר?

2. האם מוכן כבוד השר להורות לבטל את יבוא שמן הזית והזיתים מחוץ־לארץ, יבוא הגורם נזקים חמורים ליבול המקומי?

3. האם מוכן כבוד השר לפעול למען נקיטת אמצעים מתאימים שיאפשרו ספיגת כמויות שמן הזית והזיתים מהחקלאים המקומיים בעונה הבאה?

תשובת שר־החקלאות א. שרון:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מועצת הזית, בשיתוף עם משרד החקלאות, עשתה רבות כדי לשווק את כמויות השמן שהיו מאוחסנות משנים קודמות, ואכן שווקו כל העודפים.

אם יש מגדלים אשר ברשותם כמויות של שמן־זית והם מוכנים לשווק אותן, עליהם לפנות אל מועצת הזית אשר תטפל בשיווק השמן.

2. משרד החקלאות ומועצת הזית העלו את הנושא בוועדת הכלכלה של הכנסת. ועדת הכלכלה, בישיבתה מיום 23 במאי 1978, המליצה על איסור היבוא שלא בתיאום עם משרד החקלאות ומועצת הזית. מאז ועד היום לא ניתנו רשיונות יבוא לשמן זית על־ידי משרד התעשיה, המסחר והתיירות, שהוא האחראי הישיר למתן רשיונות יבוא (משרד התעשיה, המסחר והתיירות העניק רשיונות ליבוא זיתים, אף שבשנה הנוכחית היה יבול הזיתים הכללי גבוה).

3. משרד החקלאות ומועצת הזית כבר קלטו את כל הכמויות שהוצעו למכירה בשנת 1978/79, הן לשמן והן לזיתים.

לגבי היבול של שנת 1979/80 עדיין לא ידוע מה יהיה, אבל משרד החקלאות ינקוט את כל הצעדים המתאימים כדי לסייע בידי המגדלים, כפי שעשה בשנים הקודמות.

2290. **רכישת קרקעות על־ידי מינהל מקרקעי ישראל**

חבר־הכנסת י. ברמן שאל את שר החקלאות ביום כ"ו באב תשל"ח (29 באוגוסט 1978):

ביום 17 באוגוסט שנה זו אמר המנהל הכללי של מינהל מקרקעי ישראל בראיון בטלוויזיה כי המינהל רוכש קרקעות מאוזרחים וכי יש תועלת מרובה יותר כאשר קרקע נמצאת בבעלות הממשלה ולא בבעלות פרטית.

האם יואיל השר להשיב לי:

א. באילו מקומות ישוב נרכשו קרקעות על־ידי המינהל בשנתיים האחרונות?

ב. מה הוא הסכום הכולל שהושקע ברכישות כנ"ל?

ג. האם דברי המנהל הכללי תואמים את מדיניות השר?

ד. אם לאו — האם שוקל השר את פיטוריו של המנהל הכללי?

שר־החקלאות א. שרון:

א. בתקופה 1 באפריל 1976 עד 31 במארס 1977 נרכשו השטחים הבאים:

מחוז	שטח	ערך בלירות
ירושלים	115.2 דונאם	5,468,000 לירות
צפון	266.7 "	1,104,877 "
חיפה	16.3 "	1,015,000 "
ת"א מרכז	13.1 "	435,100 "

בתקופה 1 באפריל 1977 עד 31 במארס 1978 נרכשו השטחים הבאים:

ירושלים	117 דונאם	750,000 לירות
צפון	156 "	1,590 "
חיפה	53 "	1,524,070 "
ת"א מרכז	16 "	17,500 "

בתקופה 1 באפריל 1978 עד 1 באוקטובר 1978 נרכשו השטחים הבאים:

ירושלים	343.5 דונאם	1,979,000 לירות
צפון	862 "	1,452,000 "
חיפה	48 "	2,500,000 "
ת"א מרכז	1709 "	26,520,000 "

ב. הסכום הכולל שהושקע ברכישות הוא 42,769,357 לירות.

ג. דברי מנהל המינהל תואמים את מדיניות השר.

2379. **תפיסה לא־חוקית של אדמת המדינה**

חברת־הכנסת ש. ארבלי־אלמוזלינו שאלה את שר החקלאות ביום ט"ז בחשוון תשל"ט (16 בנובמבר 1978):

בעתון "הארץ" מ־3 בנובמבר 1978 פורסם: "שוד הקרקעות בגליל הולך ומחמיר, וכל כפרי שיכול לשכור כלים כבדים להכשרת שטחי טרשים השייכים למדינה מכשיר קרקע, שותל עצים או זורע מיד כדי להוכיח בעלות — מסר אתמול מזכיר המועצה האזורית געתון מר יעקב דרורי".

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם הפירסום בעתון תואם את המציאות?

2. אם כן — אילו אמצעים נקט ועומד לנקוט משרד החקלאות כדי למנוע גזילת קרקעות השייכות למדינה?

תשובת שר־החקלאות א. שרון:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1) הידיעה שפורסמה נכונה בחלקה והיא מתייחסת בעיקרה למקומות שאין עדיין הסדר קרקעות והבעלות עליהן עדיין לא נקבעה סופית. בשטחים שבהם בעלות המדינה היא מוחלטת אין כמעט פלישות ותפיסות חזקה, למעט מקרים בודדים.

2) השטח הכולל של אדמות בבעלות פרטית של כפרי המיעוטים באזור הגליל הוא כחצי־מיליון דונאם.

3) קשה לקבוע את כמות השטחים, השייכים למיגל, שנתפסו על־ידי כפריים, וזאת משום שמרבית הנסיגות נעשים בשטחים הנמצאים בתהליך הסדר ועדיין לא נקבעו סופית כשטחי מדינה.

4) מדיניות המינהל למנוע תפיסת קרקעות מתבטאת בסילוק פולשים, העסקת משרדי עורכי־דין פרטיים לפעולה משפטית מהירה, שיתוף פעולה עם הסיירת־הירוקה ומשטרת ישראל והגברת פעולות ההסדר, דבר שעיקרו תלוי במשרד המשפטים.

5) הנושא של השתלטות בלתי־חוקית על אדמות המדינה הוצג על־ידי בממשלה בתאריך 30 ביולי 1978. הממשלה הסמיכה את ועדת השרים לענייני פנים, שירותים ואיכות הסביבה לדון ולקבל החלטה על דעת הממשלה בנדון. הוועדה קיימה ישיבות מספר בנושא והקימה ועדת־משנה בין־משרדית, שתגיש את מסקנותיה לוועדה. כמו־כן הוצג הנושא על־ידי בפני ועדת הכלכלה של הכנסת, שקיימה דיונים מספר בנושא.

6) ועדת השרים לענייני התיישבות החליטה על הקמת גוש ישובים באזור צלמון, בהיקף של 8 ישובים, בגוש שגב — 9 ישובים ובגוש תפן — 8 ישובים. כמו־כן החליט משרד החקלאות, בשיתוף עם המחלקה להתיישבות של הסוכנות, על תכנית של הקמת 29 מצפים בגליל, שיוקמו בקיץ שנה זו. הקמת הישובים והמצפים תעזור גם היא במניעת השתלטות לא חוקית על אדמות המדינה.

2492. השמדת עצים כרותים בבית־ג'ן

חבר־הכנסת ז. עמשי שאל את שר החקלאות ביום ד' בכסלו תשל"ט (4 בדצמבר 1978):

בתאריך 9 בנובמבר 1978 גורמים מרשות שמורת הטבע והקרן הקיימת שרפו באדמת בית־ג'ן כחמישה־עשר טון עצים השייכים לשייך מחמוד אסעד חלבי, מר מחמוד דבור ומר עבד אסד דבור.

לי ידוע שלשייך מחמוד אסעד חלבי מבית־ג'ן יש רשיון לכריתת עצים מספר 32274 ומספר אחר ה' 37413, מחודש אפריל, והוא כרת את העצים כשרשיונו בתוקף. ועוד, העצים נכרתו מאדמותיהם של אזרחים אלה ולא מאדמת המדינה.

אבקש להשיב לי:

א. האם האינפורמאציה נכונה?

ב. אם כן — מדוע נשרפו העצים ללא ידיעת בעלי־הם, אף שיש רשיון?

ג. האם מותר לגורמי משרד החקלאות, על זרועותיו השונות, להיכנס לרכושו של אחר הרשום ב"טאבו" על שמו ולפגוע ברכוש כזה? לכך אבקש הסבר.

ד. העצים נכרתו לצרכי חימום בחורף הקשה בבית־ג'ן ולא למסחר. האם בדעת השר להורות לפצות את האנשים שנפגעו?

תשובת שר־החקלאות א. שרון:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1) האינפורמאציה נכונה חלקית.

2) ידוע לי כי נשרפו עצים השייכים לשייך מחמוד אסעד חלבי, אשר נכרתו כחוק. העצים נשרפו לא על־ידי פקחי רשות שמורות הטבע, והנושא נמצא בחקירה משטרתית.

3) מר מחמוד דבור ומר עבד אסד דבור כרתו עצים באדמת המדינה, בגוש 19538 בחלקה 65, ללא רשיון ובניגוד לפקודת היערות וחוק גנים לאומיים ושמורות טבע. אי לכך הוחרמו העצים הכרותים והושמדו, בתיאום עם משטרת ישראל ובידיעתה. כמו־כן נפתח תיק תביעה על עבירה זו.

4) מותר לפקח רשות שמורות הטבע להיכנס לכל שטח, המוכרז כשמורת טבע כחוק, לצרכי מילוי תפקידו.

5) לגבי השייך מחמוד אסעד חלבי, מאחר שהנזק לא נגרם על־ידי פקחי הרשות, אין כל מקום לדרישת פיצויים מרשות שמורות הטבע. לגבי מר מחמוד דבור ומר עבד אסד דבור אין כל עילה לפצותם על דבר עבירה.

2520. זיהום הנחלים במי ביוב

חבר־הכנסת א. רובינשטיין שאל את שר החקלאות ביום י"א בכסלו תשל"ט (11 בדצמבר 1978):

גידול במספר מפעלי התעשיה הפולטים פסולת נוזלית ומי ביוב קולחים הביא לזיהום רוב נחלי הארץ ולהפיכתם ממקומות נופש וקיט לתעלות ביוב מצחינות.

אבקש להשיב לי:

א. כמה בדיקות ביקורת ביצעה השנה נציבות המים (שסמכותה נובעת מכוח חוק המים, סעיפים א—20 יג) בנושא מי ביוב קולחים?

ב. כמה דו"חות הגישה נציבות המים השנה נגד מפעלים ומיתקנים המזהמים במי ביוב?

שר־החקלאות א. שרון:

1) במשך השנה האחרונה בוצעו במפעלי התעשיה כ־2,500 בדיקות ביקורת על־ידי עובדי נציבות המים ועל־ידי גורמים אחרים הפועלים בנושא זה בשיתוף פעולה מלא עם נציב המים (משרד הבריאות, איגודי הערים: גוש דן, חיפה).

2) בפרק הזמן הזה הוציא נציב המים 25 צווים לתיקון מעוות. חלקם בוצעו וחלקם נמצאים בתהליך ביצוע.

3) בחודש דצמבר 1978 בוטלה הקצבת מים של היקב בזכרון־יעקב בגלל אי־היענות להוראות צו קודם, שתקפו סג ב־30 בנובמבר 1978.

היו"ר מ. ל. מרזן:
רשות לשאלה נוספת לחבר־הכנסת רובינשטיין.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):
האם הוגשו אילו שהן תביעות משפטיות על העבירות על חוק המים בנושא זה?

שר־החקלאות א. שרון:
ברשותך, אשלח לך תשובה מפורטת בנושא.

2562. מניעת החזקתה בלא שימוש של קרקע המיועדת לבנייה

חבר־הכנסת ש. פלאטו־שרון שאל את שר החקלאות ביום י"ח בכסלו תשל"ט (18 בדצמבר 1978):

מחילופי דברים בין אנשי משרד הבינוי והשיכון לבין אנשי מינהל מקרקעי ישראל נמצאתי למד כי יש אלפי דונאם מאושרים לבנייה שמשום־מה אין האופציה לבנייה ממומשת בהן.

אבקש להשיב לי:

א. מה הוא היקף הקרקעות המאושרות לבנייה שהועברו על־ידי המינהל למשרד הבינוי והשיכון, באילו שנים ובאילו מקומות?

ב. מה המדיניות של המינהל כלפי מקבלי קרקעות שאינם בונים עליהן אלא מחזיקים בהן לצרכי ספקו־לאציה?

ג. מה בדעת המשרד לעשות לתיקון מצב זה?

תשובת שר־החקלאות א. שרון:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

א. היקף הקרקעות שנמסרו לידי משרד הבינוי והשיכון על־ידי מינהל מקרקעי ישראל מתאים להקמתן של 142,330 יחידות דיור, שטרם נבנו, וזאת לפי הפירוט הבא:

1) מחוז ירושלים — 15,470 יחידות דיור — מהן קרקע לכ־700 יחידות, המוחזקת על־ידי משרד הבינוי והשיכון כ־20 שנה והשאר — יותר מ־5 שנים. 8,100 יחידות דיור נמצאות בתיכנון זה כמה שנים; מחוז הצפון — קרקע ל־30,600 יחידות דיור, המוחזקת שנים מספר; מחוז חיפה — קרקע ל־9,700 יחידות דיור, המוחזקת שנים מספר; מחוז הדרום — קרקע ל־10,920 יחידות דיור, המוחזקת שנים מספר. מחוז תל־אביב — קרקע ל־7,540 יחידות דיור, המוחזקת בין 5 ל־15 שנים.

2) הקרקע הנמצאת בידי משרד הבינוי והשיכון ומיועדת לפינויים — 30,750 יחידות דיור.

3) הקרקעות הנמצאות בידי חברות בנייה הקשורות למשרד הבינוי והשיכון נועדו להקמתן של 29,250 יחידות דיור.

ב. מינהל מקרקעי ישראל תובע מכל המחזיקים בקרקעות ואינם עושים בהן שימוש, ובכללם משרדי הממשלה, להחזירן מיד לידי המינהל על־מנת שהמינהל יוכל להקצותן כמתבקש מייעודן.

ג. מינהל מקרקעי ישראל מפעיל מערכת הסכמים המגבילים את מקבל הקרקע ללות זמנים, נוקט אמצעים משפטיים וכן יוזם פיקוח ומעקב הדוק אחר עיסקות ההקצאה כדי למנוע תופעות של החזקת קרקע ללא שימוש.

2564. תפיסה לא־חוקית של אדמות המדינה

חבר־הכנסת מ. דקל שאל את שר החקלאות ביום י"ח בכסלו תשל"ט (18 בדצמבר 1978):

בעתון "הארץ" מיום 3 בנובמבר 1978 הודפסה ידיעה אשר בה נמסר על "שוד קרקעות על־ידי תושבים ערבים בגליל".

בגוף הידיעה נאמר שערביי הגליל מכשירים קרקעות המדינה, קרקעות טרשים, וזאת כדי לקבוע עובדות בשטח ולהשתלט בדרך לא־חוקית על אדמות המדינה.

אבקש להשיב לי:

1. האם הידיעה הואת נכונה?

2. מה הוא השטח הכולל של אדמות המדינה באזור הגליל המאוכלס ערבים?

3. מה הוא שטח הקרקע של המדינה שנתפס על־ידי כפריים ללא רשות באזור הנ"ל?

4. מה הוא מספר המשפחות בכפרים המעורבים במעשה זה?

5. כמה חלקות הוחזרו על־ידי השלטונות לרשות המדינה, ומה גדלן?

6. מה היא מדיניות המשרד כדי למנוע לעתיד תפיסת קרקעות המדינה על־ידי הכפריים בגליל?

7. אם לא הוחזרו לרשות המדינה כל החלקות שנתפסו לא כדין, מה עומד המשרד לעשות בנדון?

תשובת שר־החקלאות א. שרון:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

ראה תשובתי מהיום על השאילתה מס' 2319 של חברת־הכנסת שושנה ארבלי־אלמוזלינו.

2600. נסיבות הריסת מבנה של ג'מאל קרעין ממזרח־ירושלים

חבר־הכנסת מ. עמאר שאל את שר החקלאות ביום כ' בכסלו תשל"ט (20 בדצמבר 1978):

בתאריך 22 בנובמבר 1978 בשעה 10:30, או סמוך לשעה זו, הופיעו חמושים נציגי מינהל מקרקעי ישראל בביתו של ג'מאל מוסטפא קרעין הנמצא במזרח־ירושלים בג'בל־מוכאבר — הוא "הר העצה הרעה" — ובכוח ובדרך אלימה, ללא צו בית־המשפט, הרסו את ביתו.

הפעולה האלימה נעשתה שלא בידיעת ראש עיריית ירושלים ולא בידיעת איש מאנשי העיריה, אף שהעיריה הינה הרשות המוסמכת כוועדה לתיכנון ולבנייה בידו־שלים.

הוראות סעיף 18 בחוק המקרקעין אינן חלות במקרה זה, בשל התקופה הארוכה שהקרקע היתה בחזקת ג'מאל קרעין הנ"ל ובשל משך הזמן בבניית הבית. כן אין בהוראות אלה משום היתר לשימוש או לאיום בנשק.

אבקשך להשיב לי:

1. אילו פעולות הינך מתעתד לנקוט נגד אלה אשר הורו את ביצוע הפעולה הנ"ל ואלה אשר ביצעוה בפועל?

2. האם הינך נכון ליתן הוראות ברורות שלא תיעשינה פעולות כאלה בעתיד?

שר־החקלאות א. שרון:

מפקחי מינהל מקרקעי ישראל גילו מבנה, שהוחל בהקמתו על קרקע שהופקעה למען המדינה. המבנה היה מבלוקים, ובנייתו הופסקה בטרם הושלמה הקמתו. במשך שבוע ימים נעשו נסיונות ומאמצים לאתר את מקים המבנה, אך הוא לא נמצא. השכנים נתבקשו לעזור באי־תורו אך לא נענו.

בתאריך 22 בנובמבר 1978 בשעה 09:00 באו נציגי מינהל מקרקעי ישראל, ועמם טראקטור אחד ונהגו, לצורך הריסת המבנה. בשעת ההריסה לא נכח איש במקום, לא היתה כל התנגדות להריסה ולא היה כל שי־מוש או איום בנשק. זהותו של מקים המבנה נודעה למי־נהל מקרקעי ישראל רק לאחר שהתלונן במשטרה על

ההריסה. יצויין כי לא הוגשה תלונה על איום או שימוש בנשק. לאחר שנודעה למינהל מקרקעי ישראל זהות הבונה הוגשה תלונה מטעמן נגד הבונה על הסגת גבול פלילית.

נציגי מינהל מקרקעי ישראל ימשיכו, כדין, לשמור על זכויות במקרקעין של המדינה ועל מניעת פגיעה בהן.

היו"ר מ. ל. מרון:
רשות לשאלה נוספת לחבר־הכנסת עמאר.

משה עמאר (המערך):
אולי אתה יכול לומר על שום מה הם לא נזקקו לצו בית־המשפט ועל שום מה עשו דין לעצמם?

שר־החקלאות א. שרון:
אינני חושב שהם צריכים לפנות לבית־המשפט כדי לקבל צו.

משה עמאר (המערך):
האם כל אחד יכול להרוס ביתו?

שר־החקלאות א. שרון:
לא. זה מבנה שנמצא בתהליך של בנייה.

משה עמאר (המערך):
כמה זמן בונים אותו? אתה יודע כמה זמן הוא עומד? אינך יודע.

שר־החקלאות א. שרון:
חבר־הכנסת עמאר, תרשה לי, כמי שבתוקף תפקידו מופקד על נכסי המדינה, לומר לך שלפי מיטב ידיעתי זה מבנה שנמצא בתהליך בנייתו ובנבנה על קרקע המ־דינה, ולא חל כאן עדיין בכלל המושג המתקרא בלשונ־כם, המשפטנים, "זמן סביר". גם בנושא זה אנו עומדים לעשות שינוי יסודי. זאת מפני שלא ניתן, הייתי אומר, לאחר כל מבנה ולתפוס אותו בדיוק תוך 48 שעות, כמקובל היום, לאחר השלמת בנייתו. לפי מיטב ידיעתי כל עוד נמצא המבנה בתהליך הקמה, והוא מוקם על קרקע המדינה, אינך זקוק לשום צו כדי להרסו. אם יתברר לי שטעיתי בנושא זה, חבר־הכנסת עמאר, אני אומר מראש שאני מוכן לבדוק את זה פעם נוספת.

רוני מילוא (הליכוד):
לא רק זה. גם אם אדם זר בונה מבנה על קרקע של אדם פרטי, רשאי זה האחרון להרוס את המבנה בלי צו בית־משפט.

היו"ר מ. ל. מרון:
אלה רק שאילתות.

שר־החקלאות א. שרון:
חבר־הכנסת מילוא, אני מודה לך. אני מציע לכולנו שנראה את המצב לאשורו כפי שהוא קיים כיום בארץ. אני חושב שכל אחד מאתנו חייב לדאוג שנכסי המדינה יישמרו, ומינהל מקרקעי ישראל המופקד על נושא זה ואני כשר האחראי עליו חוזרים ומודיעים שכל מבנה שייבנה במקום כלשהו על קרקע המדינה ייהרס מיד.

אנחנו משתדלים להעביר בדרכי חקיקה מקובלות את תיקון החוק לגבי אותו פרק זמן סביר ולהעמידו כפי שזה מקובל במדינות מתוקנות. אם אקח לדוגמה את החוק האמריקני, הרי שם, גם אם עברו שנים רבות, אפשר להר־חיק כל מסיג גבול. אולם אנחנו העברנו את זה כהצעה. ההצעה נמצאת כרגע בטיפולו של משרד המשפטים ות־עבור את התהליך הרגיל. כל עוד לא תוקן החוק הזה אנחנו מוגבלים במסגרת הקיימת כיום, ובמקרה זה, חבר־הכנסת עמאר, כל מבנה שיתפס תוך כדי בנייתו ייהרס מיד.

משה עמאר (המערך):
עם בית־משפט או בלי בית־משפט? אם זה בלי בית־משפט, אתם עושים עבירה. אני מסתמך על סעיף 18 לחוק.

שר־החקלאות א. שרון:
לפי מיטב ידיעתי — לא, חבר־הכנסת עמאר.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):
זה לא חל לגבי פלישה "טרייה".

משה עמאר (המערך):
אין זו פלישה "טרייה".

היו"ר מ. ל. מרון:
רבותי, היתה שאלה נוספת, ואנחנו עוברים לשאיל־תה הבאה.

שר־החקלאות א. שרון:
אני מקווה שהצלחתי לענות לך, חבר־הכנסת עמאר, גם לגבי מגמותינו בעתיד ובחישות החלטתנו להגן על נכסי המדינה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
כבוד השר, נדמה לי שאתה צריך לבדוק את זה. אתמול היה דיון בכנסת. לא היית כאן. חבר־הכנסת יוסף תמיר ניסה "למכור" לנו חוק דומה למה שאתה מציע, ויש לי הרושם שהכנסת לא תקבל אותו. הצעתי לך לבדוק זאת אצל יועציך, שמא תחזיר אותנו לתקופה התורכית.

2601. מחירי הקרקעות

חבר־הכנסת מ. סבידור שאל את שר החקלאות ביום כ' בכסלו תשל"ט (20 בדצמבר 1978):

ב"מעריב" מיום 4 בנובמבר 1978 פורסם מכרז מטעם מינהל מקרקעי ישראל להחכרת מגרש להקמת מרכז עסקים במנשיה — תל־אביב (מכרז מס' תא/57/78), ובו קובע המינהל את מחיר המינימום הנדרש תמורת 1,975 מ"ר, בסך־הכול 12,442,500 לירות.

אבקשך להשיב לי:

1. האם מדיניות מחירי הקרקע נקבעת בתיאום עמך?

2. האם קיים תיאום בינך לבין שר הבינוי והשיכון בקביעת מדיניות מחירי קרקע לעסקים ולדיור, ואם כן — האם מתיישב מחיר הריצפה הנקוב עם מדיניות זו?

3. האם אינך חושב שנוכח העלייה המאמירה של מחירי הבנייה, כשמרכיב הקרקע מהווה גורם רציני, אם לא עיקרי, במחיר הכולל, צריך היה לקבוע מחירי קרקע נמוכים ככל האפשר כדי להוזיל את הבנייה?

שר־החקלאות א. שרון:
1. על־פי החלטת מועצת מקרקעי ישראל מחירי הקרקעות נקבעים על־ידי השמאי הממשלתי הראשי. השמאי הממשלתי מונחה, בין יתר שיקוליו, על־ידי תקרי־

טריון של "מוכר מרצון לקונה מרצון". מחירי הקרקע לשיכונים ציבוריים נקבעים אף הם על־ידי השמאי הממשלתי ואינם עולים על 10%—15% ממחיר הדירה, וזהו מחיר יותר מסביר. ברוב המקרים זה אינו מתקרב כלל ל־15%, אלא זה סביב 10%, לעתים עד 12%, לא מעבר לכך. אינני מציע לך לחפש כאן את הפתרון למחירי הדירות.

2. קיים תיאום בין משרד הבינוי והשיכון ובין מינהל מקרקעי ישראל בכל הנוגע לנושא קביעת מחירי קרקעות לניכוי ושיכון במדינת ישראל.

3. כאמור לעיל מחיר הקרקע אינו עולה על 10%—15% ממחיר הדירה. אי לכך אף אין הוא מהווה מרכיב המשפיע באופן משמעותי על מחירי הדירות.

עלות הדירות מושפעת בעיקרה מהגורמים הבאים: א) מספר מצומצם של התחלות בנייה; ב) משך הזמן הארוך של בנייה בארץ; ג) קבלנות־המשנה המקובלת. שבה חברה קבלנית אחת גדולה עושה העברה לחברה שנייה ולעתים אף לשלישית. אני יכול לומר לך, חבר־הכנסת סבידור, שלפחות במקרה אחד שבדקנו, בשיכון בירושלים, הרווח הקבלני הגיע לכדי 57% מערך הדירה. זאת תוצאה ישירה של קבלנות־משנה.

מנחם סבידור (הליכוד):

בשאלה 2 שאלתי אם הדבר הזה מתיישב עם המדיניות המתואמת עם משרד אחר. האם במקרה קונקרטי זה מתיישב הדבר עם המדיניות של שני המשרדים?

היו"ר מ. ל. מרון:

התשובה היתה: כן.

שר־החקלאות א. שרון:

אני חושב שבתשובה על השאלה 1 יש תשובה על השאלה 2 של חבר־הכנסת סבידור.

2711. צריכת התפוזים ומחיריהם

חבר־הכנסת א. יגורי שאל את שר החקלאות ביום א' בטבת תשל"ט (31 בדצמבר 1978):

לנוכח מחירים היקר של התפוזים בארץ, יואל־נא כבוד השר להשיב לי:

1. האם נכונה הטענה, שצויינה על־ידי המועצה הישראלית לצרכנות, כי חלה ירידה של יותר מ־20% בקניית תפוזים על־ידי הציבור הישראלי?

2. האם נכונים הנתונים שעל־פיהם הרוות של החקלאי מתפוזים הוא 20% מהמחיר הסיטונאי, בעוד פער התיווך בין הסיטונאי לקימעונאי הוא 40%?

3. האם יהיה מוכן השר לבחון את תבעיתה של המועצה הישראלית לצרכנות להוריד את המחיר לציבור מ־8 לירות לקילוגראם, כנהוג כיום, ל־5 לירות לקילוגראם?

4. הנושא של ההוזלה מתייחס לתקופת מכירתו של פרי השמוטי בחודשים דצמבר—מארס, זאת אומרת תקופה של ארבעה חודשים. הגדלת המכירה בשיעור של 10% עשויה לכסות את ההפסד העלול להיגרם, והפרי יימכר לקמעונאים שייתחייבו לשמור על מחיר לצרכן בשיעור שלא יעלה על 30% מהמחיר לקימעונאי.

5. האם מוכן השר להבטיח כי רק עם גורמים אלה תהיה התקשרות בעתיד?

תשובת שר־החקלאות א. שרון:
(לא הוקראה, נמסרה לפרוטוקול)

אין כל יסוד לטענה כי חלה ירידה בקניית תפוזים על־ידי ציבור הצרכנים בישראל בשיעור של 20% או בכל שיעור אחר, ולמעשה ההיפך הוא הנכון, כפי שעולה מהנתונים הבאים:

צריכת התפוזים בשוק המקומי: עונת 1976/77 — 41,000 טון. עונת 1977/78 — 46,000 טון + 12.5%; עונת 1977/78 עד סוף דצמבר 1977 — 9,250 טון. עונת 1978/79, עד סוף דצמבר 1978 — 10,500 טון + 13.5%.

העמלה הנגבית על־ידי הסיטונאי במכירת פרי ההדר מבוקרת על־ידי המועצה לשיווק פרי הדר ומגיעה לסך של 0.5 לירה לק"ג. מאידך גיסא מתיר המכירה על־ידי הקימעונאי נקבע על־ידו, ויש בו, במקרים רבים, תוספת של 40% למחיר הסיטונאי. לפי האומדן מגיעות הוצאות היצוא והטיפול של החקלאי לכ־75%—80% מהמחיר הסיטונאי, וכמובן, הרווח הנותר לו הוא צנוע למדי.

המועצה לשיווק פרי הדר יוזמת מדי פעם מיבצעים למכירת פרי הדר במתירים גמוכים במיוחד באמצעות רשתות השיווק או באזורי מכירה מסויימים, בהתאם לשיקול־דעתה.

3802. צימצום הזרמתם של מי שתייה לכפר סג'ור

חבר־הכנסת א. נפראלדין שאל את שר החקלאות ביום י"א בטבת תשל"ט (10 בינואר 1979):

נודע לי שחברת "מקורות" הפסיקה הזרמת מי שתייה לתושבי הכפר הדרוזי סג'ור, ולפי ההודעה בעתון "אלאנבא" הכפר הנ"ל סובל ממחסור במי שתייה זה חודש ימים.

אודה לך אם תשיב לי:

א. האם זה נכון שחברת "מקורות" הפסיקת הזרמת מי שתייה לכפר הנ"ל?

ב. אם כן — מה הן הסיבות?

ג. מה כבוד השר מתכוון לעשות כדי שלא יפסיקו את הזרמת מי השתייה בעתיד?

שר־החקלאות א. שרון:

1) אספקת המים לא הופסקה, היא צומצמה לאחר התראות, וזאת משום שחוב הכפר סג'ור בעד מים הגיע ל־90,000 לירות, והמחאותיו חזרו ללא כיסוי.

2) חברת "מקורות" יכולה להעמיד לרשות צרכניה רק את האשראי שהיא מקבלת מספקיה, וכחברה מסובסדת אין לה מקורות כספיים לממן פיגורים בתשלום בעד מים. המצב בכפרים מוכר לי, אני מכיר את הקושי — מצבם הכלכלי של הכפריים אינו קשה; הקושי הוא ביכולת של הגבייה וריכוז התשלומים על־ידי הכפר. אבל כאן אין מנוס מכך שהכפרים, לרבות הכפרים בגליל, יתארגנו, כי הם סובלים כיום בנושא זה בתחומים רבים. חברת "מקורות", פשוט, אין לה דרך אחרת, כי ברגע שאיננה משלמת בעד החשמל סוגרים לה את המים.

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):
מותרת שאלת־ביניים?

היו"ר מ. ל. מרון:

תחילה רשות לשאלה נוספת לחבר־הכנסת נסר־אלדין.

אמנ נפראלדין (הליכוד):

ידוע לי שיש ועדה האחראית לנושא המים. כיוון שהמרעצה או הכפר כולו שייכים למועצת מרום־הגליל, מדוע לא יעבור גם נושא המים למועצה? המועצה מטפלת בכל ענייני הכפר, והיא תטפל גם בנושא זה.

שר־החקלאות א. שרון:

אני חושב שנושא זה הוא בהחלט בתחום הנושאים המוניציפאליים. אני מציע שתבחן, פשוט, את העניין גם במסגרת ועד הכפר וגם במסגרת מועצת מרום־הגליל.

אני רק רוצה לומר לך שלעניין זה ולעניין גבית החובות בעד מים אין דבר משותף, ואין מנוס מתשלום בעד מים. גם כאשר קורה לאחד מהישובים של מועצת מרום־הגליל, או בכל מועצה אחרת, שהחוב שלו בעד מים עובר את הזמן המוקצב לאשראי ש"מקורות" נותנת, מפסיקים או מצמצמים את המים גם לו. מבחינתי אשמח אם הכפר ירצה בטיפול מועצת מרום־הגליל גם בנושא זה, כמו בנושאים אחרים.

ז. הצעות לסדר־היום

1. הנהגת שעון הקיץ כחסכון באנרגיה

היו"ר מ. ל. מרון:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעה לסדר־היום של חברת־הכנסת שולמית אלוני בנושא: "הנהגת שעון הקיץ כחסכון באנרגיה". רשות הדיבור לחברת־הכנסת אלוני.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אנחנו עדים למו־דעות הולכת וגדלה בציבור ובממשלה לצורך בהנהגת חסכון בארץ בכלל ובחסכון באנרגיה בפרט. אנשים שומעים פירסומים ממשלתיים זה זמן רב, ממשלתיים וסמי־ממשלתיים — למשל, גורמים הקשורים בממשלה — המדריכים אנשים לכבות את החשמל כדי לחסוך בחשמל, להקטין את מהירות הנסיעה כדי לחסוך בדלק וכיוצא באלה. מה עוד שהיום נושא האנרגיה הוא חמור וחריף.

נראה לי שגם מטעמים חיצוניים, גם מטעמים פסי־כולוגיים, נוסף על הטעמים של חסכון באנרגיה — הייתי מוסיפה כאן גם: באנרגיה אנושית, ומיד אסביר למה אני מתכוונת במלים "אנרגיה אנושית" — מן הדין שאנחנו נעבור לשעון קיץ בתקופת הקיץ. אין בכך שום דבר יוצא־דופן; היפוכו של דבר, העובדה שבמדינת ישראל לא נהוג דרך־קבע שעון קיץ היא היא היוצאת־דופן, הואיל ורוב המדינות באזור הנהיגו כבר זה שנים רבות, הייתי אומרת מאז מלחמת העולם השנייה, דבר שהיה קיים גם כאן, שעון קיץ. על־ידי הסטת השעון הנהיגו, למעשה, שעון כזה בספרד — שעתיים; ירדן — שעה; אצלנו — בתקופת מלחמה, בתקופות מצור, בתקופות קשות — אימתי אין אצלנו תקופה של קשיים ותקופת חירום — היו שעוני קיץ.

כדאי לזכור שהיום הקצר ביותר הוא 21 בדצמבר. בין היום הזה לבין היום הארוך ביותר — 21 ביוני — ההפרש הוא 4 שעות, היינו, למעשה יש לנו 4 שעות אור נוספות. אנחנו נמצאים באזור של מזג אוויר חם בקיץ, ונראה שעל־ידי הסטת השעון והקדמת היום אנחנו מאריכים את שעות האור, גם חוסכים בדלק, כי חשמל מהווה 40% מכלל האנרגיה הנצרכת בארץ, ומובן שחס־כון בחשמל עשוי להוות חסכון גדול.

אנשים יעבדו בשעות פחות חמות, יהיה להם זמן רב יותר לבלות עם ילדיהם, עם משפחותיהם, בשעות הפנאי — בשעות האור, ואנחנו יוצאים נשכרים, כפי שאמרתי, בשלושה דברים: באנרגיה, שהיא כסף; באנרגיה אנו־שית, שהיא לא פחות חשובה מבחינת שעות עבודה נוחות יותר וביחסי אנוש בתוך המשפחה; ובאפקט הפסי־כולוגי מצד הממשלה הפונה אל הציבור ומחנכת אותו לחסכון.

הואיל וימי השוויון הם 21 במארס ו־21 בספטמבר אני מציעה — כמובן שהדבר נתון לבחינה נוספת מבחינה פראקטית — ששעון הקיץ בארץ יונהג החל מ־21 באפריל; לא לדחות זאת ליוני, כי ביוני חל היום הארוך ביותר, אלא להנהיגו ב־21 באפריל, במוצאי־שבת שלאחר חג הפסח, עד ל־20 בספטמבר, שזה ערב ראש־השנה, יום לפני ערב ראש־השנה. היינו, תקופה של חמישה חודשים, שהם החודשים החמים ביותר ולמעשה אז יש לנו פרק הזמן של יום ארוך יותר.

בתקופה זו, על־מנת שיהיה לזה גם אפקט פסי־כולוגי שהממשלה אמנם נדרשת למאמץ של חסכון, של בקרה, של ניצול כוח־אדם באופן אפקטיבי יותר — היום הממשלה זקוקה לכך מאוד — אני מציעה שיהיה שעון קיץ של שעתיים, לא של שעה. שעון קיץ זה פועל יפה בספרד, ואנחנו נמצאים באותו קו רוחב. עדיין, עם הסטת השעון בשעתיים, הבוקר הוא בוקר גדול, משום שהבדלי הזמנים הם 4 שעות בין היום הקצר לבין היום הארוך.

נדמה לי שמן הדין לכלול זאת במסגרת של נוהג קבוע, אם בצורת חוק או בצורת החלטה, ולא להשאיר את העניין להחלטות שרירותיות או מקריות של הממשלה. למשל, עם מלחמת יום־הכיפורים שוב הונהג שעון קיץ. אחר כך, מתוך רשלנות, מפני שהדבר לא נבחן, הוא נדחה. בשנה שעברה הועלתה, למעשה, הצעה זו וטענו שההצעה הועלתה פשוט באיחור: הממשלה חדשה, אחרי בחירות, לא היה לה זמן להתארגן ועד שהנושא הגיע לדיון היה מאוחר מדי. עכשיו לפנינו פרק זמן מספיק להתארגן לכך, יש לקבוע בעניין זה שיטה ומועדים קבועים, כי על־כל־פנים בטווח הקצר — בעם ישראל אמנם מדברים על נצח ישראל, על אלפיים שנה, אבל בכל־זאת איננו מדברים על מיליוני שנים — הואיל ולא מדברים על מיליוני שנים, בטווח הנראה לנו או הנתפס על־ידינו, מועדי הזריחה ומועדי השקיעה לא ישתנו באזור שלנו. מדינת ישראל נשארת באזור הזה. על־כן יש לקבוע זאת כדבר קבוע ועומד לטובת יחסי החברה, לשמירת כוח־האדם, לטובת יחסי אנוש ולצורך חסכון של־ממש באנרגיה. חסכון הוא תמיד טוב.

אל יאמרו לנו שזה, בסך־הכול, חסכון בסכום של פחות ממיליארד או מיליארד־וחצי לירות אם זה הפרש של שעתיים. זה לא משנה בכלל מבחינת הסברה ומבחינת האפקט, כי דין פרוטה כדין מאה. לגבי דידי גם חסכון ב־300 מיליון לירות הוא חסכון, אף ששר אחד פעם התבטא בזילזול: מה זה 300 מיליון לירות בתקציב שלנו? אין שום חשיבות לסכום החסכון. 10 מיליון, מיליון אחד,

כל חסכון שיש בו השפעה על הציבור, כפי שאמרתי — הארכת שעות האור, מתן אפשרות להורים לבלות עם ילדיהם, שמירת אנרגיה של אדם והצד החינוכי וההס־ברתי — נראה לי חשוב.

יש, כמובן, צורך בהכנה, כי היתה איזו רשלנות. צריך להכין לוח, להשפיע על המשק, אבל יש דרכים, די זמן די בסיון כיצד לעשות זאת. אני חושבת שאפשר וצריך לקבוע לכך נורמה קבועה.

היו"ר מ. ל. מרון:
רשות הדיבור לשר האנרגיה והתשתית לתשובה.

שר־האנרגיה־והתשתית י. מודעי:
אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, אכן נושא אספקת אנרגיה בימים אלה, בחודשים אלה, ואני חושש — בשנים הבאות, יהיה נושא קריטי לעולם כולו ובוודאי יהיה נושא קשה למדינת ישראל. אנחנו מצווים על כל מאמץ לא רק לחסוך בשימוש באנרגיה, אלא גם לצמצם את השימוש באנרגיה במקומות שם השימוש באנרגיה הוא רק אמצעי לנוחות ולא אמצעי חיוני, קיומי, כלכלי או אחר. זהי הבחינה הראשונה שאני מבקש לבדוק בה את הצעת חברת־הכנסת שולמית אלוני. אני מצטער בנקודה זאת לאכזב אותה. נכון שדין פרוטה כדין מאה, אבל כדאי שאנחנו נדע אם מדברים במאות או בפרוטות, אפילו אם המסקנה היא אחת.

החסכון בשעון קיץ, אם יונהג לגבי שעתיים, הוא שולי לחלוטין, לדאבוני הגדול. איננו מדברים על 1.5 מיליארד אלא, בסך־הכול, על 15 מיליון לירות. מדובר ב־5,000 טונות אקוויוואלנט דלק שהחסכון שלו הוא בשי־מוש או אי־שימוש בשעות החשכה. מול זה התוספת של שעות תאורה לא מתבטאת רק ביכולת האם והאב לצאת עם ילדיהם בשעות אור, אלא יש להניח שהאב יצא ברכבו בשעות האור, ואז המאזן האנרגטי יכול לא רק שלא להביא לחסכון בסך כל האנרגיה הנצרכת אלא ייתכן שיביא אפילו להפסד אנרגטי. אבל גם זה יכול להיות רק הפסד שולי, כפי שהרווח עצמו שולי.

אני בהחלט מסכים עם המציעה שהעניין אינו רק עניין של תחשיב החסכון, אלא הוא עניין — כפי שהיא התבטאה — חינוכי־פסיכולוגי, חינוכי־הסברתי. לא ייתכן שאם אנחנו רואים מקום שבו הקביעה הממשלתית או הקביעה של הבית הזה יכולה להביא לחסכון, ולוא גם שולי בלבד, באנרגיה לא נעשה זאת, ואילו נצפה שאורחי המדינה באורח וולונטארי יתאמצו לחסוך, בעוד הממשלה לא תעשה את המאמץ, גם אם הדבר מצריך חקיקה, תקינה או החלטה של הכנסת באחת מוועדותיה.

אבל בטרם שאנחנו ממהרים לנקוט צעד כזה אולי מן הדין יהיה להזכיר עוד כמה אספקטים של הבעיה, אספקטים פיסיים, כמו גם פסיכולוגיים. קיבלנו דו"ח של ועדה בראשותו של מנכ"ל משרד ראש הממשלה לשעבר, מחודש אוקטובר 1976, ובין יתר הסעיפים שהוא העמיד לבדיקה הוא בדק את הגדלת כוח־האדם של נשים במקרה של הפעלת שעון קיץ, כדי שתוכלנה לחזור מבעוד יום לביתן ושלא ייפגע הטיפול בילדיהן. לדאבוני הנהגת שעון קיץ, לפי המחקר דאז, לא הגדילה את תעסוקת הנשים.

בקשר לנושא עצמו קיבלנו חוות־דעת רפואית מאותה ועדה, המציינת בבירור שמן הבחינה הרפואית ומבחינת איכות החיים רצוי להנהיג שעון קיץ. הרווחה המשפחתית ואולי גם המועדים שבהם נמצא אדם במאמץ של עבודה יצאו נשכרים. אני לא רוצה להעלים מהבית שיש שי־קולים של ציבור דתי גדול שיש לו הרגלי תפילת שחר. הקדמת שעון קיץ, אין שום ספק שתשבש את הרגלי התפילה האלה.

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
האם יש תפילות אחרות בקיץ ובחורף? בחורף היום יותר קצר בארבע שעות.

שר־האנרגיה־והתשתית י. מודעי:
על־פי הדעה של אנשי הדת המוסמכים, חברת־הכנסת אלוני, שחזקה עליהם שהם מכירים את הנסיבות טוב ממך, אני לא מבין מדוע מפריע לך — — —

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח):
בחורף לא מתפללים?

שר־האנרגיה־והתשתית י. מודעי:
מדוע מפריע לך שאני משמיע סעיף, מתוך ממצאים של ועדה, שיכול להיות שאיננו לרוחך? יש סעיפים שהבאתי שאינם לרוחי. אבל כדי לראות תמונה שלמה צריך לראות גם האספקט הזה. יכול להיות שאינו חמור כפי שאנשים דתיים רואים אותו, אבל הוא קיים, לפחות מנקודת מבטם.

יש אולי עוד נימוק שיכול היה לעלות כאן, והוא העובדה שארצות רבות בעולם — והחל משנה זו גם ארצות השוק־המשותף — הנהיגו שעון קיץ מחייב ובמ־שותף. אין זה דוגמת ספרד אלא הבדל של שעה אחת משלנו. יכול להיות שהנהגת שעון קיץ מקבילה אצלנו תעורר לקשרים שלנו עם השוק־המשותף, ויש אספקט כזה שתחום הזמן יישאר קבוע בכל תקופות השנה.

אבל עם זאת, אני רוצה לומר, ואולי זה הנימוק היחיד, שאי־אפשר ללמוד מהנהגת שעון קיץ אצל אחרים ולהקיש שהדבר טוב. הנהגת שעון קיץ תלויה גם במזג האוויר, הרגלי החיים, מועדי זריחה ושקיעה, שהם שונים לחלוטין אצלנו מאלה שבארצות אירופה.

לאחר שאמרתי מה שאמרתי אני צריך להעיר שתי הערות. הראשונה — שהסמכות הפורמאלית להנהגת שעון קיץ, על־פי התקנות הקיימות היום, היא בידי שר הפנים, ואילו אני משיב היום על הצעה לסדר־היום מפני שהיא הוצגה במיוחד באספקט האנרגטי שלה, ובהיבט הזה אני חושב שהבהרתי שיש לזה משקל פסיכולוגי־חינוכי־הסברתי אבל אין לזה, לדאבוני, משקל רב מבחינת כמות דלק או אקוויוואלנט כספי. ההערה השנייה — סיכום המלצות של הוועדה שמונתה בשעתה, ונסיון של אחרים, מצביעים על כך שיש, אולי, מקום לנסות ולהנהיג לפחות שנת מדידה ולראות מה קורה אצלנו בהנהגת שעון קיץ במירווח של שעה או שעתיים, מה ההשלכות על המרכי־בים השונים, ואולי יש כמה דברים נוספים שכדאי להתבונן בהם.

לאור כל הנימוקים האלה נדמה לי שאסכים לבקשת המציעה לדון במליאה בהצעה שהועלתה על־ידה. אומר מראש שאני יכול להסכים רק לדיון במליאה, אבל אם תהיה הסכמה, מצד המציעה, לדון בנושא בוועדה — לא אתנגד.

משה עמאר (המערך):
אני מבקש להציע הצעה.

היו"ר מ. ל. מרון:
האם חברת־הכנסת אלוני מסכימה להעביר את הצעתה לוועדה?

שולמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
כן.

היו"ר מ. ל. מרון:
אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הצעתה של חברת־הכנסת אלוני לוועדה שתיקבע על־ידי ועדת הכנסת.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת — רוב
נגד — אחד
ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

2. אספקת חשמל מסודרת לשכונות החדשות בירושלים

היו"ר מ. ל. מרון:
רשות הדיבור לחבר־הכנסת ברעם, שיעלה הצעה לסדר־היום בעניין אספקת חשמל מסודרת לשכונות החדשות בירושלים, שהוגשה על־ידי שלושה חברי־כנסת. רשות הדיבור לחבר־הכנסת ברעם.

עוזי ברעם (המערך):
כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה, כאשר אנחנו מעלים את נושא אספקת החשמל לשכונות החדשות בירושלים, הבה נדע שאנחנו מצווים על איזון עדין מאד ועל ראייה מדינית שקולה מאוד. שהרי מצד אחד כל הנושא הזה עטוי דמאגוגיה לאומית ולאומנית — כי זה נושא שרבים מנצלים אותו להסתה נגד אוכלוסיה ערבית ונגד מספקי החשמל לירושלים — אבל הבה לא נזנח גם את האספקט השני שעליו אנחנו אמונים, והוא העובדה שתושבי השכונות החדשות בירושלים, ולא רק הם, סובלים מאספקת חשמל לקויה. הנושא המדיני, ככל שחשיבותו גדולה, לא יכול להסתיר את ההיבט הכלכלי והחברתי ואת התוצאה ששכונות בירושלים סובלות מהמצב הזה. כה־נחת־יסוד אינני רואה את נושא חברת החשמל המזרח־ירושלמית בהקשר של הצעה זו כנושא פוליטי. יותר מזה, אני מניח כהנחת־יסוד שאין התאנות מכוונת מצד החברה המזרח־ירושלמית לאספקת חשמל לתושבים יהודים. אבל יש בעיות שעל הכנסת לתת את דעתה עליהן.

ראשית, ממשלות ישראל הקימו שיכונים חדשים מסביב לירושלים, הקימו מפעלי תעשיה, בעיקר בעטרות. כל המפעלים וכל השכונות סמוכים על שולחנה של החברה. החברה הזאת, שהיא חברה קטנה, יחסית, התר־חבה ב־25% עד 30% לשנה, והיא סובלת משתי בעיות עיקריות: א) ניהול כספי חובבני, העדר תיכנון לטווח ארוך. ב) היא לא זכתה לאשראי ממשלות ישראל. היא קיבלה רק פעם אחת 3 מיליון לירות ב־1973. עם זה, משרד האנרגיה נוהג לגביה בפיקוח נוקשה מבחינת מחירי החשמל. גורם נוסף: החברה מסוגלת לספק, בסך־הכול, 13 מגאוואט חשמל, בשעה שבשיא הביקוש היא מצווה לספק עד 35 מגאוואט חשמל, ובאופן ממוצע כ־24 מגאוואט.

הבעיה שלנו ככנסת ישראל להגן על צרכנים, יהו־דים וערבים, הסובלים ממחדליה האירגוניים של החברה. אם אנחנו מדברים על ניהול גרוע, הבה נדע שהחברה קנתה שני גנראטורים מאנגליה ושניהם נמצאו פגומים לשימוש. וזהו תוצאה מהעדר ידע הנדסי וטכני. דבר שני: החברה אינה מאורגנת עדיין לעניין מחירי החשמל והקשר עם הלקוחות. אם אנחנו מדברים על תוצאות חמורות לאזרחים, בואו נאמר בצורה מפורשת על מה אנחנו מדברים.

הפסקות החשמל הן, לעתים קרובות ביותר, סמוכות זו לזו. גם אם אין הפסקת חשמל יש ירידת מתח של חשמל, המפריעה את הצפייה בטלוויזיה, גם לגבי האוכלוסיה היהודית וגם לגבי האוכלוסיה הערבית. נתקלנו במקרים של עלטה מוחלטת במשך ימים. מצד שני החברה מגלה יעילות דווקא בנושא אחד: אם אינך משלם את חשבון החשמל, אחרי 14 יום זרם החשמל מנותק, בשעה שחברת החשמל שלנו נוהגת להתרות ולתת מועדים לתשלומים.

חיים קורפו (הליכוד):
זו לא סאנקציה אם יש הפסקות חשמל.

עוזי ברעם (המערך):
גם פיתוח שדה־התעופה בעטרות נפגע עקב אספקת חשמל לא אמינה. אזורי התעשיה בעטרות סבלו מהפס־קות חשמל תכופות, אחת ששיתקה כליל את התעשיה, לרבות מפעלי יצוא.

השאלה המרכזית היא טובת האוכלוסיה ולא הון פוליטי. הבעיה היא גם בעיית אספקת החשמל לאוכלוסיה הערבית.

איתור הבעיות כפי שאני רואה אותן: 1. חוסר הי־כולת לתפקד עקב ניהול גרוע, העומס הרובץ על המערכת וחוסר הציוד; 2. משרד האנרגיה מסרב לאשר הלוואות לחברה או סיוע כספי על־מנת שתרכוש מערכת גנרא־טורים נפרדת, ציוד אשר יוכל לעמוד במבחני הזמן; 3. בעיותיה הכספיות של החברה נעשות קשות מיום ליום כי החברה רוכשת את רוב החשמל כיום מחברת החשמל הישראלית, וב"אינטר־קונקשן" מעבירה אותו לצר־כנים; 4. גם האוכלוסיה הערבית סובלת, כי בהעדה מקורות אחרים ובשל העומס הרובץ על המערכת הלי־קויים באספקה הם גם על חשבונם.

אמנם יש קונצסיה לחברה עד 1988, אבל יש אופציה לממשלה לשקול את המשכה בדצמבר 1980. מה האל־טרנאטיבות, רבותי חברי הכנסת, העומדות לפנינו? או סיוע כספי בהיקף נרחב, לרבות סיוע הנדסי ומינהלי על־ידי משרד האנרגיה שאתה עומד בראשו, אדוני השר; או איחוד בין החברות המזרח־ירושלמית והישראלית; או פירוק החברה על־ידי בית־משפט מחוזי בירושלים, מהעדר יכלתה לעמוד בנטל — פתרון שלא נראה לי מועדף.

מבחינה מדינית אנחנו לא רוצים לזעזע את האיזון העדין בין שתי חברות החשמל. אבל הבה נדע שלטווח ארוך אנחנו גם לא מעוניינים שהשכונות הישראליות המתפתחות יהיו סמוכות רק על שולחנה של חברת

החשמל הירושלמית. הבה נדע שמתוך 16 חברי מועצת המנהלים 6 הם ראשי ערים ביהודה ובשומרון; 8 הם בעלי מניות פרטיים ו־2 בלבד הם נציגי עיריית ירושלים.

הפתרון הוא באחד מהשניים — או איחוד ושילוב של שתי החברות, עד הפיכתן לחברה אחת, עם ניהול משותף, עם ריכון של ציוד ואפשרויות כספיות; או השקעות אמיתיות בשיעור רציני כדי לקומם את החברה, להעמידה על רגליה כדי שתוכל לשרת כהלכה את הציבור היהודי והערבי כאחד.

היו"ר מ. ל. מרון:

רשות הדיבור לחבר־הכנסת מילוא.

רוני מילוא (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, השכונות החדשות בירושלים: רמות, גילה, נווה־יעקב, רמות־אשכול, הגבעה הצרפתית ותלפיות־מזרח נמצאות במצוקה קבועה בכל הנוגע לאספקת חשמל מסודרת. לעתים קרובות מדי פוסק זרם החשמל לשעות אחדות. בהפסקה האחרונה חלפו 3 שעות עד לחידוש האספקה. מדי יום יש הפרעות בשידורי הטלוויזיה ובתאורה עקב נפילות מתח קבועות בשעות 9—11 בלילה.

בשכונות החדשות בירושלים יש לבעיית אספקת החשמל ממדים רחבים מעבר לנוחות ולשירות תקין לאזרח בלבד. התאורה בשכונות החדשות היא גם תאורה בטחונית. אלה השכונות הסובבות את ירושלים. שכונת תל־פיות־מזרח, למשל, נמצאת במדרון, כאשר בינה לבין שכונות אחרות אין קשר עין או הבזקי תאורה. בסמוך לשכונת תלפיות־מזרח ממוקמים כפרים ערביים, אשר באחד מהם, ג'בל־מוכאבר, נזרק לפני כחצי־שנה רימון על אוטובוס "אגד". במקרה של פיגוע חבלני והפסקת חשמל בו־זמנית לא קיימת כל תאורה במקום, למעט אור ירח — אם יש ליל ירח — ופנסי המכוניות הפרטיות.

סמנכ"ל משרד האנרגיה רם חביב והשר עצמו, שהם ממונים על הנושא, מודים שאין בחברה המזרח־ירושלמית עובדים במיומנות מקצועית מניחה את הדעת ולכן רוב השירותים בתחום המקצועי ניתנים על־ידי חברת החשמל לחברה המזרח־ירושלמית.

בהפסקת החשמל האחרונה בתלפיות־מזרח חלפו יותר מ־3 שעות עד לחידוש האספקה. אם צריך הוכחה לחוסר מיומנות מקצועית אפשר להשוות כמה זמן חלף מאז התקלה הגדולה ששיתקה את האספקה בכל הארץ ועד לתחילת חידוש האספקה באזור הצפון — 45 דקות בלבד, וזאת בתקלה בהיקף גדול פי כמה ומסובכת מאוד לתיקון. התפרצות התושבים להפגנה אירעה רק בשעה 8.30 בערב, כ־3 שעות אחרי רדת החשכה ותחילת הפסקת החשמל. כל טיפול בתקלות בחברה המזרח־ירושלמית נעשה בפיקוח מהנדסים מבחוץ, בשל חוסר מיומנות מקצועית, כאשר בכל אותה עת נשארו בשעות החשכה הורים עם ילדים קטנים, תינוקות, ללא אספקת חשמל, ללא אפשרות לחמם מזון. נשאלת השאלה מדוע צריכים אזרחים צעירים בעלי משפחות, ילדים קטנים ותינוקות לסבול סבל מיותר בגלל זכיון מיותר, שניתן ללא תבונה וללא שיקול מספיק.

דוד גלס (תזית דתית לאומית):

את הזכיון נתן השר לנדאו, שר הפיתוח דאז.

רוני מילוא (הליכוד):

אני מוכן לתקוף גם את השר לנדאו, אם צריך.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

אם אפשר לסכסך בין עמים, הוא מוכן לתקוף אפילו את בגין.

רוני מילוא (הליכוד):

אין לי שום כוונה לסכסך בין עמים, חבר־הכנסת פעיל. אנחנו למדנו את משנתו של זאב ז'בוטינסקי על אחווה בין עמים, "שם ירווה לו משפע ואושר" — אתה מכיר את זה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

ז'בוטינסקי — — —

רוני מילוא (הליכוד):

כאשר דיברתי על משנת ז'בוטינסקי לא התכוונתי אליך ואלי.

מאיר פעיל (מחנה שלי):

ז'בוטינסקי מתהפך בקברו כאשר הוא רואה איזה תלמיד יש לו.

רוני מילוא (הליכוד):

אני מציע שלא תיתן פרשנות על ז'בוטינסקי, ודאי לא עלי.

לצערי יש עובדות מספר המצביעות בצורה חד־משמעית על כי בבעיית אספקת החשמל קיימת, במידה מסויימת אם כי בהסתייגויות רבות, מהילת של חשמל בפוליטיקה. כפי שאמר חבר־הכנסת ברעם חלק מחברי מועצת המנהלים בחברה, כשמונה במספר, הם ראשי ערים, חלקם מזוהה עם הלאומנות הערבית הקיצונית, וחלק מהמימון לפעולת החברה מגיע מעמאן. לפני כשנה־וחצי הציע משרד האנרגיה לחברה הלוואות לרכישת ציוד חדש, חיוני ביותר לאספקה סדירה. עד כה לא הסכימה מועצת המנהלים לקבל את הציוד. הבעיה, אגב, אינה רק השכונות החדשות בירושלים אלא גם אזרחים ותושבים ערבים בישראל וביהודה ובשומרון, אשר בגלל אי־סדרים בחברה והעדר תעריפים קבועים מחוייבים בדמי חיבור סלקטיביים, לפעמים גם בהתאם לקשרים עם גורמים שונים בחברה. גם אזרחים ישראלים בשכונות החדשות בירושלים עומדים במצב שהם צריכים, למעשה, לשלם לחברה לצורך התקנה וחיבור סכומים הגדולים פי ארבעה וחמישה מן הסכומים שהיו חייבים לשלם לחברת החשמל בישראל אילו היתה מחברת אותם לרשת. אינני יודע איך תעמוד בעיה כזאת, למשל, במבחן של בג"צ, כאשר אזרח ישראלי בשכונות החדשות יגיש בג"צ כזה נגד התעריפים הגבוהים שהוא משלם בעד ההתקנה והחיבור. אזרח ישראלי המשלם בעד שירות ציבורי זכאי בהחלט לקבל שירות ברמה שווה לשירות שמקבל אזרח היושב במקומות אחרים. מבחינה טכנית הבעייתיות של הנושא מעוררת תמיהות. לשכונת תלפיות־מזרח, למשל, מגיע החשמל מתחנת מימסר באבו־טור השייכת לחברת החשמל הישראלית, המוסרת ומקבלת חזרה את החשמל מהחברה המזרח־ירושלמית, ללא כל צורך. ניתן היה להעביר אותו כוח חשמלי ישירות, ללא תיווך מיותר של החברה.

חברת החשמל בישראל מוכנה לטפל בעניין ולדאוג לאספקה סדירה של אנרגיה לשכונות החדשות בירושלים. גם מבחינה משפטית אינני סבור שקיימת בעיה. אמנם קיים זכיון ממשלתי לחברה המזרח־ירושלמית, והוא תקף לשנים מספר, אולם אין לי ספק שבתנאי הזכיון, כפי שניתן, קיימים סעיפים המתייחסים לאפשרויות של

הפקעת הזכיון אם לא ניתן שירות תקין לאזרח. זה טבעו של כל זכיון, שקיימים בו סייגים שהוא שריר וקיים רק אם השירותים שהוא מחוייב לתת על־פי הזכיון אכן ניתנים. מאחר שהחברה המזרח־ירושלמית לא עמדה בתנאי הזכיון, אין כל מניעה להפסיקו, ומיד.

המצב הקיים כיום הוא בלתי־נסבל גם בגלל העובדה שגיתן בקלות להתגבר על הבעיה, ורק מנימוקים שלדעתי אין להם שום קשר לעניין — — —

(חבר־הכנסת ד. גלס קורא קריאת־ביניים)

בהחלט, אין להם שום קשר לעניין. רק בגלל הנימוקים האלה הבעיה אינה נפתרת. כאשר דיברתי, חבר־הכנסת גלס, על מהילת חשמל בפוליטיקה לא התכוונתי רק למועצת המנהלים של החברה. אני חושב שגם שיקוליו של ראש עיריית ירושלים, שאני מזדהה עם חלק מהם, להמשך הקשר עם החברה המזרח־ירושלמית, אינם רלבאנטיים לגבי שירות לציבור ואספקת חשמל סדירה לשכונות בירושלים, עם כל הכבוד לשיקולים האלה ולמשקל שאני נותן להם.

הפגנות, סגירת שכונות על־ידי המשטרה וההתמרמרות הקיימת בשכונות — כל אלה הן תוצאות־לוואי מיותרות לבעיה עגומה זו, שניתן לפתור אותה מייד, אפשר לפתור אותה וצריך לפתור אותה. ויפה שעה אחת קודם.

היו"ר מ. ל. מרון:
רשות הדיבור לחבר־הכנסת גלס.

דוד גלס (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, הבעיה של אספקת חשמל לשכונות החדשות בירושלים על־ידי חברת החשמל המזרח־ירושלמית מחשמלת, אם להשתמש במונח המקצועי, את האווירה בקרב תושבי השכונות היהודיות מאז שנת 1968: רמות, גוה־יעקב, גבעת־המיבתר, הגבעה־הצרפתית וחלק משכונת רמת־אשכול, בצפון, ותלפיות־מזרח וגילה, בדרום. היא גרמה וגורמת במשך שנים למתח גבוה הזורם בין שלושה צירים: הממשלה — העיריה, תושבי השכונות והנהלת חברת החשמל של מזרח־ירושלים.

תושבי השכונות קובלים זה שנים אחדות על כך שמצרך בסיסי וחיוני לחיים היומיומיים שלהם כחשמל איננו מסופק בצורה מסודרת, והם פנו ופונים לרשויות — לממשלה ולעיריה — בבקשה לבטל את הזכיון שניתן לחברת החשמל המזרח־ירושלמית ולחבר אותם לרשת חברת החשמל הישראלית.

נפגשתי עם יושב־ראש ועד שכונת תלפיות־מזרח, מר בן־ציון שאולוב. דבריו מאפיינים, פחות או יותר, את טענות תושבי השכונות האחרות בנושא. אלה עיקרי הטענות: מאז הקמתן סובלות השכונות החדשות מהפסקות ממושכות באספקת חשמל. בשנה האחרונה היו עשר הפסקות זרם ממושכות. הם מציינים במיוחד את הפסקת החשמל שאירעה בליל "כל נדרי" של יום־הכיפורים האחרון, כאשר בעיצומה של התפילה כבו האורות במשך יותר משעה, ובמוצאי היום הקדוש שוב אירעה הפסקת חשמל, שגרמה להם לצאת להפגנה ספונטאנית לפני בניני עיריית ירושלים. לפני שבוע היתה הפגנה שנייה, כידוע, בעקבות הפסקה שנמשכה שלוש שעות ומחצה. מחוץ להפסקות הממושכות יש כל ערב — כך הם טוענים — עימעום אורות, הנובע מירידה במתח החשמלי בין השעות עשר עד עשר ושלושים. לדברי אנשי מקצוע עלול הדבר לפגוע במערכות חשמליות ובמכשירים המחוברים לחשמל כמו טלוויזיות, מקררים חשמליים, תנורים וכדומה.

חיים קורפו (הליכוד):
יש סברה שזה גורם להגברת הילודה.

דוד גלס (חזית דתית לאומית):
זו לא סברה, זו עובדה מדעית שהוכחה בארצות־הברית.

הם קובלים גם על שורה של דברים שמקורם יותר אדמיניסטראטיבי כמו, למשל, חוסר התייחסות מספקת מצד פקידי החברה לקובלנות שלהם, אי־ידיעת עברית, חוסר אפשרות להתקשר טלפונית במשך כל שעות היממה כאשר יש איזו תקלה, אי־מתן הודעות מוקדמות על הפסקת חשמל עקב תיקונים ברשת. אבל מאידך גיסא הם מציינים שבחודשים האחרונים חל שיפור באספקה סדירה של חשמל לעומת המצב ששרר לפני כן. לפני שבועיים גם החלו לקבל חשבונות ממוחשבים בעברית, לעומת חשבונות שבעשר באופן ידני לפני־כן והיו כתובים בערבית ובאנגלית והיו ממוענים, במקרה של שכונת תלפיות־מזרח, לג'בל מוכאבר.

התקלות באספקת החשמל פוגעות, כמובן, באיכות החיים של התושבים, אך עלולות להיות להן גם השלכות בטחוניות ובטיחותיות. חלק מהם ציין חבר־הכנסת מילוא. לצערי לא שמעתי את דברי חבר־הכנסת עוזי ברעם, שקדם לו. מדובר בשכונות בקצות העיר, במקומות שבהם קיים פוטנציאל פיגועים גבוה. השתתרות אפלה מוחלטת בשכונות אלה עלולה לגרום לסכנות ולמפגעים חמורים.

יש לזכור גם את האספקט הכלכלי. בצפון העיר, בגווה־יעקב, מצוי אזור תעשיה חדש, שנגרמו לו גזקים כבדים עקב ההפסקות התכופות באספקת החשמל.

בצוואר של מי יש לתלות את קולר האשם למצב זה? חבר־הכנסת מילוא אמר שהוא נובע, בעיקר, מחוסר ידע וחוסר מיכשור של החברה המזרח־ירושלמית. אני חושב שזה נכון, לפחות בכל הנוגע לחוסר מיכשור, אבל נדמה לי שלזקוף אצבע מאשימה כלפי החברה המזרח־ירושלמית — זה פשטני מדי. זה גם לא נכון. לדעתי מוטלת האשמה למחדל הזה — ויש כאן מחדל — במידה רבה על הממשלה.

אולי כדאי לסקור, בכמה משפטים, את ההיסטוריה של אספקת חשמל בירושלים. בשנת 1914 העניקו שליטי האימפריה העותמאנית לנתין יווני אחד, אבריפידס מברומטיס, זכיון להפיק חשמל באזורי ירושלים, יפו ואזור הירדן. בירושלים דובר על היקף של 20 קילומטר סביב הרוטונדה של ה"קבר הקדוש". כאשר נכבשה ארץ־ישראל על־ידי הבריטים הם העניקו — בשנת 1923 — לפנחס רוטנברג את הזכיון להפקת חשמל ומכירתו בכל שטחי ארץ־ישראל. נוצרה סתירה בין שני הזכיונות הללו, ובית־הדין הבין־לאומי בהאג נזקק בזמנו לחביעה של מברומטיס, באמצעות ממשלת יוון, והחליט על פשרה, כאשר בשנת 1926 נתן השלטון הבריטי תוקף לזכיונו של מברומטיס והוא מכר אותו לחברה בריטית "באלפור סיטי" שהקימה חברת חשמל לירושלים.

חיים קורפו (הליכוד):
מה שטח הזכיון של החברה המזרח־ירושלמית?

דוד גלס (חזית דתית לאומית):
כבר אמרתי — 20 קילומטר.

אך בעקבות מלחמת־השיחרור קמו שתי חברות נפרדות, אחת לירושלים המערבית ואחת לירושלים המזרחית.

ביוני 1967, לאחר איחוד ירושלים, החליטה ועדת השרים לענייני ירושלים, לאחד ויכות ארוך וממושך, בעיקרו פוליטי, להותיר את הזכיון לאספקת החשמל לשטחים שמעבר לקו־הירוק בידי חברת החשמל המזרח־ירושלמית, לרבות אספקת החשמל לשכונות היהודיות החדשות. ממשלת ישראל הציבה לחברת החשמל הערבית תנאים מספר להמשך הזכיון: א. השוואת תעריפים במזרח העיר לאלה שבמערבה; ב. צירוף נציגי עיריית ירושלים להנהלת החברה; ג. יצירת חיבור חירום עם הרשת של מערב־ירושלים. תביעות אלו גרמו להתלבטות קשה גם אצל מנהליה הערבים של החברה, אך בסופו־של־דבר גברה ידם של המתונים או הפראגמאטיסטים שאמרו שיש לקבל תנאים אלה. עובדה זו גרמה לכך שהלאומניים שבין חברי ההנהלה פרשו ממנה.

עם זאת התחייבה ממשלת ישראל במכתב, שעליו חתמו שר־המשפטים דאז יעקב שמשון שפירא, שר־הפיתוח דאז חיים לנדאו, וראש העיר דאז והיום טדי קולק, למכור לחברה המזרח־ירושלמית דלק במחירים שווים לאלה של החברה הישראלית, ובעיקר להעניק לה אותן זכויות — (Privileges) שיהיו לחברה הישראלית. לטענת מנהלי החברה — ואני נפגשתי אתם — לא עמדה הממשלה בהתחייבות זו. הם טוענים, שב־1968 הם לא צפו את הגידול העצום שיחול באספקת החשמל עקב הביניוי המזורז של השכונות החדשות והגידול במספר הצרכנים מ־18,000 צרכנים ב־1968 ל־65,000 צרכנים ב־1979, ולא היו ערוכים לכך. כאשר עמדו על מצב זה הם הציעו לרכוש 4 גנראטורים חדשים, של 6.5 מגאוואט כל אחד. לטענתם אושרה להם אז בעל־פה על־ידי מנכ"ל משרד הפיתוח דאז רכישת שני גנראטורים. המימון לרכישה זו היה אמור לבוא ממקורות ממשלתיים ירדניים. כאשר ממשלת ירדן הסכימה להקצות למטרה זו בשלב ראשון רבע מיליון דינרים, ממשלת ישראל הודיעה לחברה שאין היא מוכנה, מטעמים של ריבונות, שירדן תקים תחנות־כוח במזרח־ירושלים. ראשי החברה אמרו: תנו לנו סיוע כספי במענקים או בהלוואות. והם בהחלט היו מוכנים ומוכנים גם היום — חברי־הכנסת מילוא — לקבל סיוע כזה. הסיוע לא ניתן משום — כך נאמר להם — שכסף אין. לדבריהם לא זכו לקבל סיוע של אגורה שחוקה אחת מאז ועד היום, והם נאלצו לקנות חשמל מחברת החשמל הישראלית. הם טוענים שלאחרונה חלה הרעה במצב, כאשר משרד האנרגיה והתשתית מסרב לאשר להם העלאת תעריפים דומה לזו שאושרה לחברת החשמל הישראלית. נראה שהסיבה לכך היא המתירים הגבוהים יותר להתקנה הקיימים אצלם לעומת אלה שבחברה הישראלית.

התחושה שלהם — ואינני מוכן להביע דעה על תחושה זו — שהממשלה החליטה להצר את צעדיהם כדי להביאם לידי פשיטת־רגל והסתלקות מן הזכיון, שתקפו עומד להסתיים בשנת 1988. הם אומרים שהם מוכנים להסתלק מהזכיון גם היום, לאחר משא־ומתן בצורה מכובדת, בתנאי שיובטחו זכויותיהם של בעלי המניות — כ־2,000, ושל עובדי החברה — כ־400 במספר. אי־אפשר לתגוך אותם מכל הצדדים. דרך זו היא, לדעתם וגם לדעתי — אם הדברים נכונים — בלתי־מכובדת. הם מוכנים גם להמשיך ולהפעיל את אספקת החשמל עד תום תקופת הזכיון, ואני חושב שמבחינה פוליטית טוב לשקול אפשרות זאת בחיוב. אין ליצור מצב שעובדי מזרח־ירושלים עובדים בסוג מסויים של עבודות. טוב יהיה מבחינה פוליטית שניצור מצב של שוויון לא רק באספקת שירותים בדרגות הנמוכות אלא גם בשירות מתוחכם כמו החשמל. אני חושב שהם מסוגלים לעשות זאת, אם הממשלה תיתן להם את הכלים ולא תפלה אותם לרעה לעומת חברת החשמל הישראלית.

מכל־מקום הם מודים שבמצב הנוכחי חלים שיבושים באספקה התקינה של החשמל לשכונות החדשות. אולם הם מאשימים את הממשלה במדיניות של אחיזת המקל בשני קצותיו: מצד אחד — אי־מילוי התחייבויות שיאפשרו לחברה לתפקד כהלכה; ומצד שני — האשמתה של החברה בתיפקוד לקוי. הסובלים העיקריים ממצב זה הם, כמובן, האזרחים, התושבים של השכונות החדשות, שתקלות החשמל התכופות מפריעות לקיומם של אורחות חיים תקינים.

לדעתי צריך לקבל בעניין זה החלטה אמיצה: או הפסקת הזכיון, דהיינו לומר לחברה: רבותי, איננו מוכנים להמשיך אתכם, אם מנימוקים פוליטיים ואם מנימוקים אחרים — אבל אז יש לנהל אתם משא־ומתן מכובד; או לאפשר להם להמשיך להחזיק בזכיון, אבל לתת להם את הכלים הדרושים להמשך תקין של פעולת החברה.

קיימת אפשרות שלישית, שחברי־הכנסת עוזי ברעם הציביע עליה — מיזוגן של החברה הישראלית והחברה המזרח־ירושלמית. גם על כך הם מוכנים לדון. מכל־מקום פתרון כלשהו חייב להימצא.

היו"ר מ. ל. מרון:
רשות הדיבור לשר האנרגיה והתשתית, לתשובה.

שר־האנרגיה־והתשתית י. מודעי:
אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, ודאי גם אתם, כמוני, שמעתם בעניין את התיאור ההיסטורי המדוייק של חבר־הכנסת גלס על גילגוליה של חברת החשמל הירושלמית. הוא דייק בפרטים היסטוריים. אני גם בטוח שהוא דייק במסירת עמדתה של חברת החשמל המזרח־ירושלמית. הוא נזהר לומר: "אם זה נכון". אבל כאן, מעל במת הכנסת, הוא מסר את הגירסה המלאה של חברת החשמל המזרח־ירושלמית.

תמהני על חבר־הכנסת גלס, שכאשר הוא מגיש הצעה כזאת לסדר־היום, אין הוא טורח לשמוע את הגירסה של ממשלתו שלו, של נציגי ממשלתו, ומנצל את העובדה שהוא מבקש להציע הצעה לסדר־היום ומציג גירסה שלמה שיש פערים גדולים בינה ובין המציאות, בינה ובין האמת, כפי שהוא אולי חשד כאשר הסתייג מהדברים.

חברי הכנסת, לחברה המזרח־ירושלמית זכיון בר־תוקף. זכיון זה מכסה שטחים בקוטר של 20 קילומטר ממרחב לטרון — במיוחד אני אומר זאת לחבר־הכנסת מילוא, שאני מקווה שלא רמז ולא הציע שאנו בשום דרך וצורה נעבור על החוק במדינת ישראל, לפי הביטוי שלו, בזכיון ספציפי זה.

רוני מילוא (הליכוד):
זכיון איננו חוק. זכיון ניתן בתנאים מסויימים. אם אין הם מקויימים על־ידי אחד הצדדים — — —

שר־האנרגיה־והתשתית י. מודעי:

זכיון ניתן במסגרת של חוק, בתפיסה הכוללת של מדינת חוק. ועוד מעט אגע בהצעה המשפטית, שעליה אני מודה לך, כי חסכת לי הוצאות של ייעוץ משפטי — — —

רוני מילוא (הליכוד):

אשלח לך חשבון.

שר־האנרגיה־והתשתית י. מודעי:

אני רוצה להבטיח לחבר־הכנסת מילוא שלא פחות ממנו גם אנו כואבים את הכאב של התושבים היהודים והערבים הנפגעים. אבל מכאן ועד להסקת מסקנה רחוקה הדרך. אמנם יש תקלות, אבל אין חבלות. יש מערכת פחות טובה, אבל אין זדון. הואיל וזה המצב והוא כואב לכולם, הרי שאם יש מהלכים לא מדוייקים מבחינה משפטית, לא שקולים מבחינה מדינית ולא צודקים מבחינה מוסרית — אם אכן כך הדבר — הרי שיש לבדוק את הדברים בטרם מסיקים מסקנות. וכדי להגיע למסקנות סבירות מן הראוי היה שנבין את הרקע כולו, נגתת אותו ונגסה, אולי, גם להצביע על אפשרויות לתיקון המצב.

ראשית אומר שהנתונים העובדתיים אינם תואמים חלק מהדברים שנאמרו כאן, חלקם טכניים ופחות חשו־בים, חלקם אדמיניסטראטיביים ויותר חשובים. העובדה הטכנית היא שכושר הייצור של חברת החשמל המזרח־ירושלמית הוא, בקירוב, 22 מגאוואט. וזה נכון שצריכת־השיא שלה היא 35 מגאוואט, בקירוב, ומטבע הדברים הולכת וגדלה. זה גם נכון שאת החסר שלהם אנחנו מספקים מקו המתח העליון של חברת החשמל הישר־אלית. על־פי הסכם מכירה, כמובן, ובעקבות ההסכם שעליו דיבר חבר הכנסת גלס, שיהיה חיבור חירום לרשת שלנו. אינני יודע מה היתה בשעתה הגדרת התי־רום; היום ההגדרה היא חוסר כושר ייצור. ואנחנו ממל־אים אחרי התנאי הזה.

חברת החשמל המזרח־ירושלמית, מצדה, מילאה אחרי יתר שני התנאים: היא צירפה חברים יהודים, נציגי מועצת עיריית ירושלים, למועצת המנהלים שלה והיא התאימה את תעריפיה וכללי נוהליה. לאחרונה יש גם תשבון בעברית. הצטערתי לשמוע על השם החדש שהו־ענק לשכונה יהודית. נדאג לטפל גם בפרט זה. אבל החברה עמדה בהתחייבויותיה.

מאין נובע הקושי? לאחר שאנחנו עוקבים אחרי השירות הטכני־אדמיניסטראטיבי, השירות הכללי של עבודת חברת החשמל המזרח־ירושלמית, דהיינו היכולת להתקשר, הנכונות להיענות — אני רוצה לקבוע בשבוש מקרה של תלונה — ורוב התלונות היו מוצדקות מבחינת העובדות שנכללו בהן — לא מצאנו לא זדון, ודאי לא חבלה, ואפילו לא רצון רע. מצאנו קו מסויים של מדיניות של החברה המזרח־ירושלמית. והוא מינימום הזדקקות לסיוע של ממשלת ישראל. לא שמשרד האנרגיה אינו רוצה להעניק להם אמצעים או ייעוץ, לא שחברת החש־מל הישראלית אינה רוצה לשתף אתם פעולה. הם מגבי־לים את הפגיות אלינו, את הגשת התכניות, את הנכונות לקבל סיוע טכני. הם, מצדם, מגבילים את עצמם. הזכיון שניתן להם אינו מחייב אותם באלה, ההסכם שנעשה אתם לאחר מלחמת ששת־הימים לא חייב אותם באלה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כי אתם רוצים להגביר יותר ויותר את ההשתלטות על החברה ולחסל אותה כחברה עצמאית.

שר־האנרגיה־והתשתית י. מודעי:

זו היתה קביעה יפה; אינני יודע איך היא מתקשרת עם מה שאני אומר. הם אינם רוצים. אינני בא בטענות, הזכיון אינו מחייב אותם. תהיה לך אפשרות להשמיע את המשפט הזה בעוד דקתיים, כאשר לא אהיה תמים־דעים אתך.

בכל־זאת ממה נובע הקושי? הקושי נובע מעובדת הגידול הרב מאוד בפרק זמן קצר יחסית, והמספרים נכונים, מ־18,000 צרכנים ליותר מ־60,000 צרכנים, מהעובדה שהתחזקת הרשת אינה מהמעולות ביותר. אבל זה לא רק ברשת החשמל. יש פער ברמה הטכנולוגית בין השירותים שניתנו בעבר־הירדן בשעתם לבין הרמה הטכנולוגית של השירותים שנתנה ונותנת מדינת ישראל היום. הפער הזה קיים בכל השטחים, גם בחשמל. יש עוד קושי, זה הקושי של ההידברות. מדברים שפות שונות. לא אחת זה גורם לטעות, לא אחת זה גורם לתקלה.

ובכן, כשיש שילוב של קשיים טכנולוגיים אובייקטי־ביים או רמות טכנולוגיות אובייקטיביות, קשיים של גידול ענקי של חברה קטנה יחסית, קשה להתגבר עליהם וכאשר יש גם קושי של קומוניקאציה, בתנאים הללו, כמובן, נוצרות תקלות.

פרט לרצון שלא להיעזר במי שיכול לסייע בידם ולשפר במידה רבה את השירותים, פרט לרצון הזה, שאינו נוגד את הזכיון — הוא אינו הוגן כלפי הצרכנים, יהודים וערבים כאחד, ומקורו לא בשיקולים מסחריים, אדמיניסטראטיביים, כפי שיכולתם לנחש — פרט לקושי הזה שהוא הקושי העיקרי ועם סילוקו אפשר היה להת־גבר על כל יתר הקשיים, לא מצאנו בשום מקרה שום כוונה רעה, שום נסיון להכשיל, שום נסיון של סחבת בשום רמה ובשום שירות מצד חברת החשמל המזרח־ירושלמית.

בתנאים הללו השאלה היא מה צריך לעשות. מובן שאי־אפשר להשאיר סבל כזה לנצח. אנחנו עושים מה שאנחנו יכולים לעשות במגבלות הללו, והא ראיה, חבר־הכנסת גלס ציין פה שלושה־ארבעה שיפורים מירביים שחלו בפרק הזמן של החודשים האחרונים. חבר־הכנסת קורפו ניסה לפני כשנה למצוא איזה גשר על פני הפע־רים הללו. מאז, אפילו מלפני כן, אנחנו מנסים לפעול באמצעים התוקיים העומדים לרשותנו. אני חייב לאשר תקנות תעריפים ואני מאשר אותן רק בתנאים שווים לחברה הישראלית או בתנאים וולונטאריים סמויים שאין בהם הפגנה של סיוע ישראלי ישיר, אף שהשטח הוא בריבונות ישראלית מלאה. אבל זה רכוש פרטי, זה רכוש של קונצסיה אחרת מזו של מדינת ישראל. אנחנו גם לא נכנסים לבתיהם של תושבים ואומרים להם לנהוג על־פי רמה זו או זו.

בתנאים הללו השאלה היא מה אנחנו יכולים לעשות. אני אומר, בכל גילוי הלב, שבדקנו את האפשרות להש־תמש באמצעים חוקיים. השירות הוא לקוי, מהסיבות שהזכרתי, לא מסיבות אחרות, ושירות לקוי על־פי הזכיון מקנה לנו את הזכות להפקיע את הזכיון. מתי? כאשר השירות נעשה יותר גרוע, אבל לא כאשר השירות לא נעשה יותר גרוע. אנחנו לא ניצלנו את הזכות הזאת.

אילו ב־1968 היינו אומרים: שגת נסיון, השירות אינו טוב, יכולנו להשתמש בסעיף הזה, שהוא מובן מאליו; הוא אינו רשום בזכיון, אבל הוא מובן מאליו בכל זכיון. מה נאמר היום? כל תביעה שאנחנו מציגים במסגרת הזכיון מבוצעת, אם כי בקצב ערבי. אינני אומר שהיא מבוצעת כמו שהאמריקנים אולי היו עושים. אבל אינני יכול לתבוע מהחברה יותר מאשר יש לה ומאשר היה לה. ובתנאים האלה ניתן לה הזכיון. ובכן האפשרות הזאת נופלת. מה היא האפשרות הבאה? לנהל משא־ומתן עסקי, שילוב חברות, רכישת החברה — בהסכמה, מוכר מרצון לקונה מרצון. אולם אין מוכר מרצון כפי שאמרו לך. חבר־הכנסת גלס. אילו היית בא עם הצעה עסקית יכול להיות שהיית זוכה גם בקומיסיון. אבל היות וידעו שאתה בא רק על־מנת להגיש הצעה לסדר־היום הם מכרו לך רעיון. גם עכשיו אני פתוח לכל הצעה עסקית הגיונית שתבוא לרכישת החברה הזאת. אם אני הסברתי קודם שיש שיקולים שלא להיעזר באמצעים שאנו מוכנים לת־רום, אתה יכול להבין מזה שאותם שיקולים לא יניעו את מועצת המנהלים של החברה להציע לנו לקנות אותה. את זה אתה יכול להבין.

ואם גם זה אינו קיים — מה היא האפשרות הבאה העומדת לפנינו? יש אפשרות בזכיון עצמו, המזכה את ממשלת ישראל לקנות את זכויות הזכיון כל חמש שנים. הזכות הבאה העומדת לנו היא בסוף 1980, בתנאי שנו־דיע על כך שנה מראש, כלומר בדצמבר 1979, בדצמבר השנה. אינני אומר שאנו לא שוקלים גם אפשרות כזאת, אבל יש שיקולים לכאן ולכאן. אילו יכולנו לתת לשכונות ירושלים ולאזורי התעשיה שלה אותה רמת שירות שאנו נותנים לאזורי תעשיה ולשכונות בחלקי הארץ האחרים, משיקולים שאני לא רוצה לעמוד עליהם כאן הייתי ממליץ שלא להשתמש בזכות החוקית הזאת. בתנאים הללו יש שיקולים לכאן ולכאן.

והאמצעי האחרון העומד לרשותנו הוא פקיעת תוקף הזכיון בשנת 1988. אז הזכות עוברת ללא תמורה, פרט לסיוג, אחד, וחוזרת לריבון, שהוא מדינת ישראל.

חברי הכנסת, אינני כועס על דברי הביקורת שהו־שמעו כאן. החברים חרדים לרווחתם, ומה שיותר חמור — לבטחונם של תושבי השכונות העוקפות את ירושלים מסביב; לנזקים שנגרמים באזורי התעשיה; לאי־הנוחות של האוכלוסיה, ואולי לפגיעה בכלים החשמליים שהם מפעילים. אבל הצגתי לכם את המצב העובדתי על כל פרטיו, לא תוך הכנה לתשובה על הצעה לסדר־היום אלא כנושא שלא ירד מסדר־היום שלנו מיום שהוקם המשרד. ההבחנה בין טיב השירות במזרח־ירושלים לתושבים הערבים, לא היהודים, לבין טיב השירות הניתן לתושב אזורים אחרים, זינקה כבר בימים הראשונים מול עינינו. מאז אנו בודקים כל אפשרות, קודם־כול כדי לסייע, אבל אין מקבלים אותנו בברכה; אחרי כן כדי לכפות, וגם בכך יש לנו מגבלות; ואחרי כן לנסות ולהגיע לפתרון כולל יותר, דהיינו לא פתרון של סוגיה זו או זו בתוך המערכת אלא המערכת כולה.

במצב הזה ובאפשרויות הללו, אני רוצה לחזור ולהביע את צערי, וגם את דאגתי, ממצב אספקת החשמל בירושלים המזרחית, בקוטר של 20 קילומטר, הכולל גם את השכונות היהודיות ואת אזורי התעשיה, ולהודיע מעל בימה זו שבמשרד המופקד מטעם הממשלה על נושא זה אנו נשקוד לעשות ככל האפשר בתנאים ובזמנים הנובעים מהמצב המשפטי של הזכיון הזה כדי להבטיח את מיטב השירות האפשרי לכל הצרכנים הנזקקים לחברה הזאת.

עם זאת אני רוצה לבקש גם מחברי הבית, אבל בעיקר מהנפגעים, שיבינו כי אין שירות אחיד גם בשי־רותים אחרים במדינת ישראל. החשמל אמנם הוא יוצא־הדופן הבולט, אבל הוא אינו היחיד. מי שגר בשכונות מזרח־ירושלים ומקבל שירותים אחרים, לא בתחום החשמל, יודע שאין רשתות ביוב בכמה אזורים, בעוד שבמרכז הן קיימות, ואין כבישים כפי שיש במרכז העיר המערבית, ויש עוד הרבה הרבה פערים.

המשרד שקד ויישקוד על תיקון המצב במסגרת המג־בלות והתנאים החוקיים. ולסובלים בינתיים אני מבטיח שאם לא נצליח לשפר את המצב במסגרות המקובלות יותר נגקוט את האמצעים החוקיים העומדים לרשותנו כדי להבטיח, אם לא את התיקון, הרי את שינוי המצב מעיקרו.

היו"ר מ. ל. מרון:
מה כבוד השר מציע?

שר־האנרגיה והתשתית י. מודעי:
אני מוכן לקבל את הבקשה לדון במליאה. אבל אם המציע מסכים אפשר להעביר את הנושא לדיון בוועדה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
אדוני היושב־ראש, בתנאים הנוכחיים אנו מוותרים על ההצעה הנוספת שלנו.

היו"ר מ. ל. מרון:
תודה. רשות הדיבור לחבר־הכנסת טובי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה, הצעתי היא להסיר את הצעתו של חבר־הכנסת רוני מילוא מסדר־היום של הכנסת.

ההפרעות באספקת החשמל בירושלים המזרחית, שע־ליהן דובר, פוגעות לא רק בשכונות היהודיות החדשות אלא גם באוכלוסיה הערבית כולה. ואם לבוא בטענות אובייקטיביות חייבים חברי הכנסת הדואגים באמת לאס־פקת חשמל לפשפש קודם־כול במדיניותה של הממשלה ובצעדיה.

הצריכה גדלה וחברת החשמל המזרח־ירושלמית נת־קלת בקשיים, לא מפני שאין לה יכולת לנהל את עסקיה, ולא מפני שיש לערבים קצב מיוחד איטי של התפתחות, כפי שהשתמע מדבריך אדוני השר. הם יכולים להתפתח בדיוק כמו כל עם אחר. זה עניין של תנאים אובייקטי־ביים. חברת החשמל נתקלת בקשיים מפני שהחברה הזאת, החל בצעדיה הראשוניים תחת הכיבוש, נתקלת בעמדת הממשלה ובמדיניותה אשר הצרה את צעדי התפתחותה במטרה לחסל את מעמדה העצמאי. דבר זה נעשה בשטח של אספקת ציוד, כמו גנראטורים וציוד נוסף החסר לחברה, ואשר רכישתו נתקלה במכשולים ממשלתיים, בהעדר מימון ממשלתי ועוד.

שר־האנרגיה והתשתית י. מודעי:
אם לדייק, אנו נתנו אישור לקניית ארבעה גנראטו־רים, והם נקנו, אבל כאשר הגיעו התברר שהם אינם מתאימים. אני לא רציתי להעלות את כל הדברים האלה, אבל, בבקשה, לא לסלף את העובדות.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני השר, זהו רק פרט אחד מכל המערכת. אתה הרי יודע שיש לחברה תביעות הגיוניות מהממשלה, תביעות ההולמות את מעמדה של חברה עצמאית, שאינה רוצה כי יתייחסו אליה כאל חברה הנמצאת תחת שלטון כובש. יש להם תביעות שאתם אינכם רוצים להתייחס אליהן בשוויון ומתנגדים להן. גם מצטברים חובות רבים מהשכונות היהודיות התדשות לזכות החברה, ואין מסיי־עים לה לגבות אותם.

לכן, אם אני בא להציע להוריד את ההצעה מסדר־היום, הרי זה מכיוון שמה שמדריך את המציע אינו העניין של אספקת סדירה של אנרגיה לתושבים אלא חיזוק מגמות הסיפוח, ותביעתו המפורשת היא לבטל את הזכיון לחברה הערבית. חבר־הכנסת מילוא דיבר על "זכיון מיותר", ובזה גילה את מטרתו האמיתית בהעלאת הנושא. חבר־הכנסת מילוא עצמו מוהל תשמל בפוליטיקה כשהוא טוען נגד המשך קיום הזכיון, משום שבין בעלי המגיות יש שישה ראשי ערים בגדה. זה, כנראה, מה שבואב לחבר־הכנסת מילוא ולאי אלה חוגים בממשלה, המצרה את צעדיה של חברת החשמל שהיא, ביסודו־של־דבר, לא עסק פרטי אלא מפעל השייך לרשויות המקו־מיות הערביות בגדה המערבית. בהסתה הפרועה של חבר־הכנסת מילוא נגד חברת החשמל במזרת־ירושלים ובתביעתו לבטל את הזכיון הוא מבטא את הפוליטיקה שהוא רוצה לקדם: סיפוח הגדה המערבית, ובתוכה גם את ירושלים המזרחית.

יש לגנות את קולות ההסתה הלאומניים ואת התביעות לבטל את הזכיון של חברת החשמל. יש לאפשר לחברת החשמל במורת־ירושלים לפתח את יכלתה, להסיר את המכשולים מדרכה ולהעמיד לרשותה מימון שווה, יחסית, לזה שניתן לחברת החשמל בישראל על־מנת שתוכל להתפתח בהתאם לצרכים הגדלים שהיא נתבעת לספק.

בסיום, חברי הכנסת: כל זמן שחיזוק הכיבוש וה־דאגה להנצחתו הם הדבר העיקרי המדריך את צעדי הממשלה, ולא הדאגה לאספקת התשמל, יגדלו הצרות ויתרבו הבעיות המעיקות על חיי התושבים היהודים והערבים.

היו"ר מ. ל. מרון:

אשאל את חברי־הכנסת עוזי ברעם, רוני מילוא ודוד גלס: האם אתם מסכימים להעברת הנושא לוועדת הכלכלה?

עוזי ברעם (המערך):

כן.

רוני מילוא (הליכוד):

כן.

דוד גלס (חזית דתית לאומית):

כן.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

צריך להפריד בהצבעה בין ההצעות.

היו"ר מ. ל. מרון:

גכון.

נצביע קודם על הצעותיהם של חברי־הכנסת עוזי ברעם ודוד גלס. אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הצעותיהם לוועדה.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הנושא שהעלו חברי־הכנסת ע. ברעם וד. גלס לוועדת הכלכלה נתקבלה.

היו"ר מ. ל. מרון:

אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר־הכנסת רוני מילוא לוועדת הכלכלה, מול ההצעה של חבר־הכנסת תופיק טובי להסיר את הנושא מסדר־היום.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר־הכנסת ר. מילוא בסדר־היום של הכנסת — מיעוט

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכל־כלה — רוב

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר־הכנסת ר. מילוא לוועדת הכלכלה נתקבלה.

היו"ר מ. ל. מרון:

חברי הכנסת, הישיבה הבאה ביום ב' הבא, בשעה ארבע אחרי־הצהריים. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 16:04.

נ ס פ ח ו ת

א. סדר־היום לישיבות קפ"ח—ק"צ

א. שאילתות ותשובות.

ב. מצב החינוך הגבוה והמחקר המדעי במדינת ישראל— הצעת חבר־הכנסת א. אבן.

ג. הצורך בהגברת פעילות תנועות הנוער בארץ — הצעת חבר־הכנסת מ. סבידור.

ד. חוק התיכנון והבנייה (תיקון), תשל"ט—1979 (קריאה ראשונה) — הצעת חבר־הכנסת י. תמיר.

ה. חוק האחריות למוצרים פגומים, תשל"ט—1978 (קריאה ראשונה).

ו. חוק הרשויות המקומיות (מימון בחירות) (הוראות שעה), תשל"ט—1979 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).

ז. חוק מס ערך מוסף (תיקון מס' 3), תשל"ט—1979 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).

ח. חוק איגרות מדינת ישראל (מילווה פיתוח — הוצאה שישית), תשל"ט—1979 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).

ט. הצעות לסדר־היום.

י. חוק יסודות המשפט, תשל"ט—1978 (קריאה ראשונה).

יא. חוק יסוד: החקיקה (קריאה ראשונה).

יב. חוק החקיקה (הוראות מעבר), תשל"ח—1978 (קריאה ראשונה).

יג. חוק יסוד: בתי־המשפט (קריאה ראשונה).

יד. חוק בתי־המשפט (הוראות מעבר), תשל"ח—1978 (קריאה ראשונה).

טו. חוק ועדות חקירה (תיקון מס' 2), תשל"ט—1979 (קריאה ראשונה).

טז. חוק לשכת עורכי הדין (תיקון מס' 12), תשל"ט—1979 (קריאה ראשונה).

יז. חוק הספנות (ימאים) (תיקון מס' 3), תשל"ט—1978 (קריאה ראשונה).

יח. חוק שכר מינימום, תשל"ח—1978 (קריאה ראשונה).

יט. הקמת רשות לפיתוח הגליל — הצעת חבר־הכנסת י. כהן.

כ. הצורך בייעול גביית מס הכנסה ומס ערך מוסף — הצעת חברי־הכנסת ש. ארבלי־אלמוזלינו, ג. האוזנר, ד. גולומב וש. אליהו.

כא. הצמדה לשכר המהנדסים — הצעת חבר־הכנסת א.ג. בדיאן.

כב. השתלבות הפנסיונרים בחיי החברה והמשק ועידוד גיל פרישה גמיש — הצעת חברי־הכנסת ח. קופמן וא. רובינשטיין.

כג. מגמה להעלאת תעריפי פרמיות הביטוח — הצעת חברי־הכנסת מ. עמאר, מ. פעיל, מ. וירשובסקי, א. אבטבי וד. שילנסקי.

כד. מעמדם של עובדי מדינה — הצעת חברי־הכנסת ש. ארבלי־אלמולינו וא. מלמד.

כה. חוק המועצות החקלאיות (עונשין), תשל"ח—1978 (קריאה ראשונה).

כו. חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 21), תשל"ז—1978 (קריאה ראשונה).

כז. העדר רופאים בירוחם — הצעת חברי־הכנסת י. ז. אמיר, ת. טובי, ר. מילוא וש. שטרן־קטן.

כח. השביתה בצי הסוחר — הצעת חברי־הכנסת מ. אלגרבלי, י. ז'. אמיר, מ. כהן, מ. פעיל וש. שטרן־קטן.

כט. הצעות חוק של חברי כנסת.

ב. הצעות לסדר־היום לישיבות קפ"ח—ק"צ

521. מ. תלמי (המערך): החלטת ועדת השרים בעניין איקרית ובירעם.

522—525. הצורך בהכרת קריית־שמונה כישוב ספר — הצעות חברי־הכנסת מ. וירשובסקי, ש. ארבלי־אלמוזלינו, י. בן־מאיר וד. שילנסקי.

526. מצבם של היהודים בארצות ערב — הצעת חברי־הכנסת א. אבטבי, י. מ. אברמוביץ, ש. ארבלי־אלמוזלינו, ח. גרוסמן, ב. הלוי, ש. הלל, י. זכאי, מ. כהן, א. מויאל, מ. מרון, מ. עמאר, מ. קצב, ב. צ. רובין, מ. שחל ופ. שינמן.

527. ת. אשל (המערך): הגנת המשטרה והחוק על נשים מוכות בישראל.

528. ש. ארבלי־אלמוזלינו (המערך): ההתנכלויות נגד מועצת פועלי בני־ברק.

529. י. מ. אברמוביץ (אגודת ישראל): כתובות וציורי נאצה על בתים בקריית הרי"מ לוין בתל־אביב.

530. ש. שטרן־קטן (חזית דתית לאומית): עבריינות נוער באור־עקיבא.

531. ש. אלוני (תנועה לזכויות האזרח): הנהגת שעון הקיץ כחסכון באנרגיה.

532—534. אספקת חשמל מסודרת לשכונות החדשות בירושלים — הצעות חברי־הכנסת ע. ברעם, ר. מילוא וד. גלס.

ג. הצעת חוק הרשויות המקומיות (מימון בחירות) (הוראות שעה), תשל"ט—1979

1. הגדרות

בחוק זה —

"סיעה" — רשימת מועמדים שהשתתפה בבחירות למועצות של הרשויות המקומיות, שנערכו ביום ז' בחשון תשל"ט (7 בנובמבר 1978), ואשר זכתה למנדט אחד לפחות;

"חוק המימון" — חוק הרשויות המקומיות (מימון בחירות) (הוראות שעה), תשל"ח—1978 [1];

"סיעת־אם" — כמשמעותו בחוק המימון.

2. מימון נוסף

(א) סיעה שהיתה זכאית למימון לפי חוק המימון תהיה זכאית למימון נוסף מאוצר המדינה בשיעור של 17.75 לירות כפול במספר בעלי זכות לבחור באותה רשות מקומית, מחולק במספר חברי המועצה שנבחרו באותה רשות מקומית וכפול במספר נציגי הסיעה שנבחרו.

(ב) שולמו הכספים שהסיעה היתה זכאית להם לפי חוק המימון לסיעת־אם, ישולם גם הסכום לפי סעיף קטן (א) לאותה סיעת־אם.

3. תשלום היתרה

על אף האמור בסעיפים 4 ו־5 לחוק המימון זכאית סיעת־אם לקבל את כל יתרת הסכום המגיעה לה לפי סעיפים 4 ו־5 לחוק המימון.

4. מועד התשלום

התשלומים לפי סעיפים 2 ו־3 ייעשו לא יאוחר משישים יום מיום קבלת חוק זה בכנסת.

5. אי־ניכויי מכומי מקדמה

זכתה רשימת מועמדים בלמעלה מ־50% מהמודד כאמור בסעיף 67(3) לחוק הרשויות המקומיות (בחירות), תשכ"ה—1965 [2], לא ינוכה לפי סעיף 23 לחוק המימון סכום המקדמה שקיבלה סיעת־האם מן התשלום המגיע בשל אותה רשימה, ואם נוכה סכום כלשהו הוא יוחזר תוך המועד האמור בסעיף 4.

6. דו"ח מבקר המדינה

לא היה הדין־וחשבון של מבקר המדינה לגבי סיעת־אם חיובי, ינכה יושב־ראש הכנסת, על־פי בקשת שר הפנים, מכל אחד משבעת התשלומים המגיעים לסיעת־האם או למפלגות המרכיבות אותה על־פי חוק מימון מפלגות, תשל"ג—1973 [3], שני אחוזים מהסכום המגיע לה לפי חוק המימון, ומתשלום נוסף — אחוז אחד; ואם עלה הסכום שיש לנכותו כאמור על התשלומים כאמור, ינוכו מתשלומים נוספים עד להשלמת הניכוי; סכומי הניכויים יועברו לאוצר המדינה.

7. תיקון חוק המימון

בחוק המימון —

(1) בסעיפים 11(א), 22(ד) ו־23(ח)(1), במקום "225%" יבוא "300%";

(2) בסעיף 18(א), במקום "י"ח בשבט תשל"ט (15 בפברואר 1979)" יבוא "ב' בניסן תשל"ט (30 במארס 1979)";

(3) בסעיף 18(ג), במקום "י"ח באייר תשל"ט (15 במאי 1979)" יבוא "כ' בתמוז תשל"ט (15 ביולי 1979)";

(4) בסעיף 23(ח)(2), במקום "שלושה" יבוא "חמישה".

8. ביצוע

שר הפנים ממונה על ביצוע חוק זה.

9. תחילה

תחילתו של חוק זה ביום קבלתו בכנסת.

---

[1] ס"ח תשל"ח, עמ' 188; תשל"ט, עמ' 17.
[2] ס"ח תשכ"ה, עמ' 248.
[3] ס"ח תשל"ג, עמ' 52.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

לסעיף 2

מ. עמאר מציע:

בסעיף קטן (א) במקום הרישה יבוא: "סיעה תהיה זכאית לתוספת מימון מאוצר המדינה".

מ. וירשובסקי מציע:

בסעיף קטן (א) במקום "17.75 לירות" יבוא "אגורה אחת".

ת. טובי מציע:

אחרי סעיף קטן (ב) יבוא:

(ג) רשימה שזכתה לפחות במאנדאט אחד ברשות מקומית תהיה זכאית למימון בהתאם לחוק המימון ולתוספת בהתאם לחוק זה.

ד. הצעת חוק מס ערך מוסף (תיקון מס' 3), תשל"ט—1979

1. תיקון סעיף 1

בסעיף 1 לחוק מס ערך מוסף, תשל"ו—1975 [1] (להלן — החוק העיקרי) —

(1) בהגדרת "מחזור עסקאות של עוסק", אחרי "שר האוצר" יבוא "ובלבד שאם התברר למנהל או לעוסק ביום מן הימים בתוך שנת המס השוטפת, כי סך כל המחיר כאמור של העסקאות בשנה השוטפת עולה או יעלה על סך כל המחיר בשנה שחלפה או בשנה השוטפת, כשהוא מחושב כאמור, יראו מאותו יום ועד לתום שנת המס את הסכום הגבוה יותר כמחזור העסקאות של העוסק";

(2) בהגדרת "מקרקעין", אחרי "לרבות" יבוא "זכות במקרקעין ולרבות";

(3) אחרי הגדרת "מקרקעין" יבוא:

""ניירות ערך" — כמשמעותם בחוק ניירות ערך, תשכ"ח—1968 [2], לרבות ניירות ערך המנופקים בידי הממשלה או על פי חוק מיוחד, ולרבות מניות שלא הוצאו בסדרה";

(4) במקום הגדרת "עוסק" יבוא:

""עוסק" — מי שמוכר נכס או נותן שירות במהלך עסקיו, ובלבד שאינו מלכ"ר או מוסד כספי, וכן מי שעושה עסקת אקראי;"

(5) במקום הגדרת "עסקה" יבוא:

""עסקה" — כל אחת מאלה:

(1) מכירת נכס או מתן שירות בידי עוסק במהלך עסקיו, לרבות מכירת נכס שנועד לשמש לעוסק בעסקיו ואין מכירתו מעיסוק העוסק;

(2) מכירת נכס אשר נוכה מס התשומות שחוטל על מכירתו למוכר או על יבואו בידי המוכר;

(3) עסקת אקראי;"

(6) אחרי הגדרת "עסקה" יבוא:

""עסקת אקראי" —

(1) מכירת טובין או מתן שירות באקראי, כשהמכירה או השירות הם בעלי אופי מסחרי;

(2) מכירת מקרקעין לעוסק בידי אדם שאין עיסוקו במכירת מקרקעין, וכן מכירת מקרקעין בידי אדם כאמור, למעט מכירת דירת מגורים, למלכ"ר או למוסד כספי;"

(7) בהגדרת "שירות", אחרי "שאיננה מכר" יבוא "לרבות עסקת אשראי והפקדת כסף".

2. תיקון סעיף 5

בסעיף 5 לחוק העיקרי, בסופו יבוא "קבע שר האוצר כאמור לא ינוכה מס התשומות שהוטל על מכירתם לעוסק או על יבואם בידיו".

3. תיקון סעיף 7

בסעיף 7(2) לחוק העיקרי, במקום "הסכם המכר" יבוא "ההסכם", המלה "למוכר" תימחק, ואחרי "תשלום לשיעורין" יבוא "ריבית או כל תשלום אחר בשל פיגור בתשלום ופיצויים בשל הפרת ההסכם כשאין עמה ביטול העסקה".

4. תיקון סעיף 9

בסעיף 9 לחוק העיקרי, במקום סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ב) מחירן של עסקאות שרואים אותן על פי סעיף 19(ב) כמתן שירות הוא ההפרש בין סך כל מחיר הרכישה של ניירות הערך, המסמכים או מטבע החוץ נושאי העסקאות בתקופת דו"ח פלונית לבין סך כל מחיר מכירתם באותה תקופת דו"ח; לעניין זה יראו את סכום הפרעון או הסדיון של מסמכים כמחיר מכירתם."

5. הוספת סעיף 9א

אחרי סעיף 9 לחוק העיקרי יבוא:

בשירות שמשתלמת בשלו אגרה

"9א. מחירה של עסקת שירות שמשתלמת בשלו אגרה או תמורה אחרת על פי דין הוא האגרה או התמורה האחרת."

6. תיקון סעיף 11

בסעיף 11 לחוק העיקרי —

(1) בסעיף קטן (א), אחרי "טובין ביבוא" יבוא "למעט טובין שחל עליהם סעיף קטן (ב)";

(2) האמור בסעיף קטן (ב) יסומן (ג) ולפניו יבוא:

"(ב) מחירם של טובין כאמור בסעיף 26(ב) הוא התמורה בלירות ישראליות של מטבע החוץ לפי שער הקנייה שלו בעת רכישת המטבע בעד תשלום התמורה או בעת העברתו לחוץ־לארץ לשם תשלום, לפי המוקדם; לא נרכש ולא הועבר מטבע חוץ כאמור — יהא מחיר הטובין המחיר כאמור בסעיף 7."

7. הוספת סעיף 11א

אחרי סעיף 11 לחוק העיקרי יבוא:

במכירה לפני פדייה מפיקוח רשות המכס

"11א. מחירה של עסקה של מכירת טובין מיובאים לפני פדייתם מפיקוח רשות המכס, כשהרשימון לצריכה בארץ ערוך על שמו של הקונה, הוא התמורה שהוסכם עליה בניכוי מחיר הטובין לעניין המס על ייבואם."

8. החלפת סעיף 15

במקום סעיף 15 לחוק העיקרי יבוא:

במתן שירות ובניהול פעילות

"15. (א) יראו שירות כניתן בישראל אם נתקיימה אחת מאלה:

(1) נתן אותו מי שעסקו בישראל; מי שיש לו סוכן או סניף בישראל יראוהו, לעניין זה, כמי שעסקו בישראל;

---

[1] ס"ח תשל"ו, עמ' 52; תשל"ח, עמ' 36; תשל"ט, עמ' 32.
[2] ס"ח תשכ"ח, עמ' 234.

(2) הוא ניתן לתושב ישראל, לשותפות שרוב הזכויות בה הן של שותפים תושבי ישראל או לחברה שלעניין פקודת מס הכנסה [3] רואים אותה כתושבת ישראל;

(3) הוא ניתן לגבי נכסים המצויים בישראל.

(ב) יראו פעילות כמנוהלת בישראל אם נתקיימה אחת מאלה:

(1) היא התנהלה כולה או מרביתה בישראל;

(2) ניהל אותה מי שעיקר פעילותו בישראל והיא בתחום הפעילות שהוא מנהל;

(3) היא החלק שנוהל בישראל מפעילות שמרביתה נוהלה מחוץ לישראל.

(ג) שר האוצר רשאי לקבוע, דרך כלל או לשירות או לפעילות מסויימים כאמור בסעיף קטן (א)(1) ו־(2) ובסעיף קטן (ב)(1) ו־(2), שרק החלק שניתן או התנהל בישראל ייחשב כאילו ניתן או התנהל בה".

9. תיקון סעיף 16

בסעיף 16 לחוק העיקרי, בפיסקה (3), אחרי "ביבוא" יבוא "לרבות יבוא טובין בלתי מוחשיים".

10. תיקון סעיף 17

בסעיף 17 לחוק העיקרי —

(1) בסעיף קטן (א), בסופו יבוא "אם עובדת השליחות ושמו של העוסק כשולח צויינו על המסמכים שמוציא השלוח לקונה; לא צויין כך, יראו את הנכס כנמכר או את השירות כניתן פעמיים: פעם מאת העוסק לשלוח ופעם מאת השלוח לקונה";

(2) אחרי סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ג) עוסק הקונה נכס או מקבל שירות בשביל עוסק אחר יציין על מסמך שהוא מוציא למוכר או לנותן השירות במהלך עסקיו הרגיל את עובדת השליחות ואת שמו של העוסק האחר כשולח; לא עשה כן, יראוהו כקונה לעצמו."

11. תיקון סעיף 18

בסעיף 18 לחוק העיקרי —

(1) האמור בסעיף יסומן (א), ובו אחרי "כיוצא באלה" יבוא "(להלן בסעיף זה — ממונה)";

(2) אחרי סעיף קטן (א) יבוא:

"(ב) ממונה הנותן בתוקף תפקידו שירות בשמו של פלוני יראו את פלוני כנותן השירות ואת הממונה כנותן שירות לפלוני."

12. תיקון סעיף 19

בסעיף 19 לחוק העיקרי, במקום סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ב) עוסק שעסקו מכירת ניירות ערך או מסמכים אחרים, לרבות רכישתם של ניירות ערך ומסמכים כאמור לשם קבלת דמי פרעונם או פדיונם, או שעסקו במכירת מטבע חוץ, יראו את המכירה או קבלת הפרעון או הפדיון כשירות תיווך שעושה העוסק בין מי שמכר לו אותם לבין מי שקנה אותם ממנו או פרע או פדה אותם."

13. תיקון סעיף 21

בסעיף 21 לחוק העיקרי, במקום "סוגי עסקאות שבהם יהיה הקונה" יבוא "לגבי סוגי עוסקים או סוגי עסקאות, שהקונה הוא שיהיה", אחרי "חייב בתשלום ממס" יבוא "כולו או מקצתו, או סוגי קונים שיהיו חייבים במס, כולו או מקצתו, ורשאי הוא לקבוע תנאים להטלת החובה על הקונה", ובמקום הסיפה יבוא "חובות שהוטלו על הקונה כאמור, יהיה המוכר או נותן השירות פטור מהן זולת אם קבע שר האוצר אחרת ובתנאים שקבע".

14. החלפת סעיף 25

במקום סעיף 25 לחוק העיקרי יבוא:

בשימוש לצורך עצמי

"25. בשימוש לצורך עצמי חל החיוב במס —

(1) לעניין טובין — עם נטילתם לשימוש כאמור;

(2) לעניין מקרקעין — עם קבלת ההחזקה בהם לשימוש כאמור, עם תחילת השימוש או עם הרישום בפנקס המקרקעין, הכול לפי המוקדם."

15. החלפת סעיף 26

במקום סעיף 26 לחוק העיקרי יבוא:

"26. ביבוא (א) ביבוא טובין, למעט טובין כאמור בסעיף קטן (ב), חל החיוב במס עם פדייתם מפי קוח רשות המכס.

(ב) ביבוא טובין בלתי מוחשיים וביבוא עתונים, כתבי עת ודברי דפוס אחרים המיובאים בדואר, חל החיוב במס עם רכישת מטבע החוץ אצל סוחר מוסמך לשם תשלום בעד רכישתם, או עם העברתו של מטבע החוץ למוכר, לפי המוקדם, ואם לא נרכש או הועבר מטבע חוץ כאמור — עם מתן התמורה.

(ג) שר האוצר רשאי להתקין תקנות לעניין סעיף קטן (ב), לרבות בדבר גביית המס על־ידי הסוחר המוסמך ובדבר המועד והדרך להעברתו של המס ולרבות בדבר תשלום ריבית בשל אי העברת המס במועד שנקבע.

(ד) "סוחר מוסמך", לעניין זה — כמשמעותו בחוק הפיקוח על המטבע, תשל"ח—1978 [4]."

16. תיקון סעיף 29

בסעיף 29(2) לחוק העיקרי, בסופו יבוא "וכן רשאי הוא לקבוע מתי יראו כמבוצע תשלום שלא במזומנים".

17. תיקון סעיף 30

בסעיף 30(א) לחוק העיקרי —

(1) פיסקאות (2) עד (8) יסומנו (7) עד (13) ובמקום פיסקה (1) יבוא:

---

[3] דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 6, עמ' 120.

[4] ס"ח תשל"ח, עמ' 108.

"(1) מכירת טובין — למעט טובין כאמור בסעיף 33 — אם הותר לגביהם רשימון יצוא או מסמך אחר שאישר לעניין זה המנהל;

(2) מכירת נכס בלתי מוחשי לתושב חוץ כשהוא נמצא מחוץ לישראל או לתאגיד הרשום מחוץ לישראל ואינו חייב במתן הודעה על־פי סעיף 60 (שניהם להלן בסעיף זה — תושב חוץ);

(3) מכירת טובין לבעל מחסן רשוי כמשמעותו בפקודת המכס [5], שאישר לעניין זה המנהל (להלן בסעיף זה — מחסן רשוי), לשם העברתם למחסן, אם הטובין הועברו אליו;

(4) מכירת טובין במחסן רשוי ליוצאים מישראל וכן מכירה במחסן רשוי של אספקה שאישר המנהל, בטופס שקבע, לכלי שיט או לכלי טיס המשמשים להולכת נוסעים או הובלת מטענים בקווים בין־לאומיים;

(5) מתן שירות לתושב חוץ, למעט שירות ששר האוצר קבע לעניין זה; לא יראו שירות כניתן לתושב חוץ כאשר נושא הסכם הוא מתן השירות בפועל לתושב ישראל בישראל, לשותפות שרוב הזכויות בה הן של שותפים תושבי ישראל או לחברה שלעניין פקודת מס הכנסה רואים אותה כתושבת ישראל, אלא אם הוא שירות שתמורתו מהווה חלק מהמחיר המקובל לפי סעיף 131 לפקודת המכס;

(6) שירות בקשר עם כניסתם של כלי טיס או כלי שיט לישראל או עם יציאתם ממנה או בקשר לשינוע טובין —

(א) שנתנה רשות שדות התעופה או רשות הנמלים לכלל הטיס או לכלי השיט;

(ב) שניתן לבעלי מטענים ותמורתו מהווה חלק מהמחיר המקובל לפי סעיף 131 לפקודת המכס;

(2) במקום פיסקה (8) יבוא:

"(8)(א) לינה של תייר בבית מלון ושירותים נוספים שקבע שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, הניתנים אגב לינה כאמור;

(ב) השכרת רכב מנועי פרטי לתייר לנהיגה עצמית, כשיש עליו היתר מאת המפקח על התעבורה לשמש להשכרה לנהיגה עצמית;

(ג) הסעת תייר ברכב מנועי פרטי שניתן לו רשיון על פי צו הפיקוח על מצרכים ושירותים (הולכת סיור ברכב פרטי), תש"ך—1960 [6], להולכת סיור;

(ד) הסעת תייר באוטובוס שניתן לו רשיון על פי צו הפיקוח על מצרכים ושירותים (הסעת סיור באוטובוס), תשל"ב—1972 [7], להסעת סיור, וכן הספקת ארוחות לתייר בידי המסיע אגב אותה הסעה, בין אם הוא מספקן במישרין ובין בעקיפין;

(ה) בפיסקה זו, "תייר" — תייר תושב חוץ;

(3) במקום פיסקה (12) יבוא:

"(2)(א) מכירתם של כלי טיס לעוסק שעיסוקו מתן שירות תעופה סדיר ובקווים קבועים להולכת נוסעים או להובלת מטענים בתמורה;

(ב) מכירתם של כלי שיט לעוסק שעיסוקו הולכת נוסעים או הובלת מטענים בתמורה בין נמלים ישראליים לנמלים בחוץ־לארץ;

(ג) יבואם של כלי טיס או כלי שיט בידי עוסק כאמור בפיסקאות משנה (א) או (ב);".

18. תיקון סעיף 31

בסעיף 31 לחוק העיקרי —

(1) אחרי פיסקה (1) יבוא:

"(1א) מכירתו של אותו חלק מבניין שאושר כבניין להשכרה לפי חוק לעידוד השקעות הון, תשי"ט—1959 [8], והחלק היה מושכר במשך שמונה שנים לפחות, ובלבד שהבקשה לאישור כאמור הוגשה בשנת 1979 או אחריה ונתמלאו התנאים שנבקעו בחוק האמור או על פיו;"

(2) במקום פיסקה (2) יבוא:

"(2) מסירת מקרקעין בדמי מפתח כמשמעותם בחוק הגנת הדייר (נוסח משולב), תשל"ב—1972 [9], השכרת מקרקעין שחל עליה החוק האמור ומכירתם של מקרקעין המושכרים כאמור;"

(3) בפיסקה (4), במקום "מכירת נכס הנמנה עם סוג נכסים שעל פי סעיף 44 אין לנכות את מס התשומות בהם" יבוא "מכירת נכס שעל פי סעיף 44 לא ניתן היה בעת הרכישה או היבוא לנכות את מס התשומות ששולם בשל רכישתו או יבואו";

(4) אחרי פיסקה (4) יבוא:

"(5) הפקדת כספים מאת עוסק במוסד כספי או מתן הלוואה מאת עוסק למוסד כספי."

19. תיקון סעיף 32

בסעיף 32 לחוק העיקרי —

(1) בפיסקה (2), בסופה יבוא "או שנעשה בהם תיקון, חידוש או שיפור במסגרת אחריותו של הספק וללא תמורה";

(2) בפיסקה (4), במקום "פטור ממכס" יבוא "פטור ממלוא המכס והן יובאו בשביל מוזיאון או מוסד חינוך ולשימושם".

20. תיקון סעיף 33

בסעיף 33 לחוק העיקרי, במקום "הפטור ממכס" יבוא "הפטור ממלוא המכס".

---

[5] דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 3, עמ' 39.
[6] ק"ת תש"ך, עמ' 1063.
[7] ק"ת תשל"ב, עמ' 1779.

21. תיקון סעיף 35

בסעיף 35 לחוק העיקרי, במקום "פטור ממס" יבוא "פטור מהמס שלפי סעיף 4(א)".

22. תיקון סעיף 38

האמור בסעיף 38 לחוק העיקרי יסומן (א) ואחריו יבוא:

"(ב) שר האוצר רשאי לקבוע הוראות שונות מהוראות סעיף קטן (א), לרבות הוראות הקובעות שלא יהא ניתן לנכות מס תשומות ששילמו נותני שירותים אשר עיקר הכנסתם ממשכורת, מגימלה או מקיצבה ושעל פי סעיף 21 הטיל שר האוצר את תשלום המס בשל השירותים שהם נותנים על מקבלי השירותים."

23. תיקון סעיף 39

(א) האמור בסעיף 39 לחוק העיקרי יסומן (א) ובו במקום "חודש לאחר קבלת הדו"ח" יבוא "45 ימים לאחר קבלת הדו"ח; ואולם רשאי המנהל שלא להחזיר את העודף למי שאינו מנהל ספרים או מנהלם בסטייה מהותית מהוראות חוק זה או התקנות על פיו".

(ב) אחרי סעיף קטן (א) האמור יבוא:

"(ב) החלטתו של המנהל לפי סעיף קטן (א) שלא להחזיר את העודף, יראוה לעניין ערר או עירעור כסירוב המנהל לקבל דו"ח ויחולו לגביה הוראות סעיף 74 בשינויים המחוייבים."

24. הוספת סעיף 40א

אחרי סעיף 40 לחוק העיקרי יבוא:

"40א. מס תשומות של עסק בהקמה

"40א. על אף האמור בסעיפים 38 ו־40, מס תשומות ששילם עוסק לפני רישומו כדין יהיה ניתן לניכוי, ובלבד שהוכח להנחת דעתו של המנהל שהתשומות נרכשו בשלבי הקמת העסק ושימשו להקמתו, והכול אף אם חשבונית המס או רשימון היבוא לא הוצאו על שם העוסק."

25. תיקון סעיף 41

בסעיף 41 לחוק העיקרי, במקום "ששימשו בעסקה הפטורה ממס" יבוא "אלא אם הן לשימוש בעסקה החייבת במס".

26. הוספת סעיף 43א

אחרי סעיף 43 לחוק העיקרי יבוא:

"43א. ניכוי במכירת מקרקעין

במכירת מקרקעין שהיא עסקת אקראי זכאי החייב במס לנכות מהמס שהוא חייב בו את המס ששולם בשל רכישת המקרקעין אם יש בידו, בשל הרכישה האמורה, חשבונית מס או מסמך אחר שאישר המנהל המעיד על תשלום המס כאמור, והמס לא נוכה."

27. תיקון סעיף 65

בסעיף 65 לחוק העיקרי, בסופו יבוא "וכן הוראות בדבר פטור מחובת רישום לסוגי עוסקים".

28. תיקון סעיף 68

בסעיף 68(ב) לחוק העיקרי, במקום הסיפה יבוא "אולם רשאי המנהל לאשר לסוגי עוסקים או לעוסק פלוני הגשת דו"חות ארעיים דרך כלל או לגבי תקופות דיווח מסויימות, ורשאי הוא לקבוע את המועד או המועדים שבהם יוגשו ולהתנות את אישורו בתנאים".

29. הוספת סעיף 81א

אחרי סעיף 81 לחוק העיקרי יבוא:

"81א. דין קביעת מחזור עסקאות

קבע המנהל עסק כל מחיר העסקאות של עוסק בשנת המס השוטפת יעלה על סך כל מחיר עסקאותיו בשנת המס החולפת, יראו את קביעתו כשומה לעניין השגה ועירעור."

30. תיקון סעיף 87

בסעיף 87 לחוק העיקרי, במקום "חודש" יבוא "45 ימים".

31. תיקון סעיף 88

בסעיף 88(ב) לחוק העיקרי, במקום "חודש ימים" יבוא "45 ימים".

32. תיקון סעיף 95

בסעיף 95(ג) לחוק העיקרי, במקום "החליטה הוועדה אחרת" יבוא "החליטו בית־המשפט או הוועדה אחרת".

33. תיקון סעיף 108

בסעיף 108(א) לחוק העיקרי, בפיסקה (2), אחרי "למסור לו" יבוא "פנקסים", ובסופה יבוא "ובלבד שמה שנמסר כאמור יוחזר תוך שלושה חודשים מתאריך קבלתו אם לא הוגשה לפני כן קובלנה על עבירה על חוק זה".

34. תיקון סעיף 109

בסעיף 109(א) לחוק העיקרי —

(1) בפיסקה (2), בסופה יבוא "לעניין זה יראו טובין שהעוסק עוסק במכירתם והמצויים ברשותו כטובין שנעברה לגביהם עבירה אם רכישתם לא נרשמה בפנקסי החשבונות";

(2) אחרי פיסקה (3) יבוא:

"(4) לדרוש מאדם שיתייצב לפניו, בעצמו או על־ידי נציגו, ימסור לו את כל הפרטים הדרושים לעניין המס שהוא חייב בו או השומה לגביו ויביא לבדיקה פנקסים ומסמכים שהדורש רואה בהם צורך."

35. תיקון סעיף 117

בסעיף 117(א) לחוק העיקרי, במקום פיסקה (6) יבוא:

"(6) לא הגיש במועד דו"ח שיש להגישו לפי חוק זה או תקנות לפיו, לרבות דו"ח שהוא חייב להגישו על־פי דרישת המנהל;".

---

[8] ס"ח תשי"ט, עמ' 234.

[9] ס"ח תשל"ב, עמ' 176.

36. תיקון סעיף 129

בסעיף 129 לחוק העיקרי, ברישה, אחרי "טובין" יבוא "של עוסק לשימוש בעסקו" ובמקום "העוסק שעשה בהם עסקה או בכלי הובלה של עוסק שעיסוקו" יבוא "עוסק, גם אם עיסוקו".

37. תיקון סעיף 133

בסעיף 133 לחוק העיקרי, בסופו יבוא "לעניין זה, מסירה — כמשמעותה בסעיף 8 לחוק המכר, תשכ"ח—1968 [10]".

38. החלפת סעיף 143

במקום סעיף 143 לחוק העיקרי יבוא:

"143. תחולת הוראות מפקודת מס הכנסה

הוראות סעיפים 117, 119, 143, 144 ו־235א עד 235ד לפקודת מס הכנסה יחולו לעניין המס, בשינויים המחוייבים."

39. תיקון סעיף 144

בסעיף 144 לחוק העיקרי, במקום "82 עד 88" יבוא "82, 85 עד 88" ובסופו יבוא "והוראת סעיף 156 לפקודת המכס תחול לגבי יבוא טובין שיוצאו בידי מי שאינו עוסק".

40. הוספת סעיפים 144א ו־144ב

אחרי סעיף 144 לחוק העיקרי יבוא:

"144א. החלת החוק באזורים

חוק זה יחול גם על עסקאות שנעשו באזור כאמור בסעיף 44(4) בידי עוסקים שהם אזרחי ישראל, שותפות שרוב הזכויות בה הן של שותפים אזרחי ישראל או חברה שלעניין פקודת מס הכנסה רואים אותה כתושבת ישראל, ועל פעילות באזור כאמור של מוסד כספי שהוא חברה הרשומה בישראל.

144ב. דין המדינה

הוראות חוק זה יחולו גם על המדינה."

41. תיקון חוק מס שבח מקרקעין (הוראות מעבר)

בחוק מס שבח מקרקעין (הוראות מעבר), תשל"ו—1976 [11], אחרי סעיף 6 יבוא:

"6א. פטור ממס ערך מוסף

(א) העברת זכויותיו של איגוד מקרקעין לבעלי הזכויות בו, הפטורה לפי חוק זה ממס שבח מקרקעין ומתוספת מס, פטורה גם ממס ערך מוסף.

(ב) הפטור לפי סעיף קטן (א) לא יחול על העברת זכויות מאיגוד מקרקעין אם בעלי הזכויות בו הם מלכ"ר או מוסד כספי והאיגוד ניכה את מס התשומות ששילם בשל רכישת הזכויות."

42. תחולה

(א) הוראות סעיף 19(ב) לחוק העיקרי כניסוחו לפי חוק זה לא יחולו על מסמכים שהוכח להנחת דעתו של המנהל שהיו בידי עוסק ביום תחילתו של חוק זה.

(ב) חייב במס רשאי לבקש כי סעיף 144א לחוק העיקרי כנוסחו לפי חוק זה יחול עליו מיום תחילת החוק העיקרי.

43. תחילה

(א) תחילתו של סעיף 24 מיום תחילתו של החוק העיקרי.

(ב) תחילתו של סעיף 41 מיום תחילתו של החוק המתוקן לפיו.

---

[10] ס"ח תשכ"ח, עמ' 98.
[11] ס"ח תשל"ו, עמ' 272; תשל"ח, עמ' 211.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

לסעיף 13

ת. טובי מציע: לבטל.

לסעיף 19

ת. טובי מציע: לבטל.

לסעיף 20

ת. טובי מציע: לבטל.

לסעיף 35

ת. טובי מציע: לבטל.

ה. הצעת חוק איגרות מדינת ישראל (מילווה המיתוח — הוצאה שישית), תשל"ט—1979

1. הרשאה לקבלת מילווה

שר האוצר מורשה ללוות, בשם מדינת ישראל, סכום שלא יעלה על אלף מיליון דולר (מעה או מטבע של ארצות־הברית של אמריקה, או שוויו במטבע של ארצות אחרות), ולהוציא ולמכור למטרה זו, מזמן לזמן, איגרות חוב בארצות־הברית של אמריקה ובארצות אחרות.

2. שם איגרות החוב וסימנן

איגרות החוב המוצאות לפי חוק זה (להלן — איגרות חוב) ייקראו "איגרות מדינת ישראל (מילווה המיתוח — הוצאה שישית)" "(Sixth Development Issue) State of Israel Bonds", או בשינוי שם וסימוני סדרות, כפי שיקבע שר האוצר.

3. סמכות לשר האוצר

איגרות החוב יהיו ניתנות להוצאה בסדרות שנתיות או בסדרות אחרות ושר האוצר יהא רשאי לקבוע, מזמן לזמן, את צורתן של איגרות החוב ושל כל סדרה שלהן, את הסכומים שבהם יוצאו, בכפוף להגבלה שבסעיף 1, את דרכי הוצאתן ואת הכללים והתנאים שיחולו עליהן, להרבות הגבלות על העברתן; אין חובה שהכללים והתנאים יהיו אחידים לכל הסדרות, אלא אפשר שיהיו שונים מסדרה לסדרה.

4. ערכן הנקוב של איגרות החוב, סוגן וטבען

(א) איגרות החוב יכולות להיות מוצאות על בסיס של נשיאת ריבית, על בסיס של גדילת הון, או על בסיס של צירוף נשיאת ריבית עם גדילת הון, ומועד פדיונן יהיה בזמן או בזמנים שיקבע שר האוצר, ובלבד ששום איגרת שהוצאה על פי חוק זה, לא יהא מועד פדיונה מאוחר מחמש עשרה שנים מיום ההוצאה; שיעור הריבית שישאו האיגרות שהוצאו על בסיס של נשיאת ריבית, שיעור גדילת ההון של האיגרות שהוצאו על בסיס של גדילת הון ושיעור הריבית והגדילה של האיגרות שהוצאו על בסיס של צירוף נשיאת ריבית עם גדילת הון יהיו כפי שיקבע שר האוצר, ובלבד ששום איגרת שהוצאה על פי חוק זה לא תביא פרי השקעה העולה על ארבעה אחוזים לשנה, המצטברים לקרן כל חצי שנה, לאחר שיובאו בחשבון שיעור הריבית על הגדילה או כל נכיון או פרמיה שיחולו עליה; ערכן הנקוב של איגרות החוב, המחיר או המחירים שבהם ניתן למכרן, וכן הכללים והתנאים שבהם ניתן לפדותן או להחזירן לפני מועד פדיונן ובבוא המועד בהתאם להוראות חוק זה, יהיו כפי שיקבע שר האוצר מזמן לזמן.

(ב) שר האוצר רשאי להתיר ששטרי התחייבות של מדינת ישראל, שזמן פרעונם עדיין לא הגיע, יקובלו כתשלום לאיגרות, והוא רשאי לציין את שטרי ההתחייבות של מדינת ישראל שיותר לקבלם כאמור ואת הכללים והתנאים לקבלתם.

5. חתימת איגרות חוב

(א) איגרת חוב תישא את חותם המדינה או סמל המדינה או את דמות אחד מאלה.

(ב) איגרת חוב תהא חתומה ביד ראש הממשלה וביד שר האוצר או בחותם חקוק של חתימותיהם; התלוש המצורף לאיגרת חוב — דין שיהא חתום בחותם חקוק של חתימת שר האוצר.

(ג) שר האוצר רשאי לקבוע שאיגרת חוב תיחתם בידי אנשים נוספים שימנה לכך מבין העובדים בשירות מדינת ישראל; הודעה על המינוי תפורסם ברשומות.

6. התשלום במעד הפדיון

הקרן, הריבית, הקרן המוגדלת ומחיר הפדיון וההחזר, המשתלמים לפי איגרות החוב, ישולמו — בכפוף להוראות שבסעיף 8 בדבר החזר תמורת מטבע ישראלי לפי ברירת מחזיק האיגרת — במטבע חוקי של ארצות־הברית של אמריקה, מתוך הכנסותיה הכלליות של מדינת ישראל ומתוך רכושה, ומדינת ישראל מתחייבת על תשלומים אלה במלוא מהימנותה ואחריותה.

7. פדיון והחזר לפני המעד

שר האוצר מוסמך לקבוע תנאים וכללים שלפיהם אפשר לפדות או להחזיר איגרות חוב לפני מועד הפדיון, ובלבד שבאיגרות היוצאות בסדרות לא תדרוש מדינת ישראל פדיון איגרת חוב מכל סדרה שהיא לפני שדרשה לפדות את כל איגרות החוב מסדרות קודמות.

8. קרן שמורה והחזר תמורת מטבע ישראלי

שר האוצר רשאי להורות בדבר יצירת קרן שמורה ולקבוע כללים ותנאים שבהם תחזיר מדינת ישראל איגרות תמורת מטבע ישראלי על פי בקשתו של מחזיק האיגרת.

9. פטור ממסים

(א) איגרות החוב פטורות ממס בולים.

(ב) איגרת חוב שהבעלות למעשה עליה היא בידי תושב חוץ, יהיו הקרן, הריבית, הקרן המוגדלת ומחיר הפדיון וההחזר המשתלמים לפיה, וכל הכנסה או השתכרות שהגיעו מכל עסקה בה, פטורים מכל מס, בין שלפי הערך ובין אחר, בין שתחולתו כללית ובין שהיא מיוחדת, המוטל או העתיד להיות מוטל בישראל.

10. מינהל

שר האוצר רשאי למנות, בארצות־הברית של אמריקה ובארצות אחרות, סוכני האוצר לצרכי חוק זה, והוא רשאי להתקשר בחוזים בשם מדינת ישראל עם כל אדם לשם ביצוע כל פעולה הכרוכה בהוצאתן, בהפצתן, בריסומן ובהעברתן של איגרות החוב.

11. ביצוע ותקנות

(א) שר האוצר ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי —

(1) לחתום, בין בעצמו ובין על־ידי אדם שימנה לכך בכתב, על כל מסמך שייראה לו דרוש או רצוי לביצוע חוק זה, ובכלל זה — כל התקשרות מן הסוג הנזכר בסעיף 10;

(2) למנות סוכנים בחוץ־לארץ על מנת לעסוק בשמו במכירת איגרות החוב ובשאר שירותים הכרוכים בהן;

(3) למנות רשמים וסוכני העברה ולהקים משרדים לניהול פנקסים של רישום האיגרות והעברתן.

(ב) ההוצאות הכרוכות בביצוע חוק זה ישולמו מתוך הכנסותיה הכלליות של מדינת ישראל ומתוך רכושה.

(ג) שר האוצר רשאי להתקין תקנות בכל עניין הנוגע לביצוע חוק זה.

12. תיקון חוקים

בסעיף 4 לחוק איגרות מדינת ישראל (מילווה הפיתוח — הוצאה שלישית), תשכ"ד—1963 [1], ובסעיף 4

---

[1] ס"ח תשכ"ד, עמ' 4.

[2] ס"ח תשכ"ו, עמ' 68, עמ' 80.

לחוק איגרות מדינת ישראל (מילווה הפיתוח — הוצאה רביעית), תשכ"ז—1967 [2], אחרי סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ג) הרוכש איגרות חוב המוצאות לפי חוק איגרות מדינת ישראל (מילווה הפיתוח והשיקום), תשל"ד—1973 [3], או לפי חוק איגרות מדינת ישראל (מילווה הפיתוח — הוצאה שישית), תשל"ט—1979, רשאי לשלם חלק מן התמורה בעדן באיגרות חוב שהוצאו לפי חוק זה, אשר המועד הקבוע לפדיונן אינו מאוחר מיום י"א בטבת תש"ם (31 בדצמבר 1979); לצורך חישוב הריבית ומחיר הפדיון של איגרות החוב המשמשות תמורה כאמור יראו אותן כאילו נפדו במועד הקבוע לפדיונן."

[3] ס"ח תשל"ד, עמ' 14.

ו. הצעת חוק לתיקון דיני העונשין (תיקון מס' 5), תשל"ח—1979

(הצעת חבר־הכנסת מ. עמאר)

מבוא

מדיניות הענישה השיפוטית הנהוגה בישראל, שיטודותיה נקבעו לפני הקמת המדינה על־פי החוקים האנגליים, אינה עונה, במידה הראויה, לבעיות העבריינות לסוגיה המוצאות את החברה הישראלית בתקופה זו; אינה נותנת בידי הרשות המוסמכת את אותם האמצעים החוקיים העשויים, בהפעלתם, לעצור אדם הסוטה מדרך הישר אל דרך העבריינות עוד בתחילת הדרך, ולעזור לו לחזור לחיי עבודה יצרנית ולהשתלב בחברה.

העבריינות היא תופעה חברתית והפעולות למניעתה אינן בתחום תפקידיה של הרשות השופטת דווקה. העניש השיפוטית אינה משמשת תחליף להנהגת שיטות ואמצעי חינוך והשפעה אחרים, להחדרת ההכרה לערכים חברתיים ומוסריים, למשמעת עצמית ולמילוי חובות המוטלים על איש ישראל. כמו כן, אין הענישה כשלעצמה יכולה לגרום לעקירת שורשי צמיחתה של התופעה בחברה הישראלית או לשנות את סיבותיה וגורמיה. אולם יש באמצעי ענישה המופעלים באופן מכוון ומודרך משום הצלת נפשות סוטות, ובמיוחד אלה מהצעירים העולים לראשונה על דרך העבריינות.

המציאות הקשה בבתי־הסוהר בארץ מחייבת חיפוש ומציאת דרכים אחרים להענשתו ולתיקונו של עבריין מחוץ לשערי בתי־כלא — כל עוד הוא אינו בבחינת "סיכון חברתי" ומהות העבודה ונסיבותיה אינן מחייבות כליאה.

המגמה שביסוד החוק המוצע היא לשנות ולהוסיף סוגי דרכי ענישה שיפוטית למען תהיינה תואמות את ההתפתחות וההתקדמות במדעי החברה והרפואה ואת המציאות החברתית בישראל.

חוק העונשין, תשל"ז—1977, הוא ניסוח מאוחד אשר נקבע בוועדת החוקה, חוק ומשפט ביום כ"א בסיון תשל"ז (7 ביוני 1977) והתיקונים המוצעים בהצעה זו ייכללו בו.

1. הוספת סעיף 44א

בחוק העונשין, תשל"ז—1977 [1] (להלן — החוק העיקרי), אחרי סעיף 44 יבוא:

"44א. מאסר נמשך

הטיל בית־המשפט עונש מאסר, רשאי הוא לקבוע שתקופת המאסר לא תפחת מתקופה קצובה ולא תעלה על תקופה קצובה".

2. הוספת סעיף 48א

"48א. עבודת עונשין

הטיל בית־המשפט עונש מאסר לתקופה עד תשעה חדשים רשאי הוא לצוות כי הנידון ישא את עונשו על־ידי העסקתו בעבודת העונשין, במשמעותה בפקודת עבודת עונשין, 1927 [2] והוראות הפקודה יחולו בשינויים המחוייבים לפי העניין.

3. תיקון סעיף 49

בסעיף 49 לחוק העיקרי, אחרי סעיף קטן (ה) יבוא:

"(1) מי שנידון לתקופת מאסר נמשך ונשא עונשו החלק הקטן יותר מאותה תקופה, רשאי שר הפנים אם באה על כך המלצה של ועדת השיחרורים במועד ובתנאים שיקבעו בהמלצה (להלן — תנאי השיחרור). החליטה ועדת השיחרורים כי הפר הנידון תנאי מתנאי השיחרור ישוב לשאת את המשך תקופת מאסרו".

4. תיקון סעיף 51

בסעיף 51 לחוק העיקרי —

(1) בסעיף קטן (ב) אחרי 49(ב) יבוא "ו־(ו)".

(2) בסעיף קטן (ג) אחרי 49(ב) יבוא "ו־(ו)".

5. תיקון סעיף 53

בסעיף 53 לחוק העיקרי בסופו יבוא "וכן רשאי בית־המשפט להורות כי צו המבחן יכיל את ההוראות הבאות או כל אחת מהן בדבר —

(1) מקום מגוריו של הנידון.

(2) איסור שהייתו של הנידון בתחום אזור מסויים ולמשך אותה תקופה שתפורש בו.

(3) חיובו של הנידון לעבוד במקום עבודה מסויים ולמשך אותה התקופה שתפורש בו.

הפר הנידון הוראה מהוראות אלה, רשאי בית־המשפט לצוות על הפעלת המאסר על תנאי."

6. תיקון סעיף 56

בסעיף 56 לחוק העיקרי, סעיף קטן (ב) — בטל.

[1] ס"ח תשל"ז, עמ' 226.

[2] חא"י כרך ב', עמ' (ע) 1079(א) 1104.

דברי הסבר

סעיף 1

מוצע להנהיג תקופת מאסר נמשך מתקופת מינימום עד לתקופת מאקסימום. המגמה היא שהגידון יוכל לקצר את תקופת מאסרו בפועל על־ידי התנהגותו בבית הסוהר והתקדמות חינוכו ושיקומו. ועדת השיחרורים הממונה על־פי הוראות סעיף 50 מהחוק תקבע את מועד שיחרור האסיר על־פי נקודות זכות שרכש בימי מאסרו.

שיטה זו נהוגה בכמה ארצות בעולם.

מוצע להשאיר את הטלת המאסר הנמשך לשיקוליו של בית־המשפט לפי המקרה הנדון בפניו. אין החוק המוצע מבטל הטלת עונש מאסר לתקופה קצובה אם בית המשפט יראה לנכון להטילו כך.

סעיף 2

הוראות פקודת עבודת עונשין, 1927 ותקנות עבודת עונשין, 1927 שהותקנו על־פי הפקודה מאפשרות לגידון למאסר לתקופה עד שלושה חדשים לקבל עליו עבודה בעבודות ציבוריות מחוץ לכתלי בית־הסוהר במקום נשיאת העונש של המאסר.

הסמכות לאשר עבודת עונשין נתונה לפי הפקודה למפקד מחוז של המשטרה.

הסמכויות לפי הפקודה מופעלות במידה מצומצמת ביותר ואלה הזוכים בכך מועסקים, משום מה, בתחנות משטרה בלבד, אף שהוראות הפקודה והתקנות מאפשרות העסקת הגידונים בכל משרד ממשלתי ובעיריות שבאזור. ניצול נכון, מאורגן ושיטתי, של סוג עבודה זה יעניק אפשרויות, כמעט בלתי מוגבלות, להעסיק גידונים בעבודות שונות ומגוונות, באופן שהעבודה תהא בת־תועלת לציבור ותהווה כשלעצמה עבודה מחנכת. ניתן להעסיקם בבתי־חולים, בבתי־מלאכה ממשלתיים, בעבודת כבישים ועפר במע"צ ובכל עבודה ושירות במסגרת העיריה, בכלל זה שירותי ניקיון.

מוצע להעניק סמכות לבית־המשפט לצוות על עבודת עונשין ולהגדיל את תקופת המאסר המוגבלת לתשעה חודשים. החוק המוצע אינו מבטל את הפקודה הנ"ל והסמכות המוענקת למפקד המחוז של המשטרה על־פי הפקודה לא ניטלת ממנו. אולם החוק המוצע יגדיל את היקף תעסוקת הגידונים ויחייב את מפקד המחוז לבצע את צו בית־המשפט ולמלא את הוראות הפקודה והתקנות. יהא צורך בהסדרים מינהליים מתאימים להסדרת הביצוע שייעשו על־ידי שר הפנים.

סעיף 3

ועדת השיחרורים תקבע מועד שיחרור האסיר לאחר שריצה את עונש תקופת המאסר המינימאלית. תנאי השיחרור יכללו לפי הצורך הסדרי פיקוח על־ידי שירות המבחן, חובת התייצבות בתחנת משטרה, חובת הימצאות או אי־הימצאות בסביבה מסויימת, חובת עבודה וכיוצא בה. הפרת תנאי השיחרור, על־פי החלטת ועדת השיחרורים, תפקיע את רשיון השיחרור ועל האסיר לחזור ולהמשיך בריצוי עונש תקופת המאסר.

סעיף 49 דן בשיחרור אסירים קודם זמנם ומוצע לכלול בסופו סעיף קטן (ז) המוצע.

סעיף 4

סעיפים קטנים (ב) ו־(ג) לסעיף 51 הם:

"(ב) לא תמליץ ועדת השיחרורים על שיחרור אסיר לפי סעיף 49(ב) אלא לאחר שניתנה הזדמנות ליועץ המשפטי לממשלה או באי־כוחו ולבא־כוח שירות המבחן להגיש טענותיהם או להשמיע דברם.

(ג) לא תמליץ ועדת שיחרורים שאסיר אשר חלה עליו הוראת סעיף 49(ב) לא ישוחרר ממאסרו, אלא לאחר שניתנה הזדמנות לאסיר, ואם רצה בכך — גם לבא־כוחו, להשמיע דברים."

סעיף 49(ב) דן בשיחרור אסיר לאחר שריצה את עונשו שני שלישים מתקופת מאסרו.

מוצע כי זכות השמיעה תוענק גם לגבי הדיון בשיחרור אסיר הנדון לתקופת מאסר נמשך.

סעיף 5

נוסח סעיף 53 לחוק העיקרי הוא:

"הטיל בית־המשפט מאסר על תנאי, רשאי הוא לתת צו מבחן כמשמעותו בפקודת המבחן (נוסח חדש), תשכ"ט—1969, לתקופת התנאי, כולה או מקצתה, והוראות הפקודה יחולו על צו המבחן בכפוף להוראות פרק זה ובשינויים המחוייבים לפי העניין".

מוצע להנהיג שני סוגי עונשים שאינם נהוגים עתה ושיבוצעו במסגרת צו מבחן על־פי הוראותיה של פקודת המבחן (נוסח חדש), תשכ"ט—1969. תקופת תקפו של צו מבחן לא תפחת משישה חודשים ולא תעלה על שלוש שנים (סעיף 4 מפקודת המבחן). פרק ב' מפקודת המבחן קובע הוראות וסדרי דין לגבי אי־עמידת נבחן במבחן ופקיעת תקפו של הצו. אין הפקודה מאפשרת הפעלת מאסר על תנאי (סעיף 21) ועל כן מוצע לקבוע במפורש כי הפרת כל אחת מן ההוראות הללו עלולה לגרור הפעלת מאסר על תנאי לפי שיקול דעת בית־המשפט.

פיסקאות (1) ו־(2) מגמתן להרחיק את העבריין מסביבתו ומהשפעת חבריו וקבוצתו. ההנחה היא כי לעבריין, במקום החדש, תועניק עזרה להשגת עבודה מתאימה והזדמנות להינתק מחיי הפשע. המקום והתנאים האחרים ובכלל זאת חובת התייצבות בתחנת המשטרה ייקבעו בצו המבחן על־פי המלצות שירות המבחן בתסקיר שיוגש לבית־המשפט.

פיסקה (3) מגמתה להנהיג עבודה מחנכת למשך תקופה שתיקבע בצו המבחן. העבודה חייבת להיות מסוג העבודות אשר יעזרו לנידון לרכוש מקצוע ולהתרגל לחיי עבודה. ייתכנו גם מחנות עבודה פתוחים שיקלטו עובדים כאלה.

המגמה בסוגי עונשין אלה, הנועדים לעזור בעיקר לעבריינים בגיל צעיר, להגביל ולא לשלול את החופש מהעבריין ולחנכו לעבודה כשעדיין לא הספיק להידרדר לחיי הפשע ואינו בחזקת "מועד".

הפעלת עונשין אלה מחייבת שיתוף שירות המבחן.

סעיף 6

סעיף 56 מהחוק דן בסמכות בית־המשפט להאריך את תקופת המאסר על תנאי לתקופה נוספת אם שוכנע שבנסיבות העניין לא יהיה צודק להפעיל את המאסר על תנאי.

סעיף קטן (ב) מורה לאמור:

"(ב) לא ישתמש בית־המשפט בסמכות לפי סעיף זה אלא לגבי ההרשעה הראשונה של הנאשם בעבירה הנוספת".

התוצאה היא הגבלת סמכותו של בית־המשפט למנוע הפעלת מאסר על תנאי בפעם נוספת לאחר שהוארך פעם אחת. המציאות מגלה כי לעתים אין כל הצדקה בהפעלת מאסר על תנאי ובית־המשפט נאלץ לעשות כן בניגוד לרצונו.

יש והנידון כבר כמעט סיים את תקופת התנאי, התב־גר, שינה את מצבו המשפחתי, עובד בעבודה יצרנית והנה נגרר למעשה עבירה קלה במהותה ובנסיבותיה שאינה מצדיקה עונש מאסר ובית־המשפט, מחוסר ברי־רה, נאלץ להפעיל את המאסר על תנאי העלול להיות לתקופה ארוכה. אין בכך כל תועלת, אדרבה יש בזה משום סיכול מטרת מוסד המאסר על תנאי.

שופטים התריעו על כך פעמים רבות ויש לתקן את המעוות על־ידי ביטול ההגבלה הנ"ל.

ז. הודעת שר האנרגיה והתשתית בעקבות מסקנות הוועדה המשותפת לוועדת הפנים ואיכות הסביבה וועדת הכלכלה בנושא הסכנה לגידולים חקלאיים מתחנת־הכוח המוקמת בחדרה *

נושא הפעלת תחנת־הכוח מ. ד. בפחם נבדק באריכות וביסודיות על־ידי השירות לשמירת איכות הסביבה ועל־ידי ועדה מטעם המועצה הארצית לתיכנון ולבנייה שכללה נציגים ממשרדי הממשלה השונים ונציגי ציבור.

על יסוד המלצות ועדת משנה זו הכינה המועצה הארצית לתיכנון ולבנייה תקנון ובו חיובים רבים הנוגעים לשמירה על איכות הסביבה. מובן מאליו שהחברה תמלא את כל המוטל עליה לפי תקנון זה וחוקי המדינה.

להלן הערות מפורטות לסעיפים השונים של מסקנות הוועדה הנ"ל:

לסעיף 1 — גודה התחנה: בתכנית מיתאר ארצית חלקית — ת/מ/א/10 (התקנון החדש לתחנת־כוח מופעלת בפחם) נקבע כי ההספק הנקוב של תחנת־הכוח יהיה 1400 מגו"ט. תכנית מיתאר זו נמצאת בהליכי אישור סופי במועצה הארצית לתיכנון ולבנייה.

לסעיף 2 — התקנת קולטנים: התקנת ארובות גבוהות ושריפת פחם בעל תכולת גפרית מהווים פתרון נאות למניעת מפגעים סביבתיים כתוצאה מפליטת גפרית דו־חמצנית. מן הבחינה הזאת יש עדיפות לפחם על הדלק הנוזלי הזמין לשימוש בישראל שאחוז הגפרית בו גבוה מזה שבפחם.

בתכנית המיתאר הנ"ל נקבע כי לאחר שנת נסיון ביחידת הייצור הראשונה ייקבע הצורך, אם בכלל, בנקיטת אמצעים טכנולוגיים נוספים להפחתת זיהומים, לרבות התקנת קולטנים. יש לציין כי במקרה של צורך כזה תיתכנה אופציות אחרות, כגון שימוש בפחם בעל תכולת גפרית נמוכה יותר בתקופות שבהן תנאי הדיספרזיה פחות טובים.

קולטנים לגפרית דו־חמצנית מגאזי שריפה קיימים בעולם למעשה רק בארצות־הברית וביאפאן, שבהן מידת התיעוש וצריכת הדלק הן מן הגבוהות ביותר. טכנולוגיה זו עדיין אינה מפותחת די צרכה ויש קשיים טכניים רבים בהפעלת המיתקנים, ואף בעיות סביבתיות הקשורות בסילוק הפסולת הנקלטת.

התקנת קולטנים כרוכה בהשקעות גדולות שעלולות להגיע ל־200 מיליון דולר. ולפיכך התקנת הקולטנים מראש, כפי שנזכר במסקנות הוועדה, ומבלי שהוכח כי אכן יש צורך בהם, עלולה להיות ביזבוז משווע של המשאבים הלאומיים וליצור בעיות אקולוגיות חדשות.

לסעיף 3 — מערך הניטור: אין הערות.

לסעיף 4 — נזקים: פקודת הנזקים (נוסח חדש) והחוק למניעת מפגעים מטילים על חברת החשמל אחריות לנזקים ומטרדים שייגרמו, אם ייגרמו, מחוץ לתחום האתר כתוצאה מפעולות התחנה.

לסעיף 5 — טיב הפחם: אין הערות.

לסעיף 6 — איחסון הפחם: החברה תנקוט בצעדים המתאימים למניעת מפגעים.

לסעיף 7 — שינוע: אין הערות.

לסעיף 8 — קבורת אפר: החברה נערכה מכבר למציאת פתרונות לשימוש באפר הן על־ידי קיום מגעים עם חברות הנדסיות גדולות בארץ והן על־ידי התקשרות עם הטכניון לביצוע מחקר מקיף בנושא. במסגרת זו נבדקות האפשרויות ליישום טכנולוגיות המקובלות לתנאי הארץ לרבות ייזום והליכי תקינה, באם יהיה צורך בכך. האפר יוכל להיות חומר גלם למלט, אגרגטים, כבישים, טיוב קרקע וכו'. בתקנות הנ"ל נקבע כי עודפי האפר אשר לא ינוצלו יופנו למאגר מיוחד בשטח האתר וכי תוך חמש שנים ממועד הפעלת יחידת הייצור הראשונה תגיש החברה תכניות להסדר מיחזור האפר ו/או איחסונו מחוץ לאתר. תכנית זו תוגש לדרג המפקח על תחנת־הכוח או למועצה הארצית לתיכנון ולבנייה, הכול לפי העניין.

לסעיף 9 — תנאי הפעלה: כל האמצעים המיועדים למנוע מפגעים כתוצאה מן השינוע, איחסון הפחם, טיפול בו ושריפתו מהווים חלק אינטגראלי של המערכת ומלא יופעלו כאשר התחנה תופעל בפחם.

לסעיף 10 — פארק נחל חדרה: חברת החשמל מסייעת בהקמת הפארק אולם האחריות להקמתו אינה בידי החברה. אנו נשמח אם הפארק ייפתח במועד הפעלת יחידת הייצור הראשונה בתחנת־הכוח — כפי שנזכר במסקנות הוועדה.

---

* הונחו על שולחן הכנסת ביום כ' בחשון תשל"ט (20 בנובמבר 1978).

ח. מסקנות ועדת העלייה והקליטה בנושא הצורך בהפעלה מיידית של שידורי ישראל ליבשת אמריקה

ביום כ"ג באייר תשל"ח (30 במאי 1978) העבירה מליאת הכנסת לוועדת העלייה והקליטה הצעה לסדר־היום שהגיש חבר־הכנסת מ. חריש בנושא הנ"ל.

הצעה זו נדונה בוועדה בהמשך לשורת דיונים שקיימה הוועדה זה שנה בהשתתפות שר החינוך והתרבות, נציב שירות המדינה, ראשי הוועד המנהל והנהלת רשות השידור, מזכיר הסתדרות הטכנאים ונציגי הטכנאים ברשות השידור וכן נציגי הסוכנות.

הוועדה רואה בחומרה רבה מאוד את התופעה שמשדר, אשר עלה לסוכנות 100 מיליון לירות בשנת הקמתו — 1974 — אינו מופעל בשידורים לגולה בשעות הלילה שהן הטובות ביותר לקליטה בארצות־הברית ובדרום־אמריקה, והן גם השעות שבהן מתקשים הסובייטים ביותר לשבש את שידורינו ליהדות ברית־המועצות.

הוועדה סבורה שמצב זה מחבל בכל מערכת ההסברה הציונית ליהדות התפוצות, ובמשך כשנה פנתה בדחיפות לכל הגורמים וגם לראש הממשלה כדי לפעול להפסקתו של מצב זה.

לאור זאת באה הוועדה לידי המסקנות הבאות:

א. הוועדה שמעה פרטים על המחלוקת בין הנהלת רשות השידור לבין הטכנאים, הנמשכת כבר חמש שנים ומונעת את הפעלת השידורים בלילה.

ב. הוועדה ניסתה, בדיונים רבים, לקרב את עמדות הצדדים ולסייע למציאת פתרון. ואולם הוועדה, כוועדת עלייה וקליטה, רואה בראש ובראשונה את החומרה שבאי־הפעלת השידורים לגולה במשך חמש שנים, והיא קובעת שעל הממשלה לנקוט כל הצעדים הדרושים כדי להפעיל את השידורים בלילה לאלתר, גם אם הדבר דורש הפעלה מחוץ לרשות השידור.

ג. הוועדה רשמה לפניה את דברי שר החינוך והתרבות כי הוא זקוק לארכה נוספת, לשם נסיון נוסף להשלים את המשא־ומתן עם הטכנאים, כשבו־זמנית ייבדקו גם דרכים אלטרנאטיביות להפעיל את השידורים בלילה, במסגרת הרשות או מחוצה לה.

ד. הוועדה רשמה לפניה את התחייבותו של שר החינוך והתרבות שב־20 במארס שנה זו יודיע לוועדה על פתרון שיאפשר הפעלת השידורים כאמור.